

გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიში

დოკუმენტის ვერსია: 2026 წლის ივნისი

საქართველო: კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროგრამა

სამგორის მარცხენა მთავარი არხის საირიგაციო სისტემა — მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები

მომზადებულია საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ, აზიის განვითარების ბანკისთვის.

დათქმა: წინამდებარე გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიში წარმოადგენს მსესხებლის დოკუმენტს. მასში გამოთქმული მოსაზრებები შესაძლოა წინასწარი ხასიათის იყოს და არ არის აუცილებელი, ასახავდეს აზიის განვითარების ბანკის (ADB), მისი დირექტორთა საბჭოს, ხელმძღვანელობის ან თანამშრომლების შეხედულებებს. გთხოვთ, გაეცნოთ ADB-ის ვებგვერდის განყოფილებას „გამოყენების პირობები“. ნებისმიერი ქვეყნის პროგრამის ან სტრატეგიის მომზადებისას, ნებისმიერი პროექტის დაფინანსებისას, აგრეთვე წინამდებარე დოკუმენტში კონკრეტული ტერიტორიის ან გეოგრაფიული არეალის აღნიშვნისას ან მასზე მითითებისას, ADB არ გამოთქვამს მოსაზრებას აღნიშნული ტერიტორიის ან არეალის სამართლებრივ ან სხვა სტატუსთან დაკავშირებით.

აბრევიატურები

ADB	– აზიის განვითარების ბანკი
APA	– დაცული ტერიტორიების სააგენტო
ACM	– აზბესტშემცველი მასალა
CEMP	– კონტრაქტორის გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა
CSISDP	– კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროგრამა
CAP	– მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა
EA	– აღმასრულებელი უწყება
EAC	– გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი
EDDR	– გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიში
EDDIR	– გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის საწყისი ანგარიში
EARF	– გარემოსდაცვითი შეფასებისა და განხილვის ჩარჩო
EHS	– გარემოს დაცვის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების სახელმძღვანელო პრინციპები
EIA	– გარემოზე ზემოქმედების შეფასება
EIP	– გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა
EMP	– გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა
EMR	– გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ანგარიში
GA	– საქართველოს მელიორაცია
IA	– განმახორციელებელი სააგენტო
IBAT	– ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირებული შეფასების ინსტრუმენტი
IEE	– საწყისი გარემოსდაცვითი შეფასება
IUCN	– ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირი
LARP	– მიწის შესყიდვისა და განსახლების გეგმა
MEPA	– საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
MoF	– საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო
NRM	– ბუნებრივი რესურსების მართვა
NEA	– გარემოს ეროვნული სააგენტო
O&M	– ექსპლუატაცია და ტექნიკური მომსახურება
OPs	– საოპერაციო პრიორიტეტები
PIC	– პროექტის განმახორციელებელი კონსულტანტი
RCP	– კონცენტრაციის რეპრეზენტატიული ტრაექტორიები
RLG	– საქართველოს წითელი ნუსხა (IUCN-ის კრიტერიუმებთან შესაბამისობაში)
SDG	– მდგრადი განვითარების მიზნები

სარჩევი

მოკლე შინაარსი	7
I. შესავალი და მეთოდოლოგია.....	10
ა. ზოგადი მიმოხილვა.....	10
ბ. მეთოდოლოგია	12
1. განხორციელებული ღონისძიებებისა და კონსულტაციების მეთოდოლოგია.....	12
2. დაგეგმილი სავსე კვლევებისა და შესწავლის მეთოდოლოგია	14
გ. გარემოსდაცვითი და სოციალური შესაბამისობის კვლევების ურთიერთკავშირი (EDDR–SDDR კოორდინაცია).....	15
II. პროექტისა და განხორციელებული ღონისძიებების აღწერა	16
ა. ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის საირიგაციო სისტემა.....	16
ბ. პროექტის პაკეტი.....	17
გ. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები	17
დ. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ განხორციელებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების აღწერა	18
1. სამშენებლო ბანაკი(ები).....	20
2. სამშენებლო მასალების საწარმოო ობიექტები.....	21
3. ნაგავსაყრელები.....	21
4. დროებითი დასაწყობების ადგილები.....	22
5. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ ახალი სერვისცენტრის შენობა.....	22
6. ძირითადი და დროებითი ინფრასტრუქტურის განლაგება 2026 წლის აპრილის მდგომარეობით	23
III. სამართლებრივი და ინსტიტუციური ჩარჩო.....	23
ა. ეროვნული კანონმდებლობა.....	23
ბ. ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულება (2009) და შესაბამისობის კვლევის მოთხოვნები.....	27
გ. საქართველოს კანონმდებლობისა და ADB-ის მოთხოვნების შედარება	29
IV. გარემოს ფონური მდგომარეობა.....	29
ა. ფონური მონაცემების გამოყენებადობის დასაბუთება და შეფასების ფარგლები.....	30
ბ. ფიზიკური გარემო, კლიმატი და ტოპოგრაფია.....	33
გ. მიწათსარგებლობა და სოციალურ-ეკონომიკური პირობები.....	33
დ. წყლის რესურსები	34
ე. ატმოსფერული ჰაერის ხარისხი, ხმაური და ვიბრაცია	36
ვ. ბიოლოგიური გარემო და დაცული ტერიტორიები	37
1. ფლორა და ჰაბიტატები.....	37
2. ფაუნა	38
3. დაცული ტერიტორიები და ბიომრავალფეროვნების საკვანძო ტერიტორიები (KBA).....	39
ზ. კულტურული მემკვიდრეობის რესურსები.....	40
თ. ფონური მდგომარეობის შეჯამება.....	41
V. მიგნებები, ხარვეზების ანალიზი და დაკავშირებული რისკები	42
ა. გარემოსდაცვითი დოკუმენტაციისა და მარეგულირებელ მოთხოვნებთან შესაბამისობის მიმოხილვა.....	43
1. ეროვნული მარეგულირებელი ჩარჩო — ნებართვების, ლიცენზიებისა და შეთანხმებების სტატუსი	43
2. ADB-ის უსაფრთხოების მოთხოვნები და პროცედურული ხარვეზები.....	46
ბ. ნარჩენების მართვა და სახიფათო მასალები.....	48
1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა	48
ა) შერეული ნარჩენები შპს „საქართველოს მელიორაციის“ ახალი სერვისცენტრის მიმდებარე ტერიტორიაზე.....	48

ბ)	შერეული ნარჩენები სამშენებლო ბანაკში	49
გ)	ბეტონის ნარჩენები სხვადასხვა ძველ და მიმდინარე სამშენებლო ობიექტზე.....	50
დ)	აზბესტმემცველი მასალების (ACM) ნარჩენები.....	51
ე)	სხვა სახის სახიფათო ნარჩენები	52
ვ)	აუდიტის დროს გამოვლენილი ნარჩენების შემაჯამებელი ცხრილი	52
2.	სამომავლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები	55
გ.	ბიომრავალფეროვნება და დაცული ტერიტორიები	56
1.	აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა	56
2.	სამომავლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები.....	57
დ.	ბუნებრივი კატასტროფები და გეოდინამიკური პროცესები	57
1.	აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა	57
2.	სამომავლო რისკები და შემარბილებელი ღონისძიებები	58
ე.	ნიადაგის, წყლისა და ჰაერის ხარისხი.....	58
1.	აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა:	58
2.	მოსალოდნელი სამომავლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები	60
3.	გარემოს ფონური მდგომარეობისა და დიაგნოსტიკური სინჯების აღების გეგმა	60
ა)	დასაბუთება და მეთოდოლოგიური კორექტირებები	60
ბ)	დაგეგმილი სავსე კვლევებისა და სინჯების აღების მატრიცა	61
გ)	სამომავლო დემობილიზაცია და CAP-ის მოთხოვნები.....	62
3.	კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების ხელყოფა ან დაზიანება, შემთხვევითი აღმოჩენები	62
1.	აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა	62
2.	სამომავლო მართვა და შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურა	63
ზ.	ვიზუალურ-ლანდშაფტური ზემოქმედება	63
1.	აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა	63
2.	სამომავლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები.....	64
თ.	დასაქმებულთა ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება	64
1.	აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა	64
2.	სამომავლო რისკები და შემარბილებელი ღონისძიებები	65
ი.	საგზაო მოძრაობა.....	66
1.	აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა	66
2.	სამომავლო რისკები და შემარბილებელი ღონისძიებები	66
კ.	სოციალური საკითხები და საჩივრების განხილვის მექანიზმი	67
1.	აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა (განხორციელებული სამუშაოები)	67
2.	EDDR–SDDR-ის ურთიერთკავშირი და გამიჯვნის საკითხები.....	67
3.	სამომავლო სოციალური ზემოქმედება.....	68
ლ.	ექსპლუატაციის ეტაპის ზემოქმედება	68
მ.	კუმულაციური ზემოქმედება	69
ნ.	ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედება	70
1.	აუდიტის ფარგლები და იორი–მინგეჩაურის წყლის სისტემა.....	70
2.	აუდიტის მიგნებები და რისკების შეფასება	70
3.	გადამოწმება დიაგნოსტიკური სინჯების აღების გზით	70
4.	შეტყობინების სტატუსი.....	71
5.	დასკვნა	71
ო.	ხარვეზების ანალიზის შეჯამება	72
VI.	მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP)	78
VII.	სამომავლო სამუშაოების გეგმა და ვადები	85
VIII.	დასკვნები და რეკომენდაციები.....	87
IX.	დანართები	108

დანართი 1. საქართველოს მელიორაციისთვის განკუთვნილი ყოვლისმომცველი გარემოსდაცვითი კითხვარი	108
დანართი 2. ოფიციალური მიმოწერა და უწყებათაშორისი კომუნიკაცია	112
დანართი 3. წინასწარი შეხვედრა შპს „საქართველოს მელიორაციასთან“ (2026 წლის თებერვალი)	130
დანართი 4. ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციისთვის დასმული ძირითადი კითხვები	131
დანართი 5. წინასწარი შეხვედრა ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციასთან (2026 წლის მარტი)	132
დანართი 6. მოსახლეობასთან გამართული შეხვედრის პროცესის ამსახველი ფოტოდოკუმენტაცია (2026 წლის აპრილი).....	133
დანართი 7. შეხვედრის მონაწილეთა სია და ხელმოწერები (2026 წლის აპრილი)	134
დანართი 8. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების საველე ვიზიტი (2025 წლის 10 დეკემბერი)	136
დანართი 9. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების საველე ვიზიტი (2026 წლის 24 აპრილი).....	139
დანართი 10. სამომავლო შეხვედრების ოქმის შაბლონი	142
დანართი 11. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ფოტოები რეაბილიტაციამდე და რეაბილიტაციის შემდეგ.....	143
დანართი 12. ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებები და შესაბამისობის პროტოკოლი.....	144
დანართი 13. აზბესტის მართვის გეგმა (მოპყრობის პროცედურა)	146
დანართი 14. კულტურული მემკვიდრეობის შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურა	156
ცხრილების ჩამონათვალი	
ცხრილი 1. მარცხენა მთავარი არხის ძირითადი მახასიათებლები წყალაღების ნაგებობებთან.....	16
ცხრილი 2. ფონური პარამეტრების შედარება და მონაცემების გამოყენებადობის დასკვნა	30
ცხრილი 3. აუდიტის დროს გამოვლენილი ნარჩენების შემაჯამებელი ცხრილი	52
ცხრილი 4. EDDR-ის ფარგლებში გარემოსდაცვითი სინჯების აღებისა და ინსტრუმენტული მონიტორინგის გეგმა	61
ცხრილი 5. ხარვეზების ანალიზის შეჯამება	72
ცხრილი 6. მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP)	78
ცხრილი 7. სამომავლო სამუშაოების გეგმა და ვადები	85
სურათების ჩამონათვალი	
სურათი 1. საირიგაციო სისტემის მიმოხილვა	17
სურათი 2. მე-5 სარწყავი ზონის გენერალური გეგმა	18
სურათი 3. მე-6 სარწყავი ზონის გენერალური გეგმა	18
სურათი 4. სარეაბილიტაციო სამუშაოების სივრცითი განაწილება. ვარდისფერი: დასრულებული მონაკვეთები; ლურჯი/ნაცრისფერი: მე-6 სარწყავი ზონის ხელუხლებელი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთი; მწვანე: ყორულის აღკვეთილი (წყარო: შპს „საქართველოს მელიორაციის“ KMZ მონაცემები, 2026 წლის 20 მაისი)	19
სურათი 5. რეაბილიტაციის პერიოდში გამოყენებული სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიის ხედი (2025 წლის დეკემბერი)	21
სურათი 6. რეაბილიტაციის პერიოდში გამოყენებული სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიის ხედი (2026 წლის აპრილი).....	21
სურათი 7. რეაბილიტაციის დროს დემონტირებული ბეტონის კონსტრუქციების დროებითი დასაწყობების ადგილი (2025 წლის დეკემბერი).....	22
სურათი 8. რეაბილიტაციის პერიოდში დემონტირებული ბეტონის კონსტრუქციების დროებითი დასაწყობების ტერიტორია (2026 წლის აპრილი)	22
სურათი 9. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ ახალი სერვისცენტრის შენობა (2026 წლის აპრილი)	23
სურათი 10. ყოფილი სამშენებლო ბანაკის, ბეტონის ფილების დროებითი დასაწყობების ტერიტორიისა და ახალი სერვისცენტრის შენობის მდებარეობა	23
სურათი 11. პირუტყვის ძოვება საპროექტო ტერიტორიის სამხრეთ პერიფერიაზე არსებულ სამოვრებზე.....	34

სურათი 12. ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ თვითნებურად მოწყობილი ხელოვნური გრუნტის არხი, რომელიც აზიანებს G-42-ის დეგრადირებულ არხსა და მის მიმდებარე ადგილობრივ მოუკირწყლავ გზას (2026 წლის აპრილი)	34
სურათი 13. რეგიონული სერვისცენტრის მიმდებარედ ფონური ხმაურის დონის წინასწარი გაზომვა (2026 წლის 24 აპრილი)	36
სურათი 14. საპროექტო დერეფნისთვის დამახასიათებელი ძლიერ სახეცვლილი სასოფლო-სამეურნეო ჰაბიტატები (ვენახები და სახნავი მიწები) და დაბალი საკონსერვაციო ღირებულების მეორეული მცენარეულობა	38
სურათი 15. ყორულის აღკვეთილის საზღვარი G-42 არხის ხელუხლებელ, არარეაბილიტირებულ მონაკვეთთან, რომელიც ადასტურებს სამშენებლო ზემოქმედების არარსებობას (2026 წლის 24 აპრილი)	40
სურათი 16. ნარჩენები GA-ს ახალი სერვისცენტრის ტერიტორიაზე	49
სურათი 17. სხვადასხვა სახის ნარჩენები სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე, 2026 წლის აპრილი	50
სურათი 18. ბეტონის ნარჩენები სხვადასხვა უბანზე	51
სურათი 19. აზბესტშემცველი მასალების (ACM) ნარჩენები საპროექტო ტერიტორიაზე, 2026 წლის აპრილი	52
სურათი 20. სამშენებლო ბანაკის ტერიტორია, სადაც სხვადასხვა მასალა ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის წინასწარი მოხსნის გარეშეა განთავსებული	59
სურათი 21. GA-ს ახალი შენობის ტერიტორიაზე გამწვანებისა და კეთილმოწყობის სამუშაოები	63
სურათი 22. სამუშაო პროცესი და ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების (PPE) გამოყენების პრაქტიკა	65

მოკლე შინაარსი

შესავალი და პროექტის მიმდინარე მდგომარეობა:

- i. წინამდებარე გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიში (EDDR) მომზადებულია კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროგრამის (CSISDP) ფარგლებში, ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის საირიგაციო სისტემის მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონებისთვის. შეფასების დროისთვის მე-5 სარწყავ ზონაში სარეაბილიტაციო სამუშაოები სრულად იყო დასრულებული, ხოლო მე-6 სარწყავ ზონაში რეაბილიტირებული იყო დაახლოებით 9 კმ სიგრძის მონაკვეთი; დარჩენილი დაახლოებით 8 კმ სიგრძის მონაკვეთი კი თავდაპირველ მდგომარეობაში რჩებოდა. ამჟამად ყველა ფიზიკური სამუშაო შეჩერებულია და ობიექტზე კონტრაქტორი მობილიზებული არ არის.
- ii. წინამდებარე ანგარიშის ძირითადი მიზანია წარსულ საქმიანობასთან დაკავშირებული შეუსაბამოების გამოვლენა და პროექტის საერთაშორისო გარემოსდაცვით და სოციალურ სტანდარტებთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად შემდგომი ღონისძიებების განსაზღვრა.

ძირითადი მიგნებები და ხარვეზების ანალიზი:

- iii. აუდიტის შედეგები მიუთითებს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საწყის ეტაპზე პროექტი შეესაბამებოდა საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნებს და არ ექვემდებარებოდა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) სავალდებულო პროცედურას, გამოვლინდა რამდენიმე მნიშვნელოვანი პროცედურული და ფაქტობრივი ხარვეზი ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) მოთხოვნებთან მიმართებაში:
 - დოკუმენტაცია: მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონებისთვის კონკრეტული ობიექტისთვის განკუთვნილი საწყისი გარემოსდაცვითი შეფასება (IEE) ან გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (EMP) არ მომზადებულა. თავდაპირველად პროექტი ეფუძნებოდა ზოგად ეროვნულ მარეგულირებელ მოთხოვნებს, რომლებიც არ ითვალისწინებდა ADB-ის მიერ კონკრეტული ობიექტისთვის განსაზღვრულ შემარბილებელ ღონისძიებებსა და მონიტორინგის ჩარჩოებს.
 - ნარჩენების მართვა: მნიშვნელოვანი პრობლემები გამოვლინდა ყოფილ სამშენებლო ბანაკში წარსული საქმიანობიდან დარჩენილ აზბესტმემცველ მასალებთან (ACM) და უმართავ სახიფათო ნარჩენებთან, მათ შორის ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებულ ნარჩენებთან დაკავშირებით. სახიფათო ნარჩენების საბოლოო განთავსებასთან დაკავშირებული ოფიციალური შეთანხმებების არსებობა ვერ დადასტურდა.

- ბიომრავალფეროვნება და დაცული ტერიტორიები: გარემოსდაცვითი შეფასების ფარგლები გაფართოვდა და მოიცვა იორის, ყორულისა და მარიამჯვრის აღკვეთილები. კრიტიკული ჰაბიტატისა და მისი შეფასების კრიტერიუმების განმსაზღვრელ სახეობებთან დაკავშირებული საკითხების დასაზუსტებლად G-41 და G-42 ტრასებისთვის მზადდება კონკრეტული ტერიტორიის IBAT-ის სიახლოვის ანგარიში, 5 კმ-იანი ბუფერული ზონის გათვალისწინებით. ანგარიშში წარმოდგენილი იქნება სახეობებისა და ბიომრავალფეროვნების საკვანძო ტერიტორიებთან (KBA) დაკავშირებული მონაცემები, რომლებიც აუცილებელია ბიომრავალფეროვნების საბაზისო მდგომარეობის სრულყოფისთვის. გარდა ამისა, აღკვეთილის საზღვრებთან დაკავშირებით დოკუმენტურად დაფიქსირებული შეუსაბამოებების დასაზუსტებლად მიმდინარეობს გადაფარვის ოფიციალური ანალიზი, რომლის ფარგლებშიც დაცული ტერიტორიების სააგენტოს (APA) მიერ მოწოდებული GIS ფორმატის სივრცითი მონაცემები შედარდება G-42-ის ფაქტობრივ ტრასასთან. აღნიშნულს დაემატება აღკვეთილის ადმინისტრაციის ოფიციალური წერილობითი დასტური შესაბამის ოქმზე მითითებით. ყველა მიგნება აისახება EDDR-ის საბოლოო ვერსიაში.
 - დასაქმებულთა ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება (H&S): ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორია კვლავ შემოუღობავია, ხოლო უსაფრთხოების ნიშნები განთავსებული არ არის, რაც რისკს ქმნის როგორც ადგილობრივი ფერმერებისთვის, ისე პირუტყვისთვის. მიგნებები მიუთითებს, რომ მშენებლობის ეტაპზე არ არსებობდა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების საკითხებზე პასუხისმგებელი სპეციალური პერსონალი და ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის ფორმალური გეგმები. დადასტურებულია, რომ გეოლოგიური პირობები სტაბილურია; თუმცა ღია თხრილებითა და მიმოფანტული ნარჩენებით გამოწვეული ფიზიკური საფრთხეები კვლავ რჩება უსაფრთხოების ძირითად პრობლემად. აღნიშნული საკითხი დამატებით გადამოწმდება შემდგომი საველე ვიზიტების ფარგლებში.
 - სოციალური საკითხები და საჩივრების განხილვა: არ შექმნილა საჩივრების განხილვის ოფიციალური მექანიზმი (GRM) და არ ჩატარებულა ან დოკუმენტირებულა ADB-ის მოთხოვნებთან შესაბამისი საჯარო კონსულტაციები.
- iv. გამოვლენილი რისკებისა და ხარვეზების აღმოსაფხვრელად შემუშავებულია მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP). გეგმა დეტალურად არის წარმოდგენილი წინამდებარე EDDR-ში და განსაზღვრავს კონკრეტულ ღონისძიებებს არსებული ობიექტების უსაფრთხო მდგომარეობაში შენარჩუნებისა და სარეაბილიტაციო სამუშაოების საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად გაგრძელების უზრუნველსაყოფად.
- v. მიუხედავად გამოვლენილი ხარვეზებისა, არსებული გარემოსდაცვითი მდგომარეობა კრიტიკულად არ მიიჩნევა. გარემოს რეცეპტორებისა და დაცული ტერიტორიების

მიმართ მაღალი დონის უშუალო საფრთხე არ არსებობს, ხოლო ყველა გამოვლენილი საკითხის მართვა შესაძლებელია შემოთავაზებული მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) განხორციელებით.

სამომავლო სამუშაოების გეგმა და მონაცემების გადამოწმება:

- vi. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ წინამდებარე ანგარიში ეფუძნება წინასწარი შესწავლის შედეგებს, მათ შორის 2025 წლის დეკემბერსა და 2026 წლის აპრილში ჩატარებულ საველე კვლევებსა და დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციებს. გამოვლენილი ხარვეზები წინასწარი შეფასების შედეგებია და შემდგომი საველე კვლევებისა და დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის პროცესში დამატებით გადამოწმებას ექვემდებარება. ADB-ის უსაფრთხოების მოთხოვნებთან სრული შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად განხორციელდება გამოვლენილი ხარვეზების გადამოწმებისა და აღმოფხვრის სტრუქტურირებული პროცესი.
- vii. მომზადებულია სამომავლო სამუშაოების კომპლექსური გეგმა, რომელიც მოიცავს შემდეგ ღონისძიებებს:
- შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) დოკუმენტაციის დეტალურ საარქივო შესწავლას — გარემოს დაცვის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების (EHS) დოკუმენტაციის, მათ შორის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების შიდა პროცედურებისა და ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული შეთანხმებების არსებობის გადასამოწმებლად;
 - კონკრეტული ობიექტის გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების აუდიტის ჩატარებას — წარსული საქმიანობიდან დარჩენილი ნარჩენების, მათ შორის აზბესტშემცველი მასალების (ACM), მოცულობისა და მახასიათებლების განსაზღვრისა და ობიექტის არსებული მდგომარეობის შესაფასებლად;
 - საზღვრების გადაფარვის ოფიციალური ანალიზის ჩატარებას — დაცული ტერიტორიების სააგენტოს (APA) ოფიციალური სივრცითი მონაცემების (shapefiles) გამოყენებით სამივე შესაბამისი აღკვეთილის — იორის, ყორულისა და მარიამჯვრის — საზღვრებთან მიმართებით;
 - IBAT-ის სიახლოვის ანგარიშის მომზადების დასრულებას — კრიტიკული ჰაბიტატის განსაზღვრის კრიტერიუმებთან დაკავშირებული საკითხების დასაზუსტებლად;
 - დაინტერესებულ მხარეებთან, მათ შორის ადგილობრივ ფერმერებსა და მოსახლეობასთან, სტრუქტურირებული კონსულტაციებისა და ინტერვიუების ჩატარებას — წარსული და მიმდინარე ზემოქმედებების შესაფასებლად და საჩივრების განხილვის არსებული მექანიზმების (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) ეფექტიანობის გადასამოწმებლად. კონსულტაციების ჩანაწერები და დაინტერესებულ მხარეთა უკუკავშირის შეჯამება სისტემატურად იქნება დოკუმენტირებული და აისახება EDDR-ის საბოლოო ვერსიაში;
 - ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციასთან კოორდინაციის გაგრძელებას, რათა უზრუნველყოფილი იყოს პროექტის საქმიანობის შესაბამისობა დაცული ტერიტორიებისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვის მოთხოვნებთან.

დაგეგმილი ღონისძიებების საორიენტაციო ვადები მოცემულია წინამდებარე ანგარიშის VII თავში; ძირითადი ღონისძიებების განხორციელება დაგეგმილია 2026 წლის ივნის-ივლისში.

დასკვნები და რეკომენდაციები

- viii. აუდიტის შედეგების საფუძველზე დადგინდა, რომ მიუხედავად გამოვლენილი ხარვეზებისა, არსებული გარემოსდაცვითი მდგომარეობა კრიტიკულად არ მიიჩნევა და გარემოს რეცეპტორებისა და დაცული ტერიტორიების მიმართ მაღალი დონის უშუალო საფრთხე არ არსებობს. ყველა გამოვლენილი საკითხის მართვა შესაძლებელია შემოთავაზებული მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) განხორციელებით.
- ix. ძირითადი რეკომენდაციები მოიცავს შემოუღობავი ყოფილი სამშენებლო ბანაკის დაუყოვნებლივ შემოღობვასა და უსაფრთხოების ნიშნების განთავსებას, საჩივრების განხილვის მექანიზმის (GRM) ფორმალურად ჩამოყალიბებას და მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე ნებისმიერი სარეაბილიტაციო სამუშაოს განახლებამდე სამშენებლო ობიექტისთვის განკუთვნილი გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (SSEMP) შემუშავებას. წინამდებარე ანგარიში საბაზისო დოკუმენტია, ხოლო ყველა მიგნება სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე დამატებით დაზუსტდება და გადამოწმდება.

I. შესავალი და მეთოდოლოგია

ა. ზოგადი მიმოხილვა

1. წინამდებარე გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიში (EDDR) მომზადებულია კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროგრამის (CSISDP) ფარგლებში (პროექტის ნომერი: 54014-001). ანგარიში ეხება შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) მიერ ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის საირიგაციო სისტემის მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში (G-41 და G-42 გამანაწილებლები) განხორციელებულ სარეაბილიტაციო სამუშაოებს.

2. კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროგრამის (CSISDP) მიზანია ეკონომიკური ზრდისა და სასურსათო უსაფრთხოების ხელშეწყობა. პროგრამის ფარგლებში საქართველოს მთავრობას, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს (MEPA) და შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) მემვეობით, მხარდაჭერა გაეწევა სოფლის მეურნეობის, განსაკუთრებით ირიგაციის სფეროში პოლიტიკის, საკანონმდებლო, ინსტიტუციური და მართვის რეფორმების განხორციელებაში. პროგრამა ასევე ითვალისწინებს შერჩეული საირიგაციო სისტემების მოდერნიზაციას — საირიგაციო ქსელების პრიორიტეტული სარემონტო სამუშაოებისა და მეურნეობის დონეზე ინოვაციური სარწყავი და სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ტექნოლოგიების დანერგვის გზით.

3. MEPA არის პროექტის აღმასრულებელი და საინვესტიციო კომპონენტის განმახორციელებელი სააგენტო. პროექტის განხორციელებას ხელმძღვანელობს MEPA-ში არსებული პროექტის განმახორციელებელი ერთეული (PIU).

4. აღნიშნული პროექტი შეტანილია ADB-ის საქართველოს 2021–2023 წლების საოპერაციო ბიზნესგეგმაში. იგი შეესაბამება ADB-ის საქართველოსთან პარტნიორობის 2024–2028 წლების სტრატეგიას, რომელიც ითვალისწინებს როგორც სუვერენული, ისე კერძო სექტორის ინვესტიციებს, პოლიტიკის რეფორმებს, შესაძლებლობების გაძლიერებასა და ცოდნის მხარდაჭერას, რათა ხელი შეუწყოს საქართველოს მწვანე და ინკლუზიურ რეგიონულ კარიბჭედ ჩამოყალიბებას. ამ სტრატეგიის შესაბამისად, ADB ხელს უწყობს მოწინავე საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისი, ბაზარზე ორიენტირებული სასოფლო-სამეურნეო სისტემების განვითარებას.

5. შპს „საქართველოს მელიორაციამ“ (GA), რომელიც ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის საირიგაციო სისტემის აქტივების მესაკუთრეა, CSISDP-ის ფარგლებში მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში სარეაბილიტაციო სამუშაოები ADB-ის ინფორმირებისა და მასთან კოორდინაციის გარეშე განახორციელა. შესაბამისად, წინამდებარე ანგარიშის ძირითადი მიზანია შესრულებული სამუშაოების მოცულობის დაზუსტება, მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში განხორციელებული საქმიანობის გარემოსდაცვითი შესაბამისობის შეფასება ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) და ეროვნული რეგულაციების მოთხოვნებთან მიმართებით, ასევე წარსული საქმიანობიდან დარჩენილი გარემოსდაცვითი საკითხების გამოვლენა, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს პროექტის მიმდინარე განხორციელებაზე ან აღნიშნულ ზონებსა და მათთან დაკავშირებულ ობიექტებზე სამომავლოდ განსახორციელებელ საქმიანობაზე.

6. გარემოსდაცვითი აუდიტის ფარგლები ასევე პირდაპირ მოიცავს შესაძლო ტრანსსასაზღვრო გარემოსდაცვითი ზემოქმედების შეფასებას. ვინაიდან ქვემო სამგორის საირიგაციო ტერიტორიებიდან ჩამონადენი მდინარე იორის სისტემაში ჩაედინება და

შემდგომ აზერბაიჯანში მდებარე მინგეჩაურის წყალსაცავში ხვდება, შეფასება მოიცავს როგორც მშენებლობის ეტაპთან დაკავშირებულ ზემოქმედებებს (მაგალითად, სამშენებლო ბანაკიდან ნატანის წარმოქმნისა და ნახშირწყალბადებით დაბინძურების რისკებს), ისე ექსპლუატაციის ეტაპზე G-41 და G-42 გამანაწილებლებიდან წარმოქმნილ დაბრუნებულ ნაკადებს. შეფასების მიზანია ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009), მოთხოვნა 1-ის (SR1) და პროექტის გარემოსდაცვითი შეფასებისა და განხილვის ჩარჩოს (EARF) 39-ე პუნქტის მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა.

7. წინამდებარე ანგარიშის კონკრეტული მიზნებია:

- i. მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში განხორციელებული სამუშაოებისა და არსებული ობიექტების (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) შესაბამისობის შეფასება. სამუშაოების განხორციელების პერიოდში მოქმედ ეროვნულ გარემოსდაცვით კანონმდებლობასთან (იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსში ცვლილებები 2025 წლის ივნისში შევიდა) და ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულებასთან (SPS, 2009) მიმართებით, მათ შორის, კერძოდ, 70-ე პუნქტთან (არსებული ობიექტების გარემოსდაცვითი აუდიტი) და SR1-ის მე-11 პუნქტთან (აუდიტის მოთხოვნები);
- ii. მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში არსებული და/ან წარსული საქმიანობიდან დარჩენილი გარემოსდაცვითი საკითხების, შესაძლო რისკებისა და ზემოქმედებების, აგრეთვე გარემოსდაცვითი ვალდებულებების გამოვლენა, მათ შორის (მაგრამ არა მხოლოდ): არხის ძველი მონაკვეთებიდან წარმოქმნილი აზბესტმემცველი მასალების (ACM) განთავსება; სამშენებლო ნარჩენების განთავსების მოთხოვნებთან შესაბამისობა; ახლომდებარე იორისა და ყორულის დაცულ ტერიტორიებზე ზემოქმედება; ქვედა დინების წყლის მომხმარებლებზე წყლის რესურსებთან დაკავშირებული ზემოქმედება; ფიზიკურ კულტურულ რესურსებთან დაკავშირებული საკითხები; აგრეთვე განხორციელების პერიოდში წარმოშობილი ნებისმიერი გადაუჭრელი საჩივარი;
- iii. წარსულში გამოყენებული გარემოსდაცვითი მართვის პრაქტიკის ეფექტიანობის შეფასება;
- iv. მაკორექტირებელი და შემარბილებელი ღონისძიებების შეთავაზება და მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) შემუშავება პროექტის განხორციელებისას სრული შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად, CAP-ის შესრულების მონიტორინგის ჩათვლით;
- v. EDDR-ის საბოლოო ვერსიის მოსამზადებლად საჭირო სამომავლო ღონისძიებების (საველე კვლევები, დაინტერესებულ მხარეებთან შეხვედრები და სხვ.) განსაზღვრა და შესაბამისი გეგმა-გრაფიკის შემუშავება;
- vi. მდინარე იორი-მინგეჩაურის წყალსაცავის მიმართულებით ტრანსსასაზღვრო ასპექტის შეფასება და იმის დადგენა, წარმოშვა თუ არა 2024–2026 წლებში განხორციელებულმა სარეაბილიტაციო სამუშაოებმა ოფიციალური ორმხრივი შეტყობინების მოთხოვნა საერთაშორისო წყლის სამართლის ჩვეულებითი ნორმების ან საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის არსებული ორმხრივი შეთანხმებების შესაბამისად.

8. წინამდებარე EDDR მოიცავს გარემოსდაცვითი სპეციალისტისა და შპს „საქართველოს მელიორაციის“ წარმომადგენლების მიერ 2026 წლის 24 აპრილს ჩატარებული ერთობლივი საველე ინსპექტირების დროს დაფიქსირებულ ფაქტობრივ მიგნებებსა და ფოტოდოკუმენტაციას. ანგარიშში ასევე ასახულია PIU-ის მიერ ინიცირებული ოფიციალური

მარეგულირებელი და დაინტერესებულ მხარეებთან კომუნიკაციის საწყისი მდგომარეობა, მათ შორის დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთვის (APA), შპს „საქართველოს მელიორაციისთვის“ (GA) და სამშენებლო კონტრაქტორისთვის გაგზავნილი ოფიციალური მოთხოვნები. მიუხედავად იმისა, რომ წინამდებარე ანგარიშში აღწერილია წინასწარი პასუხები და მიმდინარე ღონისძიებები, საბოლოო ინსტიტუციური უკუკავშირი და ოფიციალურ წერილებზე მიღებული სრული პასუხები ასახულია EDDR-ის წინამდებარე საბოლოო ვერსიაში.

ბ. მეთოდოლოგია

9. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის პროცესი ხორციელდება ეტაპობრივი მიდგომით, როგორც ეს განსაზღვრულია ტექნიკურ დავალებაში (ToR), და მოიცავს შემდეგ ეტაპებს:

- i. **საწყისი ანგარიშის მომზადება** — სამუშაო გეგმის, მეთოდოლოგიისა და დოკუმენტაციის განხილვის შედეგად მიღებული საწყისი მიგნებების მომზადება;
- ii. **EDDR-ის პროექტი/შუალედური ვერსია (მიმდინარე ეტაპი)** — გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიშის პროექტი, რომელიც მოიცავს მიგნებებსა და მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) პროექტს;
- iii. **EDDR-ის საბოლოო ვერსია** — ADB-ისა და აღმასრულებელი სააგენტოს შენიშვნების გათვალისწინებით.

10. გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის პროცესი მოიცავს შესრულებული სამუშაოების რეტროსპექტიულ ანალიზსა და მიმდინარე და სამომავლო საქმიანობის პროაქტიულ შეფასებას. ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (2009), დაცვის ღონისძიების მოთხოვნა 1-ის (გარემო) — არსებული ობიექტების გარემოსდაცვითი აუდიტის — შესაბამისად, გამოიყენება შესაბამისობაზე დაფუძნებული აუდიტის მიდგომა. აღნიშნული გულისხმობს წარსული და მიმდინარე საქმიანობის სისტემატურ შეფასებას მოქმედ ეროვნულ კანონმდებლობასთან, ADB-ის დაცვის ღონისძიებების მოთხოვნებთან და შესაბამის საერთაშორისო კარგ პრაქტიკასთან, მათ შორის IFC-ის გარემოს დაცვის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების (EHS) სახელმძღვანელო პრინციპებთან მიმართებით. მეთოდოლოგია ასევე ითვალისწინებს წარსული საქმიანობიდან დარჩენილი საკითხების, გარემოსდაცვითი ვალდებულებებისა და ადრე განხორციელებული სამუშაოებიდან გამომდინარე რისკების გამოვლენას და მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) მეშვეობით პრიორიტეტული მაკორექტირებელი ღონისძიებების განსაზღვრას.

1. დასრულებული საქმიანობისა და კონსულტაციების მეთოდოლოგია

11. დღემდე EDDR-ის მოსამზადებლად საჭირო გარემოსდაცვითი აუდიტი ეფუძნებოდა არსებული მასალების განხილვას, ინსტიტუციურ და ადგილობრივ მოსახლეობასთან შეხვედრებს, აგრეთვე მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში ჩატარებულ საველე ვიზიტებს. საბაზისო მდგომარეობისა და არსებული ხარვეზების დასადგენად გამოყენებულ იქნა შემდეგი მეთოდოლოგიური ინსტრუმენტები:

12. დოკუმენტაციის სამაგიდო განხილვა და ოფიციალური მოთხოვნები:

- შემუშავდა გარემოსდაცვითი საკითხების ყოვლისმომცველი კითხვარი, რომელიც გაგზავნა შპს „საქართველოს მელიორაციას“ (GA). კითხვარის მიზანი იყო შესრულებული სამუშაოების მოცულობის, არსებული ტექნიკური დოკუმენტაციის, კონკრეტული ობიექტისთვის განკუთვნილი გარემოსდაცვითი მართვის გეგმების (EMP) არსებობის (ან არარსებობის), ნარჩენების განთავსების ნებართვების, მონიტორინგის

- ანგარიშებისა და სხვა შესაბამისი დოკუმენტაციის შესახებ ინფორმაციის მიღება (დანართი 1).
- ასევე განხილულ იქნა წინა კვლევები, ლიტერატურა, საცნობარო მასალები და შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ მოწოდებული მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების საპროექტო დოკუმენტაცია.
 - მშენებლობის ეტაპთან დაკავშირებულ დოკუმენტაციაში არსებული ხარვეზების დასაზუსტებლად ოფიციალური წერილობითი მოთხოვნები გაეგზავნა შპს „საქართველოს მელიორაციას“ (GA), დაცული ტერიტორიების სააგენტოს (APA) და სამშენებლო კონტრაქტორს — შპს „Smart Solution“-ს — კონკრეტული ობიექტის ჩანაწერებისა და მოთხოვნებთან შესაბამისობის დამადასტურებელი დოკუმენტაციის მოთხოვნით. ამ დროისთვის მიღებულია შპს „საქართველოს მელიორაციის“ პასუხი; დაცული ტერიტორიების სააგენტოს პასუხი ჯერ არ არის მიღებული, ხოლო სამშენებლო კონტრაქტორს, პასუხი არ წარმოუდგენია (გაგზავნილი წერილების ასლები მოცემულია დანართ 2-ში).
 - გარდა ამისა, სამაგიდო განხილვის ფარგლებში შეფასდა ეროვნული გარემოსდაცვითი კანონმდებლობისა და ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების(2009) მოთხოვნებთან შესაბამისობა, ხარვეზების, შეუსაბამობებისა და არარსებული დოკუმენტაციის გამოსავლენად.

13. დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციები (ინსტიტუციურ და ადგილობრივი მოსახლეობის დონეზე):

- შპს „საქართველოს მელიორაცია“ (GA): გაიმართა შეხვედრა მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში შესრულებული სამუშაოების ტექნიკური მოცულობის დასაზუსტებლად და წარსულ გარემოსდაცვით საქმიანობასთან დაკავშირებული მონაცემების მოსაპოვებლად. გამოთხოვილ იქნა მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების საპროექტო ტექნიკური დოკუმენტაცია (დანართი 3).
- ყორულის ალკვეთილის ადმინისტრაცია: კონსულტაციის მიზანი იყო წარსული საქმიანობიდან დარჩენილი შესაძლო გარემოსდაცვითი საკითხების გამოვლენა. განხილვის ძირითადი საკითხები მოიცავდა: (i) პროექტის საზღვრების გადამოწმებას, რათა დადასტურებულიყო, რომ დაცული ტერიტორიის საზღვრებში შეჭრას ადგილი არ ჰქონია; (ii) ადგილობრივ ბიომრავალფეროვნებასა და მიგრაციულ მარშრუტებზე ზემოქმედების შეფასებას; (iii) მშენებლობის ეტაპზე ალკვეთილის რეინჯერების მიერ ოფიციალურად დაფიქსირებული გარემოსდაცვითი შეუსაბამობების არსებობის გადამოწმებას (დანართები 4 და 5).
- ადგილობრივ მოსახლეობასთან კონსულტაციები: 2026 წლის 24 აპრილს გურჯაანის მუნიციპალიტეტში გაიმართა ერთობლივი გარემოსდაცვითი და სოციალური შეხვედრა ადგილობრივ მოსახლეობასთან. შეხვედრას ესწრებოდნენ ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლები, ფერმერები, ორი ქალი და ორი ხანდაზმული პირი. შეხვედრის ფარგლებში ერთობლივად იქნა განხილული და წინასწარ შეფასებული პროექტის სამუშაოებთან დაკავშირებული გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხები. კონსულტაციის ამსახველი ფოტომასალა, შეხვედრის დოკუმენტაცია და შეხვედრის დროს გამოყენებული სტრუქტურირებული კითხვარი მოცემულია დანართებში 6 და 7.
- კონსულტაციებისა და GRM-ის პრაქტიკის შეფასება: კონსულტაციების საფუძველზე შეფასდა დაინტერესებულ მხარეთა წარსული ჩართულობის პრაქტიკა და მოქმედი საჩივრების განხილვის მექანიზმის (GRM) არსებობა. ხელმისაწვდომი ინფორმაციისა და ადგილობრივი მოსახლეობის უკუკავშირის საფუძველზე, განხორციელებულ სამუშაოებთან დაკავშირებით ვერ გამოვლინდა კონსულტაციების ოფიციალური

ჩანაწერები, მანამდე განხორციელებული ინფორმაციის გასაჯაროების შემთხვევები ან ADB-ის მოთხოვნებთან შესაბამისი GRM.

14. ობიექტის წინასწარი დათვალიერება და საველე გადამოწმება:

- მნიშვნელოვანი საბაზისო ინფორმაცია მიღებულ იქნა 2025 წლის 10 დეკემბერს განხორციელებული პირველადი საველე ვიზიტის დროს, რომელსაც ესწრებოდნენ Dolsar-ის საინჟინრო სპეციალისტები, ასევე ADB-ისა და შპს „საქართველოს მელიორაციის“ წარმომადგენლები (დანართი 8).
- შემდგომი საველე გადამოწმება განხორციელდა 2026 წლის 24 აპრილს, ადგილობრივ მოსახლეობასთან შეხვედრის პარალელურად. აღნიშნული ვიზიტების ფარგლებში განხორციელდა ძირითადი ინფრასტრუქტურული კომპონენტების სივრცითი აღრიცხვა, ცენტრალური სამშენებლო ბანაკის შეფასება, დემონტაჟის შედეგად მიღებული მასალების დასაწყობების ადგილების იდენტიფიცირება და ნარჩენების განთავსების ტერიტორიების სივრცითი აღრიცხვა, წარსული საქმიანობიდან დარჩენილი და ნარჩენი რისკების შესაფასებლად. ამ ვიზიტის ამსახველი, თარიღისა და კოორდინატების მითითებით გადაღებული ზოგადი ფოტომასალა, რომელიც წინამდებარე ანგარიშის ძირითად ნაწილებში არ არის გამოყენებული, წარმოდგენილია დანართ 9-ში.

15. დოკუმენტაციის კომპლექსური განხილვის, საველე კვლევებისა და დაინტერესებულ მხარეებთან სხვადასხვა ფორმით განხორციელებული კომუნიკაციის შედეგად მიღებული ძირითადი მიგნებები დეტალურად არის განხილული წინამდებარე ანგარიშის შესაბამის თავებში.

2. სამომავლო საველე კვლევებისა და შესწავლის მეთოდოლოგია

16. შესაბამისობის კვლევის მომდევნო ეტაპი, სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე, ითვალისწინებს დეტალური საველე კვლევებისა და მიზნობრივი ტექნიკური შეფასებების ჩატარებას.

17. საველე კვლევები ჩატარდება შესაბამისობაზე დაფუძნებული და რისკებზე ორიენტირებული აუდიტის მიდგომის შესაბამისად, რაც უზრუნველყოფს ყველა მიგნების სისტემურ შეფასებას ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009), მოქმედი ეროვნული კანონმდებლობისა და შესაბამისი საერთაშორისო კარგი პრაქტიკის, მათ შორის IFC-ის გარემოს დაცვის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების (EHS) სახელმძღვანელო პრინციპების მოთხოვნებთან მიმართებით.

18. აღნიშნული მოიცავს:

- **ობიექტების განმეორებითი ინსპექტირება და ფიზიკური აუდიტი** — სამშენებლო ბანაკები, სასაწყობე ტერიტორიები და ამოღებული გრუნტის განთავსების ადგილები: 2026 წლის 24 აპრილის საველე ვიზიტის დროს უკვე შესწავლილი და დოკუმენტირებული საბაზისო მდგომარეობის გათვალისწინებით, ჩატარდება სამშენებლო ბანაკების, საწყობებისა და ამოღებული გრუნტის განთავსების ადგილების განმეორებითი ინსპექტირება. შემდგომი ვიზიტების ძირითადი მიზანია ადგილზე არსებული ფიზიკური მდგომარეობის ხელახლა გადამოწმება და დროთა განმავლობაში შესაძლო ცვლილებების მონიტორინგი ნიადაგის შესაძლო დაბინძურების, სახიფათო ნარჩენების მართვის, ტერიტორიის სტაბილურობისა და ზოგადად გარემოსდაცვით მოთხოვნებთან შესაბამისობის კუთხით.
- **ბიომრავალფეროვნებისა და დაცული ტერიტორიის გადამოწმება:** პროექტის ტერიტორიისა და ყორულის აღკვეთილის გადაკვეთის წერტილებში ჩატარდება

სპეციალიზებული საველე შეფასება, რათა დადგინდეს, ჰქონდა თუ არა ადგილი მშენებლობის ეტაპზე პირდაპირ ან არაპირდაპირ ზემოქმედებას. აღნიშნული გადამოწმების დასასაბუთებლად მომზადდება ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირებული შეფასების ინსტრუმენტის (IBAT) სიახლოვის სკრინინგის ანგარიში. ანგარიშის მიგნებების საფუძველზე კვალიფიციური ბიომრავალფეროვნების სპეციალისტი შეაფასებს გამოვლენილ მგრძნობიარე ტერიტორიებსა და შესაძლო ეკოლოგიურ რეცეპტორებს.

- **ინსტრუმენტული გაზომვები და ლაბორატორიული კვლევები:** წინამდებარე EDDR-თან დაკავშირებით ADB-ის უკუკავშირისა და მოთხოვნების გათვალისწინებით, კონკრეტულად განსაზღვრულ ადგილებში ჩატარდება სავალდებულო ლაბორატორიული კვლევები (მაგალითად, სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე ნიადაგისა და წყლის ხარისხის სინჯების აღება და კვლევა) და ინსტრუმენტული გაზომვები (მაგალითად, ხმაურისა და ჰაერის ხარისხის საბაზისო მაჩვენებლების განსაზღვრა).
- **სოციალური კონსულტაციები და ფერმერებთან ინტერვიუები:** მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონებში ჩატარდება პირდაპირი ინტერვიუები და საჯარო კონსულტაციები ადგილობრივ მოსახლეობასა და ფერმერებთან. სამომავლო შეხვედრები ძირითადად გაიმართება ახლომდებარე სოფლების — კაჭრეთისა და ყაზლარის — მოსახლეობასთან. შეხვედრების თემები მოიცავს საჩივრების განხილვის მექანიზმის (GRM) ეფექტიანობას, სამუშაოების მიმდინარეობისას სარწყავი წყლით მომარაგებაზე ზემოქმედებას, მტვრითა და ხმაურით გამოწვეულ ზემოქმედებას და ნებისმიერ გადაუჭრელ გარემოსდაცვით და სოციალურ ვალდებულებას. საჯარო კონსულტაციების დასრულების შემდეგ მომზადდება შეხვედრების ოფიციალური ოქმები, რომლებშიც დოკუმენტურად აისახება დაინტერესებულ მხარეთა უკუკავშირი (ოქმის ნიმუში მოცემულია დანართ 10-ში).
- **ხარვეზების გადამოწმება:** ფიზიკური აუდიტის შედეგად მიღებული ყველა მიგნება შედარდება ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) და ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებთან, საჭირო მაკორექტირებელი ღონისძიებების განსაზღვრის მიზნით. ასევე, გამოვლენილი ხარვეზები შეფასდება მათი გარემოსდაცვითი მნიშვნელობისა და მათთან დაკავშირებული რისკების მიხედვით, ზემოქმედების როგორც ალბათობის, ისე შესაძლო სიმძიმის გათვალისწინებით.

19. ზემოთ აღწერილი სამომავლო სამუშაოების მეთოდოლოგია აქ ზოგადი სახით არის წარმოდგენილი. კონკრეტული ამოცანების უფრო დეტალური აღწერა, მათ შორის ზუსტი პროცედურები და საორიენტაციო ვადები, მოცემულია წინამდებარე ანგარიშის VII თავში (სამომავლო სამუშაოების გეგმა და ვადები).

20. მეთოდოლოგია ასევე მოიცავს ინფორმაციის გასაჯაროების გეგმას, რომლის შესაბამისად EDDR-ისა და CAP-ის საბოლოო ვერსიები გამოქვეყნდება ADB-ის ვებგვერდზე და ქართულ ენაზე ხელმისაწვდომი იქნება ადგილობრივ დონეზე.

გ. გარემოსდაცვითი და სოციალური შესაბამისობის კვლევების ურთიერთკავშირი (EDDR–SDDR-ის კოორდინაცია)

21. ყოვლისმომცველი შეფასების უზრუნველსაყოფად, სამუშაო პროცესის ეფექტიანობის გასაზრდელად და სამუშაოების დუბლირების თავიდან ასაცილებლად, მე-5 და მე-6 სარწყავი

ზონების გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიში (EDDR) და სოციალური შესაბამისობის კვლევის ანგარიში (SDDR) მჭიდრო კოორდინაციით მომზადდა.

22. შესაძლებლობის ფარგლებში, სავსე კვლევები და ინსტიტუციური კონსულტაციები გარემოსდაცვითი და სოციალური დაცვის სპეციალისტების მიერ ერთობლივად ტარდებოდა. კერძოდ, ორივე სპეციალისტი ერთად მონაწილეობდა:

- i. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) წარმომადგენლებთან გამართულ ინსტიტუციურ შეხვედრებში პროექტთან დაკავშირებული მონაცემების მოსაპოვებლად და განხორციელების დეტალების დასაზუსტებლად;
- ii. ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციასთან 2026 წლის მარტში გამართულ საკოორდინაციო შეხვედრაში საზღვრებთან ან მისასვლელთან დაკავშირებული შესაძლო საკითხების შესაფასებლად;
- iii. 2026 წლის 24 აპრილს გურჯაანის მუნიციპალიტეტში ადგილობრივ მოსახლეობასთან, ფერმერებსა და მოწყვლადი ჯგუფების წარმომადგენლებთან გამართულ ფართომასშტაბიან შეხვედრაში;
- iv. 2026 წლის 24 აპრილს სამშენებლო ტერიტორიების, ყოფილი სამშენებლო ბანაკებისა და ინფრასტრუქტურის ტრასების ადგილზე დათვალიერებაში, რომელიც შპს „საქართველოს მელიორაციის“ წარმომადგენელთან ერთად ჩატარდა.

23. მიუხედავად იმისა, რომ სავსე სამუშაოებისას შეფასების პროცესები მჭიდროდ იყო ინტეგრირებული, ანგარიშების ფარგლები და კონკრეტული პასუხისმგებლობები მკაფიოდ არის გამოიჯნული SDDR-ის მოკლე შინაარსის შესაბამისად:

- **სამშენებლო ბანაკი, დამხმარე ობიექტები და ნარჩენები:** SDDR-ის ფარგლებში შეფასებულია მიწის სამართლებრივი სტატუსი, დროებითი სარგებლობის შესახებ შეთანხმებები და კერძო ან მუნიციპალური მიწის მესაკუთრეებზე შესაძლო ზემოქმედება. EDDR კი უშუალოდ ფიზიკურ გარემოსდაცვით ზემოქმედებაზეა ორიენტირებული, მათ შორის ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვაზე, ნიადაგისა და წყლის დაბინძურებაზე (მაგალითად, ნავთობპროდუქტების ნარჩენებით) და კონტრაქტორის მიერ ნარჩენების განთავსებასთან დაკავშირებული ეროვნული მოთხოვნების დაცვაზე (მაგალითად, აზბესტმემცველი მასალების მართვაზე).
- **საჩივრების განხილვის მექანიზმი (GRM):** მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონებისთვის რეკომენდებულია პროექტის დონეზე ერთიანი საჩივრების განხილვის მექანიზმის (GRM) დანერგვა. SDDR-ის ჯგუფი პასუხისმგებელია სოციალურ საკითხებთან დაკავშირებული მექანიზმის ფორმალურად ჩამოყალიბებაზე, ინფორმაციის გასაჯაროებასა და საჩივრების აღრიცხვა-მონიტორინგზე (მაგალითად, სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დაზიანება, სარწყავი წყლის მიწოდების შეფერხება), ხოლო გარემოსდაცვითი სპეციალისტები იმავე რეესტრს გამოიყენებენ გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებული საჩივრების განსახილველად (მაგალითად, ხმაური, მტვერი ან ნარჩენების უკანონო განთავსება).
- **ადგილობრივი მოსახლეობის ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება:** EDDR განსაზღვრავს ობიექტზე არსებული ფიზიკური საფრთხეების აღმოსაფხვრელ ღონისძიებებს (მაგალითად, სამშენებლო ბანაკის შემოღობვა, გამაფრთხილებელი ნიშნების განთავსება და მიმოფანტული ნარჩენების უსაფრთხოდ გატანა). SDDR მოიცავს ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირებას, ცნობიერების ამაღლებასა და კონკრეტული მოწყვლადი ჯგუფების აღნიშნული ნარჩენი რისკებისგან დაცვის უზრუნველყოფას.

24. საბოლოოდ, პასუხისმგებლობების ასეთი მკაფიო გამიჯვნა უზრუნველყოფს როგორც გარემოსდაცვითი, ისე სოციალური საკითხების ეფექტიან მართვას სამუშაოების დუბლირების გარეშე.

II. პროექტისა და განხორციელებული საქმიანობის აღწერა

ა. ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის საირიგაციო სისტემა

25. ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხი აშენდა 1960-იან წლებში. სათავე ნაგებობათა კომპლექსისა და სათავე საგუბრის მეშვეობით წყალი მიეწოდება მარცხენა მთავარ არხს. მთავარი არხის სიგრძე 48.9 კმ-ია, ხოლო არხის საანგარიშო ხარჯი 21.7 მ³/წმ-დან 3.0 მ³/წმ-მდე მცირდება.

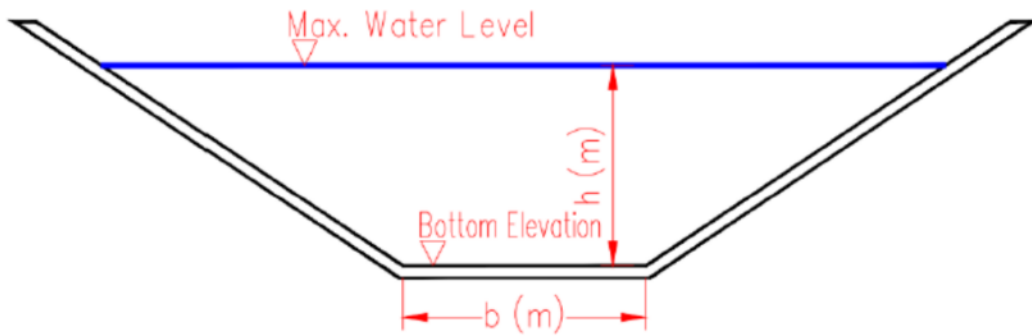
26. მთავარი არხის მონაკვეთი პკ 313+42-მდე წინა პროექტების ფარგლებში რეაბილიტირებულია.

27. წინამდებარე პროექტის ფარგლებში რეაბილიტაცია ჩაუტარდება ქვემოთ მოცემულ მონაკვეთებს.

28. მეორე რიგის გამანაწილებელი არხების განშტოების ადგილებში მთავარი არხის შესახებ დამატებითი ინფორმაცია წარმოდგენილია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში.

ცხრილი 1. მარცხენა მთავარი არხის ძირითადი მახასიათებლები წყალაღების ნაგებობებთან

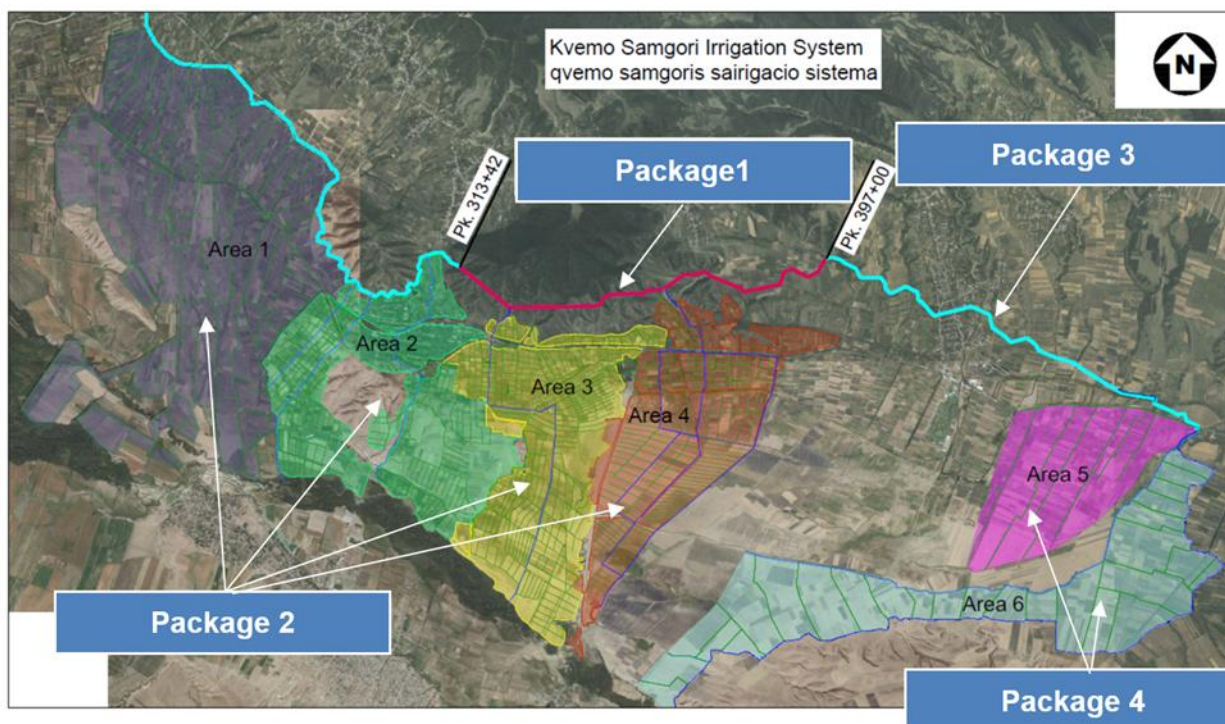
Secondary Canal ID	Main Canal Km	Bottom Width b (m)	Longitudinal Slope j (m/m)	Canal Bottom Elevation (CBE)	Qmax Water Height h (m)
g23	199+73.66	2.00	0.00040	584.65	2.32
g23'	201+68.19	2.00	0.00040	584.58	2.32
g24	203+52.49	2.00	0.00040	584.50	2.32
g24'	204+43.62	2.00	0.00040	584.46	2.32
g25	207+80.01	2.00	0.00065	584.27	2.08
g26	211+65.54	2.00	0.00065	584.02	2.08
g27	213+72.57	2.00	0.00030	582.98	2.40
g27'	216+65.44	2.00	0.00030	582.90	2.40
g28	219+10.97	2.00	0.00030	582.81	2.40
g28'	227+62.77	2.00	0.00110	582.24	1.85
g29	233+33.13	2.00	0.00110	581.61	1.85
g29'	237+92.99	2.00	0.00057	581.48	2.12
g29''	239+49.47	2.00	0.00057	581.39	2.12
g30	242+82.36	2.00	0.00057	581.20	2.12
g30'	245+25.58	2.00	0.00057	581.06	2.12

ბ. საპროექტო პაკეტი

29. ბოლო გადაწყვეტილებების შესაბამისად, პროექტი დაყოფილია ოთხ ცალკეულ პაკეტად, რომლებიც ქვემოთ, სურათ 2.1-ზეა წარმოდგენილი.

- i. **პაკეტი 1** — წინმსწრები შესყიდვა. პაკეტი მოიცავს ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის მონაკვეთს პკ 313+42-დან პკ 397+00-მდე და ითვალისწინებს მთავარი არხის შეკეთებასა და მოდერნიზაციას. სამუშაოები მოიცავს მისასვლელი გზების შეკეთებას, მცენარეული საფარისა და დაგროვილი ნატანის მოცილებას, გვირაბებისა და დიუკერის შესასვლელი და გამოსასვლელი მონაკვეთების, არხის გვერდებისა და ფსკერის, აგრეთვე გვირაბის კედლების შეკეთებას. ასევე გათვალისწინებულია ხიდებისა და წყალგამშვები ნაგებობების შეკეთება.
- ii. **პაკეტი 2** — 1-ლი-მე-4 სარწყავი ზონები (GA-ის G23–G39 გამანაწილებლები). დეტალური პროექტირება ჯერ არ დასრულებულა. საბოლოო პროექტის დასრულების შემდეგ ცნობილი გახდება სამუშაოების ყველა დეტალი. ძირითადი სამუშაოები მოიცავს ტრანშეების გათხრას, მილებისთვის ქვიშის საგების მოწყობას, მაღალი სიმკვრივის პოლიეთილენის (HDPE) მილების ჩაწობას, ძირითად კვანძებში სარქველებისა და ხარჯმზომების დამონტაჟებას, აგრეთვე გრუნტის უკუყრას/ამოვსებით სამუშაოებს.
- iii. **პაკეტი 3** — პაკეტი მოიცავს ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის პკ 397+00-დან პკ 488+66.7-მდე მონაკვეთის, მისასვლელი გზების, ხიდების, საყრდენი ნაგებობებისა და მილსადენების შეკეთებასა და მოდერნიზაციას.
- iv. პაკეტებისთვის 1, 2 და 3 (1-ლი, მე-2, მე-3 და მე-4 სარწყავი ზონები და მთავარი არხის მონაკვეთი პკ 397+00-დან პკ 488+66-მდე) საწყისი გარემოსდაცვითი შეფასების (IEE) ანგარიშები ცალკე დოკუმენტების სახით მომზადდება.
- v. **პაკეტი 4** — მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები (GA-ის G41 და G42 გამანაწილებლები). პაკეტი ითვალისწინებს დაწნევიანი მილსადენი გამანაწილებელი ქსელის, შესაბამისი ნაგებობებისა და ჰიდრანტების, აგრეთვე SCADA სისტემის დაპროექტებასა და მშენებლობას. პაკეტი 4-ის ფარგლებში სარეაბილიტაციო სამუშაოების ნაწილი შპს „საქართველოს მელიორაცია“ (GA) სახელმწიფო დაფინანსებით უკვე განახორციელა 2024–2026 წლებში. აღნიშნული პაკეტისთვის დაგეგმილია გარემოსდაცვითი და სოციალური შესაბამისობის კვლევის ანგარიშების (DDR) მომზადება. წინამდებარე EDDR მთლიანად და კონკრეტულად პაკეტი 4-ს ეხება და მიზნად ისახავს მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში განხორციელებული სარეაბილიტაციო საქმიანობის გარემოსდაცვითი შესაბამისობისა და წარსული საქმიანობიდან დარჩენილი გარემოსდაცვითი საკითხების შეფასებას.

სურათი 1. საირიგაციო სისტემის მიმოხილვა¹²

გ. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები³

30. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები მოიცავს მთავარი არხის G-41 და G-42 გამანაწილებლებს. ორივე სარწყავი ზონა აღმოსავლეთ საქართველოში, გურჯაანის მუნიციპალიტეტში (კახეთის რეგიონი) მდებარეობს.

31. G-41 გამანაწილებელი იწყება ქვემო სამგორის საირიგაციო სისტემის მარცხენა მთავარი არხის პკ 459+03-ზე. მისი საანგარიშო ხარჯია 0.64 მ³/წმ, ხოლო სარწყავი ფართობი — 1 015 ჰა (ბრუტო). G-41 გამანაწილებლის საერთო სიგრძეა 3 679.5 მ. იგი მოიცავს მეორე რიგის შემდეგ შვიდ გამანაწილებელს:

G-41 გამანაწილებელი;

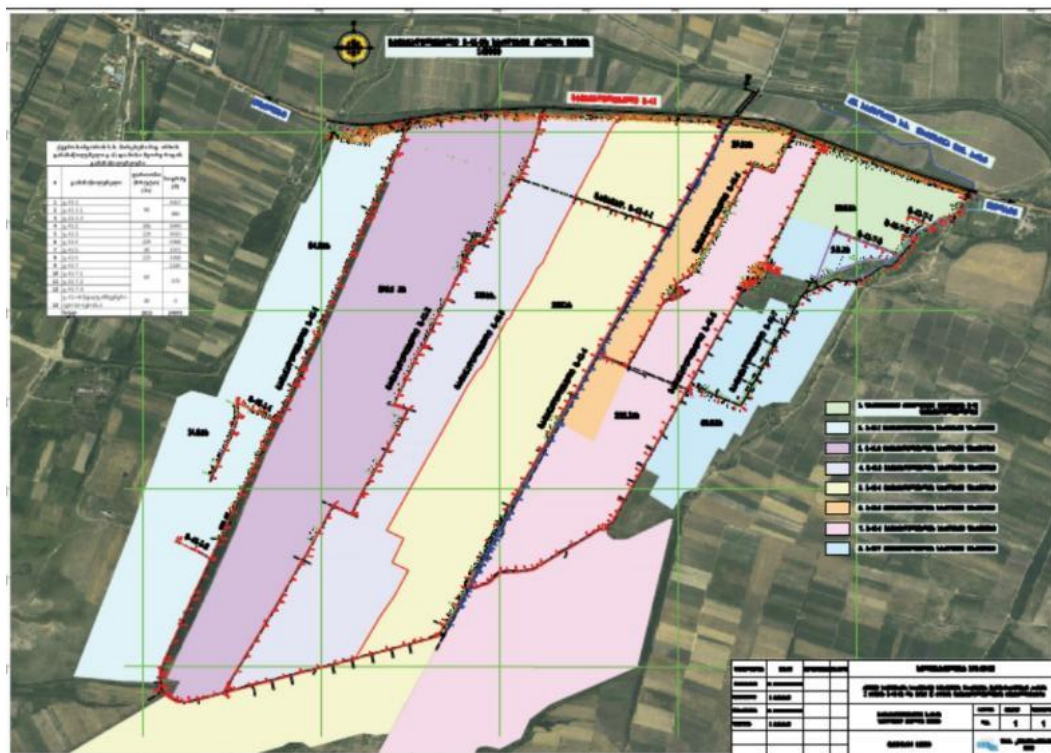
- G-41-1 გამანაწილებელი განშტოვებით;
- G-41-2 გამანაწილებელი;
- G-41-3 გამანაწილებელი განშტოვებით;
- G-41-4 გამანაწილებელი განშტოვებით;
- G-41-5 გამანაწილებელი;
- G-41-6 გამანაწილებელი;
- G-41-7 გამანაწილებელი განშტოვებით.

¹წყარო: პროექტის განხორციელების კონსულტანტები — პროექტის განხორციელების მხარდაჭერა, წნევიანი სარწყავი ქსელის პროექტირება, მშენებლობის ზედამხედველობა და მთავარი არხის პროექტის განხილვა (პკ 313+42 – პკ 397+00).

²შენიშვნა: სურათი საცნობარო მიზნით ასახავს სისტემის სრულ კონტექსტს; თუმცა წინამდებარე EDDR ეხება მხოლოდ პაკეტ 4-ს.

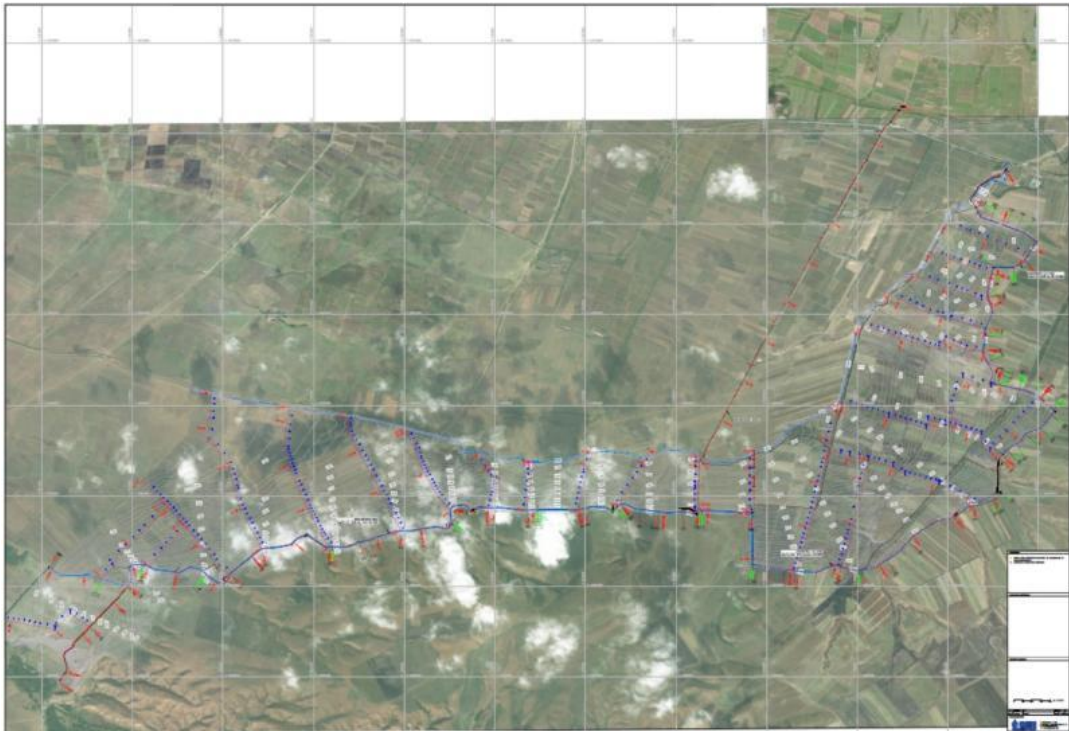
³წყარო: შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ მოწოდებული საპროექტო დოკუმენტაცია — G-41 და G-42 გამანაწილებლების დეტალური საინჟინრო პროექტები.

33. ქვემოთ წარმოდგენილია მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების გენერალური გეგმები, მოწოდებული შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) მიერ.⁴

სურათი 2. მკ-5 სარწყავი ზონის გენერალური გეგმა

წყარო: შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ მოწოდებული საპროექტო დოკუმენტაცია — G-41 და G-42
გამანაწილებლობის დეტალური საინჟინრო პროექტები.

სურათი 3. მე-6 სარწყავი ზონის გენერალური გეგმა

დ.. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ განხორციელებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების აღწერა

34. დასრულებული და მიმდინარე სამუშაოების შესახებ ინფორმაცია ეფუძნება შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) წარმომადგენლებთან გამართულ ინსტიტუციურ შეხვედრებს, კითხვარზე მიღებულ პასუხებს (შევსებული კითხვარის ასლი იხილეთ დანართი 1-ში), 2026 წლის 20 მაისს შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ მოწოდებულ ოფიციალურ განმარტებით წერილსა და სივრცით მონაცემებს (KMZ ფაილები) (დანართი 2), აგრეთვე 2025 წლის დეკემბერში და 2026 წლის აპრილში განხორციელებულ საველე ვიზიტებს.

35. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების სარეაბილიტაციო სამუშაოები განხორციელდა 2024–2026 წლებში. სამშენებლო კონტრაქტორია შპს „Smart Solution“ (საიდენტიფიკაციო კოდი: 405114406).

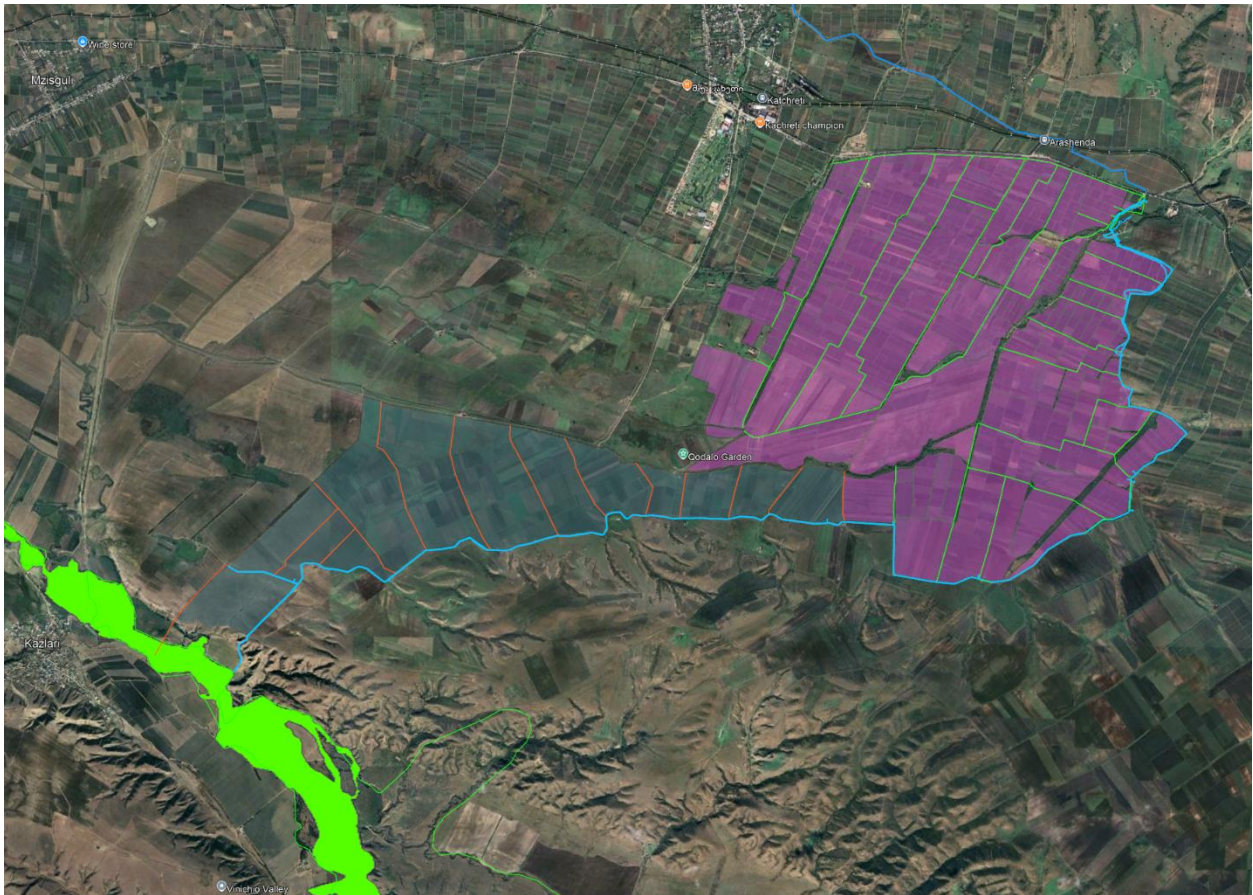
36. სარეაბილიტაციო სამუშაოები განხორციელდა შემდეგი დასახელებების ფარგლებში:

- „გურჯაანის მუნიციპალიტეტში ქვემო სამგორის საირიგაციო სისტემის I რიგის G-41 გამანაწილებლის მარცხენა მთავარი არხისა და II რიგის გამანაწილებლების რეაბილიტაცია“;
- „ქვემო სამგორის საირიგაციო სისტემის I რიგის G-42 გამანაწილებლის მარცხენა მთავარი არხის რეაბილიტაცია პკ 0+00-დან პკ 95+00-მდე და II რიგის G-42-1÷G-42-12 გამანაწილებლების რეაბილიტაცია (I ეტაპი)“;
- „ქვემო სამგორის საირიგაციო სისტემის I რიგის G-42 გამანაწილებლის II რიგის G-42-9÷G-42-11 გამანაწილებლებზე ჰიდრანტების მოწყობა“.

37. სამუშაოების მიმდინარე მდგომარეობა (2026 წლის მაისის მდგომარეობით) და სივრცითი ანალიზი:

- მე-5 სარწყავი ზონა (G-41) — რეაბილიტაცია დასრულებულია და სისტემა სრულად ფუნქციონირებს.

- ii. მე-6 სარწყავი ზონა (G-42) — ნაწილობრივ რეაბილიტირებულია. სარეაბილიტაციო სამუშაოები განხორციელდა არხის დაახლოებით 9 კმ-იან მონაკვეთზე. 2026 წლის მაისის მდგომარეობით, კონტრაქტორი (შპს „Smart Solution“) ქსელში მხოლოდ ლოკალურ სამუშაოებს ახორციელებდა, კერძოდ, წყლის გამშვები ჰიდრანტების მოწყობასა და მცირე მოცულობის რკინაბეტონის სამუშაოებს (მაგალითად, ჭებისა და არხის ნაგებობების მოწყობას), ძირითადად მძიმე ტექნიკის გამოყენების გარეშე. ივნისში აქტიური სარწყავი სეზონის დაწყების გათვალისწინებით, მოსალოდნელი იყო აღნიშნული ლოკალური სამუშაოების დასრულება და კონტრაქტორის დემობილიზაციის დაწყება. სამუშაოების დასრულებისა და კონტრაქტორის ობიექტიდან ფაქტობრივი გასვლის საბოლოო მდგომარეობა შემდგომი სავალდებულო ვიზიტის დროს უნდა გადამოწმებულიყო.
- iii. ხელუხლებელი მონაკვეთი (დარჩენილი 8–9 კმ) და მისი გარემოსდაცვითი მნიშვნელობა: G-42 არხის დაახლოებით 8–9 კმ-იანი მონაკვეთი ხელუხლებელია და ამ მონაკვეთზე სარეაბილიტაციო სამუშაოები არ განხორციელებულა. სწორედ ეს დარჩენილი მონაკვეთი მდებარეობს ყორულის ადკვეთილის საზღვართან ყველაზე ახლოს. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ 2026 წლის 20 მაისის განმარტებით წერილთან ერთად ოფიციალურად მოწოდებული უახლესი სივრცითი მონაცემების (KMZ ფაილები) საფუძველზე ზუსტად განისაზღვრა სამუშაოებით მოცული ტერიტორიის საზღვრები. როგორც ქვემოთ, სურათ 4-ზე ჩანს, ვარდისფრად მონიშნულია დასრულებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების ზონები (მე-5 სარწყავი ზონა და მე-6 სარწყავი ზონის ჩრდილოეთი ნაწილი), ლურჯი/ნაცრისფერი პოლიგონით — G-42 გამანაწილებლის დარჩენილი, ხელუხლებელი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთი, ხოლო მწვანე პოლიგონით — ყორულის ადკვეთილის საზღვრები.

სურათი 4. სარეაბილიტაციო სამუშაოების სივრცითი განაწილება. ვარდისფერი: დასრულებული მონაკვეთები; ლურჯი/ნაცრისფერი: მე-6 სარწყავი ზონის ხელუხლებელი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთი; მწვანე: ყორულის აღკვეთილი (წყარო: შპს „საქართველოს მელიორაციის“ KMZ მონაცემები, 2026 წლის 20 მაისი)

38. აღნიშნული კარტოგრაფიული მონაცემები ადასტურებს აუდიტის ერთ-ერთ ძირითად გარემოსდაცვით მიგნებას: პროექტის ტერიტორიის ეკოლოგიურად ყველაზე მგრძნობიარე მონაკვეთზე — ყორულის აღკვეთილის უშუალოდ მომიჯნავე სამხრეთ პერიფერიაზე — სარეაბილიტაციო სამუშაოები არ განხორციელებულა. ეს მონაცემები შეესაბამება 2026 წლის 24 აპრილის საველე ვიზიტის შედეგებს. თარიღისა და კოორდინატების მითითებით გადაღებული ფოტომასალით ასევე დასტურდება, რომ ამ ტერიტორიაზე სამშენებლო სამუშაოები არ ჩატარებულა. ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციასთან გამართული კონსულტაციების დროსაც დადასტურდა, რომ აღნიშნულ ტერიტორიაზე წარსულში სამშენებლო სამუშაოები არ განხორციელებულა. საველე დაკვირვებებისა და ზეპირი ინფორმაციის ოფიციალურად დასადასტურებლად დაცული ტერიტორიების სააგენტოს (APA) გაეგზავნა წერილობითი მოთხოვნა, რათა დადასტურებულიყო, განხორციელდა თუ არა სამშენებლო სამუშაოები დაცული ტერიტორიის საზღვრებში ან მათ უშუალო სიახლოვეს. სააგენტოს ოფიციალური პასუხი ანგარიშის მომზადების დროს ჯერ მიღებული არ იყო და მიღების შემდეგ უნდა ასახულიყო EDDR-ის საბოლოო ვერსიაში.

39. აღნიშნული გარემოება უაღრესად დადებითი მიგნებაა, რადგან უზრუნველყოფს, რომ დარჩენილ მონაკვეთზე ნებისმიერი სამომავლო სარეაბილიტაციო საქმიანობა დაიგეგმოს და განხორციელდეს ADB-ის მარეგულირებელი ჩარჩოსა და უსაფრთხოების მოთხოვნების მკაცრი დაცვით. ეს უზრუნველყოფს სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე საფუძვლიანი ბიოლოგიური კვლევების ჩატარებას, გამორიცხვისა და ბუფერული ზონების მკაცრ მართვას, სახიფათო ნარჩენებთან სათანადო მოპყრობის პროცედურებსა და უწყვეტ ეკოლოგიურ

მონიტორინგს. ასეთი მკაცრი საერთაშორისო დაცვის ღონისძიებები ეფექტიანად აღმოფხვრის ყორულის აღკვეთილის უნიკალურ ეკოსისტემებში შემთხვევითი შეჭრის ან მათზე არაპირდაპირი ზემოქმედების რისკს — დაცვას, რომელიც ადგილობრივი სამშენებლო პრაქტიკის სტანდარტული მოთხოვნების პირობებში შესაძლოა ნაკლები სიმკაცრით იყოს უზრუნველყოფილი. (აღნიშნული საკითხი უფრო დეტალურად განხილულია წინამდებარე ანგარიშის დაცული ტერიტორიებისადმი მიძღვნილ ნაწილში).

40. რეაბილიტირებულ მონაკვეთებზე განხორციელდა შემდეგი სამუშაოები:

- (i) გამანაწილებლის ტრასის ხეებისა და ბუჩქებისგან გაწმენდა;
- (ii) გამანაწილებლის წყალმიმღები ნაგებობების აღდგენა;
- (iii) არსებული წყალმიმღებების საფარების დემონტაჟი და ახალი ჩაღრმავებული საფარების მოწყობა;
- (iv) წყალგამანაწილებელი ჭების ნატანისგან გაწმენდა, კედლების ცემენტის ხსნარით შელესვა და ჭების კედლების ამაღლება.
- (v) გრუნტის სარწყავი არხების მიწისქვეშა ფოლადის მილსადენებით ჩანაცვლება და ჰიდრანტების მოწყობა;
- (vi) ღია არხების არსებული ბეტონის ფილების ახლით ჩანაცვლება;
- (vii) არსებული წყალგამტარი ნაგებობების (სიფონების) შეკეთება და სხვა.

41. სარეაბილიტაციო სამუშაოები განხორციელდა არსებული საირიგაციო სისტემის დერეფნების ფარგლებში — ახალი ტრასები გამოყენებული არ ყოფილა.

42. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების რეაბილიტაციამდე და რეაბილიტაციის შემდეგ გადაღებული ფოტომასალა წარმოდგენილია დანართ 11-ში.

1. სამშენებლო ბანაკ (ებ)ი

43. სარეაბილიტაციო სამუშაოების მიმდინარეობისას სამშენებლო კონტრაქტორი მხოლოდ ერთ სამშენებლო ბანაკს იყენებდა, რომელიც მდებარეობს შემდეგ კოორდინატებზე: X — 561479; Y — 4608251.

მიწის ნაკვეთის საკადასტრო კოდი — 51.18.62.501

- მიწის ნაკვეთის კატეგორია — სასოფლო-სამეურნეო
- მისამართი — გურჯაანის მუნიციპალიტეტი, სოფელი კოდალო, „საყარაულო სერი“
- საკუთრების ფორმა — კერძო საკუთრება.

44. ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორია დასახლებული პუნქტებიდან მოშორებით მდებარეობს. მის სიახლოვეს რამდენიმე შენობაა, რომლებიც, სავარაუდოდ, წარსულში სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოიყენებოდა. თუმცა სავსე შეფასებების დროს უშუალოდ ტერიტორიის მიმდებარედ მოქმედი მგრძნობიარე სოციალური რეცეპტორები არ გამოვლენილა.

45. ტერიტორიის სიახლოვეს ბუნებრივი წყლის ობიექტები (მდინარეები ან სხვა წყლის ობიექტები) არ არის. ასევე არ გვხვდება ტყით დაფარული ტერიტორიები ან მგრძნობიარე ჰაბიტატები. მიმდებარე ტერიტორია მთლიანად სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებითაა წარმოდგენილი.

46. 2025 წლის დეკემბერში განხორციელებული სავსე ვიზიტის დროს დადგინდა, რომ სამშენებლო ბანაკის დემობილიზაცია სრულად არ იყო დასრულებული. ტერიტორიაზე კვლავ რჩებოდა სასაწყობე კონტეინერი, გარკვეული მასალები და ნარჩენები.

47. 2026 წლის 24 აპრილის განმეორებითი სავსე ვიზიტის ფარგლებში ტერიტორია დეტალურად ხელახლა დათვალიერდა. ორ ვიზიტს შორის მნიშვნელოვანი ცვლილებები ან მდგომარეობის გაუმჯობესება არ გამოვლენილა. ტერიტორია კვლავ შემოუღობავია; დროებითი ინფრასტრუქტურა არ განახლებულა და არ გაფართოებულა. ტერიტორიაზე მძიმე სამშენებლო ტექნიკაც პრაქტიკულად არ დაფიქსირებულა. ეს შესაბამება დარჩენილი სამუშაოების დაბალ ინტენსივობასა და მათი შესრულების ძირითადად ხელით ხასიათს (მაგალითად, ჰიდრანტების მოწყობას), რომლებშიც დაახლოებით 10 ადამიანია დასაქმებული. შესაბამისად, სამშენებლო ბანაკი მხოლოდ მცირე მასშტაბით ფუნქციონირებდა.

48. აპრილის ვიზიტის დროს სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე კვლავ დაფიქსირდა სხვადასხვა სახის მიმოფანტული ნარჩენები (აღნიშნული საკითხი დეტალურად არის განხილული ქვემოთ, „ნარჩენების მართვის“ შესაბამის ქვეთავში). ნიადაგის შესაძლო დაბინძურებასა და ნავთობპროდუქტების დაღვრასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანი პრობლემა ან ახალი დაღვრის შემთხვევა არ გამოვლენილა. დეკემბრის ვიზიტისგან განსხვავებით, აპრილში ტერიტორია მთლიანად დაფარული იყო გაზაფხულის აქტიურად აღმოცენებული მცენარეული საფარით (ბალახით) და ნიადაგის ზედაპირზე ნახშირწყალბადებით დაბინძურების ან ბოლოდროინდელი გაჟონვის ხილული ნიშნები არ დაფიქსირებულა.

49. ქვემოთ წარმოდგენილია სამშენებლო ბანაკისთვის გამოყენებული ტერიტორიის შედარებითი საერთო ხედები 2025 წლის დეკემბრისა და 2026 წლის აპრილის სავსე ვიზიტების დროს.

სურათი 5. რეაბილიტაციის პერიოდში გამოყენებული სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიის ხედი (2025 წლის დეკემბერი)

სურათი 6. რეაბილიტაციის პერიოდში გამოყენებული სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიის ხედი (2026 წლის აპრილი)

2. სამშენებლო მასალების საწარმოო ობიექტები

50. ამ ეტაპზე არ არსებობს დადასტურებული ინფორმაცია, რომ სარეაბილიტაციო სამუშაოების მიმდინარეობისას დამოუკიდებელი სამშენებლო მასალების საწარმოო ობიექტები გამოიყენებოდა. 2026 წლის 24 აპრილის განმეორებითი საველე აუდიტის დროს სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე ან პროექტის სამუშაოებით მოცულ არეალში მსგავსი ობიექტების არსებობის ნიშნები ან ნარჩენები არ გამოვლენილა. არსებული ინფორმაციის საფუძველზე, სამშენებლო კონტრაქტორი, სავარაუდოდ, რეგიონში არსებულ საწარმოო ობიექტებს (მაგალითად, ბეტონის ქარხნებსა და ინერტული მასალების სამსხვრევ საწარმოებს) იყენებდა, ხოლო საჭირო მასალების უმეტესი ნაწილი ობიექტზე მზა სახით მიეწოდებოდა.

51. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ამ პერიოდში სამუშაოების დაბალი ინტენსივობის გამო სამშენებლო მასალების ფართომასშტაბიანი გამოყენების მნიშვნელოვანი ნიშნები არ გამოვლენილა. როგორც ზემოთ აღინიშნა, მიმდინარე სამუშაოები ძირითადად ხელით სრულდება, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს როგორც წარმოებული მასალების, ასევე მძიმე ტექნიკის გამოყენების საჭიროებას.

3. ნარჩენების განთავსების ადგილები

52. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) მიერ მოწოდებული წინასწარი ინფორმაციის თანახმად, რეაბილიტაციის შედეგად წარმოქმნილი დემონტაჟის ნარჩენები და ექსკავირებული გრუნტი, სავარაუდოდ, გატანილ იქნა რეგიონულ ნაგავსაყრელებზე, აგრეთვე სოფელ ნანიანში სპეციალურად გამოყოფილ ტერიტორიაზე.

53. თუმცა, შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ მოწოდებული დოკუმენტური მასალების დეტალური სამაგიდო განხილვის შედეგად გამოვლინდა მნიშვნელოვანი ქრონოლოგიური და ფაქტობრივი შეუსაბამოებები. კერძოდ, ნანიანის ტერიტორიის გამოყენების ნებართვის გამცემი მუნიციპალური წერილი 2020 წლით თარიღდება, მაშინ როდესაც მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში სარეაბილიტაციო სამუშაოები მნიშვნელოვნად მოგვიანებით, 2024 წელს დაიწყო. შესაბამისად, აღნიშნული დოკუმენტაცია მოძველებულია და ბოლო პერიოდში განხორციელებული სამშენებლო სამუშაოებისთვის იურიდიულად მოქმედ დოკუმენტად ვერ ჩაითვლება.

54. გარდა ამისა, შპს „საქართველოს მელიორაციამ“ ვერ წარმოადგინა ნაწიანში ნარჩენების განთავსების ტერიტორიის ზუსტი GPS კოორდინატები. შესაბამისად, აუდიტის ჯგუფმა 2026 წლის 24 აპრილის საველე ვიზიტის დროს ვერ შეძლო ტერიტორიის ადგილზე იდენტიფიცირება, დათვალიერება და მისი გარემოსდაცვითი მდგომარეობის გადამოწმება.

55. ინფორმაციის ამ მნიშვნელოვან ხარვეზს ემატება ის გარემოებაც, რომ სამშენებლო კონტრაქტორისთვის — შპს „Smart Solution“-ისთვის — გაგზავნილი ოფიციალური წერილობითი მოთხოვნები, რომლითაც მოთხოვნილი იყო ნარჩენების გადაცემის დამადასტურებელი დოკუმენტები, მანიფესტები და ნარჩენების განთავსების ზუსტი ადგილები, უპასუხოდ დარჩა. ამ მანიფესტების გარეშე წარმოქმნილი ნარჩენების გადაცემისა და საბოლოო განთავსების პროცესის დოკუმენტურად მიკვლევა შეუძლებელია.

56. მოძველებულ სანებართვო დოკუმენტაციაზე დაყრდნობის, ნარჩენების გადაცემის მანიფესტების სრული არარსებობის, კონტრაქტორის მხრიდან თანამშრომლობის ნაკლებობისა და ნარჩენების განთავსების ადგილის რეალურად გადამოწმების შეუძლებლობის გამო, აღნიშნული საკითხი კლასიფიცირებულია როგორც კრიტიკული შეუსაბამობა, როგორც ნარჩენების მართვის ეროვნული მოთხოვნების, ასევე ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) მოთხოვნებთან.

57. აღნიშნული კრიტიკული ხარვეზი სათანადოდ აისახება მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმაში (CAP). წარსულიდან არსებული საკითხის შესაფასებლად, EDDR-ის საბოლოო ვერსიის მომზადებამდე, შპს „საქართველოს მელიორაციას“ მოეთხოვება ტერიტორიის ზუსტი კოორდინატების ოფიციალურად განსაზღვრა, რათა შესაძლებელი გახდეს მისი რეტროსპექტიული გარემოსდაცვითი სკრინინგი. თუ ტერიტორიის იდენტიფიცირება ვერ მოხერხდება, შპს „საქართველოს მელიორაციას“ მოუწევს ოფიციალურად დაადასტუროს, რომ ნარჩენების საბოლოო ადგილმდებარეობის მიკვლევა შეუძლებელია. დარჩენილ ხელუხლებელ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე მსგავსი შემთხვევის განმეორების თავიდან ასაცილებლად, ნებისმიერი სამომავლო სამუშაოს განახლებამდე სავალდებულო წინაპირობა იქნება კონკრეტული ობიექტისთვის განკუთვნილი ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავება და დამტკიცება, რომელშიც განსაზღვრული იქნება კანონიერად ნებადართული და მოქმედი ნარჩენების განთავსების ადგილები.

4. დროებითი დასაწყობების ტერიტორიები

58. რეაბილიტაციის პროცესში დემონტირებული ბეტონის ფილები ინახება სამშენებლო ბანაკისგან განცალკევებულ ტერიტორიაზე. ამ ტერიტორიის კოორდინატებია:

- X — 561601; Y — 4608549.
-
- მიწის ნაკვეთის საკადასტრო კოდი — 51.18.62.219;
- მიწის ნაკვეთის კატეგორია — სასოფლო-სამეურნეო;
- მისამართი — გურჯაანის მუნიციპალიტეტი;
- საკუთრების ფორმა — შპს „საქართველოს მელიორაცია“.

59. აღნიშნული ტერიტორია დასახლებული პუნქტებიდან მოშორებით მდებარეობს. ტერიტორიის ჩრდილოეთით, დაახლოებით 100 მ-ის დაშორებით, გადის კახეთის რეგიონის მთავარი საავტომობილო გზა. ტერიტორიის სიახლოვეს სხვა მნიშვნელოვანი ობიექტები (მაგალითად, ფერმები, საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობები და სხვ.) არ არის. მის მიმდებარედ არ გვხვდება ბუნებრივი წყლის ობიექტები (მდინარე ან სხვა წყლის ობიექტი),

ტყით დაფარული ტერიტორიები ან მგრძნობიარე ჰაბიტატები. მიმდებარე ტერიტორია მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებითაა წარმოდგენილი.

60. 2026 წლის 24 აპრილს ჩატარებულმა განმეორებითმა საველე აუდიტმა დაადასტურა, რომ დროებითი დასაწყობების ტერიტორიის მდგომარეობა 2025 წლის დეკემბერში განხორციელებული პირველადი ვიზიტის შემდეგ უცვლელია. ტერიტორიაზე ახალი მასალები, დამატებითი ნარჩენები ან სახიფათო ნივთიერებები არ განთავსებულა.

61. ქვემოთ წარმოდგენილია დროებითი დასაწყობების ტერიტორიის საერთო ხედები 2025 წლის დეკემბერსა და 2026 წლის აპრილში ჩატარებული საველე აუდიტების დროს.

სურათი 7. რეაბილიტაციის დროს დემონტირებული ბეტონის კონსტრუქციების დროებითი დასაწყობების ადგილი (2025 წლის დეკემბერი)

სურათი 8. რეაბილიტაციის პერიოდში დემონტირებული ბეტონის კონსტრუქციების დროებითი დასაწყობების ტერიტორია (2026 წლის აპრილი)

5. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ ახალი სერვისცენტრის შენობა

62. 2026 წლის 24 აპრილს ჩატარებული განმეორებითი საველე აუდიტის დროს დაფიქსირდა შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) სერვისცენტრის ახალი შენობა. ობიექტი მდებარეობს

კახეთის რეგიონის მთავარი საავტომობილო გზის მიმდებარედ და უშუალოდ ესაზღვრება G-41 არხის ტრასას (კოორდინატები: X — 561661; Y — 4608649).

63. აღსანიშნავია, რომ 2025 წლის დეკემბერში განხორციელებული პირველადი საველი ვიზიტის დროს აღნიშნული ტერიტორია თავისუფალი იყო. ეს მიუთითებს, რომ სერვისცენტრის მშენებლობა ორ საველ ვიზიტს შორის პერიოდში განხორციელდა. 2026 წლის აპრილის ვიზიტის დროისთვის ობიექტის ძირითადი სამშენებლო სამუშაოები დასრულებული იყო.

64. ობიექტი მდებარეობს იმავე მიწის ნაკვეთზე, რომელზეც ზემოთ აღწერილი დროებითი დასაწყობების ტერიტორიაა განთავსებული. საკადასტრო მონაცემები შემდეგია:

- მიწის ნაკვეთის საკადასტრო კოდი — 51.18.62.219;
- მიწის ნაკვეთის კატეგორია — სასოფლო-სამეურნეო;
- მისამართი — გურჯაანის მუნიციპალიტეტი;
- საკუთრების ფორმა — შპს „საქართველოს მელიორაცია“.

65. 2026 წლის აპრილის ვიზიტის დროს ახალი სერვისცენტრის ტერიტორია სრულად იყო შემოღობილი. შენობის გარე სამშენებლო სამუშაოები მთლიანად დასრულებული იყო და დარჩენილი იყო მხოლოდ მცირე მოცულობის შიდა მოსაპირკეთებელი სამუშაოები. შესაბამისად, აღნიშნულ ტერიტორიაზე მძიმე სამშენებლო სამუშაოების შემდგომი განხორციელება ან მათთან დაკავშირებული გარემოსდაცვითი ზემოქმედება მოსალოდნელი აღარ არის.

66. შემოღობილ ტერიტორიაზე დაფიქსირდა ბოლო პერიოდში განხორციელებული სამუშაოების შედეგად წარმოქმნილი სხვადასხვა სახის მიმოფანტული არასახიფათო სამშენებლო ნარჩენები. აღნიშნული მიგნების დეტალები და შესაბამისი მაკორექტირებელი ღონისძიებები უფრო ვრცლად განხილულია წინამდებარე ანგარიშის „ნარჩენების მართვის“ ქვეთავში.

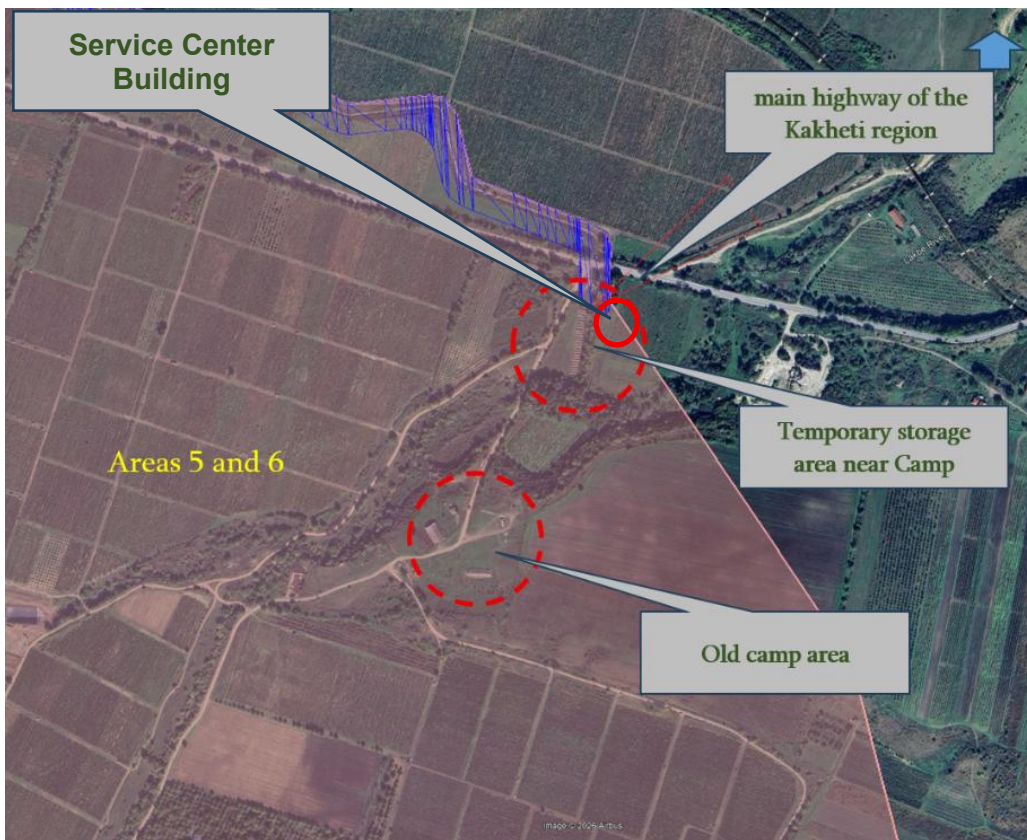
67. ქვემოთ წარმოდგენილია შპს „საქართველოს მელიორაციის“ ახლად აშენებული სერვისცენტრის შენობის საერთო ხედები.

სურათი 9. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ ახალი სერვისცენტრის შენობა (2026 წლის აპრილი)

6. ძირითადი და დროებითი ინფრასტრუქტურის განლაგება 2026 წლის აპრილის მდგომარეობით

68. ყოფილი სამშენებლო ბანაკისა და ბეტონის ფილების დროებითი დასაწყობების ტერიტორიის მდებარეობა ნაჩვენებია ქვემოთ.

სურათი 10. ყოფილი სამშენებლო ბანაკის, ბეტონის ფილების დროებითი დასაწყობების ტერიტორიისა და ახალი სერვისცენტრის შენობის მდებარეობა

III. სამართლებრივი და ინსტიტუციური ჩარჩო

ა. ეროვნული კანონმდებლობა

69. მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში სარეაბილიტაციო და სამშენებლო სამუშაოები დაიწყო და მათი ძირითადი ნაწილი განხორციელდა საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის დაფინანსებით. მარეგულირებელი თვალსაზრისით, აღნიშნული საქმიანობა განხორციელდა პროექტის დაწყების პერიოდში მოქმედი საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის შესაბამისად.

70. საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი, 2017 (ბოლო ცვლილება — 26.06.2025). კოდექსი ადგენს იმ პროექტებსა და სტრატეგიულ დოკუმენტებთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირების სამართლებრივ საფუძვლებს, რომელთა განხორციელებამ შესაძლოა მნიშვნელოვანი ზემოქმედება მოახდინოს გარემოზე, ადამიანის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობაზე. კოდექსი არეგულირებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების, სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობისა და ტრანსპარენტული გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურებს; განსაზღვრავს ამ კოდექსით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საქმიანობის განმახორციელებლის, დამგეგმავი ორგანოს, საზოგადოების და უფლებამოსილი ორგანოების უფლებებსა და მოვალეობებს; აგრეთვე ადგენს გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გაცემისა და შესაბამისი ვალდებულებისგან გათავისუფლების წესებს.

კოდექსი მოიცავს ორ დანართს: I დანართში ჩამოთვლილია გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას (გზშ) დაქვემდებარებული საქმიანობები, ხოლო II დანართში — საქმიანობები, რომლებიც სკრინინგის პროცედურას ექვემდებარება. სკრინინგის ჩატარებაზე პასუხისმგებელია გარემოს ეროვნული სააგენტო (NEA). კოდექსის თანახმად, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ძირითადი ეტაპებია:

- სკრინინგი;
- სკოპინგის პროცედურა;
- საქმიანობის განმახორციელებლის ან კონსულტანტის მიერ გზშ-ის ანგარიშის მომზადება;
- საზოგადოების მონაწილეობის უზრუნველყოფა;
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაციისა და საქმიანობის განმახორციელებლის მიერ NEA-სთვის წარდგენილი დამატებითი ინფორმაციის განხილვა, აგრეთვე საზოგადოების მონაწილეობისა და კონსულტაციების პროცესში მიღებული ინფორმაციის შეფასება;
- ექსპერტიზის პროცედურა;
- საჭიროების შემთხვევაში, ტრანსსასაზღვრო გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურის განხორციელება;
- NEA-ის მიერ გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების ან საქმიანობის განხორციელებაზე უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება.

71. 2025 წლის ივნისში კოდექსში მნიშვნელოვანი ცვლილებები შევიდა. მათ შორის შეიცვალა სკრინინგის, სკოპინგისა და გზშ-ის პროცედურები და დაზუსტდა სკრინინგისა და გზშ-ს დაქვემდებარებული საქმიანობების ჩამონათვალი, მათ შორის განისაზღვრა, რომ მდინარის ნაპირსამაგრი სამუშაოები აღარ ექვემდებარება სკრინინგის პროცედურას.

72. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის შესაბამისად, პროექტის განხორციელების პერიოდში მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში მიმდინარე სარეაბილიტაციო სამუშაოები, რომლებიც არ ითვალისწინებდა არსებული დერეფნის/ტრასის, მოხმარებული წყლის რაოდენობის ან სხვა მნიშვნელოვანი პარამეტრის ცვლილებას, არ იქნა მიჩნეული გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) ჩატარების ან გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების სავალდებულო მოთხოვნის გამომწვევ საქმიანობად. შესაბამისად, მშენებლობის ძირითად ეტაპზე, კონკრეტული ობიექტისთვის გარემოს დაცვის მართვის გეგმა (EMP) სამართლებრივად სავალდებულო დოკუმენტის სახით არ მომზადებულა.

73. მიუხედავად იმისა, რომ პროექტი თავდაპირველად არ დაექვემდებარა გზშ-ის მოთხოვნებს, წინამდებარე EDDR-ის ფარგლებში შეფასდება, ექცევა თუ არა დარჩენილი სამუშაოები (კერძოდ, G-42-ის ბოლო 8 კმ-იანი მონაკვეთი) ან სამომავლო საექსპლუატაციო და ტექნიკური მომსახურების საქმიანობები კოდექსის განახლებული II დანართის მოქმედების სფეროში და საჭიროებს თუ არა იგი ახალი სკრინინგის პროცედურის ჩატარებას. აუდიტის ფარგლებში უზრუნველყოფილი იქნება ეროვნული მოთხოვნებიდან საერთაშორისო მოთხოვნებზე სამართლებრივად თანმიმდევრული გადასვლა და შესაბამისი ტექნიკური მოთხოვნების დაცვა.

74. ამასთან, იმ პროექტებზე, რომლებიც არ ექვემდებარება გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით გათვალისწინებულ გზშ-ის ან სკრინინგის პროცედურებს, კვლავ ვრცელდება

საქართველოს სხვა შესაბამისი ნორმატიული აქტების მოთხოვნები. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების რეაბილიტაციის პროცესისთვის რელევანტურია შემდეგი სამართლებრივი აქტები:

75. საქართველოს კანონი „წყლის რესურსების მართვის შესახებ“ (ბოლო ცვლილება — 26.06.2025). კანონი არეგულირებს წყლის რესურსების მდგრად გამოყენებასა და დაცვას, დაბინძურების, დანაგვიანებისა და გამოფიტვის პრევენციას, აგრეთვე წყალაღებისა და წყალჩაშვების საკითხებს და წყლის ხარისხის ნორმებისა და ზღვრულად დასაშვები ჩაშვების მაჩვენებლების დადგენასთან დაკავშირებულ საკითხებს. კანონი ასევე განსაზღვრავს მდინარის წყალდაცვით ზოლებს, რომლებიც ემსახურება მდინარის დაბინძურების, დანაგვიანების, შლამით დაფარვისა და გამოფიტვისგან დაცვას. მდინარე იორის შემთხვევაში წყალდაცვითი ზოლი მდინარის კალაპოტის კიდიდან 50 მ-ს შეადგენს, ხოლო მთავარ არხთან გადამკვეთი მცირე მდინარეებისთვის — კალაპოტის კიდიდან 10 მ-ს. აღნიშნული მოთხოვნები გათვალისწინებული უნდა იქნეს სამშენებლო ბანაკებისა და სხვა დროებითი, პოტენციურად დამაბინძურებელი ობიექტების განთავსების დაგეგმვისას.

76. საქართველოს ნარჩენების მართვის კოდექსი, 2015 (ბოლო ცვლილება — 26.06.2025). კოდექსი აღგენს ნარჩენების მართვის იერარქიის — პრევენციის, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირებისა და აღდგენის — განხორციელების, აგრეთვე გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით ნარჩენების უსაფრთხო განთავსების მოთხოვნებს. ნარჩენების მართვა მოიცავს ნარჩენების სათანადო შენახვას, შეგროვებას, ტრანსპორტირებას, განთავსებას ან აღდგენას, ასევე აღრიცხვასა და ანგარიშგებას. თუ წლის განმავლობაში წარმოიქმნება 2 ტონაზე მეტი სახიფათო ნარჩენი, საჭიროა მათი განცალკევებული შეგროვების სისტემის დანერგვა, ნარჩენებთან მომუშავე პერსონალის შესაბამისი სწავლება და სათანადო კვალიფიკაციის მქონე გარემოსდაცვითი მმართველის მიერ მათი უსაფრთხო მართვის უზრუნველყოფა.

77. სამშენებლო კონტრაქტორმა ან ოპერატორმა კომპანიამ უნდა დანიშნოს სათანადო კვალიფიკაციის მქონე გარემოსდაცვითი მმართველი, რომელიც ვალდებული იქნება შეიმუშაოს ნარჩენების მართვის გეგმა და დასამტკიცებლად წარუდგინოს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს (MEPA). სამშენებლო კონტრაქტორი ვალდებულია აკონტროლოს წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის პროცესი მათ საბოლოო განთავსებამდე. ნარჩენების მართვის გეგმა განახლდება ყოველ 3 წელიწადში ერთხელ ან წარმოქმნილი ნარჩენების სახეობისა და რაოდენობის ცვლილების, აგრეთვე ნარჩენების მართვის პროცესში მნიშვნელოვანი ცვლილებების შემთხვევაში.

78. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კოდექსით განსაზღვრული „პრევენციული ღონისძიებების პრინციპი“ (მუხლი 5, პუნქტი 2(ა)), რომლის მიხედვითაც გარემოზე ნარჩენებით გამოწვეული საფრთხის თავიდან ასაცილებლად პრევენციული ღონისძიებები უნდა განხორციელდეს მაშინაც კი, როდესაც მეცნიერულად დადასტურებული მონაცემები არ არსებობს. აღნიშნული პრინციპი რელევანტურია წინამდებარე პროექტისთვის, რადგან საპროექტო ტერიტორიის რამდენიმე ადგილას გამოვლინდა ძველი მიწების ნარჩენების შედარებით მცირე რაოდენობა, რომელთა მიმართ არსებობს საფუძვლიანი ვარაუდი, რომ ისინი აზბესტმცველი მასალებია (ACM).

მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნული მიწები ამჟამად დაუზიანებელია. მათი ლაბორატორიული კვლევისთვის საჭირო მექანიკური სინჯის აღებამ (მაგალითად, მიწის გატეხვამ ან გაჭრამ) შესაძლოა შექმნას აზბესტის სახიფათო ბოჭკოების ჰაერში გავრცელების დამატებითი რისკი. ამასთან, ანგარიშის ავტორის შეფასებით, საქართველოში ასეთი სპეციალიზებული კვლევისთვის სათანადოდ აღჭურვილი აკრედიტებული ლაბორატორიების

ხელმისაწვდომობა შეზღუდულია, ხოლო ასეთი მცირე მოცულობის ნარჩენების შემთხვევაში არსებული პრაქტიკა შესაძლოა იყოს ხანგრძლივი და ძვირადღირებული.

შესაბამისად, ანგარიშში გამოყენებული პრევენციული მიდგომის საფუძველზე, პრაქტიკულ და უსაფრთხო გადაწყვეტად მიჩნეულია აღნიშნული დაუზიანებელი მიწების სახიფათო ნარჩენებად განხილვა, რათა მათი მართვა, შეფუთვა და საბოლოო განთავსება განხორციელდეს აზბესტშემცველ მასალებთან უსაფრთხო მოპყრობის მოთხოვნების შესაბამისად, დამატებითი მექანიკური დაზიანების გარეშე.

79. საქართველოს კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“, 1999 (ბოლო ცვლილება — 02.07.2025). კანონი არეგულირებს ატმოსფერული ჰაერის დაცვას მავნე ანთროპოგენური ზემოქმედებისგან, ადამიანის ჯანმრთელობისა და ბუნებრივი გარემოსთვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველსაყოფად, და ადგენს ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა გაფრქვევასთან დაკავშირებულ შესაბამის მოთხოვნებს.

80. საქართველოს კანონი „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“, 2007 (ბოლო ცვლილება — 12.12.2024). კანონი არეგულირებს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებს. კანონის მე-10 მუხლის შესაბამისად, თუ საქმიანობის განხორციელებისას გამოვლინდა ან აღმოჩნდა კულტურული მემკვიდრეობა, ან ამის შესახებ წარმოიშვა საფუძვლიანი ვარაუდი და საქმიანობის გაგრძელებამ შესაძლოა იგი დააზიანოს, გაანადგუროს ან საფრთხე შეუქმნას მას, საქმიანობის განმახორციელებელი ვალდებულია დაუყოვნებლივ შეწყვიტოს აღნიშნული საქმიანობა და ამის შესახებ კანონით დადგენილი წესით წერილობით აცნობოს სამინისტროს.

81. საქართველოს კანონი „ნიადაგის დაცვის შესახებ“, 1994 (ბოლო ცვლილება — 02.11.2021). კანონი ადგენს ნიადაგში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვებ კონცენტრაციებთან დაკავშირებულ მოთხოვნებს და ზღუდავს ნაყოფიერი ნიადაგის არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენებას, ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის წინასწარი მოხსნისა და შენარჩუნების გარეშე სამუშაოების განხორციელებას, სასარგებლო წიაღისეულისა და საშენი მასალების ღია წესით მოპოვებას ტერიტორიის შემდგომი რეკულტივაციის გარეშე, ტერიტორიის წინასწარი შესწავლისა და დამტკიცებული პროექტის გარეშე ტერასების მოწყობას, აგრეთვე ისეთ საქმიანობას, რომელმაც შესაძლოა გამოიწვიოს ნიადაგის ხარისხის გაუარესება. კანონი ადგენს ნიადაგის ეროზიისგან, დაბინძურებისგან, დანაგვიანებისგან, დამლაშებისა და მეორადი დაჭაობებისგან დაცვის, აგრეთვე ადამიანის სამეურნეო საქმიანობით გამოწვეული უარყოფითი ზემოქმედების რეგულირების ზოგად სამართლებრივ საფუძვლებს.

82. საქართველოს კანონი „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“, 1996 (ბოლო ცვლილება — 29.06.2023). კანონი არეგულირებს საქართველოს ტერიტორიაზე ცხოველთა სამყაროსა და მისი საბინადრო გარემოს დაცვას, აგრეთვე ცხოველთა სამყაროს ობიექტებით სარგებლობას, მათ შორის დაცულ ტერიტორიებზე. კანონი განსაზღვრავს შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოების უფლებამოსილებებს ცხოველთა სამყაროს დაცვის, მისი ობიექტებით სარგებლობისა და შესაბამისი კონტროლის სფეროში. იგი მოიცავს როგორც გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი, ისე სხვა გარეული ცხოველების დაცვასთან დაკავშირებულ მოთხოვნებს. პროექტის განხორციელებისას, მათ შორის სამშენებლო სამუშაოების პერიოდში, დასაქმებულთა მხრიდან შესაძლო ბრაკონიერობა სათანადო კონტროლის ქვეშ უნდა მოექცეს.

83. საქართველოს კანონი საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ, 2003 (ბოლო ცვლილება — 02.07.2025). კანონი ადგენს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შედგენისა და დამტკიცების სამართლებრივ საფუძვლებს და განსაზღვრავს გადაშენების

საფრთხის წინაშე მყოფი ველური სახეობების დაცვისა და აღდგენის სამართლებრივ მექანიზმებს.

84. საქართველოს ტყის კოდექსი, 2020 (ბოლო ცვლილება — 30.11.2023). კოდექსი მიზნად ისახავს საქართველოს ტყის ბიოლოგიური მრავალფეროვნების დაცვასა და ტყის ბუნებრივი და კულტურული გარემოს შენარჩუნებას. კოდექსის თანახმად, დაცვით ტყედ მიიჩნევა, მათ შორის, რკინიგზის ან საავტომობილო გზის გასწვრივ მისი მიწის ვაკისიდან 100 მ-მდე სიგანის ტყე, მდინარის, ტბის ან წყალსაცავის ნაპირიდან 100 მ-მდე სიგანის ტყე, ეროზირებულ ფართობზე და ამ ფართობიდან 100 მ-მდე რადიუსში მდებარე ტყე, აგრეთვე წყლის სათავე ნაგებობიდან 100 მ-მდე რადიუსში მდებარე ტყე. დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არსებული ტყის მართვა ხორციელდება დაცული ტერიტორიების შესახებ კანონმდებლობისა და შესაბამისი დაცული ტერიტორიის მართვის გეგმის მოთხოვნების შესაბამისად.

85. საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“, 1996 (ბოლო ცვლილება — 26.04.2022). კანონი ადგენს დაცული ტერიტორიების სისტემის ჩამოყალიბების, დაგეგმვის, დაცული ტერიტორიების კატეგორიების, საზღვრებისა და ზონების განსაზღვრის, აგრეთვე მათ ფარგლებში საქმიანობის განხორციელების სამართლებრივ საფუძვლებს. დაცული ტერიტორიების კატეგორიებს მიეკუთვნება, მათ შორის, სახელმწიფო ნაკრძალი, ეროვნული პარკი, ბუნების ძეგლი და აღკვეთილი. ვინაიდან მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები მდებარეობს ყორულის აღკვეთილის სიახლოვეს, აღნიშნული კანონის მოთხოვნები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია წინამდებარე პროექტისთვის.

86. საქართველოს კანონი „გარემოსდაცვითი პასუხისმგებლობის შესახებ“, 2021 (ბოლო ცვლილება — 26.06.2025). კანონი არეგულირებს გარემოსთვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენების პრევენციასა და შერბილებას, მნიშვნელოვანი ზიანის შეფასებასა და შესაბამისი გამოსასწორებელი ღონისძიებების განხორციელებას. იგი ასევე განსაზღვრავს გარემოსთვის მიყენებული მნიშვნელოვანი ზიანის შეფასების კრიტერიუმებს და პასუხისმგებელი პირის მიერ შესაბამისი გამოსასწორებელი ღონისძიებების განხორციელების ვალდებულებას.

87. საქართველოს კანონი „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“, 2007 (ბოლო ცვლილება — 13.12.2024). კანონი განსაზღვრავს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სფეროში მოსახლეობისა და იურიდიული პირების უფლებებსა და მოვალეობებს. ადამიანის ჯანმრთელობისთვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველსაყოფად დადგენილია გარემოს ხარისხობრივი ნორმები, მათ შორის ატმოსფერულ ჰაერთან, წყალთან, ნიადაგთან, ხმაურთან, ვიბრაციასა და ელექტრომაგნიტურ გამოსხივებასთან დაკავშირებული მოთხოვნები და მავნე ზემოქმედების ზღვრულად დასაშვები მაჩვენებლები. კანონი ასევე ითვალისწინებს გადამდები და არაგადამდები დაავადებების გავრცელების ხელშემწყობი საქმიანობის პრევენციას, სანიტარიულ-ეპიდემიოლოგიური მოთხოვნების დაცვასა და შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოების ინფორმირებას სანიტარიული ნორმების დარღვევით გამოწვეული საგანგებო შემთხვევების შესახებ.

ა. ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულება (2009) და შესაბამისობის კვლევის მოთხოვნები

88. ADB-ის უსაფრთხოების ღონისძიებათა სისტემის მიხედვით, პროექტი გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით კლასიფიცირებულია როგორც B კატეგორიის პროექტი. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების შემთხვევაში, სადაც ინფრასტრუქტურის ნაწილი განხორციელდა ADB-ის უშუალო ჩართულობამდე, შესაბამისი დაცვის ღონისძიებების მოთხოვნები მოიცავს არა მხოლოდ სამომავლო საქმიანობისთვის გარემოსდაცვითი შეფასების ინსტრუმენტების მომზადებას, არამედ არსებული ობიექტების გარემოსდაცვით აუდიტსა და შესაბამისობის კვლევასაც.

შესაბამისად, წინამდებარე გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიში (EDDR) მომზადებულია ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009), კერძოდ, დაცვის ღონისძიების მოთხოვნა 1-ის (გარემო) — არსებული ობიექტების გარემოსდაცვითი აუდიტის მოთხოვნების შესაბამისად. ანგარიშის მიზანია წარსული და მიმდინარე საქმიანობის შეფასება, გარემოსდაცვითი ვალდებულებებისა და დაცვის ღონისძიებებთან დაკავშირებული ხარვეზების გამოვლენა და საჭირო მაკორექტირებელი ღონისძიებების განსაზღვრა, რათა უზრუნველყოფილი იყოს შესაბამისობა ADB-ის მოთხოვნებთან და საერთაშორისო კარგ პრაქტიკასთან.

ADB-ის უსაფრთხოების ღონისძიებების ძირითადი მიზნები:

89. ADB-ის SPS 2009-ის ძირითადი მიზანია პროექტების გარემოსდაცვითი მდგრადობისა და ეკოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და პროექტთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში გარემოსდაცვითი საკითხების ინტეგრირება. წინამდებარე EDDR-ისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოლიტიკის შემდეგი ძირითადი პრინციპები:

- გარემოსდაცვითი შეფასება: პოტენციური ზემოქმედებისა და რისკების გამოსავლენად, აუცილებელია გარემოსდაცვითი შეფასების ჩატარება. არსებული ობიექტების შემთხვევაში აღნიშნული ხორციელდება აუდიტის სახით, რომლის მიზანია წარსულში არსებული ან მიმდინარე გარემოსდაცვითი პრობლემების გამოვლენა.
- დაბინძურების პრევენცია და შემცირება: დაბინძურების პრევენციისა და კონტროლის ისეთი ტექნოლოგიებისა და პრაქტიკის გამოყენება, რომლებიც შეესაბამება საერთაშორისო კარგ პრაქტიკას, მათ შორის მსოფლიო ბანკის ჯგუფის გარემოს დაცვის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების (EHS) სახელმძღვანელო პრინციპებს.
- დასაქმებულთა ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება: დასაქმებულებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის დაცვა პროექტთან დაკავშირებული რისკებისგან, მათ შორის სახიფათო მასალებთან (მაგალითად, აზბესტთან), ობიექტზე არსებულ არაუსაფრთხო პირობებსა და ფიზიკურ საფრთხეებთან დაკავშირებული რისკებისგან.
- ბიომრავალფეროვნების დაცვა: დაცულ ტერიტორიებზე (მაგალითად, ყორულის აღკვეთილზე) ზემოქმედების თავიდან აცილების, მინიმუმამდე შემცირების ან შერბილების ღონისძიებების განხორციელება და ეკოსისტემის მთლიანობის შენარჩუნება.
- საჩივრების განხილვის მექანიზმი (GRM): გამჭვირვალე, ხელმისაწვდომი და ეფექტიანი მექანიზმის შექმნა და ფუნქციონირების უზრუნველყოფა, რათა ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული პირების მოსაზრებები და საჩივრები დროულად იქნეს მიღებული, რეგისტრირებული და განხილული, სათანადო დოკუმენტირებისა და შემდგომი რეაგირების უზრუნველყოფით, ADB-ის SPS (2009)-ის მოთხოვნების შესაბამისად.
- შესაბამისობის კვლევისა და აუდიტის ფარგლები:
- წინამდებარე EDDR-ის მიზანია დადგინდეს, შეესაბამება თუ არა მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში წარსულში განხორციელებული და მიმდინარე საქმიანობა მოქმედ ეროვნულ კანონმდებლობას, ADB-ის SPS (2009)-ის მოთხოვნებსა და შესაბამის საერთაშორისო კარგ პრაქტიკას. ამ მიზნით შესაბამისობის კვლევა ეფუძნება შესაბამისობაზე დაფუძნებულ და რისკებზე ორიენტირებულ აუდიტის მიდგომას, რომელიც მოიცავს შემდეგ კომპონენტებს:
- გარემოსდაცვითი აუდიტი და წარსული საქმიანობიდან დარჩენილი საკითხების შეფასება: არსებული გარემოსდაცვითი ვალდებულებებისა და გადაუჭრელი

საკითხების გამოვლენა, როგორიცაა ნარჩენების (მათ შორის ACM-ის) არასათანადო განთავსება, სამშენებლო ბანაკების ტერიტორიაზე ნიადაგის დაბინძურება ან მშენებლობის საწყისი ეტაპიდან დარჩენილი მოუგვარებელი საჩივრები.

- ხარვეზების ანალიზი: იმ განსხვავებების შეფასება, რომლებიც არსებობს პროექტის დაწყების პერიოდში მოქმედ ეროვნულ გარემოსდაცვით პრაქტიკასა და ADB-ის SPS 2009-ის უფრო მკაცრ მოთხოვნებს შორის. ერთ-ერთ ძირითად ხარვეზად გამოვლენილია ეროვნული დაფინანსებით განხორციელებულ ეტაპზე კონკრეტული ობიექტისთვის გარემოს დაცვის მართვის გეგმის (EMP), ფორმალური მონიტორინგის, ოფიციალური კონსულტაციებისა და საჩივრების განხილვის პროცედურების არარსებობა.
- მაკორექტირებელ ღონისძიებათა დაგეგმვა (CAP): პრიორიტეტული და კონკრეტულ ვადებზე მიზნული ღონისძიებების განსაზღვრა პროექტის ADB-ის მოთხოვნებთან სრული შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად. CAP მოიცავს გამოვლენილი ხარვეზების აღმოფხვრის ღონისძიებებს და უზრუნველყოფს, რომ სამომავლო სამუშაოები და ტექნიკური მომსახურების საქმიანობა, მათ შორის G-42-ის დარჩენილ 8 კმ-იან მონაკვეთზე, განხორციელდეს საერთაშორისო კარგი პრაქტიკის შესაბამისად.

გ. საქართველოს კანონმდებლობისა და ADB-ის მოთხოვნების შედარება

90. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა მრავალ ასპექტში შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს, ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) უფრო მკაცრ მოთხოვნებთან შედარებისას გარკვეული ხარვეზები იკვეთება. ისეთი პროექტების შემთხვევაში, როგორიცაა მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების რეაბილიტაცია, რომელიც თავდაპირველად განხორციელდა ეროვნული მოთხოვნების შესაბამისად და რომელშიც გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) ჩატარების საჭიროება არ წარმოშობილა, ყველაზე მნიშვნელოვანი განსხვავებები პროცედურების განხორციელებასა და აქტიური ზედამხედველობის უზრუნველყოფას უკავშირდება.

91. ძირითადი განსხვავებები მოიცავს:

- კონკრეტული ობიექტისთვის გარემოს დაცვის მართვის გეგმა (EMP): ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, გზშ-ის ჩატარების ვალდებულების არარსებობა ხშირად ნიშნავს, რომ კონკრეტული ობიექტისთვის სავალდებულო EMP არ მზადდება. ამის საპირისპიროდ, ADB-ის SPS (2009) ითვალისწინებს პროექტის სპეციფიკაზე მორგებულ EMP-ს, სადაც დეტალურად განისაზღვრება შემარბილებელი ღონისძიებები, მონიტორინგის მოთხოვნები და ინსტიტუციური პასუხისმგებლობები.
- საჩივრების განხილვის მექანიზმი (GRM): მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კანონმდებლობა უზრუნველყოფს საზოგადოების გასაჩივრების უფლებას, იგი პირდაპირ არ მოითხოვს მშენებლობის დაწყებამდე ადგილობრივ დონეზე მოქმედი, კონკრეტული პროექტისთვის განკუთვნილი GRM-ის შექმნას, განსაკუთრებით იმ პროექტებისთვის, რომლებიც გზშ-ს არ ექვემდებარება. ADB კი პროექტის დონეზე მოქმედ GRM-ს საზოგადოების უწყვეტი ჩართულობის მნიშვნელოვან მოთხოვნად განიხილავს.
- დაბინძურების პრევენცია და EHS სახელმძღვანელო პრინციპები: ADB ეყრდნობა მსოფლიო ბანკის ჯგუფის გარემოს დაცვის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების (EHS) სახელმძღვანელო პრინციპებს. მიუხედავად იმისა, რომ ეროვნული კანონმდებლობით დადგენილია შესაბამისი ნორმები, მათ შორის ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციები, ADB-ის მიდგომა უფრო მეტად ორიენტირებულია დაბინძურების პროაქტიულ პრევენციასა და კონტროლზე.

- არსებული ობიექტების აუდიტი: ADB ითვალისწინებს არსებული ობიექტების გარემოსდაცვით აუდიტს (როგორცაა წინამდებარე EDDR) და შემდგომ მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) შემუშავებას წარსულში არსებული შეუსაბამოების აღმოსაფხვრელად იმ შემთხვევებში, როდესაც პროექტი მოიცავს უკვე არსებულ ან მშენებლობის პროცესში მყოფ ობიექტებს. შეუსაბამობის გამოვლენის შემთხვევაში CAP-ში განისაზღვრება საჭირო გამოსასწორებელი ღონისძიებები და მათი განხორციელების ვადები.

92. საქართველოს კანონმდებლობასა და ADB-ის SPS (2009)-ის მოთხოვნებს შორის შეუსაბამობის შემთხვევაში, პროექტის განხორციელების დარჩენილი პერიოდის განმავლობაში გამოყენებული იქნება უფრო მკაცრი მოთხოვნა.

IV. გარემოს ფონური პირობები

ა. ფონური მონაცემების გამოყენების დასაბუთება და შეფასების ფარგლები

93. პროექტის მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის საირიგაციო სისტემის ფუნქციურად და ჰიდრავლიკურად ურთიერთდაკავშირებული ნაწილია. ამ ურთიერთკავშირის გათვალისწინება აუცილებელია წინამდებარე გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიშის ფარგლებში დაცვის ღონისძიებების გამოყენების ფარგლების განსასაზღვრად.

94. თავდაპირველად განხილული იყო პაკეტი 1-ის (მთავარი არხი) საწყისი გარემოსდაცვითი შეფასების (IEE, 2023–2025) ფონური მონაცემების გამოყენების შესაძლებლობა აღნიშნული მეორეული საირიგაციო სისტემების შეფასებისთვის. თუმცა, ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) დაცვის მოთხოვნა 1-ის (SR1) მე-8 პუნქტთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად, რომლის მიხედვითაც სხვა საპროექტო ტერიტორიაზე მონაცემების გამოყენების შესაძლებლობა მკაფიოდ უნდა დასაბუთდეს და არა მხოლოდ დეკლარირებულ იქნეს, ჩატარდა დეტალური შედარებითი შეფასება.

95. შეფასების შედეგად დადგინდა, რომ მთავარი არხის (პაკეტი 1) დერეფანი მნიშვნელოვნად განსხვავდება მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ტერიტორიებისგან ნიადაგური პირობების, მიწათსარგებლობის ინტენსივობისა და მგრძნობიარე ეკოლოგიურ რეცეპტორებამდე მანძილის თვალსაზრისით (მაგალითად, მდინარე იორის ჭალა და ყორულის ალკვეთილი). ამის საპირისპიროდ, პაკეტი 2-ისთვის (1-ლი, მე-2, მე-3 და მე-4 სარწყავი ზონები) 2025–2026 წლებში ჩატარებული კომპლექსური IEE-ის კვლევების ფარგლებში განსაზღვრული გარემოსდაცვითი და სოციალურ-ეკონომიკური ფონური პირობები მაღალი ხარისხით ასახავს შესაბამის პირობებს და უშუალოდ გამოიყენება მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების შეფასებისთვის.

96. 1-ლი–მე-4 და მე-5–მე-6 სარწყავი ზონები ერთსა და იმავე გეომორფოლოგიურ ზონაში მდებარეობს, ხასიათდება სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის ერთნაირი პროფილით (უპირატესად მევენახეობა), სამხრეთით ესაზღვრება ერთი და იგივე დაცული ტერიტორია — ყორულის ალკვეთილი — და მიეკუთვნება ერთსა და იმავე ჰიდროლოგიურ ქსელს — მდინარე იორის აუზს. ორ პაკეტს შორის ძირითადი განსხვავება ადმინისტრაციული ხასიათისაა: 1-ლი–მე-4 სარწყავი ზონები საგარეჯოს მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ საზღვრებში მდებარეობს, ხოლო მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები მთლიანად გურჯაანის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზეა განლაგებული. შედარებითი ანალიზი წარმოდგენილია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში.

ცხრილი 2. ფონური პარამეტრების შედარება და მონაცემების გამოყენებადობის დასკვნა

გარემოსდაცვითი პარამეტრი	პაკეტი 1 (მთავარი არხი)	პაკეტი 2 (1-ლი, მე-2, მე-3 და მე-4 სარწყავი ზონები) — ანალოგი	მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები (სამიზნე პაკეტი)	დასკვნა მონაცემების გამოყენებადობის ა და კვლევის საჭიროების შესახებ
მიწათსარგებლობა და ტოპოგრაფია	შერეული რელიეფი, ხაზოვანი ინფრასტრუქტურის დერეფანი.	მდინარე იორის ბრტყელი/გორაკ- ბორცვიანი პლატო; ინტენსიურად სახეცვლილი სასოფლო- სამეურნეო ლანდშაფტი (უპირატესად ვენახები).	მდინარე იორის ბრტყელი/გორაკ-ბორცვიანი პლატო; ინტენსიურად სახეცვლილი სასოფლო- სამეურნეო ლანდშაფტი (უპირატესად ვენახები).	მაღალი გამოყენებადობა. ტოპოგრაფია და მიწათსარგებლობა პრაქტიკულად იდენტურია.
ნიადაგის მექანიკური შედეგნილობა და დაბინძურება	განსხვავებულია 80 კმ-ზე მეტი სიგრძის ტრასის გასწვრივ.	ყავისფერი და კარბონატული ყავისფერი ნიადაგები; ძლიერ ფრაგმენტირებულ ი სასოფლო- სამეურნეო ნაკვეთები.	ყავისფერი და კარბონატული ყავისფერი ნიადაგები; აქტიური სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა.	გამოყენებადია, თუმცა საჭიროებს ლოკალურ გადამოწმებას. ნიადაგის ზოგადი ტიპი იდენტურია, თუმცა სამშენებლო ბანაკისა და ნაყარი გრუნტის განთავსების ადგილებზე შესაძლო ლოკალური დაბინძურება საჭიროებს კონკრეტული ობიექტისთვის შესაბამის კვლევას.
დაცულ ტერიტორიებთან სიახლოვე	ძირითადად დაშორებულია ეკოლოგიურად მგრძნობიარე ჭალის აღკვეთილებისგან.	სამხრეთი საზღვრები უშუალოდ ესაზღვრება ყორულის აღკვეთილსა და მდინარე იორის ჭალის ტერიტორიებს.	სამხრეთი საზღვრები უშუალოდ ესაზღვრება ყორულის აღკვეთილსა და მდინარე იორის ჭალის ტერიტორიებს.	მაღალი გამოყენებადობა. ორივე პაკეტზე ვრცელდება ერთი და იგივე ეკოლოგიური ზონის შეზღუდვები.

გარემოსდაცვითი პარამეტრი	პაკეტი 1 (მთავარი არხი)	პაკეტი 2 (1-ლი, მე-2, მე-3 და მე-4 სარწყავი ზონები) — ანალოგი	მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები (სამიზნე პაკეტი)	დასკვნა მონაცემების გამოყენებადობის ა და კვლევის საჭიროების შესახებ
ზედაპირული წყლის ხარისხი (მდინარე იორი)	მდინარის ზედა დინებისთვის დამახასიათებელი პირობები.	შუა დინებისთვის დამახასიათებელი პირობები; განიცდის სასოფლო- სამეურნეო ჩამონადენისა და კარიერებიდან წარმოქმნილი ნატანის (TSS) ზემოქმედებას.	შუა დინებისთვის დამახასიათებელი პირობები; სასოფლო- სამეურნეო ჩამონადენისა და ზედა დინებიდან შემოსული ნატანის ანალოგიური ზემოქმედება.	გამოყენებადია. მეორეულ ქსელზე მოქმედი წყლის წყარო და წყლის ხარისხის პარამეტრები იდენტურია.
ფონური ხმაური და PM10/ჰაერის ხარისხი	განიცდის რეგიონული სატრანსპორტო ნაკადებისა და სხვადასხვა დასახლებული პუნქტის ზემოქმედებას.	განიცდის ადგილობრივი სასოფლო გზების, სასოფლო- სამეურნეო ტექნიკისა და კახეთის ავტომაგისტრალი ს (S5) მშენებლობის ზემოქმედებას.	განიცდის ადგილობრივი სასოფლო გზების, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკისა და კახეთის ავტომაგისტრალის (S5) ექსპლუატაციის/მშენებლობის ზემოქმედებას.	გამოყენებადია, თუმცა საჭიროებს ლოკალურ გადამოწმებას. ზოგადი სასოფლო ფონური პირობები გამოყენებადია, თუმცა მე-5/მე-6 სარწყავი ზონების სამშენებლო ბანაკებთან და დარჩენილ 8 კმ- იან მონაკვეთზე ხმაურისა და მტვრის დონეები ადგილზე გადამოწმებას საჭიროებს.
ბიომრავალფეროვნების მაჩვენებლები	მრავალფეროვნანი სატრანზიტო დერეფნები.	დაბალი ღირებულების სახეცვლილი ჰაბიტატები და ხელოვნური ქარსაფარი ზოლები; მგრძნობიარე ეკოტონები გვხვდება მხოლოდ ყორულის აღკვეთილის	დაბალი ღირებულების სახეცვლილი ჰაბიტატები და ხელოვნური ქარსაფარი ზოლები; მგრძნობიარე ეკოტონები გვხვდება მხოლოდ ყორულის აღკვეთილის საზღვრის სიახლოვეს.	გამოყენებადია, თუმცა საჭიროა მიზნობრივი სკრინინგი. ფაუნისა და ფლორის ზოგადი მახასიათებლები იდენტურია, თუმცა დარჩენილი ხელუხლებელი 8 კმ-იანი მონაკვეთისთვის

გარემოსდაცვითი პარამეტრი	პაკეტი 1 (მთავარი არხი)	პაკეტი 2 (1-ლი, მე-2, მე-3 და მე-4 სარწყავი ზონები) — ანალოგი	მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები (სამიზნე პაკეტი)	დასკვნა მონაცემების გამოყენებადობის ა და კვლევის საჭიროების შესახებ
		საზღვრის სიახლოვეს.		საჭიროა კონკრეტული ტერიტორიის IBAT-ის შეფასება და სავსე დათვალიერება.

ბ. ფიზიკურ-გეოგრაფიული პირობები, კლიმატი და ტოპოგრაფია

97. ადმინისტრაციულად, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები გურჯაანის მუნიციპალიტეტის (კახეთის რეგიონი) საზღვრებში მდებარეობს. ფიზიკურ-გეოგრაფიული თვალსაზრისით, ტერიტორია იორის ზეგანზეა განლაგებული. საკვლევი ტერიტორია მოიცავს მდინარე იორის შუა დინების მონაკვეთს და სოფლების — მეღანისა და კაჭრეთის — მიმდებარე ტერიტორიებს.

98. საკვლევ ტერიტორიაზე, კონტინენტურში გარდამავალი ჰავა, მშრალი სუბტროპიკულია. რეგიონული მეტეოროლოგიური მონაცემების (მაგალითად, საგარეჯოსა და მულანლოს სადგურების მონაცემების) მიხედვით, ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურა დაახლოებით 11.9°C-ია. ყველაზე თბილი თვეა ივლისი, საშუალო ტემპერატურით 23.5°C, ხოლო ყველაზე ცივი — იანვარი, საშუალო ტემპერატურით 0.3°C. ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობა დაახლოებით 744.8 მმ-ს შეადგენს, ხოლო ნალექების მაქსიმალური რაოდენობა გაზაფხულსა და ზაფხულის დასაწყისში მოდის.

99. გეომორფოლოგიური დარაიონების მიხედვით, საკვლევი ტერიტორია ვაკე რელიეფის ქვეზონას მიეკუთვნება. ტექტონიკური დარაიონების მიხედვით, ტერიტორია ამიერკავკასიის მთათაშუა არეში, ქართლისა და გარეკახეთის მოლასური ქვეზონების საზღვარზე მდებარეობს. სეისმურობა შეადგენს 9 ბალს (MSK-64 სკალის მიხედვით). გეოლოგიურად ტერიტორია წარმოდგენილია მყარ-პლასტიკური თიხნარებითა და ნახევრად მყარი თიხებით, ხრემის მარცვლების ჩანართებით.

100. ამასთან, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების სამხრეთ პერიფერიებზე, მდინარე იორის ჭაღის სიახლოვეს, რელიეფი შედარებით უფრო ცვალებადია და დასერილია მშრალი ხევებითა და ეროზიული ღარებით. აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული დანაწევრებული რელიეფი ძირითადად საკვლევი ქვეპროექტის ტერიტორიის უშუალო სივრცითი საზღვრების მიღმა და უმეტესად მდინარე იორის ჭაღის უშუალო ნაპირებსა და ფერდობებზეა გავრცელებული.

გ. მიწათსარგებლობა და სოციალურ-ეკონომიკური პირობები

101. სარწყავი ფართობების ნიადაგური საფარი ძირითადად წარმოდგენილია კარბონატული თიხისფერი და ყავისფერი ნიადაგებით, რომლებიც დამახასიათებელია აღმოსავლეთ საქართველოს ინტენსიური სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ტერიტორიებისთვის. ადგილობრივი მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა სოფლის მეურნეობით არის დაკავებული, ხოლო მიწის საკუთრების სტრუქტურა მეტად ფრაგმენტირებულია. მიმდებარე

1-ლი-მე-4 სარწყავი ზონების მსგავსად, მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებშიც მაღალი ღირებულების მრავალწლოვან კულტურებს შორის დომინირებს მევენახეობა (ვენახები); ასევე გავრცელებულია მარცვლეული კულტურების წარმოება და ადგილობრივი მასშტაბის მეცხოველეობა.

102. საპროექტო დერეფნის სამხრეთ პერიფერიული ტერიტორიები, განსაკუთრებით ყორულის აღკვეთილის უშუალო სიახლოვეს მდებარე ბუფერული ზონები, ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ აქტიურად გამოიყენება ღია სამოვრებად ექსტენსიური მეცხოველეობისთვის — მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვისა და ცხვრის სამოვრად.

სურათი 11. პირუტყვის მოვება საპროექტო ტერიტორიის სამხრეთ პერიფერიაზე არსებულ სამოვრებზე

103. საპროექტო ტერიტორიის სხვადასხვა მონაკვეთში საინჟინრო ინფრასტრუქტურის არსებობა განსხვავებულია. დაბალი ძაბვის საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები ძირითადად მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ჩრდილოეთ ნაწილებშია კონცენტრირებული — რეგიონული საავტომობილო გზისა და დასახლებული პუნქტების სიახლოვეს, სადაც სარეაბილიტაციო სამუშაოები პრაქტიკულად უკვე დასრულებულია. ამის საპირისპიროდ, უფრო სამხრეთით მდებარე მე-6 სარწყავი ზონის (G-42 გამანაწილებელი) დარჩენილ ხელუხლებელ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე მსგავსი ინფრასტრუქტურა ძალიან შეზღუდულადაა წარმოდგენილი. ვინაიდან აღნიშნულ ტრასას უშუალოდ არ ესაზღვრება დასახლებები, კომუნალური ინფრასტრუქტურის მჭიდრო ქსელი — მათ შორის მოასფალტებული გზები, დიდი ხიდები და საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები — პრაქტიკულად არ არსებობს. ტერიტორია მთლიანად სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებისაა (ვენახები და ხეხილის ბაღები), რაც სამომავლო მილსადენის მოწყობის დროს მესამე მხარის კომუნალური ინფრასტრუქტურის დაზიანების ან მუშაობის შეფერხების რისკს მნიშვნელოვნად ამცირებს.

104. 2026 წლის 24 აპრილის განმეორებითი სავსე ვიზიტის დროს გამოვლინდა სოციალურ-გარემოსდაცვითი პრობლემა. არსებული ღია ბეტონის არხების ძლიერად დეგრადირებული და ფრაგმენტირებული მდგომარეობის გამო, ადგილობრივი ფერმერები ხშირად მიმართავენ წყლის უნებართვო, თვითნებურ აღებას. ისინი ხელით თხრიან დროებით გრუნტის არხებს და სარწყავ წყალს პირდაპირ საკუთარ ნაკვეთებზე მიმართავენ.

105. აღნიშნული დაურეგულირებელი პრაქტიკა მეორეულ ზემოქმედებებს იწვევს: იგი კიდევ უფრო აზიანებს G-42 გამანაწილებლის ისედაც დაზიანებულ ბეტონის კონსტრუქციას; ლოკალური დატბორვა რეცხავს და აზიანებს მიმდებარე მოუკირწყლავ სასოფლო გზებს;

ამასთან, ხელს უწყობს წყლის რესურსების უკიდურესად არასისტემურ და არათანაბარ განაწილებას ადგილობრივ მოსახლეობაში.

სურათი 12. ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ თვითნებურად მოწყობილი ხელოვნური გრუნტის არხი, რომელიც აზიანებს G-42-ის დეგრადირებულ არხსა და მის მიმდებარე ადგილობრივ მოუკირწყლავ გზას (2026 წლის აპრილი)

106. ადგილზე დაფიქსირებული მოუწყვრთველი მდგომარეობა მიუთითებს სარეაბილიტაციო სამუშაოების დასრულების გადაუდებელ აუცილებლობაზე. დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის მოძველებული ღია არხის თანამედროვე, დახურულ მიწისქვეშა წნევიან მილსადენ სისტემად გარდაქმნა გამორიცხავს წყლის აღების მიზნით თვითნებური ფიზიკური ჩარევის შესაძლებლობას. აღნიშნული მოდერნიზაცია მნიშვნელოვანია წყლის თანაბარი განაწილების უზრუნველსაყოფად, ლოკალური ნიადაგის ეროზიის თავიდან ასაცილებლად და ადგილობრივი სასოფლო გზების ქსელის წყლით მუდმივი დაზიანებისგან დასაცავად.

დ. წყლის რესურსები

107. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ტერიტორიას არცერთი დიდი, მუდმივი ზედაპირული მდინარე არ კვეთს. თუმცა, მათი სამხრეთი საზღვარი მდინარე იორის სიახლოვეს მდებარეობს. საპროექტო დერეფნები კვეთს მხოლოდ მცირე სეზონურ ხევებს ან სასოფლო-სამეურნეო სადრენაჟო არხებს, რომლებიც ზაფხულის პერიოდში მთლიანად შრება.

108. მყრალი ოლეს ხევი: დროებით სამშენებლო ბანაკთან ყველაზე ახლოს მდებარე ჰიდროლოგიური ობიექტია მცირე სეზონური ხევი, რომელიც ადგილობრივად „მყრალი ოლეს“ სახელითაა ცნობილი. ხევი ეპიზოდური წყლიანობით ხასიათდება. როგორც 2025 წლის დეკემბერში ჩატარებული თავდაპირველი, ისე 2026 წლის 24 აპრილის განმეორებითი სავსე აუდიტის დროს ხევი მთლიანად მშრალი იყო, რაც მიუთითებს, რომ მასში წყლის ნაკადი, სავარაუდოდ, მხოლოდ ინტენსიური ნალექების პერიოდში წარმოიქმნება. მყრალი ოლეს ხევს სასოფლო-სამეურნეო ან ეკონომიკური მნიშვნელობა არ გააჩნია და საბოლოოდ მდინარე იორში ჩაედინება. მის უშუალო სიახლოვეს არ არის დაბინძურების მნიშვნელოვანი სამრეწველო ან მუნიციპალური წყაროები; მცირე დაბინძურების ერთადერთი პოტენციური წყარო შეიძლება იყოს ახლომდებარე მცირე სასოფლო-სამეურნეო მეურნეობებიდან პერიოდულად წარმოქმნილი ზედაპირული ჩამონადენი.

109. მდინარე იორის წყლის ხარისხი: ისტორიული მონაცემების მიხედვით, წყლის ზოგადი ქიმიური პარამეტრები — მათ შორის ჟანგბადის ბიოქიმიური მოთხოვნილება, ნიტრატები,

ფოსფატები, ქლორიდები და მძიმე ლითონები (ტყვია, თუთია და სპილენძი) — ზღვრულად დასაშვებ კონცენტრაციებს არ აღემატებოდა. ფართო რეგიონში წყლის საერთო ხარისხზე ზემოქმედების ძირითადი გარე წყაროებია სოფლის მეურნეობიდან წარმოქმნილი საკვები ნივთიერებებით დატვირთული ჩამონადენი, ახლომდებარე დასახლებების მოუწესრიგებელი საკანალიზაციო ჩამდინარე წყლები და სანიაღვრე ჩამონადენი. იგივე მონაცემები და დამაბინძურებლების ჩამონათვალი მოცემულია ჩვენს წინა IEE-შიც.

110. მდინარე იორის მნიშვნელოვანი მახასიათებელია შეწონილი ნაწილაკების მაღალი შემცველობა, რასაც ზედა დინებაში ქვის კარიერებისა და ქვის გადამამუშავებელი საწარმოების საქმიანობა მნიშვნელოვნად ზრდის. წინა ინსტრუმენტული მონიტორინგის შედეგებით გამოვლინდა მკვეთრი დღეღამური ცვალებადობა: კარიერების მუშაობის დაწყებამდე (დაახლოებით დილის 06:00 საათზე) წყლის სიმღვრივე შედარებით დაბალია და დაახლოებით 15 NTU-ს (ნეფელომეტრული სიმღვრივის ერთეული) შეადგენს. საწარმოების მუშაობის დაწყების შემდეგ კი ეს მაჩვენებელი დაახლოებით 5–6-ჯერ იზრდება და საშუალოდ 75 NTU-ს აღწევს. შეწონილი ნაწილაკების ასეთი მნიშვნელოვანი რაოდენობა ყოველდღიურად ხვდება საირიგაციო ქსელში და ისტორიულად ხელს უწყობს ღია არხების სწრაფ დალექვას. ეს

111. სამომავლო ფონური მონაცემების გადამოწმების სტრატეგია: მდინარე იორის შემთხვევაში, მიმდებარე პაკეტი 2-ის (1-ლი–მე-4 სარწყავი ზონები) ფონური კვლევების ფარგლებში გარემოს ეროვნული სააგენტოს (NEA) მიერ ზედაპირული წყლის მიზნობრივი სინჯები უკვე აღებულია ზედა დინების სამ სხვადასხვა წერტილში. მიუხედავად იმისა, რომ სინჯების აღება დასრულებულია, ლაბორატორიული ანალიზის ოფიციალური შედეგები ამჟამად ჯერ არ არის მიღებული და მათი მიღება მოსალოდნელია 2026 წლის ივნისის ბოლოს. შედეგების მიღების შემდეგ აღნიშნული რეპრეზენტატიული მონაცემები უშუალოდ აისახება საბოლოო EDDR-ში, რის შედეგადაც მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონებისთვის მდინარის წყლის განმეორებითი სინჯების აღების საჭიროება აღარ იქნება. მიმდინარე EDDR-ის შემდგომ ნაწილშიც დადასტურებულია, რომ პაკეტი 2-ის ფარგლებში სინჯები სამ წერტილშია აღებული და მათი შედეგები EDDR-ში უნდა ინტეგრირდეს.

112. ამის საპირისპიროდ, მყრალი ოლეს ხევის შეფასება პრაქტიკულ სირთულეს წარმოადგენს: ვინაიდან ხევი მუდმივად მშრალია, ზედაპირული წყლის ვალიდური სინჯების აღება ნაკლებად სავარაუდოა. შესაბამისად, ფონური მდგომარეობის სიზუსტის უზრუნველსაყოფად და წარსულში ან სამშენებლო ბანაკის საქმიანობასთან დაკავშირებული შესაძლო დაბინძურების არარსებობის გადასამოწმებლად დაგეგმილია მყრალი ოლეს ხევის ფსკერული ნალექების მიზნობრივი ლაბორატორიული კვლევა. EDDR-ის შემდგომ მეთოდოლოგიურ ნაწილშიც სწორედ ნალექების სინჯების აღებას ენიჭება უპირატესობა, რადგან ხევი წლის უმეტეს პერიოდში მშრალია.

113. ფონური მონაცემების გადამოწმების აღნიშნული დაგეგმილი ღონისძიებები უფრო დეტალურად წარმოდგენილია წინამდებარე ანგარიშის თავში „სამომავლო სამუშაოების გეგმა და ვადები“.

ე. ატმოსფერული ჰაერის ხარისხი, ხმაური და ვიბრაცია

114. ზოგადად, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ტერიტორიაზე არ არის ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების მნიშვნელოვანი სტაციონარული ან სამრეწველო წყაროები, მუდმივი ვიბრაციის ან მაღალი დონის ხმაურის წყაროები. ფართო რეგიონში ემისიებისა და ფონური ხმაურის ძირითადი წყაროა ავტოტრანსპორტის მოძრაობა, განსაკუთრებით აღმოსავლეთ–დასავლეთის (S5) რეგიონულ საავტომობილო გზაზე, რომელიც საპროექტო ტერიტორიის ჩრდილოეთ პერიფერიას კვეთს.

115. საველე სკრინინგი (2026 წლის აპრილი): 2026 წლის 24 აპრილს ჩატარებული გარემოსდაცვითი აუდიტის ფარგლებში საპროექტო ტერიტორიის სხვადასხვა მონაკვეთზე ხელის ხმაურმზომის გამოყენებით ჩატარდა ფონური ხმაურის დონის წინასწარი გაზომვები. მიღებულმა შედეგებმა სივრცითი განსხვავება აჩვენა. ჩრდილოეთ ნაწილში ახლად აშენებული რეგიონული სერვისცენტრის სიახლოვეს — ძირითადი სატრანსპორტო დერეფნების მიმდებარედ — ხმაურის დონე 50–80 dBA-ის ფარგლებში მერყეობდა და ძირითადად ინტენსიური სატრანსპორტო მოძრაობით იყო განპირობებული. ამის საპირისპიროდ, საპროექტო დერეფნის ცენტრალურ და სამხრეთ მონაკვეთებზე, ყორულის აღკვეთილის მიმართულებით, სადაც დარჩენილი სარეაბილიტაციო სამუშაოებია დაგეგმილი, ფონური ხმაურის დონე მნიშვნელოვნად დაბალი იყო და 30–50 dBA-ის ფარგლებში მერყეობდა.

სურათი 13. რეგიონული სერვისცენტრის მიმდებარედ ფონური ხმაურის დონის წინასწარი გაზომვა (2026 წლის 24 აპრილი)

116. სამომავლო ფონური მონაცემების გადამოწმების სტრატეგია: მიუხედავად იმისა, რომ აპრილში ჩატარებული პირველადი გაზომვები აკუსტიკური გარემოს ზოგადი მდგომარეობის შესახებ სასარგებლო ინფორმაციას იძლევა, ისინი მხოლოდ საორიენტაციო შეფასების საშუალებად განიხილება და არა დაცვის ღონისძიებებისთვის დადგენილ ოფიციალურ ფონურ მონაცემებად. შესაბამისად, ADB-ის SPS-ის მოთხოვნებთან სრული შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად და კონტრაქტორისთვის სათანადოდ დასაბუთებული და სანდო საწყისი ფონური მდგომარეობის დასადგენად ჩატარდება კომპლექსური ინსტრუმენტული მონიტორინგი.

117. აღნიშნული სამუშაოების ჩასატარებლად მოწვეული იქნება სერტიფიცირებული გარემოსდაცვითი ლაბორატორია, რომელიც გამოიყენებს სათანადოდ დაკალიბრებულ და სერტიფიცირებულ მოწყობილობებს. დღის პერიოდში ჩატარდება ფონური ხმაურის დონის, ლოკალური ვიბრაციისა და ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის ძირითადი პარამეტრების, კერძოდ, მყარი ნაწილაკების (PM10 და PM2.5) მიზნობრივი გაზომვები. ოფიციალური ფონური გაზომვები ძირითადად ჩატარდება სარწყავი ზონის სამხრეთ ნაწილში შერჩეულ წერტილებში, რათა სამშენებლო სამუშაოების განახლებამდე ან მძიმე ტექნიკის მობილიზებამდე დადგინდეს მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი ხელუხლებელი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის მშენებლობამდელი ფონური მდგომარეობა.

118. ფონური მონაცემების გადამოწმების აღნიშნული დაგეგმილი ღონისძიებები დეტალურადაა აღწერილი წინამდებარე ანგარიშის თავში — „სამომავლო სამუშაოების გეგმა და ვადები“.

ვ. ბიოლოგიური გარემო და დაცული ტერიტორიები

1. ფლორა და ჰაბიტატები

119. 2026 წლის აპრილის საველე აუდიტის ფარგლებში ჩატარებული ეკოლოგიური დათვალიერებისა და მიმდებარე ტერიტორიების რეგიონული ბიოლოგიური მონაცემების საფუძველზე, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების საპროექტო ტერიტორიაზე ხმელეთის ჰაბიტატები ძირითადად წარმოდგენილია ძლიერ სახეცვლილი, ანთროპოგენური სასოფლო-სამეურნეო ლანდშაფტებით.

120. ინტენსიური სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის — მათ შორის პირუტყვის მოვებისა და მიწის დამუშავების — და არსებული საირიგაციო სისტემის ხანგრძლივი ექსპლუატაციის შედეგად ბუნებრივი მცენარეული საფარი მნიშვნელოვნად შეცვლილია. ტერიტორიის უმეტეს ნაწილს ინტენსიურად დამუშავებული სახნავი მიწები, ვენახები და სიმინდის ნათესები იკავებს.

121. მიმდებარე ტერიტორიის ცალკეულ ნაწილებში ფართოდ არის გავრცელებული ბუნებრივად აღმოცენებული ჰიბრიდული ვერხვი (*Populus hybrid a*) და შედარებით დაბალი საკონსერვაციო ღირებულების მქონე მერქნიანი მცენარეები: მინდვრის თელა (*Ulmus campestris*), თეთრი თუთა (*Morus alba*), ვაშლი (*Malus communis*), ჩვეულებრივი მსხალი (*Pyrus communis*), წითელი კუნელი (*Crataegus kyrtostyla*), ტყემალი (*Prunus divaricata*), კვრინჭხი (*Prunus spinosa*) და ძეძვი (*Paliurus spina-christi*). მცენარეთა ასეთი თანასაზოგადოებები, როგორც წესი, ადრე გაჩეხილი ტყეების ადგილას ვითარდება და მათი ნაშთები მეორეული ფორმაციებია.

122. მაღალი საკონსერვაციო ღირებულების (HCV) ფლორის არარსებობა: 2026 წლის აპრილში ჩატარებული საველე აუდიტის დროს არხის უშუალო გასხვისების ზოლში (RoW) ხელუხლებელი ბუნებრივი ჰაბიტატები ან მაღალი საკონსერვაციო მნიშვნელობის მცენარეული თანასაზოგადოებები არ გამოვლენილა. ამასთან, ცნობილია, რომ ფართო რეგიონში, მათ შორის გომბორის ქედის ფერდობებზე, მცირე ფრაგმენტებისა და ცალკეული ინდივიდების სახით, გვხვდება 12 მერქნიანი სახეობა: უთხოვარი (*Taxus baccata*), მაღალმთის მუხა (*Quercus macranthera*), ჭალის მუხა (*Quercus pedunculiflora*), ლაფანი (*Pterocarya pterocarpa*), საღსაღაჯი ანუ საკმლის ხე (*Pistacia mutica*), კაკალი (*Juglans regia*), პატარა თელადუმა (*Ulmus minor*), შობერის ნიტრარია (*Nitraria schoberi*), მცირენაყოფიანი ბალამწარა (*Prunus microcarpa*), შავი ღვია (*Juniperus foetidissima*), მაღალი ღვია (*Juniperus excelsa*) და მრავალნაყოფა ღვია (*Juniperus polycarpus*).

ასევე გავრცელებულია 7 ენდემური სახეობა: *Berberis iberica*, *Alnus glutinosa*, *Corylus avellana*, *Crataegus caucasica*, *Pyrus caucasica*, *Pyrus salicifolia* და *Quercus macranthera*.

123. თუმცა, აღნიშნული სახეობები ძირითადად გავრცელებულია გომბორის ქედსა და მდინარე იორის ჭალაში, შესაბამისად, მათი შეხვედრის ალბათობა განსახილველ ტერიტორიებზე შედარებით დაბალია.

124. მთლიანობაში შეიძლება დავასკვნათ, რომ საპროექტო დერეფანში წარმოდგენილია დაბალი საკონსერვაციო ღირებულების ჰაბიტატები — მნიშვნელოვნად დარღვეული სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებისა და დეგრადირებული მეორეული ტყის ფრაგმენტების მოზაიკა. თავდაპირველ მცენარეულ საფარზე ანთროპოგენური ზემოქმედება საკმაოდ

მაღალია, რის გამოც არსებულ გასხვისების ზოლში (RoW) სამშენებლო სამუშაოების განხორციელება ადგილობრივი ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელოვან დანაკარგს არ გამოიწვევს.

სურათი 14. საპროექტო დერეფნისთვის დამახასიათებელი ძლიერ სახეცვლილი სასოფლო-სამეურნეო ჰაბიტატები (ვენახები და სახნავი მიწები) და დაბალი საკონსერვაციო ღირებულების მეორეული მცენარეულობა

2. ფაუნა

125. **ძუძუმწოვრები:** 2026 წლის 24 აპრილს ჩატარებული ეკოლოგიური დათვალიერების დროს საპროექტო დერეფნის არცერთ მონაკვეთზე არ გამოვლენილა ფაუნის მნიშვნელოვანი კონცენტრაციის ადგილები, მიგრაციის შემაფერხებელი ვიწრო მონაკვეთები ან ველური ბუნების კრიტიკული ჰაბიტატები. აქტიურად გამოყენებულ სასოფლო-სამეურნეო ზონებში ფაუნის მრავალფეროვნება ბუნებრივად დაბალია, ხოლო გავრცელებული სახეობები შეგუებულია ადამიანების სიახლოვესთან.

126. პროექტის საწყისი გარემოსდაცვითი შეფასებებისა და რეგიონული მონაცემების მიხედვით, ფართო საპროექტო ტერიტორიაზე გავრცელებული ძუძუმწოვრების სახეობრივი შემადგენლობა ძირითადად წარმოდგენილია სტეპისა და ჭალის ეკოსისტემებისთვის დამახასიათებელი სახეობებით. საპროექტო ტერიტორიის პერიფერიულ ნაწილებში შეიძლება გვხვდებოდეს შემდეგი მცირე ძუძუმწოვრები: ჩვეულებრივი ზაზუნა (*Cricetus cricetus*), ლევანტური თხუნელა (*Talpa levantis*), ფართოკბილა თაგვი (*Apodemus mystacinus*), რობერტის მემინდვრია (*Chionomys roberti*), სახლის თაგვი (*Mus musculus*), რუხი ვირთაგვა (*Rattus norvegicus*) და სამხრეთული თეთრძეგრა ზღარბი (*Erinaceus concolor*). ამ სახეობების ქართული სახელები უცვლელადაა აღებული წინა საბოლოო IEE-ში დამკვიდრებული ტერმინოლოგიიდან.

127. **ლამურები** (Chiroptera) და მათი თავშესაფრები: განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ლამურებისთვის პოტენციურად ხელსაყრელი ჰაბიტატების გამოვლენას. 2026 წლის აპრილის აუდიტის შედეგად დადასტურდა, რომ მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების სამიზნე გასხვისების ზოლში (RoW) არ გვხვდება დიდი ვარჯის მქონე, ასაკოვანი ფულუროიანი ხეები ან ლამურების თავშესაფრად გამოსადეგი ხელოვნური სტრუქტურები, როგორცაა მიტოვებული შენობები, მღვიმეები ან ღრმა ნაპრალები.

128. ლამურებისთვის ხელსაყრელი ჰაბიტატები შემოიფარგლება ყორულის აღკვეთილის პერიფერიითა და მდინარე იორის ჭალის ხშირი ბუნებრივი ტყეებით. შესაბამისად, არხების ლოკალური რეაბილიტაცია ლამურების პოპულაციებსა და მათ თავშესაფრებზე პირდაპირ ზემოქმედებას არ მოახდენს.

129. **ორნითოფაუნა:** უშუალოდ საპროექტო ტერიტორიაზე ფრინველთა ფაუნა ძირითადად წარმოდგენილია სტეპებისა და სასოფლო-სამეურნეო ლანდშაფტებისთვის დამახასიათებელი მცირე ზომის ფართოდ გავრცელებული სახეობებით. სავსე ვიზიტების დროს დაფიქსირდა, რომ ეს ფრინველები სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებსა და სასოფლო გზების კიდეებს მხოლოდ დროებით, საკვების მოსაპოვებლად იყენებდნენ.

130. ძირითადი სამიზნე სახეობები: ADB-ის SPS-ის მოთხოვნებთან სათანადო შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ფართო რეგიონში ისტორიულად დაფიქსირებულ სამიზნე სახეობებს. უნდა აღინიშნოს, რომ ქვემოთ მითითებული IBAT-ისა და GBIF-ის სკრინინგი თავდაპირველად ჩატარდა უშუალოდ მიმდებარე პაკეტი 2-ის (1-ლი–მე-4 სარწყავი ზონები) IEE-ის ფარგლებში.

131. ტერიტორიების გეოგრაფიული სიახლოვისა და მათი ეკოლოგიური მახასიათებლების მსგავსების გათვალისწინებით, აღნიშნული მონაცემები წინამდებარე EDDR-ისთვის დროებით, მაღალი სანდოობის მქონე ანალოგიურ მონაცემებად გამოიყენება.

132. მიუხედავად ამისა, ბიომრავალფეროვნების სპეციალისტების მიერ დაგეგმილი მიზნობრივი სავსე კვლევების დაწყებამდე, უშუალოდ მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების კოორდინატებისთვის მომზადდება ტერიტორიის სპეციფიკური IBAT-ისა და GBIF-ის სკრინინგი. აღნიშნული სკრინინგისა და შემდგომი სავსე კვლევების შედეგები სრულად აისახება საბოლოო EDDR-ში. არსებული რეგიონული ანალოგიური მონაცემების საფუძველზე შეფასდა შემდეგი მგრძნობიარე სახეობები:

133. **მტაცებელი ფრინველები:** სკრინინგის შედეგად კახეთის ფართო ლანდშაფტში გამოვლინდა გლობალური და რეგიონული მნიშვნელობის რამდენიმე მტაცებელი ფრინველის არსებობის შესაძლებლობა (მაგალითად, *Aquila heliaca*, *Aquila nipalensis*, *Neophron percnopterus*, *Buteo rufinus*). თუმცა, 2026 წლის 24 აპრილის სავსე გადამოწმებისას აქტიურად

გამოყენებულ სასოფლო-სამეურნეო ზონებში ამ სახეობების ბუდობის ადგილები ან კრიტიკული ჰაბიტატები არ გამოვლენილა.

134. აღნიშნული დიდი ზომის მტაცებელი ფრინველები ერიდებიან ვენახებში არსებულ ანთროპოგენურ ზემოქმედებას და უპირატესობას ანიჭებენ მდინარე იორის ჭალის იზოლირებულ ბუნებრივ ეკოსისტემებს, რომლებიც სამშენებლო დერეფნიდან მოშორებით მდებარეობს.

135. **არამტაცებელი ფრინველები:** პოტენციურ სამიზნე სახეობად გამოვლინდა ჩვეულებრივი გვრიტი (*Streptopelia turtur*). მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნულმა სახეობამ შესაძლოა პერიოდულად გამოიყენოს რეგიონში არსებული ქარსაფარი ზოლები, უშუალოდ გასხვისების ზოლში (RoW) იგი არ დაფიქსირებულა, ხოლო მილსადენის მოწყობის სამუშაოების ხაზოვანი და ლოკალური ხასიათი მის ფართო ჰაბიტატზე შესაძლოა ზემოქმედებას მინიმუმამდე ამცირებს.

136. **ქვეწარმავლები (ხმელთაშუა ზღვის კუ):** ცნობილია, რომ ფართო რეგიონში ისტორიულად გავრცელებულია ხმელთაშუა ზღვის კუ (*Testudo graeca* — IUCN: VU; საქართველოს წითელი წუსხა). თუმცა, 24 აპრილის საველე კვლევის დროს სამიზნე არხების დერეფნებში არც ცალკეული ინდივიდები და არც გამოზამთრების ადგილები არ გამოვლენილა. ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ანთროპოგენური სახეცვლილების გამო, საპროექტო ტერიტორია ამ სახეობისთვის კრიტიკულ ჰაბიტატად არ განიხილება; მაქსიმუმ, იგი შეიძლება წარმოადგენდეს მეორეულ, დეგრადირებულ სატრანზიტო დერეფანს.

137. **დადებითი ზემოქმედება:** არსებული ღია ბეტონის არხების მიწისქვეშ განთავსებული, დახურული წნევიანი მილსადენის სისტემით ჩანაცვლებას მნიშვნელოვანი გრძელვადიანი გარემოსდაცვითი სარგებელი ექნება. იგი მკვეთრად შეამცირებს ჰაბიტატების ისტორიულ ფრაგმენტაციას და კუებსა და სხვა მცირე ზომის ხმელეთის ფაუნას ლანდშაფტში უსაფრთხოდ და შეუფერხებლად გადაადგილების შესაძლებლობას მისცემს.

138. **მწერები:** ისეთი სამიზნე მწერები, როგორიცაა ნემსიყლაპია *Onychogomphus flexuosus*, უშუალოდ დაკავშირებულია მდინარე იორის ბუნებრივ ქვიშიან/ხრეშიან კალაპოტსა და გამდინარე წყლებთან. ისინი არ იყენებენ ხელოვნურ, ძლიერ დალექილ და სეზონურად მშრალ სასოფლო-სამეურნეო არხებს, რაც გამრავლების ციკლზე პირდაპირი ზემოქმედების რისკს გამორიცხავს.

3. დაცული ტერიტორიები და ბიომრავალფეროვნების ძირითადი ტერიტორიები (KBA)

139. მიმდებარე პაკეტი 2-ისთვის ჩატარებული IBAT-ის ანალოგიური სკრინინგისა და ბიოლოგიური შეფასებების მიხედვით, ფართო ლანდშაფტში რამდენიმე ეკოლოგიურად მგრძნობიარე ტერიტორია მდებარეობს. ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიები საპროექტო დერეფნიდან დაახლოებით 5–9 კმ-ის დაშორებით მდებარეობს, ხოლო ფრინველებისა და ბიომრავალფეროვნებისთვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიების (IBA) უმეტესობა 20 კმ-ზე მეტი მანძილითაა დაშორებული, გარდა იორის რეგიონის IBA-სა, რომელიც დაახლოებით 6 კმ-ის დაშორებით მდებარეობს. ასეთი მნიშვნელოვანი ბუფერული მანძილების გათვალისწინებით, აღნიშნულ KBA-ებსა და ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიებზე პირდაპირი ზემოქმედება არ განხორციელებულა და არც არის მოსალოდნელი.

140. ადმინისტრაციულად, ამ რეგიონში არსებული დაცული ტერიტორიები მარიამჯვრის სახელმწიფო ნაკრძალის ადმინისტრაციის ერთიან მართვას ექვემდებარება. აღსანიშნავია, რომ თავად მარიამჯვრის სახელმწიფო ნაკრძალი და გომბორის დაცული ტერიტორია საპროექტო ტერიტორიიდან მნიშვნელოვან მანძილზე მდებარეობს, თუმცა აღნიშნული

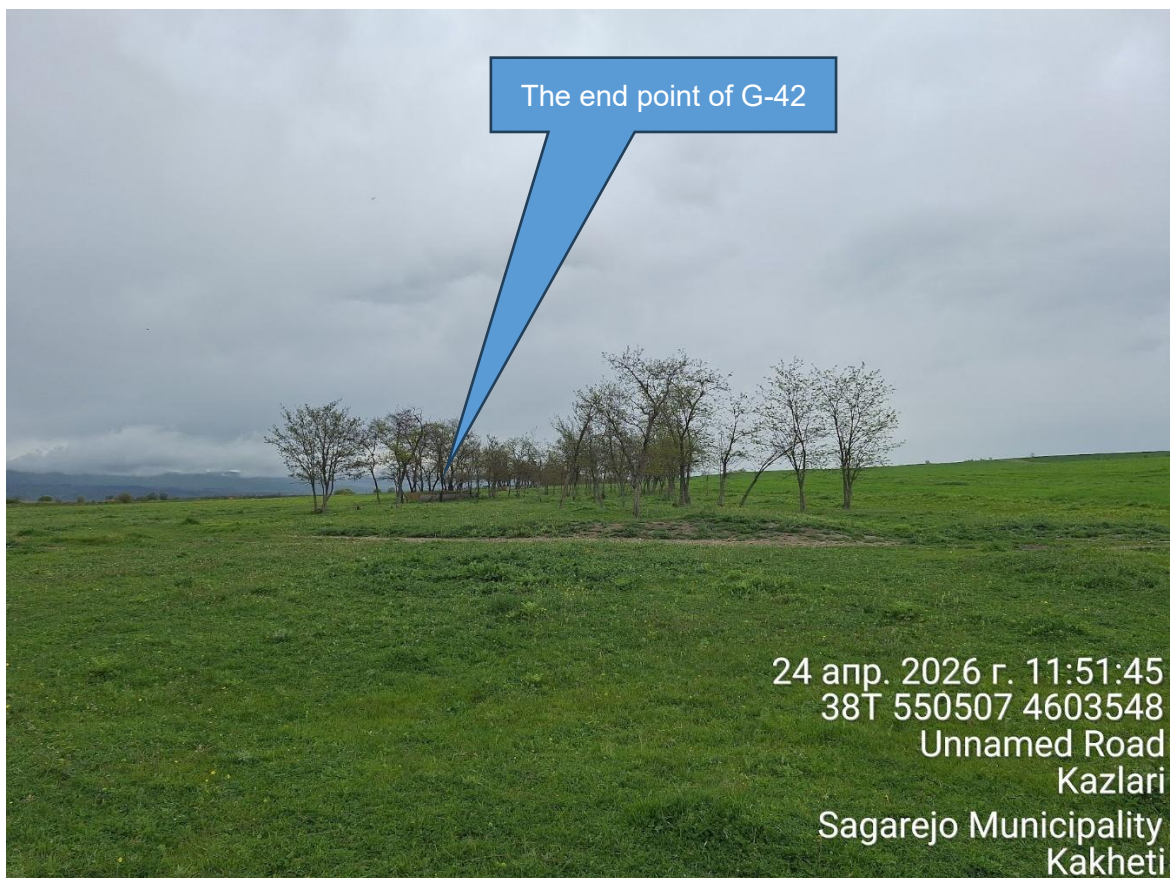
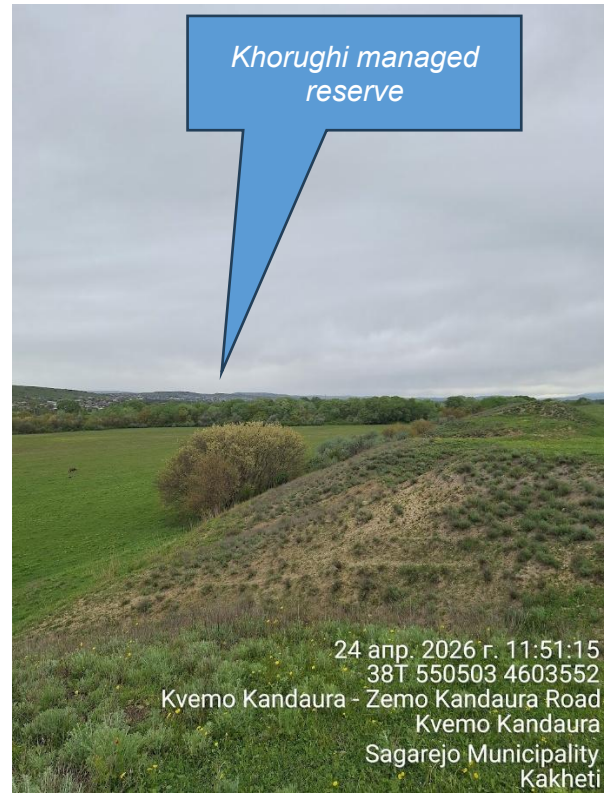
ადმინისტრაციის იურისდიქცია ასევე ვრცელდება სარწყავი ზონების სამხრეთით მდებარე ეკოლოგიურად მეტად მგრძნობიარე ჭაღის დაცულ ტერიტორიებზე.

141. **ყორულისა და იორის აღკვეთილები:** ქვეპროექტისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი და უშუალოდ მდებარე ეკოლოგიური რეცეპტორია ყორულის აღკვეთილი, რომელიც საპროექტო ტერიტორიის სამხრეთ პერიფერიასთან უშუალო გეოგრაფიულ სიახლოვეს — 1 კმ-იანი ბუფერული ზონის ფარგლებში — მდებარეობს. აღკვეთილის დანიშნულებაა მდინარე იორის უნიკალური ტუგაის ტიპის ჭაღის ტყეების, მრავალფეროვანი ფლორისტული კომპლექსებისა და მნიშვნელოვანი მიგრაციული დერეფნების დაცვა.

142. ასევე გასათვალისწინებელია იორის აღკვეთილი, რომელიც მდინარე იორის ხეობის გასწვრივ ყორულის აღკვეთილის ქვედა დინების უშუალო ეკოლოგიურ გაგრძელებას წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ იგი აქტიური სამშენებლო ზონებიდან საკმაოდ შორს მდებარეობს, ზედა დინებაში მდებარე ყორულის მონაკვეთთან მისი ჰიდროლოგიური და ეკოლოგიური კავშირის გამო, იგი გარემოს არსებული ფონური მდგომარეობის შეფასების მნიშვნელოვანი ნაწილია.

143. ვინაიდან G-42 გამანაწილებლის დარჩენილი ხელუხლებელი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთი უშუალოდ ესაზღვრება ეკოლოგიურად მეტად მგრძნობიარე ყორულის აღკვეთილს, აღნიშნულ ტერიტორიას განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო 2026 წლის 24 აპრილის საველე აუდიტის დროს. ტერიტორიის დეტალურმა დათვალიერებამ და მარიამჯვრის სახელმწიფო ნაკრძალის ადმინისტრაციის წარმომადგენლებთან ჩატარებულმა ინტერვიუებმა დაადასტურა, რომ ამ ტერიტორიაზე სარეაბილიტაციო ან სამშენებლო სამუშაოები არ განხორციელებულა.

144. ამასთან, დაცული ტერიტორიის საზღვრების სიახლოვეს არ ყოფილა მოწყობილი დროებითი ობიექტები, ტექნიკისა და მასალების დროებითი დასაწყობების ან ნარჩენების განთავსების ადგილები. აღნიშნული მგრძნობიარე ტერიტორია ხელუხლებელია და პროექტთან დაკავშირებული პირდაპირი ან არაპირდაპირი ზემოქმედება არ გამოვლენილა.

სურათი 15. ყორღის ადკვეთილის საზღვარი G-42 არხის ხელუხლებელ, არარეგულირებულ მონაკვეთთან, რომელიც ადასტურებს სამშენებლო ზემოქმედების არარსებობას (2026 წლის 24 აპრილი)

145. ტერიტორიის ხელუხლებელი მდგომარეობა დამატებით დასტურდება შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) მიერ მოწოდებული ოფიციალური სივრცითი KMZ რუკით (დეტალურად განხილულია ა ქვეთავში) და კოორდინატების მითითებით გადაღებული ფოტომასალით, რომელზეც გამოსახულია არარეაბილიტირებული არხის მონაკვეთი აღკვეთილის საზღვართან (იხ. ზემოთ, სურათი 15).

146. საწყისი მდგომარეობის ოფიციალურად დასადასტურებლად, დაცული ტერიტორიების სააგენტოს (APA) გაეგზავნა ოფიციალური წერილობითი მოთხოვნა, რათა სააგენტომ დაადასტუროს, რომ დაცული ტერიტორიის საზღვრებში სამშენებლო სამუშაოები არ განხორციელებულა. სააგენტოს ოფიციალური პასუხი ჯერ არ არის მიღებული.

147. გარდა ამისა, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონებისთვის ტერიტორიის სპეციფიკური IBAT ანგარიშის მომზადების შემდეგ, საბოლოო EDDR-ის წარდგენამდე, ბიომრავალფეროვნების სერტიფიცირებული სპეციალისტები აღნიშნულ სასაზღვრო ზონას განმეორებით შეისწავლიან, რათა ფონური მდგომარეობა სრულად შეფასდეს და დადასტურდეს.

148. (შენიშვნა: აღნიშნულ მგრძნობიარე სასაზღვრო ზონაში სამომავლოდ დაგეგმილ სარეაბილიტაციო სამუშაოებთან დაკავშირებული საკანონმდებლო მოთხოვნები, პოტენციური რისკები და ADB-ის დაცვის ღონისძიებების მკაცრი სტანდარტები დეტალურადაა განხილული მომდევნო თავში — „მიგნებები, ხარვეზების ანალიზი და დაკავშირებული რისკები“).

ზ . კულტურული მემკვიდრეობა

149. გურჯაანის მუნიციპალიტეტის ტერიტორია უძველესი დროიდან იყო დასახლებული, რასაც ქვის ხანის ნამოსახლარის აღმოჩენაც ადასტურებს. მუნიციპალიტეტის ტერიტორია მჭიდროდ ყოფილა დასახლებული აგრეთვე ბრინჯაოს, ანტიკურ და ფეოდალურ ხანებში. არსებული ლიტერატურული და სააღრიცხვო მასალების მიხედვით, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ტერიტორიაზე ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები არ არის იდენტიფიცირებული.

150. მიუხედავად იმისა, რომ კახეთის ფართო რეგიონი მდიდარია არქეოლოგიური პოტენციალითა და მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებით — მათ შორის ციხესიმაგრეებით, უძველესი ნამოსახლარებითა და სამარხი ყორღანებით — მიმდებარე ანალოგიურ მონაკვეთებზე (I–IV სარწყავი ზონები) ჩატარებულმა დეტალურმა ვიზუალურმა საველე დათვალიერებამ აჩვენა, რომ ინტენსიურად დამუშავებულ სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიებზე, როგორც წესი, არ გვხვდება შემორჩენილი ხილული არქიტექტურული ძეგლები ან ეროვნული მნიშვნელობის კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტები. შესაბამისად, დაგეგმილი სარეაბილიტაციო სამუშაოები არსებულ არქიტექტურულ ძეგლებზე პირდაპირ ან არაპირდაპირ, ფიზიკურ თუ ვიზუალურ ზემოქმედებას არ მოახდენს.

151. მიუხედავად იმისა, რომ უშუალოდ საპროექტო ტერიტორიაზე მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები არ გამოვლენილა, რეგიონი საერთაშორისო დონეზე აღიარებულია თავისი არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობით, რომელიც უპირველესად მევენახეობისა და მეღვინეობის უძველეს ტრადიციებს უკავშირდება, მათ შორის ქვევრის ღვინის დაყენების ტრადიციულ მეთოდსა და რთველის ტრადიციას.

152. ვინაიდან მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების სარწყავი ფართობების მნიშვნელოვანი ნაწილი მოქმედ ვენახებს უკავია, დაგეგმილ საირიგაციო სარეაბილიტაციო პროექტს ექნება პირდაპირი დადებითი ზემოქმედება: სასოფლო-სამეურნეო წყალუზრუნველყოფის

გრძელვადიანი გაუმჯობესებით იგი ხელს შეუწყობს აღნიშნული ცოცხალი ტრადიციების შენარჩუნებასა და გაგრძელებას.

153. მიუხედავად იმისა, რომ ზედაპირზე ისტორიული ნაგებობები არ გამოვლენილა, რეგიონის ხანგრძლივი და უწყვეტი დასახლების ისტორია მიუთითებს მიწისქვეშ ჯერ კიდევ აღმოუჩენელი არქეოლოგიური მასალის არსებობის შესაძლებლობაზე. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების მნიშვნელოვნად გარდაქმნილ სასოფლო-სამეურნეო დერეფნებში მშენებლობის დაწყებამდე არქეოლოგიური გათხრების ჩატარების აუცილებლობა ამ ეტაპზე არ იკვეთება, გარემოსდაცვითი მართვის სისტემაში სავალდებულოა შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენების პროცედურის (Chance Find Procedure) გათვალისწინება.

154. კერძოდ, G-42 გამანაწილებლის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის სარეაბილიტაციო სამუშაოების შესასრულებლად შერჩეულ ახალ კონტრაქტორს, ნებისმიერი სამშენებლო სამუშაოს დაწყებამდე, მოეთხოვება ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (SSEMP) მომზადება და წარდგენა. შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენების პროცედურა SSEMP-ის სავალდებულო და განუყოფელი ნაწილი უნდა იყოს, რათა ტრანშეების ან მიწის სამუშაოების წარმოებისას ნებისმიერი შემთხვევითი აღმოჩენა სათანადოდ იქნეს დაცული, სამუშაო ზონა იზოლირებული და შესაბამისი ინფორმაცია წარდგენილი ეროვნული კანონმდებლობისა და ADB-ის დაცვის ღონისძიებების მოთხოვნებთან სრული შესაბამისობით.

155. აღსანიშნავია, რომ წინამდებარე გარემოსდაცვითი შესაბამისობის აუდიტის ფარგლებში, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების უკვე რეაბილიტირებულ მონაკვეთებზე შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენის არცერთი შემთხვევა არ დაფიქსირებულა და ასეთი ფაქტის შესახებ ინფორმაცია ან დოკუმენტაცია არ გამოვლენილა. კონტრაქტორის მიერ დღემდე შესრულებული მიწის გათხრისა და მილსადენის მოწყობის სამუშაოებისას ფიზიკური კულტურული რესურსები არ აღმოჩენილა და მათზე ზემოქმედება არ მომხდარა. აღნიშნული რეტროსპექტული მიგნება აქტიურად გამოყენებული სასოფლო-სამეურნეო დერეფნების შედარებით დაბალ არქეოლოგიურ სენსიტიურობაზე მიუთითებს, თუმცა დარჩენილ ხელუხლებელ მონაკვეთებზე შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენების სტანდარტული პროცედურის დაცვა კვლავ სავალდებულოა.

თ. ფონური პირობების შეჯამება

156. შეჯამების სახით, დღემდე ჩატარებული მრავალეტაპიანი გარემოსდაცვითი შეფასება მიუთითებს, რომ მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ფონური გარემოსდაცვითი პირობები განსაკუთრებულ ან მაღალეკოლოგიურ სენსიტიურობას არ ავლენს. საპროექტო ტერიტორია ძირითადად მოიცავს მნიშვნელოვნად გარდაქმნილ, ძლიერ სახეცვლილ სასოფლო-სამეურნეო ლანდშაფტებსა და არსებულ ინფრასტრუქტურულ დერეფნებს.

157. უშუალო გასხვისების ზოლში (RoW) არ გამოვლენილა მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები, სამიზნე სახეობებისთვის კრიტიკული ჰაბიტატები (CH) ან დაბინძურების მნიშვნელოვანი ლოკალური წყაროები. მიუხედავად იმისა, რომ მიმდებარე ტერიტორიის დიდ ნაწილზე არსებობს მაღალი სენსიტიურობის გარემოსდაცვითი რეცეპტორები — უპირველესად, დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის მოსაზღვრედ მდებარე ყორულის აღკვეთილი — საველე მონაცემები ადასტურებს, რომ აღნიშნული ტერიტორია ხელუხლებელია და წარსულში განხორციელებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების ზეგავლენის ქვეშ არ მოქცეულა.

158. აღნიშნული დასკვნები მიუთითებს ფონური გარემოსდაცვითი რისკის საერთო დაბალ დონეზე. თუმცა, ADB-ის SPS (2009) სტანდარტების მოთხოვნებთან სრული შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად, სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე დაგეგმილი ტერიტორიის სპეციფიკური საველე კვლევების მეშვეობით ფონური მდგომარეობა დამატებით გადამოწმდება, რაოდენობრივად შეფასდება და საბოლოოდ დადასტურდება.

159. დაგეგმილი ღონისძიებები — მათ შორის ატმოსფერული ჰაერის ხარისხისა და ხმაურის ინსტრუმენტული მონიტორინგი, მყრალი ოლეს ხევის ნალექების მიზნობრივი სინჯების აღება და სერტიფიცირებული ბიომრავალფეროვნების სპეციალისტების მიერ ტერიტორიის მიზნობრივი საველე დათვალიერება — უზრუნველყოფს საბოლოო ფონური მონაცემების მიღებას, რომლებიც გამოყენებული იქნება კონტრაქტორის SSEMP-ის შემუშავების საფუძველად.

V. მიგნებები, ხარვეზების ანალიზი და დაკავშირებული რისკები

160. წინამდებარე თავი მომზადებულია პროექტთან დაკავშირებული ხელმისაწვდომი დოკუმენტაციის კომპლექსური მიმოხილვის, 2025 წლის დეკემბერსა და 2026 წლის აპრილში ჩატარებული გარემოსდაცვითი საველე კვლევების, შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) მიერ 2026 წლის მაისში მოწოდებული სივრცითი KMZ მონაცემების და დაინტერესებულ მხარეებთან ჩატარებული კონსულტაციების საფუძველზე.

161. წინამდებარე აუდიტის ჩატარების დროისთვის საპროექტო ტერიტორიებზე სარეაბილიტაციო სამუშაოების სტატუსი შემდეგია:

- მე-5 სარწყავი ზონა: სარეაბილიტაციო სამუშაოები დასრულებულია (რაც დასტურდება GA-ს მიერ მოწოდებული სივრცითი მონაცემებით);
- მე-6 სარწყავი ზონა: რეაბილიტირებულია არხის დაახლოებით 9 კმ-იანი მონაკვეთი, ხოლო დაცულ ტერიტორიასთან მდებარე დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთი ხელუხლებელია და ინარჩუნებს წინასაპროექტო მდგომარეობას.

162. მიუხედავად იმისა, რომ მოქმედი კონტრაქტორი — შპს „Smart Solution“ — უკვე რეაბილიტირებულ ქსელზე კვლავ ახორციელებს მცირე მოცულობის ლოკალურ სამუშაოებს (მაგალითად, ჰიდრანტების მონტაჟს), ამჟამად მნიშვნელოვანი სამშენებლო სამუშაოები არ მიმდინარეობს და მძიმე ტექნიკა არ გამოიყენება. ივნისში აქტიური სარწყავი სეზონის დაწყებასთან დაკავშირებით მოსალოდნელია სამუშაოების დროებით შეჩერება ან სრული დემობილიზაცია. შესაბამისად, გარემოსდაცვითი რისკების შეფასება ეფუძნება ორ სცენარს:

- რეტროსპექტული შეფასებისა და არსებული მდგომარეობის შენარჩუნების სცენარი: უკვე შესრულებული სამუშაოების გარემოსდაცვითი შესაბამისობის შეფასება და ინფრასტრუქტურის ამჟამინდელ, ნაწილობრივ დასრულებულ მდგომარეობასთან დაკავშირებული უსაფრთხოების და გარემოსდაცვითი რისკების შეფასება (მაგალითად, ეროზია, ღია თხრილები ან ადგილზე დატოვებული ნარჩენები);
- სამუშაოების გაგრძელების სცენარი (ხარვეზების ანალიზი): იმ პოტენციური ზემოქმედებების და დაცვის ღონისძიებების მოთხოვნების (ხარვეზების) განსაზღვრა, რომლებიც უნდა აღმოიფხვრას ADB-ის ზედამხედველობის ქვეშ დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის რეაბილიტაციის დაწყებამდე.

ა. გარემოსდაცვითი დოკუმენტაციისა და მარეგულირებელ მოთხოვნებთან შესაბამისობის მიმოხილვა

1. ეროვნული მარეგულირებელი ჩარჩო — ნებართვების, ლიცენზიებისა და შეთანხმებების სტატუსი

163. პროექტის დაწყებისა და მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ძირითადი სარეაბილიტაციო სამუშაოების განხორციელების ეტაპზე საქმიანობა რეგულირდებოდა საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით. ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით, საირიგაციო სისტემების სარეაბილიტაციო პროექტები, რომლებიც არსებული დერეფნის ფარგლებში ხორციელდება და არ ითვალისწინებს წყალაღების მოცულობის ზრდას ან მნიშვნელოვან კონსტრუქციულ ცვლილებებს, არ არის შეტანილი არც I დანართში (სგშ-ის სავალდებულო პროცედურა) და არც II დანართში (სკრინინგს დაქვემდებარებული საქმიანობები).

164. შესაბამისად, აღნიშნული პროექტი კანონმდებლობით არ ექვემდებარებოდა გარემოს ეროვნული სააგენტოსგან (NEA) გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მოთხოვნას. ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით, დღემდე შესრულებული სამუშაოები შეესაბამებოდა მოქმედ მოთხოვნებს, ვინაიდან სახელმწიფო ბიუჯეტით დაფინანსებული სამუშაოების განხორციელებისთვის არ იყო სავალდებულო ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) ან კანონმდებლობით გათვალისწინებული გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (EMP) მომზადება.

165. თუმცა, ვინაიდან მე-6 სარწყავი ზონის ნაწილი — დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთი — ADB-ის დაფინანსებით უნდა რეაბილიტირდეს, დარჩენილი სამუშაოების საბოლოო პროექტი დეტალურად უნდა გადაიხედოს. თუ დადასტურდება, რომ სარეაბილიტაციო სამუშაოები სრულად რჩება არსებული საირიგაციო სისტემის სქემისა და არსებული დერეფნის ფარგლებში, პროექტზე კვლავ გავრცელდება შესაბამისი გამონაკლისი და ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად ფორმალური სკრინინგის პროცედურის დაწყება საჭირო არ იქნება.

166. პროექტებზე, რომლებიც არ ექვემდებარება გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მოთხოვნებს და არ საჭიროებს სკრინინგის/გზშ-ის პროცედურას, ვრცელდება სხვა შესაბამისი ნორმატიული აქტების მოთხოვნები. თუმცა, მხოლოდ ამ ზოგად მოთხოვნებზე დაყრდნობა, ფორმალურად დამტკიცებული ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (EMP) გარეშე, ADB-ის SPS (2009) სტანდარტებთან შედარებისას შესაბამისობის ხარვეზს წარმოშობს. კვლევის ფარგლებში გამოვლენილი ხარვეზები ქვემოთაა წარმოდგენილი.

ნარჩენების მართვის გეგმის (WMP) MEPA-სთან შეთანხმება

167. ნარჩენების მართვის კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად, თუ საქმიანობის შედეგად წლის განმავლობაში წარმოიქმნება 200 ტონაზე მეტი არასახიფათო ნარჩენი ან ნებისმიერი რაოდენობის სახიფათო ნარჩენი, უნდა შემუშავდეს კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმა და შეთანხმდეს MEPA-სთან (მუხლი 14, პუნქტი 1). კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმა განახლდება ყოველ სამ წელიწადში ერთხელ ან წარმოქმნილი ნარჩენების სახეობის ან რაოდენობის ცვლილებისა და ნარჩენების მართვის პროცესში მნიშვნელოვანი ცვლილებების შემთხვევაში.

168. მიგნება: GA-ს მიერ 2026 წლის 20 მაისის ოფიციალური წერილით მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, კომპანია ხელმძღვანელობს ერთიანი, კორპორაციული ნარჩენების მართვის გეგმით, რომელიც არეგულირებს კომპანიის საკუთრებაში არსებულ ყველა ობიექტზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვას (მუხლი 14, პუნქტი 3). წერილით ოფიციალურად დასტურდება, რომ აღნიშნული ერთიანი გეგმა 2024 წელს განახლდა და MEPA-სთან სამი წლის ვადით შეთანხმდა; შესაბამისად, იგი ძალაშია 2026 წლის ბოლომდე. ამდენად, კორპორაციულ დონეზე GA სრულად აკმაყოფილებს ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებს.

169. ხარვეზები და დაკავშირებული რისკები: EDDR-ის საწყის ეტაპზე გამოვლენილი იყო ნარჩენების მართვის გეგმის მოქმედების ვადასთან დაკავშირებული შესაბამისობის შესაძლო ხარვეზი, ვინაიდან გაურკვეველი იყო, კვლავ ძალაში იყო თუ არა MEPA-სთან შეთანხმება. თუმცა, GA-ს მიერ 2026 წლის 20 მაისის ოფიციალური წერილით წარმოდგენილი განმარტების საფუძველზე აღნიშნული საკითხი გადაჭრილია.

170. GA ხელმძღვანელობს ერთიანი, კორპორაციული ნარჩენების მართვის გეგმით, რომელიც არეგულირებს კომპანიის საკუთრებაში არსებულ ყველა ობიექტზე წარმოქმნილი ყველა სახის ნარჩენის მართვას (მუხლი 14, პუნქტი 3). წარმოდგენილი ოფიციალური დოკუმენტაცია ადასტურებს, რომ აღნიშნული გეგმა 2024 წელს განახლდა და MEPA-სთან სამი წლის ვადით შეთანხმდა; შესაბამისად, იგი ძალაშია 2026 წლის ბოლომდე. ამდენად, კორპორაციულ დონეზე GA სრულად აკმაყოფილებს ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებს და მანამდე გამოვლენილი შესაძლო ხარვეზი დახურულია.

ნარჩენების განთავსებასთან დაკავშირებული შეთანხმებები

171. ნარჩენების მართვის კოდექსის მოთხოვნების თანახმად, „ინერტული ნარჩენი, რომელიც გამოსადეგია ამოვსების ოპერაციებისთვის ან სამშენებლო მიზნებისთვის, შესაძლებელია ნაგავსაყრელზე არ განთავსდეს, თუ იგი, სახელმწიფო ან მუნიციპალიტეტის ორგანოსთან შეთანხმებით, გამოიყენება პროექტით გათვალისწინებული ამოვსების ოპერაციებისთვის ან სამშენებლო მიზნებისთვის“ (მუხლი 21, პუნქტი 5¹). სახიფათო ნარჩენი უნდა განთავსდეს მხოლოდ სახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე, ხოლო არასახიფათო ნარჩენი — არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე (მუხლი 21, პუნქტები 2 და 3).

172. მიგნება: GA-ს 2026 წლის 20 მაისის ოფიციალური კორესპონდენციის თანახმად, კომპანიას გააჩნია გურჯაანის მუნიციპალიტეტის 2020 წლის 27 ოქტომბრის №9242-გ წერილი, რომლითაც ნებადართულია სამშენებლო ნარჩენებისა და ნატანის განთავსება სოფელ ნანიაში სპეციალურად გამოყოფილ ტერიტორიაზე — ადგილობრივად ე. წ. „მშრალ ხევში“, სოფლის საზღვრიდან დაახლოებით 500 მეტრის დაშორებით — მათი ამოვსებისა და ტერიტორიის მოსწორების მიზნით გამოსაყენებლად.

173. მიუხედავად იმისა, რომ 2024–2026 წლების პერიოდის დოკუმენტური მასალა არასრულია, სავსე აუდიტების, სამშენებლო ობიექტების მონიტორინგისა და პროექტის ფარგლებში ჩატარებული დაინტერესებულ მხარეთა კონსულტაციების დროს ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი ზემოქმედების დამადასტურებელი გარემოებები არ გამოვლენილა. არ დაფიქსირებულა ნიადაგის ეროზიის, ეკოლოგიურად მგრძნობიარე ტერიტორიებზე ნარჩენების უნებართვოდ განთავსების ან სარეაბილიტაციო სამუშაოების შედეგად წარმოქმნილი ინერტული მასალების განთავსებასთან დაკავშირებული გარემოს დეგრადაციის შემთხვევები.

174. ხარვეზი 1: გარემოსდაცვითი ინციდენტების შესახებ ინფორმაციის არარსებობის მიუხედავად, შესაბამისობის ხარვეზი მაინც არსებობს. გურჯაანის მუნიციპალიტეტის მიერ ნანიის ტერიტორიასთან დაკავშირებით შეთანხმება 2020 წელს გაიცა, ხოლო სარეაბილიტაციო სამუშაოები 2024–2026 წლებში განხორციელდა; შესაბამისად, აღნიშნული პერიოდები ერთმანეთს არ ემთხვევა. ამასთან, არ არსებობს დადასტურებული ინფორმაცია, რომ სწორედ 2024–2026 წლებში წარმოქმნილი ნარჩენები ფაქტობრივად გადაიტანეს ან მართეს აღნიშნულ ტერიტორიაზე. საკითხი კვლევის შემდგომ ეტაპზე დამატებით დაზუსტებას საჭიროებს.

175. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ გურჯაანის მუნიციპალიტეტის მიერ გაცემული 2020 წლის 27 ოქტომბრის №9242-გ წერილი ფაქტობრივი და ქრონოლოგიური

თვალსაზრისით არ უკავშირდება 2024–2026 წლებში განხორციელებულ სარეაბილიტაციო სამუშაოებს. შესაბამისად, 2020 წლის აღნიშნული დოკუმენტი არ მოიცავს და სამართლებრივ საფუძველს არ ქმნის მიმდინარე პროექტის — მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების — განხორციელების პერიოდში წარმოქმნილი ნარჩენების განთავსებისთვის.

176. ხარვეზი 2: ამ ეტაპზე არ არსებობს ინფორმაცია სხვა სახიფათო და არასახიფათო ნარჩენების განთავსებასთან დაკავშირებული შესაბამისი შეთანხმებების არსებობის შესახებ. ასევე არ არის წარმოდგენილი სახიფათო ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებელ ქვეკონტრაქტორებთან გაფორმებული მიღება-ჩაბარების აქტები. აღნიშნული საკითხი კვლევის შემდგომ ეტაპზე დაზუსტებას საჭიროებს.

177. აღნიშნული ხარვეზების აღმოსაფხვრელად GA-მ ოფიციალურად მიმართა სამშენებლო კონტრაქტორს — შპს „Smart Solution“-ს — და მოსთხოვა ნარჩენების ტრანსპორტირებასთან და განთავსებასთან დაკავშირებული დოკუმენტაციის, ნარჩენების გადაცემის/განთავსების დამადასტურებელი დოკუმენტებისა და მიღება-ჩაბარების აქტების წარმოდგენა. კონტრაქტორს ინფორმაციის წარსადგენად მიეცა 15-დღიანი ვადა; თუმცა, წინამდებარე ანგარიშის მომზადების დროისთვის პასუხი მიღებული არ არის. შესაბამისად, საკითხი კვლავ ღიაა და კვლევის საბოლოო ეტაპზე დამატებით დაზუსტებას საჭიროებს.

სამშენებლო ბანაკის მოწყობასთან დაკავშირებული შეთანხმება

178. მიგნება: სარეაბილიტაციო სამუშაოების პერიოდში სამშენებლო კონტრაქტორმა ბანაკისთვის გამოიყენა კერძო საკუთრებაში არსებული ტერიტორია. აუდიტის ფარგლებში მოპოვებული ინფორმაციის თანახმად, სამშენებლო კონტრაქტორმა — შპს „Smart Solution“-მა — ძირითადი სამშენებლო სამუშაოები ფაქტობრივად დაასრულა და ამჟამად სრული დემობილიზაციის პროცესში იმყოფება. შესაბამისად, აღნიშნული ბანაკის შემდგომი ფუნქციონირების აუცილებლობა აღარ არსებობს.

179. ხარვეზი: ტერიტორიას აქვს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის სტატუსი. საქართველოს კანონის „მიწის მიზნობრივი დანიშნულების განსაზღვრისა და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მდგრადი მართვის შესახებ“ (2019 წ.) მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად: „სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის მიზნობრივი დანიშნულების ცვლილების გარეშე მისი არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენება დაუშვებელია.“ შესაბამისად, მიზნობრივი დანიშნულების ფორმალურად შეცვლის გარეშე სამშენებლო ბანაკის მოწყობა ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებთან პროცედურულ შეუსაბამობას წარმოადგენს.

180. სამომავლო მოთხოვნები და რეკომენდაციები: G-42 არხის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის დაგეგმილი რეაბილიტაციისთვის არსებული ბანაკის მდებარეობა არ შეესაბამება მოთხოვნებს როგორც ახალი სამუშაო უბნებიდან მნიშვნელოვანი დაშორების, ისე მიწის სასოფლო-სამეურნეო სტატუსთან დაკავშირებული შეზღუდვის გამო. შესაბამისად, სავალდებულოა შემდეგი ღონისძიებების გატარება:

- (i) არსებული ბანაკის ტერიტორია სრულად უნდა იყოს დემობილიზებული და აღდგენილი, რათა მიწის ნაკვეთი დაუბრუნდეს პირვანდელ ეკოლოგიურ და ფიზიკურ მდგომარეობას;
- (ii) დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის რეაბილიტაციისთვის სამშენებლო კონტრაქტორმა ახალი ბანაკი უნდა მოაწყოს სახელმწიფო საკუთრებაში არსებულ, არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთზე, სამშენებლო დერეფანთან ახლოს და დაცული ტერიტორიებიდან შესაბამისი ბუფერული მანძილის დაცვით.

181. აღნიშნული მოთხოვნა უნდა აისახოს კონტრაქტორის ობიექტისთვის სპეციფიკურ გარემოსდაცვითი მართვის გეგმაში (SSEMP), რომელიც სამუშაოების დაწყებამდე უნდა იყოს დამტკიცებული.

მცენარეული საფარის გაწმენდასთან დაკავშირებული სანებართვო საკითხები

182. შპს „საქართველოს მელიორაციის“ (GA) მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად (იხ. შევსებული კითხვარი — დანართი 1), სამშენებლო კონტრაქტორმა წინასწარ განახორციელა მოსაჭრელი ხეების აღრიცხვა (ე. წ. ტაქსაცია); ტაქსაციის შედეგების ამსახველი მასალა ხელმისაწვდომია. ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, თუ მოსაჭრელი ხეები არხის გასხვისების ზოლის ფარგლებში მდებარეობს, GA-ს უფლება აქვს, დამატებითი შეთანხმების გარეშე განახორციელოს მათი მოჭრა. სარეაბილიტაციო სამუშაოების ტერიტორია სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიას არ მიეკუთვნება და, შესაბამისად, სსიპ „ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან“ დამატებითი შეთანხმების გაფორმების საჭიროებაც არ დადგარა..

183. აღნიშნული გარემოება ამჟამად მოწმდება GA-ს მიერ 2026 წლის 20 მაისს მოწოდებული განახლებული კარტოგრაფიული მონაცემების (Shape/KMZ ფაილები) საფუძველზე, რათა დადასტურდეს, რომ მცენარეულობის გაწმენდასთან დაკავშირებული სამუშაოები ყოველთვის აღკვეთილის ბუფერულ ზონებში არ შეჭრილა.

ინერტული მასალების მოპოვების ლიცენზია

184. სამშენებლო კონტრაქტორი სარგებლობდა რეგიონში არსებული კარიერებით და არ გააჩნდა საკუთარი საწარმოო ინფრასტრუქტურა, მათ შორის ინერტული მასალების სამსხვრევი ან ბეტონის მოსამზადებელი დანადგარი. გამოყენებული მასალების მოპოვების კანონიერების დასადასტურებლად GA-სგან მოთხოვნილია შესაბამისი ინფორმაცია ქვეკონტრაქტორებთან გაფორმებული ხელშეკრულებების თაობაზე.

სხვა ნებართვები, ლიცენზიები და შეთანხმებები

185. სხვა სახის ნებართვები და შეთანხმებები (მაგალითად, კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტოსთან შეთანხმება, საჯარო ინფრასტრუქტურის — მათ შორის ელექტროგადამცემი ხაზების — ოპერატორ სახელმწიფო კომპანიებთან შეთანხმებები და სხვა) საჭირო არ ყოფილა. აღნიშნული საკითხის საბოლოო გადამოწმება მიმდინარეობს GA-ს წარმომადგენლებთან დამატებითი კონსულტაციების ფარგლებში, რათა დადასტურდეს, რომ არ განხორციელებულა ისეთი დამხმარე სამუშაოები, რომლებიც სპეციალური ნებართვის ან შეთანხმების მიღებას საჭიროებდა.

2. ADB-ის დაცვის ღონისძიებების მოთხოვნები და პროცედურული ხარვეზები

186. პროექტის ADB-ის მიერ დაფინანსებულ ჩარჩოში ინტეგრირების შედეგად დაცვის ღონისძიებებთან დაკავშირებული მოთხოვნები უფრო მკაცრი გახდა. ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) შესაბამისად, გარემოსდაცვითი რისკების თვალსაზრისით პროექტი მიეკუთვნება B კატეგორიას. აღნიშნული კატეგორია პოტენციური ზემოქმედების შესარბილებლად მოითხოვს საწყისი გარემოსდაცვითი შეფასების (IEE) მომზადებას და გარემოსდაცვითი მართვის ფორმალური გეგმის (EMP) განხორციელებას. ამასთან, ADB-ის ჩართულობამდე განხორციელებული კომპონენტებისთვის, ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) მოთხოვნა 1-ის(გარემო) შესაბამისად, ითვალისწინებს არსებული ობიექტების გარემოსდაცვითი აუდიტისა და გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ჩატარებას.

187. აუდიტის შედეგად გამოვლინდა პროცედურული ხარვეზი: ქვემო სამგორის საირიგაციო სისტემის მარცხენა მთავარი არხის მნიშვნელოვანი ნაწილი მოცულია IEE-ით. კერძოდ, IEE უკვე მომზადებულია მთავარი არხის პაკეტი 1-ისთვის, ხოლო IEE ანგარიშების მომზადება დაგეგმილია პაკეტებისთვის 2 და 3. თუმცა პაკეტი 4-ის (მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები) სარეაბილიტაციო სამუშაოების მნიშვნელოვანი ნაწილი განხორციელდა საერთაშორისო სტანდარტებით გათვალისწინებული შესაბამისი დაცვის ღონისძიებების ინსტრუმენტების გარეშე.

188. მიუხედავად იმისა, რომ სარეაბილიტაციო სამუშაოები ტექნიკური თვალსაზრისით შეესაბამებოდა საქართველოს კანონმდებლობას — ვინაიდან არსებული ქსელის რეაბილიტაცია, საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის (2017 წ. და 2025 წლის ივნისის ცვლილებების გათვალისწინებით) შესაბამისად, სავალდებულო სკრინინგის პროცედურას არ ექვემდებარებოდა — სკრინინგის პროცედურის არარსებობა ADB-ის B კატეგორიის მოთხოვნებთან შეუსაბამობას წარმოადგენდა იმ შემთხვევაში, თუ სამუშაოები იმ დროისთვის ADB-ის მოთხოვნების მოქმედების სფეროში იქნებოდა მოქცეული. ამასთან, საწყის ეტაპზე კონკრეტული ობიექტისთვის განკუთვნილი EMP-ის, სტრუქტურირებული გარემოსდაცვითი მონიტორინგისა და უსაფრთხოების ღონისძიებების განხორციელების დოკუმენტირებული სისტემის არარსებობა ADB-ის B კატეგორიის პროექტებისთვის დადგენილ მოთხოვნებთან შეუსაბამობას წარმოადგენს.

189. აღნიშნული ხარვეზის აღმოსაფხვრელად, ADB-ის მოთხოვნების შესაბამისად, მომზადდა წინამდებარე გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიში (EDDR), რომელიც არსებული ობიექტებისა და განხორციელებული საქმიანობის რეტროსპექტიულ შეფასებას წარმოადგენს.

190. EDDR-ის ფარგლებში წარსული და მიმდინარე საქმიანობა შეფასებულია მოქმედ ეროვნულ კანონმდებლობასთან, ADB SPS-ის (2009) მოთხოვნებთან და შესაბამის საერთაშორისო კარგ პრაქტიკასთან მიმართებით. ანგარიშში გამოყენებულია სხვა პაკეტების IEE-ების ფარგლებში 2023–2026 წლებში ჩამოყალიბებული გარემოსდაცვითი საბაზისო მონაცემები, ხოლო კონკრეტული ობიექტისთვის განკუთვნილი მართვის გეგმების არარსებობით გამოწვეული ხარვეზების აღმოსაფხვრელად შემოთავაზებულია მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP).

191. აღნიშნული მიდგომის მიზანია, ეროვნული კანონმდებლობით წარსულში მოქმედი გამონაკლისის მიუხედავად, მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი 8 კმ-იანი მონაკვეთის რეაბილიტაცია, აგრეთვე მე-5 სარწყავი ზონის ექსპლუატაცია და ტექნიკური მომსახურება სრულ შესაბამისობაში მოვიდეს ADB-ის დაცვის ღონისძიებების მოთხოვნებსა და საერთაშორისო კარგ პრაქტიკასთან. თუ მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე სარეაბილიტაციო სამუშაოები ADB-ის ზედამხედველობის ფარგლებში განახლდება, მობილიზაციამდე სავალდებულო იქნება კონკრეტული ობიექტისთვის გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (SSEMP) შემუშავება და დამტკიცება EARF-ის მე-6 დანართით განსაზღვრული სტრუქტურის შესაბამისად. CAP ითვალისწინებს პირობით მოთხოვნას, რომლის თანახმად, თუ მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი მონაკვეთის სამუშაოები ADB-ის მოთხოვნების მოქმედების ფარგლებში განახლდება, SSEMP მობილიზაციამდე უნდა დაამტკიცოს ADB-ის პროექტის განმახორციელებელმა ერთეულმა (PIU).

გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (EMP) განხორციელება

192. ADB-ის მოთხოვნა: კონკრეტული ობიექტისთვის გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (SSEMP) უნდა შეიმუშაოს კონტრაქტორმა და სამუშაოების დაწყებამდე უნდა დამტკიცდეს, რათა უზრუნველყოფილი იყოს კონკრეტული ობიექტისთვის დამახასიათებელი რისკების მართვა (მაგალითად, ყორულის აღკვეთილთან სიახლოვით გამოწვეული რისკები).

193. ხარვეზი: მე-5 სარწყავ ზონაში დასრულებული და მე-6 სარწყავ ზონაში განხორციელებული სამუშაოების დროს SSEMP არ შემუშავებულა და არ განხორციელებულა. შესაბამისად, მშენებლობის ძირითად ეტაპზე არ არსებობდა გარემოსდაცვითი თვითმონიტორინგის, ანგარიშგებისა და კორექტირების ღონისძიებების განხორციელების სტრუქტურირებული მექანიზმი.

194. თუ მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე სამუშაოები ADB-ის ზედამხედველობის ფარგლებში განახლდება, მობილიზაციამდე სავალდებულოა სამშენებლო კონტრაქტორის მიერ SSEMP-ის შემუშავება და ADB-ის პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის (PIU) მიერ მისი დამტკიცება EARF-ის მე-6 დანართით განსაზღვრული სტრუქტურის შესაბამისად.

ინსტიტუციური შესაძლებლობები და მონიტორინგი

195. ADB-ის მოთხოვნა: გამჭვირვალობისა და შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად რეგულარულად უნდა მომზადდეს და გასაჯაროდეს გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ანგარიშები (SAEMR).

196. ხარვეზი: ეროვნული დაფინანსებით განხორციელებული ეტაპის განმავლობაში დამოუკიდებელი კონსულტანტის ან პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის (PIU) მიერ სისტემური გარემოსდაცვითი მონიტორინგი არ ჩატარებულა. გარემოსდაცვითი ზედამხედველობა შემოიფარგლებოდა ზოგადი ტექნიკური ზედამხედველობით და არ არსებობდა სპეციალიზებული გარემოსდაცვითი კონტროლისა და შესაბამისი დოკუმენტირების სისტემა.

საჯარო კონსულტაციები და ინფორმაციის გასაჯაროება

197. ADB-ის მოთხოვნა: B კატეგორიის პროექტებისთვის სავალდებულოა დაინტერესებულ მხარეებთან შინაარსობრივი კონსულტაციების ჩატარება და დაცვის ღონისძიებებთან დაკავშირებული დოკუმენტების გასაჯაროება.

198. ხარვეზი: პროექტის საწყის ეტაპზე ეროვნული დაფინანსების გამოყენების გამო, ADB-ის სტანდარტების შესაბამისი ოფიციალური საჯარო კონსულტაციები არ ჩატარებულა ან დოკუმენტურად არ დაფიქსირებულა. GA-ს ინფორმაციით, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების წინასაპროექტო ეტაპზე სხვადასხვა სოფელსა და დასახლებაში დაინტერესებულ მხარეებთან შეხვედრები გაიმართა, თუმცა GA-ს აღნიშნულ დოკუმენტებზე უშუალო წვდომა არ გააჩნდა. დაინტერესებულ მხარეებთან არაფორმალური ჩართულობისა და კომუნიკაციის ეფექტიანობის დეტალური ანალიზი წარმოდგენილია შესაბამის შემდგომ ნაწილში.

199. ინფორმაციის გასაჯაროება და მაკორექტირებელი ღონისძიებები: აღნიშნული ხარვეზის აღმოსაფხვრელად და ADB SPS-ის (2009) და პროექტის ადმინისტრირების სახელმძღვანელოს (PAM) მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად დაინერგება ინფორმაციის გასაჯაროების ფორმალური რეჟიმი. მოკლე შინაარსი და მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP) ითარგმნება ქართულ ენაზე, რათა ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული პირებისთვის ინფორმაცია ხელმისაწვდომი და გასაგები იყოს. საბოლოო ვერსიის წარდგენამდე აღნიშნული ნათარგმნი დოკუმენტები საჯაროდ განთავსდება GA-ს ადგილობრივ სერვისცენტრებში.

ამასთან, ADB-ის მიერ ინფორმაციის გასაჯაროებისთვის დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად, საბოლოო EDDR, CAP-ის ჩათვლით, გამოქვეყნდება ADB-ის ვებგვერდზე.

ბ. ნარჩენების მართვა და სახიფათო მასალები

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა

200. 2025 წლის დეკემბერსა და 2026 წლის აპრილში ჩატარებული აუდიტების შედეგების საფუძველზე, საპროექტო ტერიტორიაზე გამოვლინდა ნარჩენების დაგროვების რამდენიმე კერა. თუმცა, რაოდენობრივი თვალსაზრისით, წარმოქმნილი და ადგილზე დატოვებული ნარჩენების მოცულობა მნიშვნელოვანი არ არის. გამოვლენილი ნარჩენები ძირითადად წინა სარეაბილიტაციო ეტაპზე განხორციელებულ სამუშაოებს უკავშირდება და მათი მართვა საქართველოს კანონმდებლობისა და ADB-ის სტანდარტების შესაბამისად სისტემურ მიდგომას საჭიროებს. ქვემოთ დეტალურადაა აღწერილი ნარჩენების დაგროვების ძირითადი კერები და ნარჩენების სახეობები.

ა) შერეული ნარჩენები GA-ს ახალი სერვისცენტრის მიმდებარე ტერიტორიაზე

201. 2026 წლის აპრილში ჩატარებული გარემოსდაცვითი სავსე შემოწმების შედეგად აღნიშნულ ტერიტორიაზე დაფიქსირდა მცირე მოცულობის მუნიციპალური და სამშენებლო ტიპის შერეული ნარჩენები. ნარჩენების უმეტესი ნაწილი სერვისცენტრის შემოღობილ ტერიტორიაზე იყო განთავსებული. შესაბამისად, მიუხედავად ტერიტორიის საზოგადოებრივ გზასთან სიახლოვისა, გარე გარემოზე ზემოქმედების რისკი (მაგალითად, ქარის მიერ ნარჩენების მიმდებარე ტერიტორიებზე გაფანტვა) დაბლად შეფასდა.

202. ვიზუალური შეფასების საფუძველზე ადგილზე გამოვლინდა შემდეგი სახეობისა და სავარაუდო რაოდენობის ნარჩენები:

- ბეტონისა და ასფალტის ნარჩენები (ნარჩენის კოდი: 17 01 01 / 17 03 02) — დაახლოებით 1.0–1.5 მ³;
- ხის ნარჩენები და მოჭრილი ტოტები (ნარჩენის კოდი: 17 02 01 / 20 02 01) — დაახლოებით 0.5–1 მ³;
- შერეული შესაფუთი ნარჩენები — ცემენტის ცარიელი ტომრები, პლასტმასის ბოთლები, ქაფპლასტი და პლასტმასის შესაფუთი მასალა (ნარჩენის კოდი: 15 01 06) — გაფანტული, მცირე რაოდენობით (დაახლოებით 0.2 მ³);
- ლითონის ჯართი და მავთულის ბადის ფრაგმენტები (ნარჩენის კოდი: 17 04 05) — მცირე რაოდენობით.

203. ტერიტორია საჭიროებს რეგულარულ დასუფთავებასა და ნარჩენების სათანადო სეპარირებას. ნარჩენების მართვის იერარქიის პრინციპის შესაბამისად, განცალკევებული ნარჩენების კონკრეტული ნაკადები (მაგალითად, ხის ნარჩენები ან ლითონის ჯართი) შესაძლებელია ხელახლა იქნეს გამოყენებული ან გადამუშავებული. ამასთან, სავალდებულოა მათი სათანადო გადაცემისა და საბოლოო გამოყენების დამადასტურებელი ოფიციალური დოკუმენტაციის (მაგალითად, მიღება-ჩაბარების აქტები ან გადამუშავების დამადასტურებელი დოკუმენტები) წარმოება და შენახვა. დარჩენილი, გადამუშავებისთვის გამოუსადეგარი ნარჩენები უნდა განთავსდეს შესაბამისი ნებართვის მქონე მუნიციპალური/ან ინერტული ნარჩენების ნაგავსაყრელზე.

204. შესაბამისი ფოტოები წარმოდგენილია ქვემოთ:

სურათი 16. ნარჩენები GA-ს ახალი სერვისცენტრის ტერიტორიაზე

ბ) შერეული ნარჩენები სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე

205. როგორც 2025 წლის დეკემბერში, ისე 2026 წლის აპრილში ჩატარებულმა გარემოსდაცვითმა საველე შემოწმებებმა ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე გაფანტული ნარჩენებისა და მიტოვებული მასალების არსებობა დაადასტურა. ტერიტორია კვლავ შემოუღობავი და თავისუფლად შეღწევადია. 2026 წლის აპრილში ჩატარებული ვიზუალური შეფასებისა და ფოტომასალის საფუძველზე დადგინდა, რომ აღნიშნულ ტერიტორიაზე არსებული ნარჩენების ნაკადები უფრო მრავალფეროვანია და მოიცავს როგორც არასახიფათო, ისე სახიფათო ნარჩენებს.

206. ხელახლა გამოსაყენებელი სამშენებლო მასალები (ხე და პლასტმასი): ტერიტორიაზე გაფანტული მასალების მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს სამშენებლო სამუშაოებიდან დარჩენილი მასალები, ძირითადად ხის ფიცრები, ყალიბის მასალა და რამდენიმე პლასტმასის/HDPE მილი (სავარაუდო მოცულობა — დაახლოებით 2–3 მ³). ნარჩენების მართვის იერარქიის შესაბამისად, აღნიშნული მასალები, განსაკუთრებით ხის მასალა, ხელახლა გამოყენების მაღალი პოტენციალით გამოირჩევა.

207. დაბინძურებული შეფუთვა და ლითონის კონტეინერები (15 01 10*): ტერიტორიაზე დაფიქსირდა ნავთობპროდუქტებით (ზეთის/საწვავის ნარჩენებით) აშკარად

დაბინძურებული რამდენიმე ლითონის კასრი და კონტეინერი (სავარაუდო რაოდენობა — 2–3 ცალი, დაახლოებით 0.3 მ³). აღნიშნული ნარჩენები უნდა კლასიფიცირდეს სახიფათო ნარჩენებად და გადაეცეს შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე ნარჩენების მართვის კომპანიას.

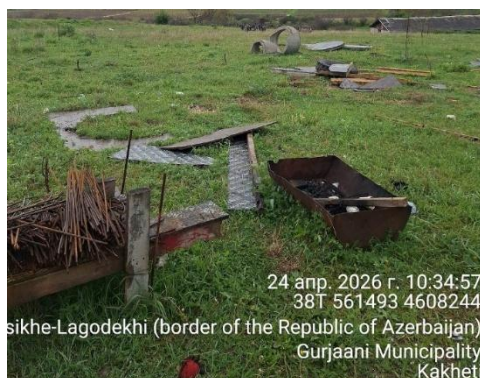
208. ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ნიადაგი (17 05 03*): ვიზუალური შემოწმებისას მიწის ზედაპირზე გამოვლინდა ზეთისა და საწვავის მცირე, ლოკალური დაღვრის კერები. დაბინძურებული ნიადაგის ზედა ფენა უნდა მოიხსნას და დროებით იმართოს როგორც სახიფათო ნარჩენი. ვიზუალური შეფასებით, დაბინძურებული ნიადაგის მოცულობა მცირეა — დაახლოებით 1–1.5 მ³. (შენიშვნა: ნიადაგის დაბინძურების მასშტაბის დასადასტურებლად ლაბორატორიული კვლევის საჭიროება და შესაბამისი აღდგენითი ღონისძიებები დეტალურადაა განხილული წინამდებარე ანგარიშის ქვეთავში „ნიადაგის, წყლისა და ჰაერის ხარისხი“).

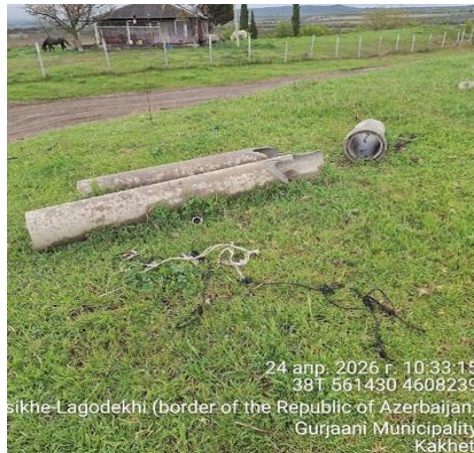
209. აზბესტის შემცველი მასალები — ACM (17 06 05*): ბანაკის მიმდებარე ტერიტორიაზე აღმოჩენილია ძველი აზბესტის შემცველი მილების ფრაგმენტები (სავარაუდო რაოდენობა — დაახლოებით 2–3 გატეხილი ფრაგმენტი / 5–7 გრძივი მეტრი). როგორც ზემოთ, ACM-ისადმი მიძღვნილ ზოგად ქვეთავშია აღნიშნული, აღნიშნული მასალები მნიშვნელოვან გარემოსდაცვით და ჯანმრთელობის რისკებს წარმოქმნის. მათი მართვა უნდა განხორციელდეს მკაცრი მოთხოვნების დაცვით — მასალები უნდა აღირიცხოს და განთავსდეს სახიფათო ნარჩენების მართვისთვის ეროვნული კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნებისა და პროექტის აზბესტის მართვის გეგმის (AMP) შესაბამისად.

210. წარმოქმნილი ნარჩენები მკაცრად უნდა განცალკევდეს. ხელახლა გამოსაყენებელი მასალები სათანადოდ უნდა აღირიცხოს და გადაეცეს მეორეული გამოყენებისთვის, ხოლო სახიფათო ნარჩენების ყველა ნაკადი — ACM, დაბინძურებული ნიადაგი და ზეთით დაბინძურებული ჩვრები/კონტეინერები — უსაფრთხოდ უნდა შეგროვდეს, დროებით განთავსდეს დაღვრის საწინააღმდეგო დამცავი სისტემის გამოყენებით და საბოლოოდ გადაეცეს უფლებამოსილი სახიფათო ნარჩენების მართვის კომპანიას.

211. მთლიანობაში, ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად ტერიტორიაზე რამდენიმე სახეობის ნარჩენის არსებობისა, წარმოქმნილი და ადგილზე მიტოვებული ნარჩენების საერთო მოცულობა საკმაოდ მცირეა.

212. შესაბამისი ფოტოები წარმოდგენილია ქვემოთ:

სურათი 17. სხვადასხვა სახის ნარჩენები სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე, 2026 წლის აპრილი

გ) ბეტონის ნარჩენები ძველ და მიმდინარე სამშენებლო უბნებზე

213. 2025 წლის დეკემბერსა და 2026 წლის აპრილში ჩატარებული გარემოსდაცვითი აუდიტების შედეგად, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების სხვადასხვა მონაკვეთზე, საირიგაციო სისტემის სხვადასხვა ობიექტის მიმდებარედ, გამოვლინდა გაფანტული ინერტული ნარჩენები (ნარჩენის კოდი: 17 01 01). ორივე საველე ვიზიტისას გადაღებული ფოტომასალის მიხედვით, აღნიშნული ნარჩენები ძირითადად შედგება დამტვრეული ბეტონის რგოლებისა და მილების, ასევე დემონტირებული ბეტონის ფილებისგან.

214. 2025 წლის დეკემბერსა და 2026 წლის აპრილში ჩატარებული ვიზუალური შეფასებების საფუძველზე, სხვადასხვა ადგილას წარმოქმნილი და ადგილზე დატოვებული ბეტონის ნარჩენების საერთო მოცულობა შედარებით მცირეა და დაახლოებით 10 მ³-ს შეადგენს. ამ ეტაპზე მაკორექტირებელი ღონისძიებები მიმართულია არსებული (დაახლოებით 10 მ³ მოცულობის) ნარჩენების სათანადო მართვის, ერთ ადგილზე თავმოყრისა და საბოლოო განთავსების (ან დოკუმენტურად დადასტურებული ხელახალი გამოყენების) უზრუნველყოფისკენ.

215. G-42 არხის დარჩენილ მონაკვეთებზე სარეაბილიტაციო სამუშაოების განახლების შემდეგ, არსებული დაზიანებული კონსტრუქციების დემონტაჟის შედეგად, წარმოიქმნება დამატებითი ბეტონის ნარჩენები. აუდიტის მიმდინარე ეტაპზე აღნიშნული ნარჩენების ზუსტი მოცულობის განსაზღვრა შეუძლებელია.

216. შემდგომი სარეაბილიტაციო სამუშაოების დაგეგმვის ეტაპზე განახლებულ, ობიექტისთვის სპეციფიკურ ნარჩენების მართვის გეგმაში ან SSEMP-ში ცალკე და დეტალურად უნდა იყოს აღწერილი სამომავლოდ მოსალოდნელი ნარჩენების აღნიშნული ნაკადები. გეგმა უნდა მოიცავდეს ნარჩენების სავარაუდო მოცულობების შეფასებას და ნარჩენების მართვის იერარქიის შესაბამისად განსაზღვრულ მართვის ღონისძიებებს. უპირატესობა უნდა მიენიჭოს დამსხვრეული ბეტონის ადგილზე სასარგებლო მიზნით ხელახალ გამოყენებას (მაგალითად, თხრილების ამოვსებისთვის ან გზის საფუძვლის მოსაწყობად შემავსებელი მასალის სახით). ჭარბი მასალა უნდა განთავსდეს მუნიციპალიტეტთან შეთანხმებულ ინერტული ნარჩენების ნაგავსაყრელზე.

211. შესაბამისი ფოტოები წარმოდგენილია ქვემოთ:

სურათი 18. ბეტონის ნარჩენები სხვადასხვა უბანზე

დ) აზბესტშემცველი მასალების (ACM) ნარჩენები

217. 2026 წლის აპრილში ჩატარებული გარემოსდაცვითი აუდიტის ფარგლებში განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო საპროექტო ტერიტორიებზე აზბესტშემცველი მასალების (ACM) გამოვლენასა და მათი რაოდენობის შეფასებას. სავარაუდოდ ACM — კერძოდ, ძველი აზბესტცემენტის მილები — გამოვლინდა რამდენიმე განცალკევებულ ადგილას. სავსე ვიზიტის დროს მოპოვებული ფოტომასალისა და GPS მონაცემების საფუძველზე, კონკრეტული ადგილმდებარეობები და სავარაუდო მოცულობები შემდეგია:

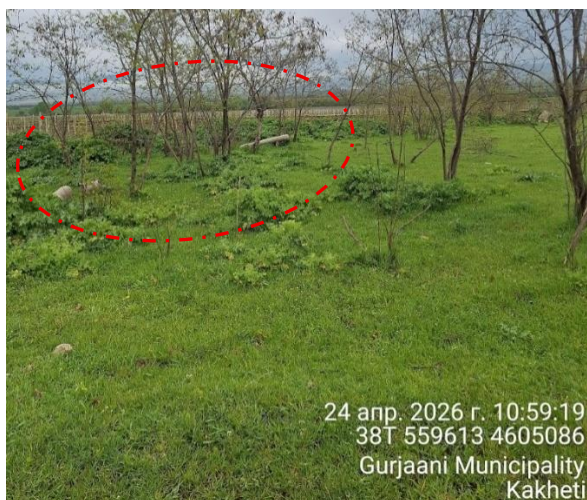
- **ადგილმდებარეობა 1 (სამშენებლო ბანაკი):** კოორდინატები — 38T 561430 4608239. დაახლოებით 2–3 გატეხილი ფრაგმენტი (სავარაუდოდ, 5–7 გრძივი მეტრი).
- **ადგილმდებარეობა 2 (სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთების კიდეები/ზუჩქნარი):** კოორდინატები — 38T 559613 4605086 და 38T 559549 4604864. მილის რამდენიმე გაფანტული ფრაგმენტი (სავარაუდოდ, 1–2 გრძივი მეტრი).
- **ადგილმდებარეობა 3 (ვენახების მიმდებარედ):** კოორდინატები — 38T 558295 4604845. მილის ერთი, ძირითადად დაუზიანებელი მონაკვეთი (სავარაუდოდ, 2–3 გრძივი მეტრი).
- **ადგილმდებარეობა 4:** კოორდინატები — 38T 556452 4604859. მილის ერთი, ძირითადად დაუზიანებელი მონაკვეთი (სავარაუდოდ, 3–4 გრძივი მეტრი).

218. აღნიშნული მასალების საერთო სავარაუდო მოცულობა ძალიან მცირეა და დაახლოებით 0.5 მ³-ს შეადგენს. საქართველოს ნარჩენების მართვის კოდექსის (2015 წ. და 2025 წლის ცვლილებების გათვალისწინებით) მე-4 მუხლისა და I დანართის შესაბამისად, ACM კლასიფიცირდება სახიფათო ნარჩენად (ნარჩენის კოდი: 17 06 05*). მისი მართვა მკაცრად ექვემდებარება საქართველოს მთავრობის №145 და №421 დადგენილებებით განსაზღვრულ მოთხოვნებს. ACM-ის ნარჩენების ჩვეულებრივ ინერტულ ნარჩენების ნაგავსაყრელზე განთავსება მნიშვნელოვან მარეგულირებელ დარღვევას წარმოადგენს. შესაბამისად, სრულად უნდა იქნეს დაცული EARF-ის მე-3 დანართში განსაზღვრული აზბესტის მართვის გეგმის (AMP) მოთხოვნები. აღნიშნულის უზრუნველსაყოფად გამოიყენება შემდეგი პროცედურა:

- **სავარაუდო იდენტიფიცირება და დესტრუქციული სინჯის აღებაზე უარის თქმის დასაბუთება:** ვიზუალური შეფასებით დადგინდა, რომ გამოვლენილ ადგილებში არსებული სავარაუდო ACM მიწები დაუზიანებელი და არამტვერვად მდგომარეობაშია. აღნიშნული მასალებიდან ლაბორატორიული ნიმუშების მისაღებად დესტრუქციული სინჯის აღება ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების არასაჭირო რისკებს წარმოშობს, რადგან მიწების გატეხვამ შესაძლოა ჰაერში სახიფათო აზბესტის ბოჭკოების გამოყოფა გამოიწვიოს. საერთო მოცულობის სიმცირისა (დაახლოებით 0.5 მ³) და მნიშვნელოვანი სტრუქტურული დაზიანების არარსებობის გათვალისწინებით, გამოყენებულია „სავარაუდო იდენტიფიცირების“ მიდგომა. აღნიშნული მიდგომა შეესაბამება საერთაშორისო კარგ პრაქტიკასა და საქართველოს სტანდარტებს, რომლებიც ვიზუალური შეფასების საფუძველზე ACM-ის არსებობის ვარაუდის შემთხვევაში პრიორიტეტს უსაფრთხო მოპყრობასა და იზოლირებას ანიჭებს და არა რისკის შემცველ სინჯის აღებას.
- ამასთან, პროექტის მიმდინარე ვადებში საქართველოში PLM/TEM ანალიზის ჩატარების შესაძლებლობის მქონე აკრედიტებული ლაბორატორიის მოძიება მნიშვნელოვნად გართულდა. შესაბამისად, ფიზიკური სინჯების აღება და ლაბორატორიული კვლევა არ ჩატარდება. ამის ნაცვლად, სიფრთხილის პრინციპის გამოყენებით, აღნიშნული მასალები პირდაპირ განიხილება როგორც აზბესტის შემცველი სახიფათო ნარჩენები.
- მართვის დეტალური ღონისძიებები — მათ შორის უსაფრთხო მოპყრობის მკაცრი პროცედურები, საჭიროების შემთხვევაში დასველებით მოხსნა, შეფუთვა, მარკირება და კონტროლირებადი ტრანსპორტირება განთავსების ლიცენზირებულ ობიექტამდე — ცალკეა წარმოდგენილი წინამდებარე ანგარიშის დანართ 13-ში (აზბესტის მართვის გეგმა და მოპყრობის პროცედურა).

219. წინა სამუშაოების დროს უკვე გატანილი ACM-ის ნარჩენების საბოლოო განთავსების მარშრუტის რეტროსპექტული შემოწმება განხორციელდება იმის დასადასტურებლად, რომ მათი უკანონო განთავსება არ მომხდარა. აღნიშნული შემოწმების პროცესი კონკრეტულად აისახება მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმაში (CAP).

220. შესაბამისი ფოტოები წარმოდგენილია ქვემოთ:

სურათი 19. აზბესტშემცველი მასალების (ACM) ნარჩენები საპროექტო ტერიტორიაზე, 2026 წლის აპრილი

ე) სხვა სახის სახიფათო ნარჩენები

221. როგორც ზემოთ მოცემულ ქვეთავებში აღინიშნა, სხვა სახის სახიფათო ნარჩენების მცირე რაოდენობა — კერძოდ, ნავთობპროდუქტებით (ზეთის/საწვავის ნარჩენებით) დაბინძურებული მასალები და ცარიელი კონტეინერები — დაფიქსირდა მხოლოდ ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე. გარდა ამისა, ბანაკის ტერიტორიაზე გამოვლინდა ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ნიადაგის ლოკალური უბნები, რომელთა ზუსტი მოცულობის დასადგენად დამატებითი რაოდენობრივი შეფასებაა საჭირო. ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე გამოვლენილი აღნიშნული შემთხვევების გარდა, გარემოსდაცვითი აუდიტების დროს საპროექტო ტერიტორიის სხვა უბნებზე სხვა სახის სახიფათო ნარჩენები არ დაფიქსირებულა.

ვ) აუდიტის დროს გამოვლენილი ნარჩენების შემაჯამებელი ცხრილი

222. ქვემოთ წარმოდგენილია აუდიტის დროს გამოვლენილი ნარჩენების შემაჯამებელი ცხრილი.

ცხრილი 3. აუდიტის დროს გამოვლენილი ნარჩენების შემაჯამებელი ცხრილი

ნარჩენის სახეობა / დასახელება	ნარჩენის კოდი	ადგილმდებარეობა	კოორდინატები	ნარჩენის მდგომარეობა	საორიენტაციო მოცულობა	მართვის ძირითადი ღონისძიებები
ბეტონისა და ასფალტის ნარჩენები	17 01 01 / 17 03 02	GA-ს ახალი სერვისცენტრის მიმდებარე ტერიტორია	38T 561666 4608652	გაფანტული	1.0–1.5 მ³	- რეგულარული დასუფთავება და ნარჩენების განცალკევება. - მუნიციპალურ/ინერტული ნარჩენების ნაგავსაყრელზე განთავსება.
ხის ნარჩენები და მოჭრილი ტოტები	17 02 01 / 20 02 01	GA-ს ახალი სერვისცენტრის მიმდებარე ტერიტორია	38T 561666 4608652	გაფანტული	0.5–1 მ³	- ხელახალი გამოყენება/გადამუშავება. - შესაბამისი დამადასტურებელი დოკუმენტაციის წარმოება და შენახვა (მაგ., მიღება-ჩაბარების აქტი).
შერეული შესაფუთი ნარჩენები (ცემენტის ცარიელი ტომრები, პლასტმასი, ქაფპლასტი)	15 01 06	GA-ს ახალი სერვისცენტრის მიმდებარე ტერიტორია	38T 561666 4608652	გაფანტული, მცირე რაოდენობით	≈0.2 მ³	შეგროვება და შესაბამის ნაგავსაყრელზე განთავსება.
ლითონის ჯართი და მავთულის ბადის ფრაგმენტები	17 04 05	GA-ს ახალი სერვისცენტრის მიმდებარე ტერიტორია	38T 561666 4608652	გაფანტული	მცირე რაოდენობით	განცალკევება და გადამუშავება შესაბამისი დოკუმენტაციის წარმოებით.
ხელახლა გამოსაყენებელი სამშენებლო მასალები (ხე და პლასტმასი)	-	სამშენებლო ბანაკი	38T 561493 4608244	გაფანტული ნარჩენი მასალები და ყალიბის მასალა	≈2–3 მ³	- ხელახალი გამოყენება ნარჩენების მართვის იერარქიის შესაბამისად. - დოკუმენტურა და აღრიცხვა და მეორეული გამოყენებისთვის გადაცემა.
დაბინძურებული ი შეფუთვა და	15 01 10*	სამშენებლო ბანაკი	38T 561493 4608244	ნავთობპროდ უქტებით აშკარად	2–3 კასრი/რეზერ	სახიფათო ნარჩენად კლასიფიცირება

ნარჩენის სახეობა / დასახელება	ნარჩენის კოდი	ადგილმდებარეობა	კოორდინატები	ნარჩენის მდგომარეობა	საორიენტაციო მოცულობა	მართვის ძირითადი ლონისძიებები
ლითონის კონტეინერები				დაბინძურებული	ვუარი (≈0.3 მ³)	ა. • დროებითი შენახვა დაღვრის საწინააღმდეგ ო მეორადი შემაკავებელი სისტემის გამოყენებით. • შესაბამისი ლიცენზიის მქონე კონტრაქტორი სთვის გადაცემა.
ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ნიადაგი	17 05 03*	სამშენებლო ბანაკი	38T 561493 4608244	მიწის ზედაპირზე ლოკალური დაღვრის ადგილები	≈1–1.5 მ³ (რაოდენობრივი შეფასება დაზუსტდება შემდგომი ლაბორატორიული კვლევის საფუძველზე)	• ნიადაგის ზედა ფენის მოხსნა და დროებით სახიფათო ნარჩენად მართვა. • შესაბამისი ლიცენზიის მქონე კონტრაქტორი სთვის გადაცემა.
ინერტული ბეტონის ნარჩენები (დამტვრეული რგოლები, მილები, ფილები)	17 01 01	სხვადასხვა ძველი და მიმდინარე სამშენებლო უბანი (მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები)	სხვადასხვა ადგილზეა გაფანტული	გაფანტული, დამტვრეული	საერთო ჯამში ≈10 მ³	• შეგროვება, კონსოლიდაცია და ნაგავსაყრელზე განთავსება. • ობიექტზე ხელახალი გამოყენება სათანადო დოკუმენტური აღრიცხვით (მაგ., თხრილების უკუყრილისთვის).
მოსალოდნელი ბეტონის ნარჩენები (G-42 არხის დემონტაჟის შედეგად)	17 01 01	G-42 არხის დარჩენილი მონაკვეთები	N/A	ძველი, დაზიანებული კონსტრუქციები	ზუსტი მოცულობის განსაზღვრა ამ ეტაპზე შეუძლებელია; იგი განისაზღვრება შემდგომი სარეაბილიტაციო სამუშაოების	• განახლებული SSEMP-ში დეტალურად ასახვა. • პრიორიტეტი: დაქუცმაცება და ობიექტზე სასარგებლო ხელახალი

ნარჩენის სახეობა / დასახელება	ნარჩენის კოდი	ადგილმდებარეობა	კოორდინატები	ნარჩენის მდგომარეობა	საორიენტაციო მოცულობა	მართვის ძირითადი ლონისძიებები
					დაგეგმვის ეტაპზე	გამოყენება (მაგ., გზის საფუძვლის მასალად).
აზბესტშემცველი მასალები (ACM)	17 06 05*	ადგილმდებარეობა ა 1 (სამშენებლო ბანაკი)	38T 561430 4608239	ძირითადად დაუზიანებელი (არამტვრევადი), გატეხილი ფრაგმენტები	2–3 ფრაგმენტი (5–7 გრძივი მეტრი)	• სავარაუდო იდენტიფიცირება დესტრუქციული სინჯის გარეშე.
აზბესტშემცველი მასალები (ACM)	17 06 05*	ადგილმდებარეობა ა 2 (სასოფლო- სამეურნეო ნაკვეთების კიდეები/ზუჩქნარი)	38T 559613 4605086 and 38T 559549 4604864	ძირითადად დაუზიანებელი (არამტვრევადი)	გაფანტული ფრაგმენტები (1–2 გრძივი მეტრი)	• უსაფრთხო მოპყრობა (სველი მეთოდი), შეფუთვა და ექიკეტირება.
აზბესტშემცველი მასალები (ACM)	17 06 05*	ადგილმდებარეობა ა 3 (ვენახების მიმდებარედ)	38T 558295 4604845	ერთი, ძირითადად დაუზიანებელი მონაკვეთი (არამტვრევადი)	2–3 გრძივი მეტრი	• ლიცენზირებულ ობიექტზე განთავსება.
აზბესტშემცველი მასალები (ACM)	17 06 05*	ადგილმდებარეობა ა 4 (ნანიანის მიმდებარე ტერიტორია)	38T 556452 4604859	ერთი, ძირითადად დაუზიანებელი მონაკვეთი (არამტვრევადი)	3–4 გრძივი მეტრი	• რეტროსპექტული გადამოწმება გათვალისწინებულია CAP-ში. (დანართში მოცემულია ACM-ის მართვის პროტოკოლი) საერთო ≈0.5 მ³

2. სამომავლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები

223. G-42 გამანაწილებლის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის დაგეგმილი რეაბილიტაციის პროცესში წარმოიშობა სხვადასხვა სახის ნარჩენი. რაოდენობრივი თვალსაზრისით, ნარჩენების უმეტესი ნაწილი წარმოადგენს არსებული, დაზიანებული ღია არხების დემონტაჟისა და დაშლის შედეგად წარმოქმნილ ინერტულ ბეტონის ნარჩენებს (კოდი 17 01 01).

224. ამასთან, როგორც ადგილზე ჩატარებული აუდიტების შედეგები მიუთითებს, კვლავ არსებობს ძველი მიწისქვეშა მილებიდან დამატებითი სახიფათო აზბესტშემცველი მასალების (ACM) (კოდი 17 06 05*) აღმოჩენის რეალური შესაძლებლობა, სტანდარტულ სამშენებლო და საყოფაცხოვრებო ნარჩენებთან ერთად.

225. აღნიშნული ნარჩენების ნაკადების არასათანადო მართვა განსაკუთრებით მაღალ რისკებს წარმოქმნის საპროექტო ტერიტორიის ყოვლისა და მდინარე იორის აუზთან უშუალო სიახლოვის გამო. ნარჩენების უკანონო განთავსებამ, მსუბუქი შესაფუთი ნარჩენების ქარის მიერ გაფანტვამ ან სანიტარიული ჩამდინარე წყლების არასათანადო შეკავებამ

შესაძლოა პირდაპირი საფრთხე შეუქმნას აღკვეთილის სენსიტიურ ჭაღის ეკოსისტემებსა და ველურ ფაუნას.

226. აღნიშნული რისკების სისტემური შემცირების მიზნით, ნარჩენების მართვის ყველა პროცედურა სრულად უნდა აისახოს კონტრაქტორის SSEMP-ში. რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, ნებისმიერი სამშენებლო სამუშაოს განახლებამდე კონტრაქტორი ვალდებულია მოამზადოს ობიექტისთვის სპეციფიკური ნარჩენების მართვის გეგმა (WMP), რომელიც პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის (PIU) ოფიციალურ განხილვასა და დამტკიცებას დაექვემდებარება. გეგმა უნდა მოიცავდეს შემდეგ სავალდებულო ელემენტებს, რომლებიც ასევე აისახება მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმაში (CAP):

- WMP-ში ეტაპობრივად და დეტალურად უნდა განისაზღვროს აღმოჩენილი აზბესტის ნარჩენების უსაფრთხო მოპყრობის (დასველების მეთოდის გამოყენებით), შეფუთვის, დროებითი იზოლაციისა და საბოლოო კანონიერად განთავსების პროცედურები. აღნიშნული სამუშაოები უნდა განხორციელდეს მხოლოდ სახიფათო ნარჩენების მართვის შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე ქვეკონტრაქტორების მიერ.
- გეგმაში უნდა განისაზღვროს ნაგავსაყრელზე განსათავსებელი ნარჩენების რაოდენობის მინიმუმამდე შემცირების ღონისძიებები. კერძოდ, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს დემონტირებული ბეტონის ნარჩენების დამსხვრევასა და ადგილზე სასარგებლო მიზნით ხელახალ გამოყენებას (მაგალითად, თხრილების ამოვსებისთვის ან მისასვლელი გზების გაუმჯობესებისთვის), ზედამხედველი ინჟინრის წერილობითი თანხმობის საფუძველზე.
- უნდა დაინერგოს ტექნიკის ტექნიკური მომსახურების შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენების (ზეთები, საპოხი მასალები) მართვის მკაცრი პროცედურები და უზრუნველყოფილი იქნეს გადასატანი სანიტარიული ობიექტების მოწყობა და მათი რეგულარული მომსახურება, რათა დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს თავიდან იქნეს აცილებული ნიადაგისა და წყლის დაბინძურება.
- კონტრაქტორმა ობიექტზე უნდა განსაზღვროს ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებელი პირი, რომელიც უზრუნველყოფს WMP-ის შესრულებას, ნარჩენების ნაკადების განცალკევებასა და ტრანსპორტირებისა და საბოლოო განთავსების ყველა შესაბამისი დოკუმენტის (მანიფესტების) წარმოებაზე. საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით, აღნიშნული ფუნქცია არის „გარემოსდაცვითი მმართველი“, რომლის ვალდებულებები ნარჩენების მართვის კოდექსით არის განსაზღვრული. აღნიშნული ფუნქცია შეიძლება შეთავსებული იყოს გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების ოფიცრის ფუნქციასთან.

ზ. ბიომრავალფეროვნება და დაცული ტერიტორიები

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა

227. წინამდებარე დოკუმენტის მიგნებები მიუთითებს, რომ მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში, ოფიციალურად განსაზღვრული დაცული ტერიტორიების ფარგლებს გარეთ, ბიომრავალფეროვნების თვალსაზრისით მაღალი სენსიტიურობის მქონე უბნები არ იძებნება, ხოლო მაღალი საკონსერვაციო ღირებულების მქონე სახეობების (საქართველოს წითელი ნუსხითა და საერთაშორისო კონვენციებით დაცული სახეობების) აქტიურ სარეაბილიტაციო დერეფანში მოხვედრის ალბათობა დაბალია.

228. საველე კვლევის შედეგების მიხედვით, ჰაბიტატების მნიშვნელოვანი სახეცვლილების ან ხეების ჭარბი ჭრის შემთხვევები არ გამოვლენილა. გამონაკლისს წარმოადგენდა მხოლოდ

ყოფილი სამშენებლო ბანაკი და ცალკეული ლოკალური უბნები, სადაც შერეული ნარჩენები იყო დაგროვილი და რომლებიც რეგიონის ფაუნისთვის მცირე, ლოკალურ რისკებს ქმნიდა.

229. წარსულში განხორციელებულ სამშენებლო სამუშაოებთან დაკავშირებით, GA-ს ინფორმაციით, წინა კონტრაქტორმა სამუშაოების დაწყებამდე ჩაატარა ხეების ინვენტარიზაცია. აღნიშნული პრევენციული მიდგომა შეესაბამება ეროვნულ მოთხოვნებს და ამცირებდა მცენარეული საფარის ჭარბი დაზიანების რისკს. გარდა ამისა, გამონაკლის შემთხვევებში, ხეების სიახლოვეს სამუშაოები უწყვეტი ზედამხედველობის ქვეშ მიმდინარეობდა, რათა თავიდან ყოფილიყო აცილებული ფესვთა ზონაში ნიადაგის დატკეპნა და მძიმე მასალების დასაწყობება, ასევე გაკონტროლებულიყო ტექნიკის გადაადგილება.

230. ყორულის აღკვეთილზე შესაძლო ზემოქმედებასთან დაკავშირებით, აღკვეთილის ადმინისტრაციასთან ჩატარებული წინასწარი კონსულტაციების შედეგად დადასტურდა შემდეგი:

- (i) ყორულის აღკვეთილის საზღვრებში სამშენებლო სამუშაოები არ განხორციელებულა;
- (ii) წინა სარეაბილიტაციო სამუშაოების დროს აღკვეთილის ტერიტორიაზე ნარჩენები არ განთავსებულა და ტექნიკა არ გადაადგილებულა;
- (iii) აღკვეთილის საზღვრებში მცენარეებისა და ცხოველების დაზიანების შემთხვევები არ გამოვლენილა;
- (iv) ინვაზიური სახეობების შემოტანის შემთხვევები არ დაფიქსირებულა; ადმინისტრაცია აღნიშნულ რისკს აფასებს, როგორც ძალიან დაბალს, ტერიტორიაზე არსებული ხშირი ჭაღის ტყეების გამო;
- (v) ვინაიდან აღკვეთილის ამ კონკრეტულ ნაწილში ტურისტული და რეკრეაციული ზონები არ არის, სარეაბილიტაციო სამუშაოებს ტურისტულ საქმიანობაზე ზემოქმედება არ მოუხდენია;
- (vi) წინა კონტრაქტორის საქმიანობასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციას დამატებითი შენიშვნები არ ჰქონია.

231. გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების მოთხოვნების დაცვის თვალსაზრისით, დადებითად უნდა შეფასდეს ის გარემოება, რომ ამ ეტაპზე დაცული ტერიტორიის სიახლოვეს ან მის საზღვრებში სამშენებლო სამუშაოები არ განხორციელებულა. დარჩენილი სამუშაოების ADB-ის SPS-ის მკაცრი მოთხოვნების შესაბამისად განხორციელება ხელს შეუწყობს გარემოს დაცვის არსებული მაღალი სტანდარტის შენარჩუნებას. ADB-ის SPS-ის ძირითადი პრინციპი გახლავთ პროექტის უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილება, ხოლო როდესაც ეს შეუძლებელია — მისი მინიმუმამდე შემცირება და შერბილება.

232. მიუხედავად იმისა, რომ ადმინისტრაციის წინასწარი შეფასება დადებითია, აღნიშნული მიგნებები ამ ეტაპზე ეფუძნება გასაუბრებებსა და ადგილზე ჩატარებულ პირველად დაკვირვებებს. მოთხოვნებთან სრული შესაბამისობისა და სამეცნიერო სიზუსტის უზრუნველსაყოფად, ამჟამად მიმდინარეობს APA-ს ოფიციალური წერილობითი პასუხის მოლოდინი. გარდა ამისა, საპროექტო ტერიტორიისთვის მომზადდება IBAT-ის ანგარიში. IBAT-ის შედეგების საფუძველზე, ბიოლოგთა სპეციალიზებული ჯგუფი საბოლოო EDDR-ის წარდგენამდე ჩაატარებს დასკვნით, კომპლექსურ საველე შემოწმებას აღნიშნული ფაქტების დასადასტურებლად.

2. სამომავლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები

233. სარეაბილიტაციო სამუშაოების განახლებისას, განსაკუთრებით ყორულის აღკვეთილის მიმდებარე ან მის სიახლოვეს მდებარე მონაკვეთებზე, შესაძლო გარემოსდაცვითი ზემოქმედება სათანადოდ უნდა იქნეს მართული. მოსალოდნელი სამომავლო რისკები

მოიცავს ლოკალურ ხმაურსა და ვიბრაციას, მტვრის წარმოქმნას, ადგილობრივი ფაუნის შესაძლო ზემოქმედებას, ასევე შემთხვევითი დაღვრის ან ნარჩენების უკანონო განთავსების რისკებს.

234. აღნიშნული რისკების ეფექტიანად შესამცირებლად, მართვის კომპლექსური ღონისძიებები დეტალურად უნდა განისაზღვროს განახლებულ ობიექტისთვის სპეციფიკურ გარემოსდაცვითი მართვის გეგმაში (SSEMP). ნებისმიერი ახალი სამუშაოს დაწყებამდე SSEMP უნდა განიხილოს და ოფიციალურად დაამტკიცოს პროექტის განმახორციელებელმა ერთეულმა (PIU).

235. ამასთან, უშუალოდ დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს განსახორციელებელი სამუშაოებისთვის სავალდებულო იქნება უწყვეტი და მკაცრი გარემოსდაცვითი მონიტორინგი, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს დაცული ტერიტორიის საზღვრებში ფიზიკური შეჭრის სრული თავიდან აცილება და ადგილობრივ ეკოსისტემაზე ზემოქმედების მინიმუმამდე შემცირება.

236. ბიომრავალფეროვნებისა და ჰაბიტატების დაცვის შემარბილებელი ღონისძიებების სტრატეგია რამდენიმე კომპონენტს მოიცავს. მაღალი დონის სტრატეგიული ღონისძიებები — მათ შორის ყორულის აღკვეთილიდან 1,000–2,000 მეტრიანი ბუფერული ზონის დაცვა, მცენარეული საფარის გაწმენდის სეზონური აკრძალვა 1 მარტიდან 30 ივნისამდე და დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციასთან ინტეგრირებული საჩივრების განხილვის მექანიზმის (GRM) არხების უზრუნველყოფა — წარმოდგენილია წინამდებარე ქვეთავში. მცენარეული საფარის გაწმენდის 1 მარტიდან 30 ივნისამდე აკრძალვა ასევე პირდაპირაა გათვალისწინებული ამავე პროექტის ოფიციალურად გამოქვეყნებულ გარემოსდაცვით დოკუმენტში.

237. ობიექტზე განსახორციელებელი დეტალური ტექნიკური პროცედურები, მათ შორის საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილ სახეობებთან დაკავშირებული პროცედურები, ხეების დაცვის ღონისძიებები, თხრილების უსაფრთხოების ზომები (მაგალითად, ფაუნისთვის თხრილიდან გამოსასვლელი დახრილი გასასვლელების მოწყობა) და ინვაზიური სახეობების კონტროლის ღონისძიებები, წარმოდგენილია დანართ 12-ში.

238. კონტრაქტორი ვალდებულია ყველა აღნიშნული ღონისძიება სრულად ასახოს SSEMP-ში, რომელიც ტექნიკის მობილიზაციამდე პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის (PIU) მიერ დამტკიცებას დაექვემდებარება.

დ. ბუნებრივი კატასტროფები და გეოდინამიკური პროცესები

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა

239. 2025 წლის დეკემბერსა და 2026 წლის აპრილში ჩატარებული გარემოსდაცვითი სავსე შემოწმებების, ადგილობრივ მოსახლეობასთან გამართული კონსულტაციებისა და ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციის წარმომადგენლებთან ჩატარებული გასაუბრებების შედეგად, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების რეაბილიტირებულ და მიმდინარე სამუშაოების მონაკვეთებზე ბუნებრივ კატასტროფებთან ან აქტიურ გეოდინამიკურ პროცესებთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი რისკები არ გამოვლენილა.

240. საპროექტო ტერიტორიაზე არ შეინიშნება ფართომასშტაბიანი ეროზიული ან გრავიტაციული არასტაბილურობის ნიშნები. არსებული საირიგაციო ინფრასტრუქტურა, მიუხედავად იმისა, რომ G-42-ის ჯერ კიდევ არარეაბილიტირებულ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე ნაწილობრივ ამორტიზებულია, ინარჩუნებს სტრუქტურულ მდგრადობას არსებული დერეფნის ფარგლებში.

241. შენიშვნა: წინამდებარე ანგარიშის მომზადებისას „ნანიანის ნარჩენების განთავსების ადგილის“ (GA-ს დოკუმენტაციაში მოხსენიებულია როგორც ნარჩენების ისტორიული განთავსების ადგილი) ადგილზე შემოწმება ვერ განხორციელდა. აღნიშნული ტერიტორია შემდგომი შემოწმების ერთ-ერთი ძირითადი ობიექტი იქნება, რათა დადგინდეს, არსებობს თუ არა ნარჩენების წარსულში განთავსებით გამოწვეული მეორეული რისკები.

2. სამომავლო რისკები და შემარბილებელი ღონისძიებები

242. ვინაიდან პროექტი ითვალისწინებს არსებული საირიგაციო ქსელის რეაბილიტაციასა და მოდერნიზაციას და არა სრულიად ახალი ინფრასტრუქტურული დერეფნების მოწყობას, იგი არ მოიცავს ფართომასშტაბიან, ღრმა მიწის სამუშაოებს ან ადგილობრივი რელიეფის მნიშვნელოვან ცვლილებას. შესაბამისად, დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის რეაბილიტაციის შედეგად გეოდინამიკური პროცესების გააქტიურების რისკი შეფასებულია, როგორც მინიმალური.

243. თუმცა, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს საპროექტო დერეფნის სამხრეთ პერიფერიას, სადაც ყოვლის ალკვეთილის საზღვართან მიახლოებისას რელიეფი უფრო რთულდება და ხევებით არის დანაწევრებული. აღნიშნული სენსიტიური მონაკვეთების გრძელვადიანი მდგრადობის უზრუნველსაყოფად სამშენებლო კონტრაქტორმა უნდა განხორციელოს შემდეგი შემარბილებელი ღონისძიებები:

- კონტრაქტორმა უნდა უზრუნველყოს მიმდებარე ფერდობების მუდმივი კონტროლი ეროზიული ან გრავიტაციული პროცესების დროული გამოვლენისა და შესაბამისი რეაგირების მიზნით. სავალდებულოა თხრილების მიმდებარე ფერდობებისა და ყრილების რეგულარული ვიზუალური შემოწმება და საწყისი მდგომარეობის მონიტორინგი, რათა მიწის სამუშაოებით გამოწვეული ლოკალური არასტაბილურობა ადრეულ ეტაპზე გამოვლინდეს.
- არხის დერეფნის გადამკვეთ ხევებში გრუნტის დროებითი ან მუდმივი დასაწყობება მკაცრად აკრძალულია, ვინაიდან ამან შესაძლოა შეამციროს წყლის გამტარი კვეთი და ძლიერი ნალექის დროს გამოიწვიოს ლოკალური დატბორვა ან ეროზია.
- თხრილების მოწყობისა და მიწების ჩაწყობის დროს, საჭიროების შემთხვევაში, უნდა მოეწყოს დროებითი სადრენაჟე არხები ან ნატანის შემაკავებელი ბარიერები (silt fences), რათა თავიდან იქნეს აცილებული ფხვიერი გრუნტის გადარეცხვა და წვიმის ზედაპირული ჩამონადენით გამოწვეული ეროზია, განსაკუთრებით დაცული ტერიტორიის საზღვრებთან, შედარებით რთული რელიეფის მქონე უბნებზე.

244. აღნიშნული შემარბილებელი ღონისძიებები უნდა აისახოს SSEMP-ში, რათა სამომავლო სარეაბილიტაციო სამუშაოების განხორციელებისას უზრუნველყოფილი იქნეს საპროექტო ტერიტორიის ეკოლოგიური და გეოლოგიური მთლიანობის შენარჩუნება.

ე. ნიადაგის, წყლისა და ჰაერის ხარისხი

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა

245. არსებული დოკუმენტაციის მიმოხილვისა და საველე კვლევის/შესწავლის შედეგების საფუძველზე, მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების სარეაბილიტაციო სამუშაოები ძირითადად არსებული არხების დერეფნებში განხორციელდა. შესაბამისად, მილსადენების დერეფნების გასწვრივ ნიადაგის ფართომასშტაბიანი დეგრადაცია ან დაბინძურება არ გამოვლენილა.

246. თუმცა, ყოფილ სამშენებლო ბანაკში გამოვლინდა მოთხოვნებთან შესაბამისობის მნიშვნელოვანი დარღვევა. კერძოდ, მასალებისა და ინფრასტრუქტურის განთავსებამდე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა არ იყო მოხსნილი და დასაწყობებული (იხ. ქვემოთ მოცემული

სურათი). აღნიშნული პრაქტიკა წარმოადგენს „ნიადაგის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის (1994 წ.) მე-4 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტით დადგენილი მოთხოვნის პირდაპირ დარღვევას, რომლის თანახმადაც აკრძალულია არასასოფლო-სამეურნეო ხასიათის ნებისმიერი საქმიანობა ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, , დაკონსერვების და დანიშნულებისამებრ გამოუყენების გარეშე. აღნიშნული მოთხოვნა დამატებით დაკონკრეტებულია საქართველოს მთავრობის №424 დადგენილებით დამტკიცებულ „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკურ რეგლამენტში. ამასთან, აღნიშნული პრაქტიკა ეწინააღმდეგება ADB SPS-ის (2009) გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილებისა და მინიმუმამდე შემცირების პრინციპებს. უშუალოდ მოუხსნელ ნაყოფიერ ფენაზე შერეული სამშენებლო ნარჩენების განთავსება ზრდის ნიადაგის ლოკალური დაბინძურების რისკს, მათ შორის მძიმე ლითონებით ან ნავთობპროდუქტების ლოკალური დაღვრებით. CAP-ის ფარგლებში გათვალისწინებული უნდა იყოს დაუყოვნებლივი მაკორექტირებელი ღონისძიებები, მათ შორის ტერიტორიის დასუფთავება და ნიადაგის ხარისხის შემოწმება.

247. წყლის რესურსებთან დაკავშირებით, აქტიური სამუშაოების ზონაში დიდი ზედაპირული წყლის ობიექტები არ გვხვდება. თუმცა, ყოფილი სამშენებლო ბანაკიდან დაახლოებით 50–70 მეტრში მდებარეობს მცირე სეზონური წყალსადინარი — მყრალი ოლეს ხევი. მიუხედავად იმისა, რომ არსებული მიგნებები არ ადასტურებს ამ წყალსადინარში სანიტარიული ან სასოფლო-სამეურნეო ჩამდინარე წყლების უკანონო ჩაშვებას, გაფანტული ნარჩენების სიახლოვე ქმნის მათი ქარის ან ზედაპირული ჩამონადენის საშუალებით წყალსადინარში მოხვედრის რისკს.

248. ანალოგიურად, მიუხედავად იმისა, რომ მდინარე იორი მე-6 სარწყავი ზონის სამხრეთით, ყორულის აღკვეთილის ფარგლებში მიედინება, აღკვეთილის ადმინისტრაციასთან ჩატარებული კონსულტაციების თანახმად, აღნიშნულ წყლის ობიექტზე წარსულში განხორციელებული სამუშაოების ზემოქმედების ალბათობა უმნიშვნელო იყო.

დეკემბერი, December, 2025

აპრილი, 2026

სურათი 20. სამშენებლო ბანაკის ტერიტორია, სადაც სხვადასხვა მასალა ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის წინასწარი მოხსნის გარეშეა განთავსებული

249. ბოლო დაკვირვებების მიხედვით, მოქმედი კონტრაქტორი (შპს „Smart Solution“) მხოლოდ მცირე მოცულობის ლოკალურ სამუშაოებს ახორციელებს და მოსალოდნელია, რომ EDDR-ის მომზადების პროცესის დასრულებამდე იგი დაასრულებს სამუშაოებს და დატოვებს ტერიტორიას (სავარაუდოდ, მოახლოებული სარწყავი სეზონის განმავლობაში სამუშაოები

სრულად შეჩერდება). კონტრაქტორის მოსალოდნელი დემობილიზაციის, ძველი სამშენებლო ბანაკის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთიდან მნიშვნელოვანი დაშორებისა და მიწის სტატუსსა და ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვასთან დაკავშირებული გადაუჭრელი საკითხების გათვალისწინებით, ყველაზე მიზანშეწონილი მაკორექტირებელი ღონისძიებაა უახლოეს მომავალში აღნიშნული ბანაკის სრული დემობილიზაცია და დახურვა. დახურვის პროცესი ოფიციალურად, დადგენილი პროცედურების შესაბამისად უნდა განხორციელდეს (ცალკე დემობილიზაციის გეგმის საფუძველზე ან სამომავლო SSEMP-ის შემადგენლობაში) და უნდა ითვალისწინებდეს დაბინძურებული ნიადაგის ზედა ფენის მოხსნას, გატანასა და კანონმდებლობის შესაბამისად მართვასა და განთავსებას. დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის სამომავლო რეაბილიტაციისთვის უნდა მოეწყოს სრულიად ახალი სამშენებლო ბანაკი, გარემოსდაცვითი და სამართლებრივი მოთხოვნებისა და ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვის წესების სრული დაცვით.

250. დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე ახალმა კონტრაქტორმა პროექტის განმახორციელებელ ერთეულს (PIU) ოფიციალური დამტკიცებისთვის უნდა წარუდგინოს სამშენებლო ბანაკის განთავსების ადგილის დეტალური ვარიანტები. წინა ეტაპზე გამოვლენილი სამართლებრივი და გარემოსდაცვითი მოთხოვნების შეუსაბამოების თავიდან ასაცილებლად, ახალი ბანაკის ადგილის შერჩევისას აუცილებელია შემდეგი კრიტერიუმების დაცვა, რომლებიც ასევე აისახება SSEMP-ში:

- უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სახელმწიფო საკუთრებაში არსებულ, არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების, ადრე უკვე ათვისებულ ან დარღვეულ ტერიტორიებს (brownfield sites). კერძო საკუთრებაში არსებული და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის გამოყენება თავიდან უნდა იქნეს აცილებული, რათა არ წარმოიშვას მიწათსარგებლობის ნებართვებთან და კომპენსაციასთან დაკავშირებული დამატებითი საკითხები.
- ბანაკი ყორულის აღკვეთილიდან არანაკლებ 1,000 მეტრის დაშორებით უნდა განთავსდეს, ხოლო რეკომენდებულია 2,000 მეტრის დისტანციის დაცვა, რათა თავიდან იქნას აცილებული ზემოქმედება დაცულ ფაუნაზე. ამასთან, საცხოვრებელი ზონებიდან უნდა იყოს დაცული არანაკლებ 500 მეტრის დაშორება, ხოლო მიზანშეწონილია — 1,000 მეტრი.
- ტერიტორია უნდა შეირჩეს სწორ რელიეფზე, ბუნებრივი მცენარეულობის მინიმალური საფარით და ნიადაგის მნიშვნელოვანი ნაყოფიერი ფენის გარეშე. სახელმწიფო ტყის ან ეკოლოგიურად სენსიტიური ტერიტორიების გამოყენება დაუშვებელია.
- ტერიტორია უნდა შეირჩეს ისე, რომ მინიმუმამდე შემცირდეს სოფლებზე გამავალი ადგილობრივი საზოგადოებრივი გზების გამოყენება და, შესაბამისად, ადგილობრივი მოსახლეობისთვის საგზაო უსაფრთხოების რისკები.

2. მოსალოდნელი სამომავლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები

251. G-42 არხის დარჩენილ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე ნიადაგის, წყლისა და ჰაერის ხარისხზე მოსალოდნელი ზემოქმედება ძირითადად დაკავშირებულია ღრმა თხრილების მოწყობასთან, გრუნტის გზებზე მძიმე ტექნიკის გადაადგილებასა და დროებითი სამუშაო და დასაწყობების უბნების ფუნქციონირებასთან. მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული მონაკვეთი საცხოვრებელი სოფლებიდან მნიშვნელოვნადაა დაშორებული, ყორულის აღკვეთილთან მისი სიახლოვე გარემოსდაცვითი კონტროლის მკაცრი ღონისძიებების განხორციელებას მოითხოვს. აღნიშნული რისკების შესამცირებლად კონტრაქტორის ობიექტისთვის სპეციფიკურ გარემოსდაცვითი მართვის გეგმაში (SSEMP) უნდა აისახოს შემდეგი პარამეტრები:

- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვა (მოთხოვნების მკაცრი დაცვა): ნებისმიერი ახალი დროებითი სამუშაო/დასაწყობების უბნის ან დროებითი ობიექტის მოწყობისას ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა სისტემურად უნდა მოიხსნას, ცალკე განთავსდეს და იმართოს საქართველოს მთავრობის №424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის შესაბამისად. მოქმედი რედაქციით, ნიადაგის ძირითადი მახასიათებლების გაუარესების გამომწვევი საქმიანობისას საქმიანობის სუბიექტი ვალდებულია მოხსნას ნიადაგის ნაყოფიერი და პროდუქტიული ფენა და განათავსოს სპეციალურად გამოყოფილ ადგილზე შემდგომი მიზნობრივი გამოყენებისთვის. ამასთან, ნაყოფიერი ფენის მოხსნასთან დაკავშირებული საქმიანობის დაწყებამდე შესაბამის ორგანოში შესათანხმებლად უნდა იქნეს წარდგენილი რეკულტივაციის გეგმა/პროექტი ან ინფორმაცია კონსერვაციის შესახებ, ადგილმდებარეობისა და ნიადაგის მოცულობის მითითებით. თხრილების უკუყრილი სამუშაოების მიმდინარეობის შესაბამისად, ეტაპობრივად უნდა განხორციელდეს.
- ყორულის აღკვეთილის დაცვა (უცხო/ინვაზიური სახეობების გავრცელების პრევენცია): მიმდებარე დაცულ ტერიტორიაზე ინვაზიური მცენარეული სახეობების გავრცელების რისკის თავიდან ასაცილებლად, საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებს გარედან ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის ან შემაკვებელი გრუნტის შემოტანა დაუშვებელია.
- წყლის დაცვა და დაღვრის პრევენცია: საწვავის შესანახი ან გასამართი ნებისმიერი ადგილი წყლის ობიექტებიდან არანაკლებ 100 მეტრის დაშორებით უნდა განთავსდეს. საწვავის შესანახი ავზები/მოწყობილობები უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მეორეული შემაკვებელი სისტემით (secondary containment/bunding), რომლის ტევადობა უნდა შეადგენდეს ძირითადი ავზის მოცულობის არანაკლებ 110%-ს.
- ჰაერის ხარისხი და მტვრის კონტროლი: სამშენებლო ბანაკები და ბეტონის შემრევი დანადგარები (მათი არსებობის შემთხვევაში) ყორულის აღკვეთილის საზღვრიდან არანაკლებ 1,000 მეტრის დაშორებით უნდა განთავსდეს. ფხვიერი ამოღებული მასალის გადამზიდი ყველა სატვირთო ავტომობილის ძარა მჭიდროდ უნდა დაიფაროს ბრეზენტით.
- ხმაური და განათება: მძიმე ტექნიკის ექსპლუატაცია ღამის საათებში დაუშვებელია. დროებით ბანაკებში ღამის უსაფრთხოების განათება უნდა იყოს მიმართული მხოლოდ ქვემოთ.

3. გარემოს ფონური მდგომარეობისა და დიაგნოსტიკური სინჯების აღების გეგმა

ა) დასაბუთება და მეთოდოლოგიური კორექტირებები

252. ყოფილ სამშენებლო ბანაკში გამოვლენილი მოთხოვნებთან შეუსაბამობების — კერძოდ, ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოუხსნელობისა და ნარჩენების/ნავთობპროდუქტების ლოკალური დაღვრის კერების არსებობის — შესაფასებლად, აგრეთვე დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთისთვის სანდო გარემოსდაცვითი ფონური მდგომარეობის დასადგენად, სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე განხორციელდება მიზნობრივი ინსტრუმენტული მონიტორინგისა და სინჯების აღების პროგრამა.

253. არსებული მიგნებებისა და ადგილობრივი ლოგისტიკური შეზღუდვების გათვალისწინებით, სინჯების აღების პროგრამის მეთოდოლოგიაში შეტანილია შემდეგი კორექტირებები:

- **ნიადაგის პარამეტრები:** საქართველოში აკრედიტებული ლაბორატორიების ბაზრის კვლევამ აჩვენა, რომ PAH-16-ის ანალიზი ამჟამად ხელმისაწვდომი არ არის. შესაბამისად, ნიადაგის კვლევა ძირითადად ფოკუსირებული იქნება ნავთობის ჯამურ

ნახშირწყალბადებზე — TPH (C10–C40) — და მძიმე ლითონებზე (Pb, Zn, Cu), რომლებიც ტექნიკის ბანაკისთვის მოსალოდნელი დაბინძურების პროფილის შეფასების შესაბამის ინდიკატორებს წარმოადგენენ.

- **მყარლი ოლეს ხევი:** ვინაიდან აღნიშნული წყალსადინარი ეპიზოდური ხასიათისაა და წლის უმეტეს პერიოდში მშრალია, ზედაპირული წყლის სტანდარტული სინჯების აღება შესაძლოა ვერ მოხერხდეს. შესაბამისად, მეთოდოლოგიაში პრიორიტეტი მიენიჭება ფსკერული ნატანის სინჯების აღებას ბანაკის ზემოთ და ქვემოთ მდებარე უბნებიდან, რადგან ნატანი წარსული დაბინძურების უფრო გრძელვადიან ინდიკატორს წარმოადგენს. წყლის სინჯები აღებული იქნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ საველე სამუშაოების დროს წყალსადინარში საკმარისი ნაკადი დაფიქსირდება.
- **მდინარე იორის ფონური მდგომარეობა:** მდინარე იორის ცალკე კვლევა პარალელურად უკვე მიმდინარეობს 1–4 სარწყავი ზონების IEE-ის ფარგლებში. წყლის სინჯები აღებულია სამ ადგილას, მათ შორის მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ზემოთ მდებარე უბანზე, და ამჟამად მიმდინარეობს მათი ანალიზი შემდეგი პარამეტრების მიხედვით: ტემპერატურა, ელექტროგამტარობა (EC), შეწონილი ნივთიერებების საერთო შემცველობა (TSS), ჟანგბადის ბიოქიმიური მოთხოვნილება (BOD), ნიტრატები, ფოსფატები, ქლორიდები, მძიმე ლითონები (Pb, Zn, Cu), საერთო ფოსფორი (TP) და ნავთობის ჯამური ნახშირწყალბადები (TPH). შედეგები ხელმისაწვდომობისთანავე ინტეგრირებული იქნება წინამდებარე EDDR-ში.

ბ) დაგეგმილი საველე კვლევისა და სინჯების აღების მატრიცა

254. წინამდებარე EDDR-ის ფარგლებში დაგეგმილი დიაგნოსტიკური სინჯების აღების პროგრამა დეტალურად არის წარმოდგენილი ქვემოთ მოცემულ ცხრილში. შედეგებს შესაბამისი სერტიფიცირებული ლაბორატორია გააანალიზებს საქართველოს გარემოსდაცვით სტანდარტებთან მიმართებით და ისინი უშუალოდ იქნება გამოყენებული მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) შემუშავებისას.

ცხრილი 4. EDDR-ის ფარგლებში გარემოსდაცვითი სინჯების აღებისა და ინსტრუმენტული მონიტორინგის გეგმა

გარემოს კომპონენტი	სინჯების აღების წერტილები	განსასაზღვრავი პარამეტრები	დასაბუთება / მიზანი
ატმოსფერული ჰაერი და ხმაური (ინსტრუმენტული მონიტორინგი)	3 წერტილი: 1. ძველი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორია 2. დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის ცენტრალური ნაწილი 3. ყორულის აღკვეთილის საზღვარი	PM ₁₀ , PM _{2.5} , NO ₂ , SO ₂ , CO, ხმაური (dB), ვიბრაცია	დარჩენილი მონაკვეთის სამუშაოების განახლებამდე არსებული ფონური მდგომარეობის განსაზღვრა და მიმდინარე შემაწუხებელი ზემოქმედების არარსებობის დადასტურება.
წიადაგის ხარისხი (ლაბორატორიული კვლევა)	4 წერტილი (კომპოზიტური სინჯები):	ნავთობის ჯამური ნახშირწყალბადები (TPH C10–C40), მძიმე	მოთხოვნებთან შეუსაბამო სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე წარსულში შესაძლო დაბინძურების გამოვლენა და სამომავლო

	1. ძველი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიის ფარგლებში (აქცენტით ვიზუალურად დაბინძურებულ უბნებზე) 2. სამშენებლო ბანაკის უშუალო მიმდებარე ტერიტორია 3. დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის შუა ნაწილი 4. ყორულის აღკვეთილის მიმდებარე ტერიტორია	ლითონები (Pb, Zn, Cu)	მიწის სამუშაოების ზონებში სასოფლო-სამეურნეო მიწების საწყისი მდგომარეობის განსაზღვრა.
ფსკერული ნატანი და ზედაპირული წყალი (ლაბორატორიული კვლევა)	2 წერტილი (მცრალი ოლეს ხევი): 1. ძველი სამშენებლო ბანაკის ზემოთ, დინების მიმართულებით 2. ძველი სამშენებლო ბანაკის ქვემოთ, დინების მიმართულებით	მძიმე ლითონები (Pb, Zn, Cu), ნავთობის ჯამური ნახშირწყალბადები (TPH C10–C40). (წყლის არსებობის შემთხვევაში: დამატებით TSS და COD)	დადგენა, მოახდინა თუ არა სამშენებლო ბანაკიდან წარსულში წარმოქმნილმა ზედაპირულმა ჩამონადენმა ან ქარის მიერ გადატანილმა ნარჩენებმა ზემოქმედება ადგილობრივ სადრენაჟე არხზე.

გ) სამომავლო დემოზილიზაცია და CAP-ის მოთხოვნები

255. წინამდებარე EDDR-ის ფარგლებში ნიადაგის სინჯების აღება წარმოადგენს საწყის დიაგნოსტიკურ კვლევას, რომლის მიზანია დაბინძურების არსებობის ან არარსებობის დადასტურება.

256. როგორც ზემოთ აღინიშნა, მოსალოდნელია, რომ მოქმედი კონტრაქტორი უახლოეს პერიოდში დატოვებს ტერიტორიას. ძველი სამშენებლო ბანაკის ოფიციალური დახურვა და დემოზილიზაცია CAP-ის სავალდებულო ღონისძიებად უნდა განისაზღვროს. ბანაკის დახურვის პროცესში პროექტის განმახორციელებელმა ერთეულმა (GA) დამატებით უნდა უზრუნველყოს ნიადაგის სინჯების აღება დაბინძურების გავრცელების საზღვრების დასადგენად — სულ მცირე, სამი (3) დამატებითი მიზნობრივი წერტილიდან — დაბინძურებული ნიადაგის ზედა ფენის გავრცელების საზღვრების, სიღრმისა და მოცულობის ზუსტად განსაზღვრის მიზნით. ამის შემდეგ დაბინძურებული ნიადაგის განსაზღვრული ფენა სრულად უნდა მოიხსნას, ტერიტორიიდან გატანილ იქნეს და კანონმდებლობის შესაბამისად განთავსდეს შესაბამისი ნებართვის მქონე ობიექტზე, ტერიტორიის რეკულტივაციამდე.

კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების ხელყოფა ან დაზიანება და შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენები

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა

257. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების უკვე რეაბილიტირებულ მონაკვეთებზე ჩატარებული გარემოსდაცვითი აუდიტის დროს ცნობილი კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების ხელყოფის, დაზიანების ან რაიმე სახის ზემოქმედების შემთხვევები არ გამოვლენილა. ამასთან, მიწის სამუშაოებისა და მიწების ჩაწყობის საწყის ეტაპებზე სამშენებლო

კონტრაქტორის მიერ არც არქეოლოგიური არტეფაქტები და არც შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენები (chance finds) დაფიქსირებულა ან დოკუმენტირებულა.

2. სამომავლო მართვა და შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენების პროცედურა

258. მიუხედავად იმისა, რომ საპროექტო დერეფანი ძირითადად გადის მნიშვნელოვნად შეცვლილ სასოფლო-სამეურნეო ლანდშაფტებზე, რომლებიც დაბალი არქეოლოგიური სენსიტიურობით ხასიათდება, დარჩენილ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე სამომავლო ღრმა მიწის სამუშაოების განხორციელებისას შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენის რისკი კვლავ არსებობს. აღნიშნული რისკის შესამცირებლად სავალდებულო იქნება შემდეგი პროცედურის დაცვა:

259. შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენების პროცედურა მოცემულია წინამდებარე ანგარიშის დანართ 14-ში. აღნიშნული პროცედურა სრულად უნდა იქნეს ინტეგრირებული კონტრაქტორის SSEMP-ში.

260. სამშენებლო სამუშაოების დროს სავარაუდო არქეოლოგიური მნიშვნელობის მქონე ობიექტის შემთხვევითი აღმოჩენის შემთხვევაში, მის უშუალო სიახლოვეს ყველა სამუშაო დაუყოვნებლივ უნდა შეწყდეს. აღმოჩენის ადგილი დაცული უნდა იყოს, ხოლო კონტრაქტორმა ამის შესახებ უნდა აცნობოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესაბამის უფლებამოსილ ეროვნულ ორგანოს და პროექტის განმახორციელებელ ერთეულს (PIU). სამუშაოების განახლება დასაშვებია მხოლოდ უფლებამოსილი კულტურული მემკვიდრეობის სპეციალისტების მიერ ოფიციალური შეფასების განხორციელებისა და წერილობითი თანხმობის გაცემის შემდეგ.

ვიზუალური და ლანდშაფტური ზემოქმედება

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა

261. გარემოსდაცვითი აუდიტის დროს ბოლო პერიოდში განხორციელებული სამშენებლო სამუშაოებით გამოწვეული ვიზუალური ზემოქმედება შეფასდა ორ ძირითად ადგილას. მთავარ რეგიონულ საავტომობილო გზასთან მდებარე GA-ს ახლად აშენებული სერვისცენტრი საზოგადოებრივი სივრციდან კარგად აღიქმება. შენობა სათანადოდ არის შემოღობილი, ხოლო მისი თანამედროვე ინფრასტრუქტურა ლანდშაფტზე დადებით ვიზუალურ ეფექტს ქმნის.

262. ასევე დადებითად უნდა შეფასდეს ახალი შენობის ეზოს კეთილმოწყობა და ახლად დარგული ხეებითა და სხვა მცენარეულობით გამწვანება (იხ. ქვემოთ მოცემული სურათები). საზოგადოებრივ გზასთან უშუალო სიახლოვის გათვალისწინებით, აღნიშნული გამწვანება გრძელვადიან პერსპექტივაში მნიშვნელოვან დადებით ვიზუალურ და ლანდშაფტურ ეფექტს შექმნის. მიუხედავად აღნიშნული დადებითი გარემოებებისა, ტერიტორიის ფარგლებში ამჟამად გაფანტული სამშენებლო ნარჩენები დროებით არახელსაყრელ ვიზუალურ და სანიტარიულ მდგომარეობას ქმნის.

სურათი 21. GA-ს ახალი შენობის ტერიტორიაზე გამწვანებისა და კეთილმოწყობის სამუშაოები

263. ანალოგიურად, მიტოვებული მასალებისა და ნარჩენების არსებობის გამო ძველი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორია ვიზუალურად არახელსაყრელ მდგომარეობაშია. მიუხედავად იმისა, რომ ბანაკი სასოფლო-სამეურნეო ზონის სიღრმეში მდებარეობს და ცენტრალური საზოგადოებრივი გზებიდან ძირითადად არ ჩანს, ტერიტორია სრულად შემოუღობავია. შესაბამისად, როგორც სერვისცენტრის, ისე ძველი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე აუცილებელია დაუყოვნებლივ განხორციელდეს სანიტარიულ-ეკოლოგიური დასუფთავება და ტერიტორიის სათანადო მართვა, რათა აღდგეს ამ ტერიტორიების საწყისი ვიზუალური და ეკოლოგიური მდგომარეობა.

2. სამომავლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები

264. დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის სამომავლო რეაბილიტაციასთან დაკავშირებული ვიზუალური და ლანდშაფტური ზემოქმედების რისკები უკიდურესად დაბალია. აღნიშნული ტერიტორია საცხოვრებელი შენობებისა და საზოგადოებრივი სატრანსპორტო მაგისტრალისგან მოშორებით მდებარეობს, რის გამოც დაგეგმილი მილსადენის მოწყობის სამუშაოები, პრაქტიკულად, მხოლოდ მიმდებარე საძოვრებით მოსარგებლე ადგილობრივი მწყემსებისთვის იქნება შესამჩნევია.

265. პირიქით, პროექტი მუდმივ დადებით ვიზუალურ ზემოქმედებას გამოიწვევს: ძლიერ დეგრადირებული ღია ბეტონის არხების მიწისქვეშა წნევიანი მილსადენის სისტემით ჩანაცვლება აღმოფხვრის არსებულ ვიზუალურ შეუსაბამობას და აღადგენს სასოფლო-სამეურნეო ლანდშაფტის ბუნებრივ უწყვეტობას.

266. მიუხედავად იმისა, რომ მშენებლობის ეტაპზე უარყოფითი ვიზუალური ზემოქმედების რისკი დაბალია, აუცილებელია განხორციელდეს სტანდარტული შემარბილებელი ღონისძიებები. ძირითადი ღონისძიებები მოიცავს: დროებითი ინფრასტრუქტურის განთავსებას დასახლებული ტერიტორიებისა და ყორულის აღკვეთილისგან მოშორებით და სამშენებლო ბანაკის სავალდებულო შემოღობვას; სამშენებლო სამუშაოებით დაკავებული ტერიტორიის მინიმუმამდე შემცირებას და ტექნიკის გადაადგილებისთვის განსაზღვრული მარშრუტების მკაცრ დაცვას; თხრილების დროულ უკუყრის, ნარჩენების სათანადო მართვასა და ღამის განათების კონტროლს; სამუშაოების დასრულებისთანავე ტერიტორიის სრულ აღდგენას.

267. ლანდშაფტისა და ვიზუალური გარემოს დაცვისთვის აუცილებელი დეტალური, კონკრეტული ტერიტორიისთვის განსაზღვრული ტექნიკური პროცედურები სრულად უნდა აისახოს კონტრაქტორის SSEMP-ში.

თ. დასაქმებულთა ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა

268. მიგნებების მიხედვით, საპროექტო ტერიტორიის გეოლოგიური პირობები სტაბილურია და ამ ეტაპზე გეოლოგიური პროცესებით გამოწვეული უსაფრთხოების რისკები არ იკვეთება. უშუალოდ აქტიური საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში არ მდებარეობს საცხოვრებელი დასახლებები ან საზოგადოებრივი დანიშნულების ობიექტები.

269. გარემოსდაცვითი აუდიტის დროს არსებული სამშენებლო უბნების ფარგლებში კრიტიკული, არასასურველი გარემოებები ან მნიშვნელოვანი საფრთხეები არ გამოვლენილა. ამასთან, ადგილობრივ მოსახლეობასთან ჩატარებული კონსულტაციებისა და გასაუბრებების შედეგად დადასტურდა, რომ წინა სამუშაოების განხორციელების პერიოდში არ დაფიქსირებულა უარყოფითი ინციდენტები, უბედური შემთხვევები ან საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების საკითხებთან დაკავშირებული საჩივრები.

270. თუმცა, წინა სამშენებლო ეტაპთან დაკავშირებით გამოვლინდა გარკვეული ადმინისტრაციული და ფიზიკური ხარვეზები. ადმინისტრაციული თვალსაზრისით, კვლევის დროს ვერ დადასტურდა, რომ სამშენებლო კონტრაქტორს ჰყავდა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების საკითხებზე პასუხისმგებელი სპეციალურად გამოყოფილი პერსონალი (სპეციალისტი), ასევე ვერ იქნა მოპოვებული ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის გეგმა. დოკუმენტაციასთან დაკავშირებული აღნიშნული ხარვეზი აღმოიფხვრება მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) ფარგლებში.

271. ამასთან, 2026 წლის აპრილში ობიექტზე ვიზიტის დროს მიმდინარე მცირე მოცულობის სამშენებლო სამუშაოებზე უშუალო დაკვირვებამ აჩვენა ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების (PPE) გამოყენების მოთხოვნების მხოლოდ ნაწილობრივი დაცვა. როგორც ობიექტზე გადაღებული ფოტოებიდან ჩანს (იხ. ქვემოთ მოცემული სურათები), დასაქმებულები ძირითადად იყენებდნენ ინდივიდუალური დაცვის ძირითად საშუალებებს, მათ შორის მაღალი ხილვადობის ჟილეტებსა და დამცავ ხელთათმანებს, თუმცა უსაფრთხოების გარკვეული ხარვეზები კვლავ შეინიშნებოდა. კერძოდ, დასაქმებულები მუშაობდნენ სავალდებულო დამცავი ჩაფხუტების გარეშე და მიმართავდნენ სახიფათო სამუშაო პრაქტიკას, მათ შორის თხრილების თავზე მოწყობილ ვიწრო ხის ყალიბებზე გადაადგილებას სიმაღლიდან ვარდნისგან დამცავი საშუალებების გარეშე.

სურათი 22. სამუშაო პროცესი და ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების (PPE) გამოყენების პრაქტიკა

272. აღნიშნულ დარღვევებთან დაკავშირებით ადგილზე დაუყოვნებლივ გაიცა ზეპირი მითითებები და გაფრთხილებები. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნულმა სამუშაოებმა კიდევ ერთხელ წარმოაჩინა ობიექტზე მუდმივად მყოფი, სპეციალურად გამოყოფილი HSE სპეციალისტის არარსებობა, რომელიც უსაფრთხოების წესების დაცვის, ზედამხედველობისა და შესრულების უწყვეტ კონტროლს უზრუნველყოფდა.

273. საველე ვიზიტის დროს ასევე დადგინდა, რომ ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორია შემოუღობავია და იქ არ არის განთავსებული გამაფრთხილებელი ან ამკრძალავი ნიშნები. მიუხედავად იმისა, რომ ობიექტი მჭიდროდ დასახლებული ტერიტორიებიდან მოშორებით მდებარეობს, მის სიახლოვეს არსებობს სასოფლო-სამეურნეო მეურნეობები, ხოლო გაფანტული სამშენებლო ნარჩენები და ტერიტორიაზე შეუზღუდავი წვდომა კვლავ შეიძლება ქმნიდეს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ლოკალურ რისკებს (მაგალითად, პირუტყვის ან ადგილობრივი მოსახლეობის დაშავების რისკს). საჭიროა მაკორექტირებელი ღონისძიებების განხორციელება, მათ შორის ტერიტორიის დასუფთავება და მასზე წვდომის შეზღუდვა.

2. სამომავლო რისკები და შემარბილებელი ღონისძიებები

274. დაგეგმილი სარეაბილიტაციო სამუშაოები ითვალისწინებს G-42 გამანაწილებლის დარჩენილ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე ღია არხების მიწისქვეშა მილსადენებით ჩანაცვლებას. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ აღნიშნული მონაკვეთი უკვე რეაბილიტირებულ

ტერიტორიებთან შედარებით კიდევ უფრო მეტადაა დაშორებული საცხოვრებელი დასახლებებიდან, სოფლის ცენტრალური გზებიდან და საზოგადოებრივი დანიშნულების ობიექტებიდან. ვინაიდან ეს მონაკვეთი ძირითადად გადის იზოლირებულ სასოფლო-სამეურნეო მიწებსა და ყორულის აღკვეთილის მოსაზღვრე სამოვრებზე, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მოსალოდნელი რისკები უკიდურესად დაბალია.

275. მიუხედავად ამისა, სამუშაოები მოიცავს ღრმა თხრილების მოწყობას, მძიმე ტექნიკის ექსპლუატაციას და შესაძლოა დაკავშირებული იყოს ძველი აზბესტმემცველი მილების, ზაფხულის ექსტრემალურად მაღალი ტემპერატურისა და ადგილობრივი ველური ფაუნის ზემოქმედების რისკებთან. დასაქმებულთა ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან და საზოგადოებრივ ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული აღნიშნული რისკების შესამცირებლად მომავალმა კონტრაქტორმა SSEMP-ის განუყოფელ ნაწილად უნდა შეიმუშაოს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის ყოვლისმომცველი გეგმა. სავალდებულო წინაპირობაა კონტრაქტორის მიერ ობიექტზე სრულ განაკვეთზე მომუშავე, სპეციალურად გამოყოფილი HSE სპეციალისტის მობილიზება, რომელიც უსაფრთხოების ყველა პროცედურის შესრულებაზე უწყვეტ ზედამხედველობას უზრუნველყოფს.

- **თხრილებისა და მიწის სამუშაოების უსაფრთხოება:** უნდა განხორციელდეს თხრილების ეტაპობრივი მოწყობა — მიწის ამოღების, მილების ჩაწყობისა და თხრილების სწრაფი უკუყრის სამუშაოების სინქრონიზებით — ღია მონაკვეთების მინიმუმამდე შესამცირებლად. 1.2 მეტრზე მეტი სიღრმის შემთხვევაში უზრუნველყოფილი უნდა იყოს თხრილის კედლების სათანადო გამაგრება ან საფეხურებად დამუშავება, უსაფრთხო ჩასასვლელ-ამოსასვლელები (კიბეები არაუმეტეს 15 მეტრის დაშორებით) და მდგრადობის ყოველდღიური შემოწმება, საქართველოს მთავრობის №341 დადგენილების მოთხოვნების მკაცრი დაცვით. HSE სპეციალისტმა უწყვეტად უნდა აკონტროლოს ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების სრული კომპლექტის სავალდებულო გამოყენება, მათ შორის დამცავი ჩაფხუტების, დამცავი ფეხსაცმლისა და, შესაბამის შემთხვევებში, სიმაღლიდან ვარდნისგან დამცავი საშუალებების გამოყენება.
- **აზბესტმემცველი მასალების მართვა:** მკაცრად უნდა იყოს დაცული აზბესტმემცველი მასალების მართვის პროცედურა (როგორც მითითებულია ACM-ის შესაბამის ნაწილსა და დანართ 13-ში). ნებისმიერი ძველი აზბესტმემცველი მილის მართვისას უნდა გამოიყენებოდეს სველი მეთოდი, შესაბამისი ინდივიდუალური დაცვის საშუალებები (P3 კლასის რესპირატორები), ორმაგი შეფუთვა და შესაბამისი ნებართვის მქონე სახიფათო ნარჩენების მართვის ოპერატორების მომსახურება.
- **სითბური დატვირთვისა და ველურ ფაუნასთან დაკავშირებული რისკები:** კახეთში ზაფხულის პიკური ტემპერატურის პირობებში (35°C-ზე მეტი) უნდა განხორციელდეს სითბური დატვირთვის მართვის გეგმა, რომელიც ითვალისწინებს სამუშაოსა და დასვენების სავალდებულო ციკლებს, დაჩრდილული ადგილების მოწყობასა და სასმელი წყლით უწყვეტ უზრუნველყოფას. გარდა ამისა, დასაქმებულებს უნდა ჩაუტარდეთ სწავლება შხამიან გველებთან (გველგესლებთან) დაკავშირებული რისკების შესახებ, ხოლო აქტიურ სამუშაო უბნებსა და ბანაკის სამედიცინო პუნქტებში უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ვარგისი შხამსაწინააღმდეგო (ანტივენინი) შრატი.
- **საზოგადოებრივი უსაფრთხოება:** მთელ საპროექტო დერეფანში უნდა განთავსდეს შუქამრეკლი გამაფრთხილებელი ნიშნები, ხოლო მაღალი რისკის მონაკვეთებზე (მაგალითად, საზოგადოებრივი გზების გადაკვეთებსა და პირუტყვის/სამოვრებზე მისასვლელ გზებზე) — დროებითი დამცავი ბარიერები. მკაცრად უნდა იქნეს დაცული დასაქმებულთა ქცევის კოდექსი, პერიოდულად ჩატარდეს საინფორმაციო შეხვედრები ადგილობრივი მოსახლეობისათვის, ხოლო ჯანმრთელობასთან, უსაფრთხოებასა და

სოციალურ საკითხებთან დაკავშირებული ყველა საკითხი და საჩივარი უნდა იმართოს პროექტის საჩივრების განხილვის მექანიზმის (GRM) მეშვეობით.

ი. საგზაომოდრაობა

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა

276. დღემდე განხორციელებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების დროს საგზაო მოძრაობასთან დაკავშირებული ზემოქმედება უმნიშვნელო იყო. რეაბილიტირებული მონაკვეთები ძირითადად გადის სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე, მჭიდროდ დასახლებული ურბანული ცენტრებისა და რთული საგზაო ქსელებისგან მოშორებით. ჩატარებული კონსულტაციების ფარგლებში არ გამოვლენილა წინა კონტრაქტორის მძიმე ტექნიკის გადაადგილებით გამოწვეული გზების გადაკეტვასთან, სატრანსპორტო მოძრაობის შეფერხებასთან ან ადგილობრივი ინფრასტრუქტურის დაზიანებასთან დაკავშირებული საჩივრები.

2. სამომავლო რისკები და შემარბილებელი ღონისძიებები

277. G-42 გამანაწილებლის დარჩენილ 8–9 კმ-იან მონაკვეთზე საგზაო მოძრაობასთან დაკავშირებული მოსალოდნელი რისკები უკიდურესად დაბალია. აღნიშნული მონაკვეთი სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებისა და საძოვრების სიღრმეში მდებარეობს და მნიშვნელოვნადაა დაშორებული საზოგადოებრივი დანიშნულების ობიექტებიდან, საცხოვრებელი ტერიტორიებიდან და მთავარი S5 საერთაშორისო საავტომობილო გზიდან. მძიმე ტექნიკის გადაადგილება ლოკალური ხასიათის იქნება და შემოიფარგლება ადგილობრივი მწყემსებისა და ფერმერების მიერ გამოყენებული სოფლის გრუნტის გზებით.

278. მიუხედავად უკიდურესად დაბალი რისკისა, მომავალმა სამშენებლო კონტრაქტორმა უნდა უზრუნველყოს უსაფრთხო და ორგანიზებული სატრანსპორტო ლოგისტიკა. ცალკე დოკუმენტის მომზადების ნაცვლად, საგზაო მოძრაობის მართვის საკითხები (Traffic Management Plan-ის ელემენტები) ოფიციალურად და სრულად უნდა იქნეს ინტეგრირებული SSEMP-ში. ძირითადი სავალდებულო ღონისძიებები მოიცავს:

- მძიმე ტექნიკის გადაადგილებისთვის განსაზღვრული მარშრუტების დადგენასა და მკაცრ დაცვას, რათა თავიდან იქნეს აცილებული აქტიურ სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთებზე ტექნიკის არაკოორდინირებული გადაადგილება;
- პროექტის ყველა სატრანსპორტო საშუალებისთვის სოფლისა და გრუნტის მისასვლელ გზებზე მაქსიმალური 30 კმ/სთ სიჩქარის შეზღუდვის დაწესებასა და დაცვას;
- ადგილობრივ სასოფლო გზებთან გადაკვეთებზე სტანდარტული გამაფრთხილებელი ნიშნების განთავსებას;
- ადგილობრივი მიწის მესაკუთრეების წინასწარ და დროულ ინფორმირებას, თუ საჭირო გახდება რომელიმე მცირე სასოფლო-სამეურნეო მისასვლელი გზის ან გადასასვლელის დროებით დაკეტვა, უსაფრთხო შემოვლითი გზების უზრუნველყოფით;
- სამშენებლო სატრანსპორტო საშუალებებით ადგილობრივი სასოფლო გზების ან მცირე გადასასვლელების დაზიანების შემთხვევაში, შესაბამის მონაკვეთზე სამუშაოების დასრულებისთანავე მათ აღდგენას.

კ. სოციალურიასპექტები და საჩივრების განხილვის მექანიზმი

1. აუდიტის მიგნებები და მიმდინარე მდგომარეობა (განხორციელებული სამუშაოები)

279. პროექტის საწყის ეტაპებზე დაინტერესებულ მხარეებთან კომუნიკაცია, როგორც ჩანს, არაფორმალურ საფუძველზე ხორციელდებოდა. ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციის წარმომადგენლებთან ჩატარებული გასაუბრებების მიხედვით, აქტიური სამშენებლო სამუშაოების პერიოდში ხმაურთან ან სხვა გარემოსდაცვით ზემოქმედებასთან დაკავშირებული პრეტენზიები არ დაფიქსირებულა.

280. GA-ს ინფორმაციით, გამოთქმული შენიშვნები და პრობლემური საკითხები, სავარაუდოდ, ადგილობრივი GA-ს სერვისცენტრის მეშვეობით განიხილებოდა; თუმცა, განსახილველად ხელმისაწვდომი არ ყოფილა ასეთი პრეტენზიების სისტემატური აღრიცხვის, შემდგომი კონტროლის ან ოფიციალური დოკუმენტირების ამსახველი მასალები.

281. ამ ეტაპზე ვერ იქნა იდენტიფიცირებული ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) მოთხოვნებთან შესაბამისი ოფიციალური საჩივრების განხილვის მექანიზმი (GRM), საჩივრების რეესტრი და შესაბამისი პროცედურები. ასევე ვერ იქნა მოპოვებული მოსახლეობასა და ფერმერებთან ადრე ჩატარებული კონსულტაციების ჩანაწერები ან შეხვედრების ოქმები. მიუხედავად იმისა, რომ წინამდებარე EDDR-ის ფარგლებში ჩატარებული შეზღუდული კონსულტაციების შედეგად გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი პრეტენზიები არ გამოვლენილა, ოფიციალური ჩანაწერების არარსებობა კვლავ წარმოადგენს უსაფრთხოების მოთხოვნებთან შესაბამისობის პროცედურულ ხარვეზს, რომელიც CAP-ის ფარგლებში უნდა აღმოიფხვრას.

2. EDDR-სა და SDDR-ს შორის კოორდინაცია და ურთიერთგადამკვეთი საკითხები

282. იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გარემოსდაცვით და სოციალურ უსაფრთხოების საკითხებს შორის არსებული კომპლექსური, ურთიერთგადამკვეთი აუდიტის საკითხები სათანადო განხილვის გარეშე არ დარჩეს, EDDR-ისა და სოციალური სათანადო შესწავლის ანგარიშის (SDDR) მომზადების პროცესებს შორის უზრუნველყოფილია მჭიდრო კოორდინაცია. აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებული ძირითადი პასუხისმგებლობები შემდეგნაირად არის განაწილებული:

- **სამშენებლო ბანაკის მიწის ნაკვეთი (კერძო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო მიწა):** SDDR-ის კონსულტანტი ძირითადად პასუხისმგებელია მიწათსარგებლობის ნებართვისა (2019 წლის შესაბამისი კანონის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველზე) და საიჯარო ხელშეკრულებების შეფასებაზე. EDDR-ის კონსულტანტი პასუხისმგებელია ნიადაგის ფიზიკური დაბინძურების, ტერიტორიაზე დატოვებული ნარჩენებისა და ტერიტორიის აღდგენის მოთხოვნების შეფასებაზე.
- **ნაწიანის ნარჩენების განთავსების ადგილი:** SDDR-ის კონსულტანტი იკვლევს ტერიტორიის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ მესაკუთრებსა და სარგებლობის უფლებებთან დაკავშირებულ საკითხებს. EDDR-ის კონსულტანტი აფასებს გარემოსდაცვითი ნებართვებისა და ნარჩენების ფიზიკური განთავსების მოთხოვნებთან შესაბამისობას.
- **პროექტის დაწყებამდე ჩატარებული კონსულტაციების ჩანაწერები და მოქმედი GRM:** SDDR-ის ფარგლებში წამყვანი როლი ენიჭება ადგილობრივი მოსახლეობის საარსებო წყაროებთან დაკავშირებული საკითხების შეფასებასა და ერთიანი, საოპერაციო ეტაპისთვის განკუთვნილი GRM-ის ჩამოყალიბებას. EDDR-ის კონსულტანტი აღნიშნულ ერთიან GRM-ის მექანიზმს კონკრეტულად გარემოს დაცვის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების (EHS) საკითხებთან დაკავშირებული საჩივრების აღრიცხვისა და შემდგომი კონტროლისთვის გამოიყენებს.

283. აღნიშნული კოორდინაციის უზრუნველსაყოფად კონსულტანტები აწარმოებენ მტკიცებულებების ერთიან რეესტრს, რომელშიც ერთობლივად აღირიცხება და კონტროლდება GA-სა და შპს „Smart Solution“-ისგან მოთხოვნილი დოკუმენტაცია. ამასთან, EDDR-ისა და SDDR-ის მომზადების ეტაპებს შორის განსაზღვრულია ერთობლივი განხილვის საკონტროლო ეტაპი, რათა დადასტურდეს, რომ არცერთი ურთიერთგადამკვეთი საკითხი არ დარჩა განხილვის მიღმა. წინამდებარე EDDR და SDDR შეიცავს ერთმანეთზე მკაფიო მითითებებს და მათში წარმოდგენილი მიგნებები ურთიერთთანმიმდევრულია.

3. სამომავლო სოციალური ზემოქმედება

284. G-42 გამანაწილებლის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის სამომავლო რეაბილიტაციასთან დაკავშირებული სოციალური რისკები უკიდურესად დაბალია. რეგიონის სხვა პროექტებისგან განსხვავებით, აღნიშნული მონაკვეთი გადის იზოლირებულ სასოფლო-სამეურნეო მიწებსა და საძოვრებზე. უშუალოდ აქტიური საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში ან მის უშუალო სიახლოვეს არ მდებარეობს საცხოვრებელი დასახლებები, საზოგადოებრივი დანიშნულების ობიექტები, საინჟინრო კომუნიკაციები ან სასაფლაოები.

285. შესაბამისად, საგზაო მოძრაობის შეფერხებასთან, კერძო საკუთრების დაზიანებასთან ან ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ხმაურითა და მტვრით გამოწვეულ დისკომფორტთან დაკავშირებული რისკები პრაქტიკულად უმნიშვნელოა.

286. აღნიშნული დაბალი რისკის შესანარჩუნებლად მომავალმა კონტრაქტორმა უნდა დაიცვას შემდეგი სავალდებულო მოთხოვნები, რომლებიც SSEMP-ში უნდა აისახოს:

- სასოფლო-სამეურნეო მიწის არასასოფლო-სამეურნეო მიზნით გამოყენების შემზღუდველი საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, დარჩენილი სამუშაოებისთვის საჭირო ნებისმიერი ახალი სამშენებლო ბანაკი ან მასალების დასაწყობების ტერიტორია უნდა განთავსდეს სახელმწიფო საკუთრებაში არსებულ არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე, რათა თავიდან იქნეს აცილებული მიწათსარგებლობის ნებართვებთან დაკავშირებული ის პრობლემები, რომლებიც წინა ეტაპზე გამოვლინდა;
- სამუშაოების განახლებამდე სრულად უნდა ამოქმედდეს და ადგილობრივი მწყემსებისა და ფერმერებისთვის სათანადოდ გახდეს ცნობილი ADB-ის მოთხოვნებთან შესაბამისი, ფორმალიზებული საჩივრების განხილვის მექანიზმი (GRM), რათა ნებისმიერი გაუთვალისწინებელი სოციალური ან გარემოსდაცვითი საკითხი სისტემატურად აღირიცხოს და გადაწყდეს.

ლ. ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედება

287. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების (G-41 და G-42) მოდერნიზებული ქსელების ექსპლუატაციის ეტაპზე არ წარმოიქმნება ხმაურის, ვიბრაციის ან მავნე ემისიების მუდმივი წყაროები. პირიქით, ამორტიზებული ღია ბეტონის არხების მიწისქვეშ განთავსებული წნევიანი მილსადენის სისტემით სრულად ჩანაცვლება მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს გარემოსდაცვით მდგომარეობას და გამოიწვევს გრძელვადიან დადებით ზემოქმედებას:

- **საზოგადოებრივი უსაფრთხოება და მიწათსარგებლობა:** ღია არხებში ადგილობრივი მოსახლეობისა და შინაური პირუტყვის ჩავარდნის ან დახრჩობის რისკები სრულად აღმოიფხვრება. მიწისქვეშა ინფრასტრუქტურა ადგილობრივ მოსახლეობას ზედაპირზე შეუფერხებელი გადაადგილებისა და მიწით სარგებლობის შესაძლებლობას აღუდგენს, მუდმივი დამცავი შემოღობვის მოწყობის აუცილებლობის გარეშე.

- **ეკოლოგიური კავშირების შენარჩუნება:** ღია არხების გაუქმება აღმოფხვრის ხელოვნურ ხაზოვან ბარიერებს და, შესაბამისად, წარსულში გამოწვეულ ჰაბიტატების ფრაგმენტაციას. ეს უზრუნველყოფს ადგილობრივი ველური ფაუნის (მაგალითად, ხმელთაშუა ზღვის კუს) უსაფრთხო და შეუფერხებელ გადაადგილებას და მუდმივად აღმოფხვრის ცხოველთა არხებში მოხვედრით ან დახრჩობით გამოწვეულ სიკვდილიანობას, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ეკოლოგიური სარგებელია ყორულის აღკვეთილთან უშუალო სიახლოვის გათვალისწინებით.
- **კლიმატის ცვლილებისადმი მდგრადობა და წყლის რესურსები:** დახურული სისტემა აღმოფხვრის აორთქლებითა და ღრმა ფილტრაციით გამოწვეულ წყლის დანაკარგებს და კლიმატის ცვლილებით განპირობებული სამომავლო წყლის დეფიციტის პირობებში უზრუნველყოფს წყლის მაღალეფექტიან განაწილებას. ამასთან, პროექტი არ ითვალისწინებს მდინარე იორიდან წყლის საერთო წყალაღების ზრდას, რითაც უზრუნველყოფილი იქნება ქვედა დინებაში საჭირო გარემოსდაცვითი ხარჯის შენარჩუნება.

288. მიუხედავად იმისა, რომ ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედება უმეტესწილად დადებითია, საქართველოს მელიორაციამ (GA) სისტემის ექსპლუატაციის მთელი პერიოდის განმავლობაში უნდა მართოს გარკვეული ლოკალური რისკები:

- **სისტემის ტექნიკური მომსახურება:** მილსადენების პერიოდული გამორეცხვა და ნატანის მოცილება სათანადოდ უნდა დაიგეგმოს და განხორციელდეს გარემოსდაცვითი მართვის კარგი პრაქტიკის შესაბამისად, რათა თავიდან იქნას აცილებული ჭარბი შეწონილი ნივთიერებების ბუნებრივ სადრენაჟე სისტემებში ჩაშვება და უზრუნველყოფილი იყოს ამოღებული ნატანის, როგორც ნარჩენის, უსაფრთხო და კანონმდებლობის შესაბამისი განთავსება.
- **სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის ინტენსიფიკაციით გამოწვეული ზემოქმედება:** სარწყავი წყლით მომარაგების საიმედოობის გაუმჯობესებამ შესაძლოა ხელი შეუწყოს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ინტენსიფიკაციას და ადგილობრივი ფერმერების მიერ ქიმიური სასუქებისა და პესტიციდების მოხმარების ზრდას.
- **ნიადაგისა და მიწისქვეშა წყლების ამგვარი მეორეული დაბინძურების თავიდან ასაცილებლად რეკომენდებულია, რომ GA-მ ფერმერთა რეგიონული სასწავლო და საკონსულტაციო პროგრამების სავალდებულო მოდულებად განიხილოს აგროქიმიკატების მდგრადი გამოყენებისა და წყლის ეფექტიანი მართვის საკითხები.**

მ. კუმულაციური ზემოქმედება

289. ფართო რეგიონში მიმდინარე ერთადერთი მსხვილი ხაზოვანი ინფრასტრუქტურული პროექტია S5 თბილისი–ბაკურციხის საავტომობილო გზის მოდერნიზაცია. თუმცა, მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი სარეაბილიტაციო სამუშაოები — G-42 არხის 8–9 კმ-იანი მონაკვეთი — მასშტაბით ძალიან მცირე და ლოკალური ხასიათისაა. შესაბამისად, რეგიონულ კუმულაციურ ზემოქმედებაში, მათ შორის სატრანსპორტო მოძრაობის გადატვირთვაში, მტვრის წარმოქმნასა და გამონაბოლქვის ემისიებში, აღნიშნული ქვეპროექტის დამატებითი წვლილი უმნიშვნელოა.

290. კუმულაციური ზემოქმედება ყორულის აღკვეთილზე: ყორულის აღკვეთილთან მიმართებით საჭიროა კონკრეტული კუმულაციური სცენარის შეფასება. შესაძლებელია, რომ მიმდებარე 1–4 სარწყავი ზონებისა და მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის სარეაბილიტაციო სამუშაოები ერთდროულად განხორციელდეს. ასეთ შემთხვევაში დროებითი შემაწუხებელი ფაქტორების (მაგალითად, სამშენებლო ხმაურის,

მტვრისა და ადამიანების ყოფნის) ზემოქმედება აღკვეთილის ჩრდილოეთ საზღვრის გასწვრივ უფრო ფართო, უწყვეტ მონაკვეთს მოიცავს. ზემოქმედების აღნიშნულმა გაფართოებულმა ზონამ შესაძლოა ადგილობრივი ფაუნა აიძულოს, დროებით გადაადგილდეს დაცული ტერიტორიის სიღრმეში და იქ მოძებნოს ალტერნატიული თავშესაფარი.

291. თუმცა, სამუშაოების ერთდროულად განხორციელება გარემოსდაცვითი მართვის მნიშვნელოვან უპირატესობასაც ქმნის. ვინაიდან როგორც 1–4 სარწყავი ზონები, ისე მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი მონაკვეთი ერთდროულად მოექცევა ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) მკაცრი მოთხოვნების ქვეშ, შემარბილებელი ღონისძიებები და გარემოსდაცვითი მონიტორინგი სრულად კოორდინირებული იქნება. შესაბამისად, აღკვეთილის მთელი საზღვრის გასწვრივ გამოყენებული იქნება ერთიანი, კოორდინირებული და მკაცრი გარემოსდაცვითი სტანდარტი, რაც კუმულაციური შემაწუხებელი ზემოქმედების ეფექტიან მინიმიზაციასა და კონტროლს უზრუნველყოფს.

292. გრძელვადიანი სარგებელი ექსპლუატაციის ეტაპზე: ექსპლუატაციის ეტაპზე ქვემო სამგორის მთელი სარწყავი ქსელის — მათ შორის მაგისტრალური არხის, 1–4 და 5–6 სარწყავი ზონების — დასრულებით გამოწვეული კუმულაციური ეფექტი მნიშვნელოვნად დადებითად შეფასდება.

293. ფრაგმენტირებული და დეგრადირებული ღია არხების ერთიანი, მიწისქვეშ განთავსებული წნევიანი მილსადენის სისტემით ჩანაცვლება აღმოფხვრის აორთქლებით გამოწვეულ წყლის დანაკარგებს, სრულად მოხსნის ველური ფაუნის გადაადგილების ფიზიკურ ბარიერებს და უზრუნველყოფს რეგიონში სასოფლო-სამეურნეო წარმოების მდგრადობას. აღნიშნული მოდერნიზაცია ხელს შეუწყობს კახეთის რეგიონის კლიმატის ცვლილებისადმი გრძელვადიან მდგრადობას — მდინარე იორიდან წყლის საერთო წყალაღების გაზრდის გარეშე.

ნ. ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედება

1. აუდიტის ფარგლები და იორი-მინგეჩაურის ტრანსსასაზღვრო გზა

294. ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულებისა (SPS, 2009, SR1) და პროექტის გარემოსდაცვითი შეფასებისა და განხილვის ჩარჩოს (EARF) მოთხოვნების შესაბამისად, ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების საკითხები სრულად შედის წინამდებარე EDDR-ის განხილვის ფარგლებში.

295. ქვემო სამგორის სარწყავი ზონისთვის ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების თეორიული გზა გულისხმობს ადგილობრივი სადრენაჟე ჩამონადენის შესაძლო მოხვედრას მდინარე იორში, რომელიც შემდგომ კვეთს საქართველოს სახელმწიფო საზღვარს და მიედინება აზერბაიჯანის რესპუბლიკაში მდებარე მინგეჩაურის წყალსაცავისკენ.

296. შესაბამისად, უსაფრთხოების მოთხოვნების შესრულების სავალდებულო ნაწილია აღნიშნული გზის გასწვრივ მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონებიდან მშენებლობის ეტაპთან დაკავშირებული რისკების (მაგალითად, ნატანისა და ნავთობპროდუქტების შესაძლო მოხვედრის) და ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი უკუდინების შეფასება.

2. აუდიტის მიზნები და რისკების შეფასება

297. ტერიტორიის ტოპოგრაფიული და ჰიდროლოგიური მახასიათებლების გათვალისწინებით, მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში უკვე განხორციელებულ და დარჩენილ სარეაბილიტაციო სამუშაოებთან დაკავშირებული ტრანსსასაზღვრო რისკები უმნიშვნელოდ არის შეფასებული. აღნიშნული დასკვნა ეფუძნება შემდეგ ძირითად ფაქტორებს:

- ფიზიკური დამორება: საპროექტო ტერიტორია საქართველო-აზერბაიჯანის საზღვრიდან დინების აღმა 90 კმ-ზე მეტ მანძილზე მდებარეობს.
- ჰიდროლოგიური ბუფერები: სამშენებლო ბანაკთან ყველაზე ახლოს მდებარე ადგილობრივი წყალსადინარია მყალი ოლეს ხევი. აღნიშნული წყალსადინარი მკვეთრად ეპიზოდური ხასიათისაა და წლის უმეტესი ნაწილის განმავლობაში სრულიად მშრალია. შესაბამისად, იგი მნიშვნელოვან ბუნებრივ ბუფერს წარმოადგენს და ფიზიკურად აფერხებს ლოკალური ზედაპირული დამაბინძურებლების (მაგალითად, მშენებლობის ეტაპზე წარმოქმნილი ნატანის ან ნავთობპროდუქტების მცირე დაღვრის შედეგად წარმოქმნილი დაბინძურების) უწყვეტ გადაადგილებას ქვედა დინების მიმართულებით, მდინარე იორამდე.
- სამუშაოების მცირე მასშტაბი: ქვეპროექტი მხოლოდ დეგრადირებული ღია არხების მიწისქვეშა მილსადენებით ლოკალურ ჩანაცვლებას ითვალისწინებს. პროექტი არ წარმოქმნის სამრეწველო ჩამდინარე წყლების ჩაშვებას და არ ცვლის არც წყალაღების საერთო ლიმიტებს და არც მდინარე იორის აუზის ძირითად ჰიდროლოგიურ რეჟიმს.

3. დიაგნოსტიკური სინჯების მეშვეობით გადამოწმება

298. ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების აღნიშნული შეფასების ემპირიული მონაცემებით საბოლოოდ დასადასტურებლად, დაგეგმილი დიაგნოსტიკური ლაბორატორიული კვლევის ფარგლებში (როგორც ზემოთ მოცემულ სინჯების აღების გეგმაშია დეტალურად აღწერილი) მიზნობრივად განხორციელდება მყალი ოლეს ხევის ფსკერული ნატანის სინჯების აღება სამშენებლო ბანაკის ზემოთ და ქვემოთ, დინების მიმართულებით. ფსკერულ ნატანში მძიმე ლითონებისა და ნავთობის ჯამური ნახშირწყალბადების (TPH) განსაზღვრა უზრუნველყოფს კონკრეტულ და გადამოწმებად მტკიცებულებას იმის დასადასტურებლად, რომ წარსულში წარმოქმნილი დაბინძურება ამ საწყისი სადრენაჟე გზის გავლით მდინარე იორის მიმართულებით არ ვრცელდება.

4. შეტყობინების სტატუსი

299. ვინაიდან 2024–2026 წლებში განხორციელებული საქმიანობა მოიცავდა მხოლოდ არსებული, სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსებული სარწყავი ინფრასტრუქტურის მცირე მასშტაბის რეაბილიტაციას, წყლის საერთო წყალაღების მოცულობის გაზრდისა და მნიშვნელოვანი მოცულობის ჩამდინარე წყლების ჩაშვების გარეშე, საერთაშორისო წყლის სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული ნორმებისა და საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის არსებული შეთანხმებების შესაბამისად, ოფიციალური ორმხრივი შეტყობინების ვალდებულება არ წარმოშობილა და ასეთი შეტყობინება სამართლებრივად სავალდებულო არ ყოფილა.

5. დასკვნა

300. საერთაშორისო საზღვრამდე მნიშვნელოვანი გეოგრაფიული მანძილის (>90 კმ), მშრალი სეზონური ხევების ბუფერული ეფექტისა და უკვე განხორციელებული და დარჩენილი სარეაბილიტაციო სამუშაოების უკიდურესად მცირე მასშტაბის გათვალისწინებით, პრაქტიკულად შეუძლებელია, რომ მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში განხორციელებულმა საქმიანობამ აზერბაიჯანის რესპუბლიკაზე რაიმე გაზომვადი ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედება გამოიწვიოს.

ო. ხარვეზების ანალიზის შეჯამება

301. ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) უსაფრთხოების მოთხოვნა 1-ის (პუნქტი 70) შესაბამისად, არსებული ობიექტების გარემოსდაცვითი აუდიტის ფარგლებში გამოვლენილი ხარვეზები მათი სიმძიმის მიხედვით პრიორიტეტულად კლასიფიცირდა. სიმძიმის კრიტერიუმები განისაზღვრება შემდეგნაირად:

ა. კრიტიკული: მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედება ან მარეგულირებელი მოთხოვნების პირდაპირი დარღვევა, რომელსაც ჯანმრთელობისთვის მძიმე ან შეუქცევადი ეკოლოგიური შედეგები მოჰყვება.(შენიშვნა: „კრიტიკულად“ კლასიფიცირებული თითოეული ჩანაწერი უშუალოდ შეესაბამება მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმაში (CAP) განსაზღვრულ კონკრეტულ აღმოფხვრის ღონისძიებას.)

ბ. მაღალი: მარეგულირებელი მოთხოვნების პირდაპირი დარღვევა (მაგალითად, ნიადაგის დაცვასთან დაკავშირებული მოთხოვნების დარღვევა) ან მნიშვნელოვანი პროცედურული შეუსაბამობა/უსაფრთხოების მოთხოვნების შეუსრულებლობა, რომელიც საჭიროებს მიზნობრივ აღმოფხვრის ღონისძიებებს, თუმცა ზემოქმედება მთლიანად ლოკალიზებულია და შექცევადია, გრძელვადიანი ეკოლოგიური შედეგების გარეშე.

გ. საშუალო: დოკუმენტაციასთან ან პროცედურებთან დაკავშირებული ხარვეზები, რომლებიც უშუალო ფიზიკურ ზემოქმედებას არ იწვევს.

დ. დაბალი: უმნიშვნელო სარედაქციო, ადმინისტრაციული ან აღრიცხვასთან დაკავშირებული ხარვეზები.

302. მნიშვნელოვანი შენიშვნა სიმძიმის კლასიფიკაციის შესახებ: მიუხედავად იმისა, რომ წინამდებარე აუდიტის ფარგლებში გამოვლინდა მარეგულირებელ და პროცედურულ მოთხოვნებთან შეუსაბამობის რამდენიმე შემთხვევა, დადგინდა, რომ არცერთი მათგანი არ აღწევს „კრიტიკული“ სიმძიმის ზღვარს. აღნიშნული დასკვნა ეფუძნება იმ გარემოებას, რომ მიმდინარე სამუშაოები ძალიან დაბალი ინტენსივობით ხორციელდება, მოქმედი კონტრაქტორის დემობილიზაცია უახლოეს პერიოდში იგეგმება, ხოლო ყველა ფიზიკური ზემოქმედება მკაცრად ლოკალიზებულია და სრულად შექცევადია. რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ყორულის აღკვეთილის სიახლოვეს სამუშაოები არ განხორციელებულა და არც ეკოლოგიური წონასწორობა ან გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით მგრძნობიარე რეცეპტორები განიკლიდა მნიშვნელოვან ზემოქმედებას. შესაბამისად, წინამდებარე აუდიტის ფარგლებში მინიჭებული სიმძიმის უმაღლესი კატეგორიაა „მაღალი“.

ცხრილი 5. ხარვეზების ანალიზის შეჯამება

საკითხი	ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის ხარვეზი	ADB-ის უსაფრთხოების მოთხოვნებთან შესაბამისობის ხარვეზი	თანმდევრი რისკები	სიმძიმე
1. გარემოსდაცვითი შეფასების დოკუმენტაციის (EIA/IEE) საჭიროება	1. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის (EAC) მოთხოვნების შესაბამისად, პროექტი გათავისუფლებული იყო გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (EIA) ჩატარების ვალდებულებისგან; თუმცა, მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი 8 კმ-იანი მონაკვეთისთვის გარემოსდაცვითი სკრინინგის საჭიროება ჯერ კიდევ დასადგენი რჩება.	1. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონებისთვის არ მომზადებულა კონკრეტული საწყისი გარემოსდაცვითი შეფასება (IEE) და გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (EMP), რაც B კატეგორიის პროექტებისთვის სავალდებულოა.	1. სამართლებრივი და რეპუტაციული რისკები: საერთაშორისო სტანდარტებთან შეუსაბამობის შემთხვევაში პროექტის განხორციელების შეფერხების რისკი.	მაღალი
2. ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (SSEMP)	2. ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (SSEMP) მომზადება სავალდებულო არ არის.	2. ამ ეტაპზე არ არსებობს დადასტურებული ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ კონტრაქტორს მომზადებული ჰქონდა ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (SSEMP), რაც B კატეგორიის პროექტებისთვის სავალდებულო მოთხოვნაა.	2. მართვის სისტემის ხარვეზი: გარემოსდაცვითი დარღვევების დროული გამოვლენისა და აღმოფხვრის ეფექტიანი მექანიზმის არარსებობა.	მაღალი
3. ნარჩენების მართვის გეგმა (WMP)	3. საქართველოს მელიორაციის (GA) კორპორაციული ნარჩენების მართვის გეგმა განახლდა 2024 წელს, შეთანხმდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან (MEPA) და მოქმედია 2026 წლის დეკემბრის ჩათვლით.	3. ADB-ის მოთხოვნების შესაბამისად, ზოგადი გეგმა საკმარისი არ არის. ამასთან, ვერ დადასტურდა აზბესტმემცველი ნარჩენების მართვის კონკრეტული გეგმის არსებობა.	3. ჯანმრთელობასა და გარემოს დაბინძურებასთან დაკავშირებული რისკები: სხვადასხვა სახის ნარჩენების არათანმიმდევრული მართვის, ჰაერის აზბესტის მტვრით დაბინძურებისა და კანცეროგენული ზემოქმედების რისკები.	მაღალი
4. ნარჩენების განთავსებასთან დაკავშირებული შეთანხმებები (ინერტული ნარჩენები)	4. ნაწიანის ნარჩენების განთავსების ადგილის შესახებ გურჯაანის მუნიციპალიტეტის მიერ გაცემულ ნებართვასთან დაკავშირებით აღინიშნება შეუსაბამოებები (ნებართვა გაცემულია 2020 წელს, ხოლო	4. არ არსებობს შესაძლებლობა მკაფიოდ დადგინდეს, სად განთავსდა ამოღებული ნატანიანი გრუნტი და ინერტული ნარჩენი ოფიციალურად.	4. პროცედურული და დაბინძურებასთან დაკავშირებული რისკები: ნარჩენების განთავსების დაუდასტურებელი ადგილმდებარეობები და	საშუალო

საკითხი	ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის ხარვეზი	ADB-ის უსაფრთხოების მოთხოვნებთან შესაბამისობის ხარვეზი	თანმდევრი რისკები	სიმძიმე
	სამუშაოები განხორციელდა 2024–2026 წლებში).		მარეგულირებელ მოთხოვნებთან დაკავშირებული შეუსაბამოებები.	
5. ნარჩენების განთავსებასთან დაკავშირებული შეთანხმებები (სახიფათო ნარჩენები / ქვეკონტრაქტორები)	5. ვერ იქნა მოძიებული სახიფათო და არასახიფათო ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებელ ქვეკონტრაქტორებთან გაფორმებული მიღება-ჩაბარების აქტები (მანიფესტები).	5. აღნიშნული გარემოება არ შეესაბამება ADB-ის მოთხოვნებს ნარჩენების გადაცემისა და საბოლოო განთავსების მიკვლევადი და დოკუმენტურად დასაბუთებული ჯაჭვის უზრუნველყოფის შესახებ.	5. გარემოს დაბინძურებასთან დაკავშირებული რისკები: ნარჩენების არასათანადო მართვით გამოწვეული ნიადაგისა და მიწისქვეშა წყლების დაბინძურების, აგრეთვე გეოლოგიური საფრთხეების რისკები. ნარჩენების მართვის კოდექსის მოთხოვნებთან შესაბამისობის სტატუსი საჭიროებს დამატებით დაზუსტებას.	მაღალი
6. აზბესტშემცველი მასალები (ACM)	6. აზბესტშემცველი მასალების (ACM) გატეხილი ფრაგმენტების არასათანადო მართვა და მიტოვება ეწინააღმდეგება საქართველოს მთავრობის №145 და №421 დადგენილებების მოთხოვნებს.	6. აზბესტშემცველი მასალების არასათანადო მართვა ეწინააღმდეგება ADB SPS 2009-ის მე-9 პრინციპის — დაბინძურების პრევენციისა და შემცირების — მოთხოვნებს სახიფათო მასალების უსაფრთხო მართვასთან დაკავშირებით. ADB-ის გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების მოთხოვნები ასევე მოიცავს დაბინძურების პრევენციასა და შემცირებას.	6. ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები: აზბესტშემცველი მასალების დაზიანების ან რღვევის შემთხვევაში კანცეროგენული აზბესტის ბოჭკოების ზემოქმედებით გამოწვეული პროფესიული რისკები.	მაღალი
7. სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის დაცვა	7. მასალების განთავსებამდე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა არ ყოფილა მოხსნილი, რაც პირდაპირ არღვევს საქართველოს კანონის „ნიადაგის დაცვის შესახებ“ მე-4 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის მოთხოვნას. ამასთან, მსგავსი პრობლემა სხვა სამუშაო უბნებზე არ გამოვლენილა. თავად სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე აღნიშნულ პრობლემას ფართომასშტაბიანი ხასიათი არ აქვს.	7. აღნიშნული პრაქტიკა ეწინააღმდეგება ADB SPS (2009)-ის პრინციპებს, რომლებიც ითვალისწინებს უარყოფითი ზემოქმედების მინიმუმზაციასა და ნიადაგის დაცვას.	7. ეკოლოგიური და სამართლებრივი რისკები: ნიადაგის ლოკალური დეგრადაცია და კანონმდებლობის მოთხოვნების პირდაპირი დარღვევა (რომლის შედეგების აღმოფხვრაც შესაძლებელია დაბინძურებული ფენის მოხსნით). აღნიშნულ საკითხს ფართომასშტაბიანი ეკოლოგიური ზემოქმედება არ ჰქონია.	საშუალო

საკითხი	ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის ხარვეზი	ADB-ის უსაფრთხოების მოთხოვნებთან შესაბამისობის ხარვეზი	თანმდევრი რისკები	სიმძიმე
8. სამშენებლო ბანაკის მოწყობა (მიწის სტატუსი)	8. სამშენებლო ბანაკი განთავსებულია სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე მისი მიზნობრივი დანიშნულების შეცვლის გარეშე. საქართველოს კანონის „მიწის მიზნობრივი დანიშნულების განსაზღვრისა და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მდგრადი მართვის შესახებ“ (2019) შესაბამისობის საკითხი დაზუსტებას საჭიროებს.	8. არ გამოიყენება (N/A).	8. საქართველოს კანონმდებლობის შესაძლო დარღვევასთან დაკავშირებული რისკები (თუმცა შესაძლებელია შესაბამისი სამართლებრივი დასაბუთების არსებობა). ამასთან, ვინაიდან სამშენებლო ბანაკში საქმიანობა დასასრულს უახლოვდება და მისი დემობილიზაცია უახლოეს პერიოდში იგეგმება, აღნიშნული საკითხი მნიშვნელოვან რისკად ვერ განიხილება.	საშუალო
9. ნარჩენების მართვა და გარემოს (წყლისა და ნიადაგის) დაბინძურებისგან დაცვა — გაფანტული ნარჩენები და დაბინძურება	9. ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე, აგრეთვე ცალკეულ სამშენებლო უბნებზე, გაფანტულია სხვადასხვა სახის ნარჩენი, მათ შორის სახიფათო ნარჩენები — აზბესტშემცველი მასალები და ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული მასალები. სამშენებლო ბანაკში სასოფლო-სამეურნეო და ფეკალური ჩამდინარე წყლების მართვის საკითხი დაზუსტებას საჭიროებს.	9. ADB SPS 2009-ის მე-9 პრინციპი — დაბინძურების პრევენცია და შემცირება: სახიფათო და არასახიფათო ნარჩენების მიტოვება არ შეესაბამება ADB-ის გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების მოთხოვნებს.	9. გარემოს დაბინძურებასთან დაკავშირებული რისკები: წყლისა და ნიადაგის დაბინძურების, ასევე ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები.	მაღალი
10. დასაქმებულთა ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება (სამშენებლო ბანაკის შემოღობვა)	10. ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორია შემოღობავია და არ არის განთავსებული გამაფრთხილებელი ნიშნები, რაც არ შეესაბამება საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნებს.	10. ADB SPS 2009-ის მე-10 პრინციპი — დასაქმებულთა ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება.	10. ადგილობრივი მოსახლეობის ან შინაური პირუტყვის დაშავების რისკი. აღნიშნული საკითხი „საშუალო“ სიმძიმის კატეგორიას მიეკუთვნება მხოლოდ იმის გათვალისწინებით, რომ სიახლოვეს საცხოვრებელი დასახლებები არ არის, სამშენებლო ბანაკის დემობილიზაცია უახლოეს პერიოდში იგეგმება და,	საშუალო

საკითხი	ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის ხარვეზი	ADB-ის უსაფრთხოების მოთხოვნებთან შესაბამისობის ხარვეზი	თანმდევრი რისკები	სიმძიმე
			შესაბამისად, აღნიშნული რისკებიც მაღელ შეწყვეტს არსებობას.	
11. დასაქმებულთა ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება (ინდივიდუალური დაცვის საშუალებები (PPE) და ზედამხედველობა)	11. გამოვლინდა უსაფრთხოების არასათანადო პრაქტიკა: დასაქმებულები თხრილების თავზე განთავსებულ ვიწრო კონსტრუქციებზე დამცავი ჩაფხუტების გარეშე გადაადგილდებოდნენ. ასევე, ობიექტზე არ იყო მუდმივად მყოფი HSE სპეციალისტი.	11. აღნიშნული გარემოება ეწინააღმდეგება ADB SPS 2009-ის მე-10 პრინციპით განსაზღვრულ მოთხოვნებს უსაფრთხო სამუშაო გარემოსა და შესაბამისი ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების გამოყენების შესახებ.	11. უსაფრთხოების რისკები: მილსადენის მოწყობის სამუშაოების დროს უბედური შემთხვევებისა და დასაქმებულთა დაშავების რისკი. აღნიშნული საკითხი „საშუალო“ სიმძიმის კატეგორიას მიეკუთვნება მხოლოდ იმის გათვალისწინებით, რომ მიმდინარე სამუშაოები ძალიან დაბალი რისკისა და ინტენსივობისაა, ძირითადად ხელით სრულდება და უახლოეს პერიოდში დასრულდება.	საშუალო
12. საზოგადოებასთან კონსულტაციები	12. სოფლებში ჩატარებული შეხვედრების შესახებ ინფორმაცია და შესაბამისი დოკუმენტირებული ჩანაწერები ხელმისაწვდომი არ არის.	12. ADB-ის მოთხოვნების შესაბამისად, არ განხორციელებულა „შინაარსიანი კონსულტაცია“ და ინფორმაციის საჯარო გასაჯაროება. ADB SPS 2009-ის მე-5 პრინციპი — შინაარსიანი კონსულტაცია და ინფორმაციის გასაჯაროება. ADB ოფიციალურად ითხოვს პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ პირებთან კონსულტაციასა და შესაბამისი ინფორმაციის დროულად და მათთვის გასაგები ფორმითა და ენით გასაჯაროებას.	12. სოციალური რისკები: ადგილობრივი მოსახლეობის უკმაყოფილებისა და საჩივრების განხილვის მექანიზმის (GRM) არაეფექტიანი ფუნქციონირების რისკი.	საშუალო
13. ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედება	13. ამ მასშტაბის კონკრეტული სამუშაოებისთვის ეროვნული კანონმდებლობით აღნიშნული მოთხოვნა პირდაპირ განსაზღვრული არ არის.	13. პროცედურული ხარვეზი: არ არის მომზადებული ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების სკრინინგის მემორანდუმი, რომელიც ფორმალურად დაადასტურებდა ADB SPS-ის უსაფრთხოების მოთხოვნა 1-თან (SR1) შესაბამისობას.	13. პროცედურული რისკი: ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების არარსებობის დოკუმენტურად დაუდასტურებლობა. ამასთან, დიდი გეოგრაფიული მანძილისა და სამუშაოების უკიდურესად მცირე მასშტაბის	დაბალი

საკითხი	ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის ხარვეზი	ADB-ის უსაფრთხოების მოთხოვნებთან შესაბამისობის ხარვეზი	თანმდევ რისკები	სიმძიმე
			გათვალისწინებით, რაიმე ფაქტობრივი ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედება პრაქტიკულად შეუძლებელია.	
14. მონიტორინგი და ზედამხედველობა	14. ამ ეტაპზე ეროვნულ დონეზე ხელმისაწვდომი ინფორმაცია შემოიფარგლებოდა მხოლოდ ზოგადი ტექნიკური ზედამხედველობით, გარემოსდაცვითი აუდიტის გარეშე. ამასთან, საქართველოს კანონმდებლობა ამ მიმართულებით მნიშვნელოვან დამატებით მოთხოვნებს არ აწესებს. ნარჩენების მართვის კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად, სამშენებლო კონტრაქტორს უნდა ჰყავდეს გარე ზედამხედველი; აღნიშნული საკითხი კვლევის მომდევნო ეტაპზე უნდა დაზუსტდეს.	14. არ მომზადებულა ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (SSEMP) და რეგულარული გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ანგარიშები (SAEMR).	14. მართვის ხარვეზი: გარემოსდაცვითი დარღვევების დროული გამოვლენისა და გამოსწორების მექანიზმის არარსებობა.	საშუალო

VI. მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP)

303. წინამდებარე მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP) შემუშავებულია ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) დაცვის ღონისძიების მოთხოვნა 1-ის (პუნქტი 11) და არსებული ობიექტების გარემოსდაცვითი აუდიტის 70-ე პუნქტის მოთხოვნების მკაცრი დაცვით. CAP უშუალოდ შეესაბამება ხარვეზების ანალიზში გამოვლენილ თითოეულ ხარვეზს და თითოეული მათგანისთვის განსაზღვრავს კონკრეტულ მაკორექტირებელ ღონისძიებებს, პასუხისმგებელ მხარეებს — საქართველოს მელიორაციას (GA), კონტრაქტორსა და პროექტის განმახორციელებელ ერთეულს (PIU), შესრულების გადამოწმებად კრიტერიუმებს, საორიენტაციო ხარჯებსა და ნარჩენი რისკის შეფასებას.

ცხრილი 6. მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP)

გამოვლენილი ხარვეზის ID	სიმძიმე	მაკორექტირებელი ღონისძიება	პასუხისმგებელი მხარე (პირითადი / მხარდამჭერი)	ვადა (დაწყება – დასრულება)	საორიენტაციო ლირებულება, ლარში (გაანგარიშების საფუძველი)	შესრულების კრიტერიუმი (დოკუმენტი / ობიექტის მდგომარეობა)	გადამოწმებ ის მექანიზმი (დადასტუ რება)	ნარჩენი რისკი
ID 1: გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (EIA/IEE) სკრინინგი	მაღალი	განისაზღვროს მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთისთვის ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული გარემოსდაცვითი სკრინინგის მოთხოვნები და, შესაბამისად, განახლდეს პროექტის გარემოსდაცვითი შეფასების დოკუმენტაცია. (შენიშვნა: მაღალია ალბათობა იმისა, რომ ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად ფორმალური სკრინინგის პროცედურის ჩატარება საჭირო არ იქნება.)	პირითადი: პროექტის განმახორციელებელ ი ერთეული (PIU) ხელშემწყობი მხარე: საქართველოს მელიორაცია (GA)	2026 წლის ივნისი – სამუშაოების განახლებამდე	ადმინისტრაციულ ი ხარჯი (იფარება პროექტის განმახორციელებე ლი ერთეულის (PIU) საოპერაციო ბიუჯეტიდან)	MEPA-ს ოფიციალური წერილობითი დადასტურება, სკრინინგის გადაწყვეტილე ბა; განახლებული გარემოსდაცვი თი საწყისი შეფასება (IEE).	ADB / MEPA	დაბალი
ID 2: ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (SSEMP) შემუშავება	მაღალი	მე-6 სარწყავი ზონის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთისთვის ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (SSEMP) დამტკიცდეს ADB-ის პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის (PIU) მიერ (სამუშაოების განახლების შემთხვევაში).	პირითადი: მომავალი კონტრაქტორი ხელშემწყობი მხარე: საქართველოს მელიორაცია (GA) / პროექტის განმახორციელებელ ი ერთეული (PIU)	ხელშეკრულებ ის გაფორმების შემდეგ – მობილიზაციამ დე	გათვალისწინებუ ლია კონტრაქტორის მობილიზაციის ზედნადებ ხარჯებში (ერთიანი ფიქსირებული თანხა)	ობიექტზე ნებისმიერი საქმიანობის დაწყებამდე ოფიციალურად დამტკიცებულ ი ობიექტისთვის სპეციფიკური გარემოსდაცვი თი მართვის გეგმა (SSEMP).	PIU-ის უსაფრთხო ების მოთხოვნებ ის სპეციალის ტი / ADB	დაბალი

ID 3, 4, 5: ნარჩენების მართვა და ნარჩენების განთავსების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია	მაღალი / საშუალო	მომზადდეს ობიექტისთვის სპეციფიკური ნარჩენების მართვის გეგმა (WMP). მოძიებულ იქნეს 2024–2026 წლებში წარმოქმნილი ინერტული ნარჩენების (ნანიანის განთავსების ადგილი) და სახიფათო ნარჩენების გადაცემისა და განთავსების დამადასტურებელი დაკარგული მიღება-ჩაბარების აქტები/მანიფესტები.	ძირითადი: შპს „Smart Solution“ / მომავალი კონტრაქტორი ხელშეწყობი მხარე: საქართველოს მელიორაცია (GA)	2026 წლის ივნისი – 2026 წლის ივლისი	2 000–5 000 ლარი (ადმინისტრაციულ სამუშაოები + ტრანსპორტირების ა და განთავსების დამადასტურებელი აქტების მართვა)	წარდგენილი ნარჩენების მართვის გეგმა (WMP); ნარჩენების გადაცემის ოფიციალურად ხელმოწერილი აქტები და მანიფესტები.	PIU-ის უსაფრთხო ების მოთხოვნებ ის სპეციალის ტი	დაბალი
ID 6: აზბესტმემცველი მასალების (ACM) მართვა	მაღალი	გამოვლენილი აზბესტმემცველი მასალების (ACM) ფრაგმენტები (დაახლოებით 0.5 მ³) იზოლირებულ იქნეს, სველი მეთოდის გამოყენებით შეიფუტოს ორმაგ შეფუთვაში და გადაიტანონ სახიფათო ნარჩენების განთავსებისთვის ავტორიზებულ ობიექტზე.	ძირითადი: შპს „Smart Solution“ / შესაბამისი ნებართვის მქონე ქვეკონტრაქტორი ხელშეწყობი მხარე: საქართველოს მელიორაცია (GA)	2026 წლის ივნისი – 2026 წლის ივლისი	5 000–10 000 ლარი (სპეციალიზებულ ი სახიფათო ნარჩენების მართვის ქვეკონტრაქტორის მომსახურების ერთეულის ღირებულება + ტრანსპორტირება)	საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიის (SWMCG) ნაგავსაყრელზე ნარჩენების განთავსების ოფიციალური დამადასტურებ ელი დოკუმენტი ან ქვითარი.	PIC / PIU	არ არის
ID 7 და 9: ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის დაცვა და დაბინძურება	საშუალო / მაღალი	ჩატარდეს ნიადაგის დაბინძურების გავრცელების საზღვრების დასადგენი სინჯების აღება. ყოფილი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე მოიხსნას დაბინძურებული ნიადაგის ფენა და ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული გრუნტი, გადატანილ იქნეს შესაბამისი	ძირითადი: შპს „Smart Solution“ / საქართველოს მელიორაცია (GA) ხელშეწყობი მხარე: პროექტის განმახორციელებელი ერთეული (PIU)	2026 წლის ივნისი – 2026 წლის ივლისი; სამშენებლო ბანაკის დახურვამდე	წინასწარი საორიენტაციო თანხა: 3 000–10 000 ლარი (შეფასებულია მოსახსნელი დაბინძურებული ნიადაგის მოცულობისა და ლაბორატორიული	ლაბორატორიულ კვლევის ანგარიშები, რომლებიც ადასტურებს ეროვნული ნორმებით დადგენილ ზღვრულ მნიშვნელობებს	PIC / PIU	დაბალი

		ნებართვის მქონე ობიექტზე და განხორციელდეს ტერიტორიის დასუფთავება.			კვლევის ღირებულების საფუძველზე)	თან შესაბამისობას; დასუფთავებული ტერიტორიის ამსახველი ფოტომასალა; ნარჩენების განთავსების დამადასტურებელი მანიფესტები.		
ID 8 და 10: სამშენებლო ბანაკის მიწის სტატუსი და შემოდგომის უზრუნველყოფა	საშუალო	დაუყოვნებლივ განთავსდეს გამაფრთხილებელი ნიშნები. ოფიციალურად განხორციელდეს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე არსებული ძველი სამშენებლო ბანაკის დემობილიზაცია. სამომავლოდ სამშენებლო ბანაკები განთავსდეს მხოლოდ არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებზე.	ძირითადი: შპს „Smart Solution“ / მომავალი კონტრაქტორი ხელშემწყობი მხარე: საქართველოს მელიორაცია (GA)	დაუყოვნებლივ (გამაფრთხილებელი ნიშნების განთავსება) – 2026 წლის ივლისი (ბანაკის დახურვა)	≈500 ლარი (გამაფრთხილებელი ნიშნები, ერთიანი ფიქსირებული თანხა); დემობილიზაციის ხარჯი შედის კონტრაქტორის ზედნადებ ხარჯებში.	სამშენებლო ბანაკის დახურვის აქტი; სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის აღდგენილი მდგომარეობის დასადასტურებელი ფოტომასალა.	PIC / PIU	არ არის
ID 11: ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება — ინდივიდუალური დაცვის საშუალებები (PPE) და ზედამხედველობა	საშუალო	ობიექტზე დაინიშნოს HSE სპეციალისტი. ყველა მიმდინარე და სამომავლო მცირე სამშენებლო სამუშაოს შესრულებისას მკაცრად იყოს უზრუნველყოფილი პირადი დაცვის საშუალებების (PPE), მათ შორის დამცავი ჩაფხუტების, გამოყენების მოთხოვნების დაცვა.	ძირითადი: შპს „Smart Solution“ / მომავალი კონტრაქტორი ხელშემწყობი მხარე: საქართველოს მელიორაცია (GA)	დაუყოვნებლივ და უწყვეტად	გათვალისწინებულია კონტრაქტორის საოპერაციო ზედნადებ ხარჯებში (HSE სპეციალისტის ყოველთვიური ანაზღაურება)	HSE-ის ყოველდღიური ინსპექტირების ჟურნალები; პირადი დაცვის საშუალებების (PPE) გამოყენების დასადასტურებელი ფოტომასალა.	PIC	დაბალი

ID 12: საჩივრების განხილვის მექანიზმი (GRM) და კონსულტაციების განხორციელება	საშუალო	ოფიციალურად დაინერგოს საჩივრების განხილვის ერთიანი მექანიზმი (GRM) და წარმოებოდეს საჩივრების ერთიანი რეესტრი. მოკლე შინაარსი და მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმა (CAP) ითარგმნოს ქართულ ენაზე და გასაჯაროვდეს საქართველოს მელიორაციის (GA) ადგილობრივ სერვისცენტრებში.	ძირითადი: კონსულტანტი ხელშეწყობი მხარე: პროექტის განმახორციელებელი ერთეული (PIU)	2026 წლის ივნისი – 2026 წლის ივლისი; საბოლოო EDDR-ის წარდგენამდე	იფარება კონსულტანტის ხელშეკრულების ფარგლებში	შექმნილი და წარმოებული საჩივრების რეგისტრაციის ჟურნალი (GRM logbook); საქართველოს მელიორაციის (GA) ოფისებში საჯაროდ განთავსებული დოკუმენტების დასადასტურებელი ფოტომასალა.	ADB / PIU	დაბალი
ID 13: ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების შეფასება	დაბალი	მომზადდეს ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების სკრინინგის მემორანდუმი, პაკეტი 1-ის შესაბამის დოკუმენტაციაზე ჯვარედინი მითითებით, რათა ფორმალურად დასრულდეს SR1-ით გათვალისწინებული მონიტორინგის ვალდებულებები.	ძირითადი: კონსულტანტი ხელშეწყობი მხარე: პროექტის განმახორციელებელი ერთეული (PIU)	2026 წლის ივნისი – საბოლოო EDDR-ის მომზადებამდე	იფარება კონსულტანტის ხელშეკრულების ფარგლებში	საბოლოო EDDR-ზე დანართის სახით დართული ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების სკრინინგის მემორანდუმი.	ADB	არ არის
ID 14: გარემოსდაცვითი მონიტორინგი და გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ნახევარწლიური ანგარიშების (SAEMR) მომზადება	საშუალო	დაინერგოს გარემოსდაცვითი მონიტორინგის სისტემური ჩარჩო და რეგულარულად მომზადდეს გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ნახევარწლიური ანგარიშები (SAEMR).	ძირითადი: პროექტის განმახორციელებელი ერთეული (PIU) / პროექტის განმახორციელებელი კონსულტანტი (PIC)	სამუშაოების განახლებიდან – უწყვეტად	იფარება პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის / პროექტის განმახორციელებელი კონსულტანტის (PIU/PIC) საოპერაციო ბიუჯეტიდან	ოფიციალურად წარდგენილი და გასაჯაროებული ი გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ნახევარწლიური ანგარიშები (SAEMR).	ADB	დაბალი

VII. სამომავლო სამუშაოების გეგმა და ვადები

304. ქვემოთ მოცემულ ცხრილში წარმოდგენილია ინფორმაცია დაგეგმილი შეხვედრებისა და სავსე სამუშაოების შესახებ, აგრეთვე მათი განხორციელების სავარაუდო ვადები. წინამდებარე დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაცია დაზუსტდება დაგეგმილი შეხვედრებისა და სავსე სამუშაოების შედეგების საფუძველზე.

ცხრილი 7. სამომავლო სამუშაოების გეგმა და ვადები

საქმიანობა	აღწერა და მიზანი	ჯვარედინი მითითება (GAP ID)	შედეგი	ნაწილი	ვადა
კონკრეტული ობიექტისთვის IBAT-ის შეფასება და ბიომრავალფეროვნების სავსე დათვალიერება	ყორულის ადკვეთილის საზღვართან არსებული მდგომარეობის გადამოწმება; IBAT-ის სიახლოვის ანგარიშის მომზადება. დეტალური სამუშაოები განხორციელდება ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებებისა და შესაბამისობის პროტოკოლის (დანართი 12) შესაბამისად.	ID 1, ID 2	IBAT-ის ანგარიში; ბიომრავალფეროვნების ს კვლევის ანგარიში	V.C	2026 წლის ივნისი
ინსტრუმენტული მონიტორინგი	სერტიფიცირებული ლაბორატორიის მიერ გარემოს ფონური მდგომარეობის ინსტრუმენტული გაზომვების ჩატარება (ხმაური, ვიბრაცია, ატმოსფერული ჰაერი), ცხრილი 4-ის — „EDDR-ის გარემოს სინჯების აღებისა და ინსტრუმენტული მონიტორინგის გეგმის“ — შესაბამისად.	ID 14	სერტიფიცირებული ლაბორატორიის მონიტორინგის ანგარიში	V.E	2026 წლის ივნისი
ნიადაგისა და ნატანის დიაგნოსტიკური სინჯების აღება	სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე ნიადაგის კვლევა (TPH, მძიმე მეტალები) და მყრალი ოლეი ხევში ნატანის სინჯების აღება, ცხრილი 4-ის — „EDDR-ის გარემოს სინჯების აღებისა და ინსტრუმენტული	ID 5, ID 9	სერტიფიცირებული ლაბორატორიის ანალიზის შედეგები	V.E	2026 წლის ივნისი

	მონიტორინგის გეგმის“ — შესაბამისად.				
დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციები	მიზნობრივი შეხვედრები ადგილობრივ ფერმერებთან და მოსახლეობასთან (კაჭრეთი/ყაზლარი) და საჩივრების განხილვის მექანიზმის (GRM) შესახებ ინფორმაციის გასაჯაროება, დანართი 10-ის (შეხვედრის ოქმის შაბლონი) შესაბამისად.	ID 12	შეხვედრების ოქმები	V.J	2026 წლის ივნისი– ივლისი
საარქივო მასალებისა და დოკუმენტაციის განხილვა	საქართველოს მელიორაციის (GA) არქივების საბოლოო გადამოწმება ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების (H&S) პროცედურების, ნარჩენების მანიფესტებისა და ქვეკონტრაქტორებთან გაფორმებული შეთანხმებების არსებობის დასადაგენად.	ID 3, ID 5	შესაბამისობის აუდიტის მემორანდუმი / დოკუმენტების რეესტრი	V.A	2026 წლის ივნისი– ივლისი
ინფორმაციის გასაჯაროება	მოკლე შინაარსისა და მაკორექტირებელ ლონისძიებათა გეგმის (CAP) ქართულ ენაზე თარგმნა და საქართველოს მელიორაციის (GA) სერვისცენტრებში გასაჯაროება.	ID 12	გასაჯაროების დამადასტურებელი მასალები (ფოტომასალა / ხელმოწერილი სარეგისტრაციო ჩანაწერი)	V.A	2026 წლის ივლისი
საბოლოო EDDR- ის წარდგენა	ყველა კომენტარისა და კვლევის შედეგის გათვალისწინებით საბოლოო EDDR-ის მომზადება.	–	–	–	2026 წლის ივლისი ს ბოლო

VIII. დასკვნები და რეკომენდაციები

305. წინამდებარე აუდიტისა და მისი მიგნებების საფუძველზე დადგინდა, რომ, მიუხედავად იმისა, რომ პროექტი საწყის ეტაპზე შეესაბამებოდა ეროვნულ კანონმდებლობას, ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) მოთხოვნებთან მიმართებით მნიშვნელოვანი ხარვეზები არსებობს. გამოვლენილი ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხები უკავშირდება აზბესტმცველი მასალების (ACM) მართვას, კონკრეტული ობიექტისთვის

განკუთვნილი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების (H&S) მართვის პროტოკოლების არარსებობას და დაინტერესებულ მხარეთა ფორმალური ჩართულობის ნაკლებობას.

306. მიუხედავად გამოვლენილი ხარვეზებისა, არსებული გარემოსდაცვითი მდგომარეობა კრიტიკულად არ მიიჩნევა; მიმდებარე გარემოს რეცეპტორებსა და დაცულ ტერიტორიებს უშუალო საფრთხე არ ემუქრება, ხოლო ყველა გამოვლენილი საკითხის მართვა შესაძლებელია შემოთავაზებული მაკორექტირებელ ღონისძიებათა გეგმის (CAP) განხორციელებით.

307. ძირითადი რეკომენდაციები და შემდგომი ნაბიჯები:

- გამოვლენილი ხარვეზებიდან ბევრი (მაგალითად, H&S პერსონალის არარსებობა ან ნარჩენების განთავსებასთან დაკავშირებული კონკრეტული შეთანხმებების არარსებობა) ეფუძნება წინასწარ შესწავლას, მათ შორის 2025 წლის დეკემბრისა და 2026 წლის აპრილში ჩატარებულ საველე კვლევებსა და დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციებს.
- პროექტი უნდა გაგრძელდეს ორი მიმართულებით: უმოქმედო ობიექტებზე უსაფრთხოების არსებული გადაუდებელი რისკების მართვა (კონსერვაცია) და დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთისთვის ყოვლისმომცველი სამშენებლო ობიექტისთვის განკუთვნილი გარემოსდაცვითი მართვის გეგმის (SSEMP) მომზადება (სამუშაოების გაგრძელება).
- სოციალური და გარემოსდაცვითი მიგნებები უნდა შეჯერდეს მომზადების პროცესში მყოფი სოციალური შესაბამისობის კვლევის ანგარიშის (SDDR) შედეგებთან, რათა ადგილობრივ ფერმერებზე ზემოქმედების შესარბილებლად უზრუნველყოფილი იყოს ერთიანი მიდგომა, განსაკუთრებით საჩივრების განხილვის მექანიზმთან (GRM) დაკავშირებით.

308. წინამდებარე დოკუმენტში წარმოდგენილი ყველა მიგნება საბოლოოდ დაზუსტდება დაგეგმილი სავალდებულო საველე კვლევების — ინსტრუმენტული მონიტორინგისა და დიაგნოსტიკური სინჯების აღების — შედეგებისა და შესაბამისი გადამოწმების საფუძველზე, სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე.

IX. დანართები

დანართი 1. საქართველოს მელიორაციისთვის განკუთვნილი ყოვლისმომცველი
გარემოსდაცვითი კითხვარი

წინასწარი კითხვარი შპს „საქართველოს მელიორაციისთვის“

ქვემო სამგორის მარცხენა მაგისტრალური არხის სარწყავი სისტემის — მე-5 სარწყავი ზონის
(G-41) და მე-6 სარწყავი ზონის (G-42) — გარემოსდაცვითი და სოციალური სათანადო
შესწავლის ანგარიშის მოსამზადებლად

აზიის განვითარების ბანკის (ADB) უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009)
მოთხოვნების შესაბამისად, ქვემო სამგორის მარცხენა მაგისტრალური არხის სარწყავი
სისტემის — მე-5 სარწყავი ზონის (G-41) და მე-6 სარწყავი ზონის (G-42) — გარემოსდაცვითი
და სოციალური (განსახლების საკითხების) სათანადო შესწავლის ანგარიშის მომზადებაა
საჭირო.

2026 წლის 5 თებერვალს გამართული წინასწარი შეხვედრის ფარგლებში ჩატარებული
კონსულტაციების შესაბამისად, გიგზავნით წინასწარ კითხვარს აღნიშნულ ტერიტორიაზე
წარსულში განხორციელებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების შესახებ:

№	საკითხი	საქართველოს მელიორაციის პასუხი
	ზოგადი ნაწილი	
1.	დასრულებული პროექტის ოფიციალური დასახელება	1. გურჯაანის მუნიციპალიტეტში ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის მარცხენა მაგისტრალური არხის I რიგის G-41 გამანაწილებლისა და მისი II რიგის გამანაწილებლების რეაბილიტაცია. 2. ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის მარცხენა მაგისტრალური არხის I რიგის G-42 გამანაწილებლის რეაბილიტაცია პკ 0+00-დან პკ 95+00-მდე და მისი II რიგის G-42-1÷G-42-12 გამანაწილებლების რეაბილიტაცია (I ეტაპი). 3. ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის I რიგის G-42 გამანაწილებლის II რიგის G-42-9÷G-42-11 გამანაწილებლებზე ჰიდრანტების მოწყობა.
2.	პროექტის განხორციელების ვადები (დაწყება– დასრულება)	2024–2026 წწ.
3.	კონტრაქტორი კომპანიის დასახელება	შპს „Smart Solution“
4.	შესრულებული სამუშაოების მოკლე აღწერა საორიენტაციო პიკეტაჟის მიხედვით (მაგ., ღია არხების ბეტონის ფილების შეცვლა, წყალგამტარი ნაგებობებისა და აკვედუკების რეაბილიტაცია და აღდგენა და სხვ.)	—
5.	გაქვთ თუ არა ინფორმაცია პროექტის ზემოქმედების ზონაში არსებული შედარებით მსხვილი დაინტერესებული მხარეების საკონტაქტო მონაცემების შესახებ (მაგ., ფერმერთა ასოციაციები და სხვ.)?	—

№	საკითხი	საქართველოს მელიორაციის პასუხი
6.	მოკლე ინფორმაცია ამ ეტაპზე ფერმერებისთვის მიწოდებული წყლის ბალანსისა და სეზონურობის შესახებ; წყლის მიწოდების აღრიცხვის მექანიზმები	—
7.	მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების SHP-ფაილები ელექტრონულ ფორმატში	გადმოცემულია დისკის სახით.
	სამშენებლო სამუშაოების ორგანიზება	
1.	ჩვენი ინფორმაციით, პროექტის განხორციელებისას გამოყენებული იყო ერთი სამშენებლო ბანაკი (იხ. სურათი). გთხოვთ, მოგვაწოდოთ აღნიშნული ბანაკის კოორდინატები (X, Y) და მისი საორიენტაციო შემადგენლობა. შესაძლებლობის შემთხვევაში, გთხოვთ მოგვაწოდოთ ბანაკის გეგმა და მისი ექსპლუატაციის პერიოდის ფოტომასალა.	X – 561479; Y – 4608251.
2.	გამოიყენებოდა თუ არა სხვა დროებითი ინფრასტრუქტურა, მაგალითად, ბეტონის შემრევი კვანძი ან სამსხვრევ-დამხარისხებელი დანადგარი? დადებითი პასუხის შემთხვევაში, გთხოვთ მიუთითოთ მათი საორიენტაციო მდებარეობა. თუ გამოიყენებოდნენ ქვეკონტრაქტორები, შესაძლებლობის შემთხვევაში გთხოვთ მოგვაწოდოთ ინფორმაცია, საიდან ხდებოდა აღნიშნული სამშენებლო მასალების მოწოდება.	უცნობია.
3.	არსებობდა თუ არა შეთანხმება მიწის ნაკვეთების კერძო მესაკუთრებთან ან ადგილობრივ ხელისუფლებასთან დროებითი ინფრასტრუქტურის განთავსებისა და გამოყენების შესახებ?	პროექტი ითვალისწინებს ობიექტის რეაბილიტაციას ძველი, არსებული ტრასის გასწვრივ, რომელიც კერძო საკუთრებაში არსებულ მიწის ნაკვეთებს არ კვეთს. შესაბამისად, ზემოაღნიშნული შეთანხმებების გაფორმება საჭირო არ ყოფილა.
4.	არსებობდა თუ არა კონტრაქტორსა და კერძო კომპანიებს შორის შეთანხმება ნარჩენებისა და სამეურნეო-საყოფაცხოვრებო/საკანალიზაციო ჩამდინარე წყლების გატანის ან განთავსების შესახებ? ან არსებობდა თუ არა შეთანხმება შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიასთან“? არსებობს თუ არა ნარჩენების გადაცემისა და განთავსების შესაბამისი მიღება-ჩაბარების აქტები?	პერსონალის მიერ წარმოქმნილი სანიტარიულ-საყოფაცხოვრებო ჩამდინარე წყლები გროვდებოდა დროებით საკანალიზაციო სისტემაში და კონტრაქტორს სამშენებლო ობიექტიდან გაჰქონდა გარემოსდაცვითი მოთხოვნების შესაბამისად.
5.	გაქვთ თუ არა ინფორმაცია ნაყარი გრუნტის და/ან ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის განთავსების ადგილების შესახებ? ასეთი ადგილების არსებობის შემთხვევაში, გთხოვთ მოგვაწოდოთ მათი კოორდინატები.	• 2020 წლის 27 ოქტომბრის №9242-გ წერილის შესაბამისად, სოფელ ნანიანში, ე. წ. მშრალ ხევში, სოფლის ბოლოდან 500 მ-ის დაშორებით, გამოიყო ტერიტორია სარწყავი სისტემის რეაბილიტაციისას დემონტირებული სამშენებლო ნარჩენებისა და ამოღებული ნატანი გრუნტის განსათავსებლად. • უკუჩაყრილი გრუნტი მთელ საპროექტო ტერიტორიაზე მოსწორდა ბუნებრივი რელიეფის შესაბამისად.
6.	გაქვთ თუ არა ინფორმაცია პროექტის განხორციელების პერიოდში მომხდარი რაიმე უარყოფითი ინციდენტის შესახებ, როგორიცაა მოსახლეობასა და მშენებელს შორის კონფლიქტი, დასაქმებულთა დაშავება ან უზედური შემთხვევა, გარემოსდაცვითი დარღვევა, კერძო საკუთრების დაზიანება და სხვ.? როგორ მოხდა აღნიშნული საკითხების მოგვარება?	მოსახლეობასა და მშენებელს შორის უარყოფითი ინციდენტები, გარემოსდაცვითი დარღვევები ან კერძო საკუთრების დაზიანების შემთხვევები არ დაფიქსირებულა.
	გარემოსდაცვითი დოკუმენტები და ჩანაწერები	

№	საკითხი	საქართველოს მელიორაციის პასუხი
1.	მომზადდა თუ არა წინასწარ გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (EMP) და შეთანხმდა თუ არა აღნიშნული გეგმა საქართველოს მელიორაციასთან?	• ობიექტის რეაბილიტაცია განხორციელდა არსებული ძველი ტრასის ფარგლებში. შესაბამისად, სპეციალური გარემოსდაცვითი გეგმის შემუშავება საჭირო არ ყოფილა და გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (EMP) არ შეთანხმებულა. • სატენდერო მოთხოვნების შესაბამისად, კონტრაქტორი პერსონალს უტარებდა ინსტრუქტაჟს, რომელიც მოიცავდა სამშენებლო ობიექტზე გარემოს დაცვის წესებს.
2.	არსებობდა თუ არა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმებული ნარჩენების მართვის გეგმა?	შპს „საქართველოს მელიორაციას“ 2021 წლიდან აქვს სამინისტროსთან შეთანხმებული ნარჩენების მართვის გეგმები, რომლებიც მოიცავს კომპანიის საქმიანობის მთელ ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების შესახებ ინფორმაციას და საჭიროებისამებრ ახლდება.
3.	არსებობდა თუ არა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმებული აზბესტმემცველი ნარჩენების მართვის გეგმა?	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან 2021 წლიდან შეთანხმებული გეგმები არ მოიცავს აზბესტმემცველი ნარჩენების მართვას. შესაბამისად, აზბესტმემცველი ნარჩენების მართვის გეგმა სამინისტროსთან შეთანხმებული არ ყოფილა.
4.	ჩატარდა თუ არა წინასწარ მერქნული რესურსების აღრიცხვის (ე. წ. ტაქსაციის) კვლევა და შეთანხმდა თუ არა იგი შესაბამის სატყეო ორგანოსთან? თუ დადგინდა, რომ ასეთი კვლევის ჩატარება საჭირო არ იყო?	• შერჩეული კონტრაქტორის მიერ მომზადდა ხე-მცენარეების შეფასების ანგარიში. არხის სრული სარეაბილიტაციო დერეფნის ფარგლებში აღირიცხა სხვადასხვა ზომისა (დიამეტრის) და სახეობის 1 302 ხე. • შეფასება წინასწარ ჩატარდა. სამუშაოებში ჩართული პერსონალისთვის მიმდებარე ტერიტორიაზე ხეების უკანონო ჭრა მკაცრად იყო აკრძალული. • გამოწვევის შემთხვევებში, ხეების სიახლოვეს სამშენებლო სამუშაოები მუდმივი ზედამხედველობის ქვეშ ხორციელდებოდა, რათა თავიდან ყოფილიყო აცილებული ფესვთა ზონაში ნიადაგის ჭარბი დატკეპნა და მძიმე მასალების დასაწყობება; ასევე რეგულირდებოდა სამშენებლო ტექნიკის გადაადგილება. • სატენდერო მოთხოვნების თანახმად, თუ რომელიმე ხე თანხმობის გარეშე დაზიანდებოდა ან მოიჭრებოდა, ან სამშენებლო სამუშაოების შედეგად გახმებოდა, მის ნაცვლად, პროექტის ტექნიკურ ერთეულთან შეთანხმებით, შესაბამისი ზომის ნერგი უნდა დარგულიყო.
5.	მომზადდა და შეთანხმდა თუ არა სხვა გარემოსდაცვითი დოკუმენტები? მაგალითად, ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვის გეგმა, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გეგმა და სხვ.	• პროექტის სატენდერო მოთხოვნების/ტექნიკური სპეციფიკაციების შესაბამისად, შრომის უსაფრთხოებისა და საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების გეგმა სამშენებლო ობიექტზე თვალსაჩინო ადგილას იყო განთავსებული. • ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვა ხორციელდებოდა პროექტის სატენდერო მოთხოვნების/ტექნიკური სპეციფიკაციების შესაბამისად, რაც შეესაბამება საქართველოს კანონს „ნიადაგის დაცვის შესახებ“.
	სხვა საკითხები	

№	საკითხი	საქართველოს მელიორაციის პასუხი
1.	თქვენი ინფორმაციით, ჩატარდა თუ არა რაიმე სამუშაო ყორულის აღკვეთილის სიახლოვეს და არსებობდა თუ არა ამ საკითხთან დაკავშირებით კომუნიკაცია/შეთანხმება დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციასთან?	ყორულის აღკვეთილის სიახლოვეს სამუშაოები არ ჩატარებულა.
2.	პროექტის დასრულების შემდეგ შემოსულა თუ არა მოსახლეობისგან/ფერმერებისგან რაიმე საჩივარი წყალმომარაგებასთან, გარემოსდაცვით ან სოციალურ საკითხებთან დაკავშირებით? დადებითი პასუხის შემთხვევაში, როგორ გადაწყდა აღნიშნული საკითხები?	ამ ეტაპზე გარემოსდაცვით და სოციალურ საკითხებთან დაკავშირებით საჩივრები არ შემოსულა.
3.	თქვენი მოკლე შეფასება სარწყავი სისტემის რეაბილიტაციის შემდეგ მოსახლეობის განწყობის შესახებ	დამაკმაყოფილებელი. მოსახლეობამ მაღლიერება გამოხატა.
4.	თქვენი მოკლე შეფასება სისტემის არსებული ტექნიკური მდგომარეობისა და დამატებითი სამუშაოების საჭიროების შესახებ	1. G-41 — დასრულებულია. ამ ეტაპზე სრულად ფუნქციონირებს. 2. G-42 — სამუშაოები ამჟამად მიმდინარეობს. ამ ეტაპზე რეაბილიტირებულია ობიექტის დაახლოებით 9 კმ სიგრძის მონაკვეთი, ხოლო დარჩენილია დაახლოებით 8 კმ სიგრძის მონაკვეთი.
5.	ჩვენი ინფორმაციით, ერთ-ერთ ტერიტორიაზე ამჟამად მოწყობილია ბეტონის ფილების ღია საწყობი (იხ. სურათი). გთხოვთ მოგვაწოდოთ ინფორმაცია აღნიშნული საწყობის შემდგომი გამოყენების გეგმების შესახებ. იგეგმება თუ არა ამ ფილების სხვა პროექტებში გამოყენება?	ობიექტების რეაბილიტაციისას გამოსაყენებლად ვარგისი ფილები საწყობდება და შემდგომ გამოიყენება სარემონტო სამუშაოების შესრულებისას. აღნიშნული ფილების გამოყენება ასევე შესაძლებელი იქნება შესაბამისი მონაკვეთის არხზე სარემონტო სამუშაოების ჩატარებისას. თუმცა, ამ ეტაპზე მათი კონკრეტულ სამუშაოებში შემდგომი გამოყენება დაგეგმილი არ არის.

შენიშვნა:

- გთხოვთ, პასუხები წარმოადგინოთ შეძლებისდაგვარად მოკლედ და კონკრეტულად. იმ საკითხებთან დაკავშირებით, რომელთა შესახებ ინფორმაცია არ გაქვთ, გთხოვთ მიუთითოთ: „ინფორმაცია არ არის ხელმისაწვდომი“.
- ასევე, გთხოვთ მოგვაწოდოთ იმ თანამშრომლის საკონტაქტო ინფორმაცია, რომელიც უშუალოდ იყო ჩართული პროექტის განხორციელებაში და საველე ვიზიტის დროს შეძლებს აღნიშნულ და სხვა საკითხებთან დაკავშირებით დეტალური ინფორმაციის მოწოდებას.

დანართი 2. ოფიციალური მიმოწერა და უწყებათაშორისი კომუნიკაცია

შპს „საქართველოს მელიორაციისთვის“ (GA) გაგზავნილი ოფიციალური მოთხოვნის წერილი

გარემოს დაცვისა და სოფლის
მეურნეობის სამინისტრო

07 მაისი 2026

მარშალ გელოვანის გამზ. N34
0159 თბილისი, საქართველო
+995 32 237 80 13
+995 32 237 80 44
info@mepa.gov.ge

N 2690/01

შპს „საქართველოს მელიორაციის“ გენერალურ დირექტორს
მატონ გიგლა თამაზაშვილს

მატონ გიგლა,

როგორც თქვენთვის ცნობილია აზიის განვითარების ბანკის (ADB) უსაფრთხოების პოლიტიკის (SPS 2009) მოთხოვნათა შესაბამისად, მიმდინარეობს ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის მარცხენა მაგისტრალური არხის რეაბილიტაციის პროექტის (G-41 და G-42 არხები / არეალები 5 და არეა 6) გარემოსდაცვითი აუდიტი (EDDR).

წინასწარი დოკუმენტი (EDDIR) მომზადებული იქნა თქვენს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის და 2025 წლის დეკემბერში აღნიშნული არეალების დათვალიერების საფუძველზე (პროცესში, ADB-ს ექსპერტებიც იღებდნენ მონაწილეობას).

EDDIR-თან დაკავშირებით ADB-სგან მივიღეთ შენიშვნები, რომლებზეც პასუხის გაცემა და შეუღებულ EDDR-ში ასახვა შეუძლებელია თქვენი აქტიური ჩართულობის გარეშე.

გთხოვთ, შემოღებისდაგვარად მოკლე ვადებში მოგვანოდოთ/დაგვიზუსტოთ შემდეგი ინფორმაცია:

1. კარტოგრაფიული მონაცემები - საპროექტო მონაცვეთების (არეალები 5 და 6) განახლებული Shape ან KMZ ფაილები, სადაც მკაფიოდ იქნება გამოჩენილი უკვე რეაბილიტირებული და სამომავლოდ G-42-ის დასასრულებელი (დარჩენილი მ-9 კმ) მონაცვეთი. აღნიშნული მონაცემები აუცილებელია დაცული ტერიტორიების (იორი, ყორუდი, მარიამჯვარი) საზღვრებთან მიმართებით მუქერული ზონების დასაზუსტებლად.

2. არსებული მდგომარეობა - 2026 წლის 24 აპრილს ზედამხედველი კომპანიის მიერ სავსე დათვალიერების და ადგილობრივი სერვისცენტრის გამოკითხვის შედეგად გამოიკვეთა, რომ დღეის მდგომარეობით კონტრაქტორი კომპანია - შპს „სმარტ სოლუშენს“ ახორციელებს მხოლოდ ჰიდრანტების მოწყობას, აღნიშნული მცირე მოცულობის სამუშაოების შესრულება ძირითადად ხდება მძიმე ტექნიკის გამოყენების გარეშე, მიღებული ინფორმაციით ეს სამუშაოები მოკლე ვადებში (სარწყავი სეზონის დაწყებამდე) დასრულდება, შესაბამისად განიხილება არსებული ბანაკის დემოილიზაცია, G-42-ის დარჩენილი 8-9 კმ მონაკვეთის რეაბილიტაციის განახლება იგეგმება მომავალში, დამოუკიდებელი კონტრაქტის შესაბამისად, გთხოვთ დაგვიდასტუროთ ეს ინფორმაცია, ან მოგვანოდოთ შესაბამისი დაზუსტებული მონაცემები.
3. ნარჩენების მართვა და სამართლებრივი საკუთრება - თქვენ მიერ აღწერილი ინფორმაციით:
- o „2020 წლის 27 ოქტომბრის № 9242-გ წერილის შესაბამისად, სარწყავი სისტემის რეაბილიტაციისას დემონტირებული სამშენებლო ნაგვის და ამოღებული დანალექი გრუნტის დასაყრდელად, გამოყოფილი იყო ტერიტორია სოფელ ნანიანში, ე.წ. მშრალ ხევზე, სოფლის ბოლოდან 500მ-ში, უკუჩაყრით დაყრილი გრუნტი სრული საპროექტო ტერიტორიის მასშტაბით გასწორებულ იქნა ბუნებრივი რელიეფის შესაბამისად;
 - o „შპს „საქართველოს მელიორაცია“ სამინისტროსთან შეთანხმებულ, ნარჩენების მართვის გეგმებს ფლობს 2021 წლიდან, რომელიც მოიცავს კომპანიის სრული ტერიტორიის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების შესახებ ინფორმაციას (განახლება ხორციელდება საჭიროებისამებრ);

გთხოვთ მოგვანოდოთ განახლებული ინფორმაცია ამ საკითხებთან დაკავშირებით, კერძოდ:

- o არის თუ არა ნანიანის ობიექტი ოფიციალურად ნებადართული ინერტული ნარჩენების პოლიგონი საქართველოს მთავრობის #421 დადგენილების მოთხოვნათა შესაბამისად?
 - o ხომ არ მოხდა ნარჩენების მართვის გეგმის განახლება და შეთანხმება სამინისტროსთან?
 - o შესაძლებლობის შემთხვევაში მოგვანოდეთ ნებისმიერ სახის დოკუმენტური დადასტურება აღნიშნული პროექტის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის, მათ შორის საბოლოო განთავსების ან რეციკლირების შესახებ (მაგ, ზედმეტი ნიადაგის/ქანების (ნაგვის) გატანის დამტკიცებული ადგილების დამადასტურებელი საბუთები, მიღება ჩანარების აქტები და სხვა), წარმოადგინეთ შეთანხმებული ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებთან ან მიწის კერძო მესაკუთრეებთან და დადასტურება, რომ ეს ადგილები არ ახდენდა გავლენას გარემოსდაცვის კუთხით მგრძნობიარე ზონებზე,
4. კონტრაქტორი კომპანიის ბანაკის ტერიტორიაზე არსებული სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთის იჯარის ხელშეკრულება, იჯარის ხელშეკრულებასთან ერთად, გთხოვთ, მოგვანოდოთ ინფორმაცია, იყო თუ არა შეცვლილი მიწის მიწნობრივი დანიშნულება ბანაკის მოწყობისთვის, „მიწის მიწნობრივი დანიშნულების შესახებ“ კანონის მე-6 მუხლის მოთხოვნათა შესაბამისად.
5. ინფორმაცია ბანაკის ტერიტორიაზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, დასაწყობებისა და მართვის შესახებ (შესაბამისი ოქმები, ასეთის არსებობის შემთხვევაში).
6. გთხოვთ, მოგვანოდოთ ინფორმაცია 2024-2026 წლებში საგარეჯოსა და გურჯაანის სერვის-ცენტრებში დაფიქსირებული საჩივრების შესახებ (ასეთის არსებობის შემთხვევაში), რომელიც ეხება 5 და 6 პრეტენზიის სარეაბილიტაციო სამუშაოებს.
7. გთხოვთ მოგვანოდოთ ნებისმიერი დოკუმენტაცია და ფოტომასალა, რომელიც ადასტურებს, რომ სამშენებლო ობიექტები გაიწმინდა და დაუბრუნდა პირვანდელ მდგომარეობას.
8. კოორდინაცია მშენებელ კონტრაქტორთან - ADB-ს მოთხოვნით, აუდიტის პროცედურული ვალიდურობისთვის აუცილებელია პირდაპირი კომუნიკაცია მშენებელ კონტრაქტორთან - შპს „სმარტ სოლუშენს“, ვინაიდან აღნიშნული კომპანია დაქირავებულია თქვენს მიერ, ADB ითხოვს, რომ მელიორაციამ ოფიციალურად მიმართოს კონტრაქტორს ჩვენს მიერ მომზადებული კითხვებით (იხ. ამ კითხვარის დანართი 1). გთხოვთ, აღნიშნული წერილი გაიგზავნოს უმოკლეს

ვადეში, რათა კონტრაქტორს განესაზღვროს 15 სამუშაო დღე პასუხის მოსაზრებად. წერილის
ასლი ასევე უნდა გაეგზავნოს PIU-ს, შემდგომში, ამ წერილების ასლები უნდა აისახოს EDDR-ში.

დანართი: 1 ფურცელი

პატივისცემით,

ლ.შა. დოლიძე

მინისტრის მოადგილე

<https://edocument.gelmea/public/#/2690-01-2-202605071552>

To Mr. Gigla Tamazashvili
General Director
Georgian Amelioration LLC

Dear Mr. Tamazashvili,

As you are aware, in accordance with the requirements of the Asian Development Bank's Safeguard Policy Statement (ADB SPS 2009), an Environmental Due Diligence and Audit (EDDR) is currently being conducted for the rehabilitation project of the Left Main Canal of the Lower Samgori Irrigation System (G-41 and G-42 canals / Areas 5 and 6).

The preliminary Environmental Due Diligence Investigation Report (EDDIR) was prepared based on the information provided by your company and the site inspections conducted in December 2025 within the project areas, in which ADB experts also participated.

We have received comments from ADB on the EDDIR, which cannot be adequately addressed or incorporated into the interim EDDR without your active involvement.

We kindly request that you provide and/or clarify the following information at your earliest convenience:

1. Cartographic Data

Updated Shape (SHP) or KMZ files for the project sections (Areas 5 and 6), clearly distinguishing between:

- sections already rehabilitated; and
- the remaining section of G-42 (approximately 8–9 km) to be completed in the future.

These data are required to accurately determine buffer zones in relation to the boundaries of the protected areas (Iori, Korugi, and Mariamjvari).

2. Current Status

Based on the field inspection conducted by the supervision company on 24 April 2026 and consultations with the local service center, it was determined that the contractor "Smart Solutions" LLC, is currently engaged only in the installation of hydrants. These minor-scale works are reportedly being carried out without the use of heavy machinery.

According to the information received, these activities are expected to be completed shortly, prior to the commencement of the irrigation season. Consequently, demobilization of the existing construction camp is being considered.

The rehabilitation of the remaining 8–9 km section of G-42 is expected to resume in the future under a separate contract.

Please confirm this information or provide any necessary corrections and updates.

3. Waste Management and Legal Compliance

According to information previously provided by your company:

- Pursuant to Letter No. 9242-G dated 27 October 2020, an area located near the village of Naniani, at the Dry Ravine, approximately 500 m beyond the village boundary, was allocated for disposal of construction waste generated during rehabilitation works and excavated sediment material. The backfilled material was leveled across the entire project area in accordance with the natural terrain.
- Since 2021, Georgian Amelioration LLC has maintained Ministry-approved Waste Management Plans covering waste generated throughout the company's operational territory, with updates made as necessary.

Please provide updated information on the above matters, specifically:

- Whether the Naniani disposal site is officially authorized as an inert waste landfill in accordance with the requirements of Government Resolution No. 421;
- Whether the Waste Management Plan has been updated and re-approved by the Ministry;
- Where possible, please provide documentary evidence relating to the management of waste generated under this project, including final disposal or recycling records (documentation confirming approved disposal sites for excess soil, rock, or construction waste; acceptance certificates; transfer records; etc.);
- Please also provide any agreements concluded with local municipalities or private landowners and confirmation that such disposal locations did not affect environmentally sensitive areas.

4. Lease Agreement for Agricultural Land Used as the Contractor's Camp

Please provide the lease agreement for the agricultural land plot used for the contractor's camp.

In addition, please provide information on whether the land-use designation was officially changed for the purpose of establishing the camp, in accordance with Article 6 of the Law of Georgia on Determination of the Designated Purpose of Land.

5. Topsoil Management- Please provide information regarding the stripping, storage, and management of fertile topsoil within the camp area, including any relevant records or protocols, if available.

6. Complaints and Grievances- Please provide information regarding any complaints registered at the Sagarejo and Gujaani Service Centers during the period 2024–2026 relating to rehabilitation works within Areas 5 and 6, if any.

7. Site Restoration- Please provide any documentation and photographic evidence demonstrating that construction sites have been cleaned up and restored to their original condition.

8. Coordination with the Construction Contractor- Per ADB's request, direct communication with the construction contractor, "Smart Solutions" LLC, is required to ensure the procedural validity of the audit.

As the contractor was engaged by Georgian Ameliration LLC, ADB requests that Georgian Ameliration officially forwards to the contractor the questions prepared by our team (see Annex 1 to this letter).

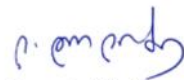
We kindly request your to send this letter at the earliest possible opportunity so that the contractor may be given fifteen (15) working days to prepare its response.

A copy of the letter should also be provided to the Project Implementation Unit (PIU). Subsequently, copies of the correspondence should be reflected in the EDDR.

Attachment: 1 page

Yours sincerely,

Lasha Dolidze

Deputy Minister

7 May 2026

No. 2690/01

ბატონ გიგლა თამაზაშვილს,
შპს „საქართველოს მელიორაციის“ გენერალურ დირექტორს

ბატონო გიგლა,

როგორც თქვენთვის ცნობილია, აზიის განვითარების ბანკის (ADB) უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულების (SPS, 2009) მოთხოვნების შესაბამისად, ამჟამად მიმდინარეობს „კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროგრამის“ ფარგლებში ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის მარცხენა მაგისტრალური არხის G-41-ისა და G-42-ის გამანაწილებლების (მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები) გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევა.

გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის წინასწარი ანგარიშის (EDDIR) მომზადება განხორციელდა თქვენი კომპანიის მიერ მოწოდებული ინფორმაციისა და 2025 წლის დეკემბერში საპროექტო ტერიტორიაზე ჩატარებული საველე ინსპექტირების შედეგების საფუძველზე, რომელშიც ასევე მონაწილეობდნენ აზიის განვითარების ბანკის (ADB) ექსპერტები.

EDDIR-თან დაკავშირებით მიღებულია ADB-ის კომენტარები, რომელთა სათანადოდ გათვალისწინება და გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიშში (EDDR) ასახვა თქვენი აქტიური ჩართულობის გარეშე შეუძლებელია.

გთხოვთ, შეძლებისდაგვარად მოკლე ვადაში მოგვაწოდოთ ან/და დააზუსტოთ ქვემოთ ჩამოთვლილი ინფორმაცია და დოკუმენტაცია:

1. კარტოგრაფიული მონაცემები

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ საპროექტო მონაკვეთების (მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები) განახლებული SHP ან KMZ ფაილები, სადაც მკაფიოდ იქნება ერთმანეთისგან გამიჯნული:

- უკვე რეაბილიტირებული მონაკვეთები;
- G-42-ის დარჩენილი, სამომავლოდ სარეაბილიტაციო მონაკვეთი (დაახლოებით 8–9 კმ).

აღნიშნული მონაცემები საჭიროა, რათა დაცული ტერიტორიების — იორის, ყორულისა და მარიამჯვრის — საზღვრებთან მიმართებით ბუფერული ზონები ზუსტად განისაზღვროს.

2. მიმდინარე მდგომარეობა

ზედამხედველი კომპანიის მიერ 2026 წლის 24 აპრილს ჩატარებული საველე ინსპექტირებისა და ადგილობრივ სერვისცენტრთან გამართული კონსულტაციების საფუძველზე დადგინდა, რომ კონტრაქტორი, შპს „Smart Solution“, ამჟამად ახორციელებს მხოლოდ ჰიდრანტების მოწყობის სამუშაოებს. არსებული ინფორმაციით, აღნიშნული მცირე მასშტაბის სამუშაოები მიმდინარეობს მძიმე ტექნიკის გამოყენების გარეშე.

მიღებული ინფორმაციის თანახმად, აღნიშნული სამუშაოების დასრულება უახლოეს პერიოდში, სარწყავი სეზონის დაწყებამდეა მოსალოდნელი. შესაბამისად, განიხილება არსებული სამშენებლო ბანაკის დემოილიზაცია.

G-42-ის დარჩენილი დაახლოებით 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის სარეაბილიტაციო სამუშაოების განახლება სამომავლოდ, ცალკე ხელშეკრულების ფარგლებში იგეგმება.

გთხოვთ, დაადასტუროთ აღნიშნული ინფორმაცია ან, საჭიროების შემთხვევაში, მოგვაწოდოთ შესაბამისი შესწორებები და განახლებული ინფორმაცია.

3. ნარჩენების მართვა და კანონმდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისობა

თქვენი კომპანიის მიერ ადრე მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად:

- 2020 წლის 27 ოქტომბრის №9242-გ წერილის საფუძველზე, სოფელ ნანიანის მიმდებარედ, ე. წ. მშრალ ხევში, სოფლის საზღვრიდან დაახლოებით 500 მეტრის დაშორებით, გამოიყო ტერიტორია სარეაბილიტაციო სამუშაოების შედეგად წარმოქმნილი სამშენებლო ნარჩენებისა და ამოღებული ნატანი გრუნტის განსათავსებლად. უკუჩაყრილი გრუნტი მთელ საპროექტო ტერიტორიაზე ბუნებრივი რელიეფის შესაბამისად მოსწორდა;
- 2021 წლიდან შპს „საქართველოს მელიორაციას“ აქვს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმებული ნარჩენების მართვის გეგმები, რომლებიც მოიცავს კომპანიის საქმიანობის მთელ ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების შესახებ ინფორმაციას და საჭიროების შემთხვევაში ახლდება.
- გთხოვთ, მოგვაწოდოთ განახლებული ინფორმაცია და შესაბამისი დოკუმენტაცია ზემოაღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით, კერძოდ:
- არის თუ არა ნანიანის ნარჩენების განთავსების ადგილი ოფიციალურად ნებადართული ინერტული ნარჩენების განთავსებისთვის საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობის მოთხოვნების შესაბამისად;
- განახლდა თუ არა ნარჩენების მართვის გეგმა და შეთანხმდა თუ არა მისი განახლებული ვერსია საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან;
- შესაძლებლობის შემთხვევაში, გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ამ პროექტის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული დოკუმენტური მტკიცებულებები, მათ შორის ნარჩენების საბოლოო განთავსების ან აღდგენის/რეციკლირების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია, ნარჩენების გადაცემის მიღება-ჩაბარების აქტები და სხვა შესაბამისი ჩანაწერები;
- ასევე, გთხოვთ მოგვაწოდოთ ნარჩენების განთავსების ადგილებთან დაკავშირებით ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებთან ან მიწის კერძო მესაკუთრეებთან გაფორმებული შესაბამისი შეთანხმებები, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, და ინფორმაცია აღნიშნული ტერიტორიების გარემოსდაცვითი სტატუსის შესახებ.

4. კონტრაქტორის სამშენებლო ბანაკისთვის გამოყენებული მიწის ნაკვეთის სტატუსი

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ კონტრაქტორის სამშენებლო ბანაკისთვის გამოყენებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის იჯარის ან სარგებლობის უფლების დამადასტურებელი შესაბამისი დოკუმენტაცია.

ამასთანავე, გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ინფორმაცია: სამშენებლო ბანაკის მოწყობისა და ფუნქციონირების მიზნით, საჭირო იყო თუ არა აღნიშნული მიწის ნაკვეთის მიზნობრივი დანიშნულების ცვლილება და, საჭიროების შემთხვევაში, განხორციელდა თუ არა შესაბამისი პროცედურები საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნების შესაბამისად.

5. ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვა

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკისა და სხვა დროებითი ინფრასტრუქტურის ტერიტორიებზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, ცალკე დასაწყობების, შენახვისა და შემდგომ აღდგენის მიზნით გამოყენების შესახებ, მათ შორის შესაბამისი პროცედურები, ჩანაწერები და ფოტომასალა, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.

6. საჩივრები და პრეტენზიები

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ინფორმაცია 2024-2026 წლებში საგარეჯოსა და გურჯაანის სერვისცენტრებში მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში განხორციელებულ სარეაბილიტაციო სამუშაოებთან დაკავშირებით მოსახლეობის, ფერმერებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების მიერ წარდგენილი საჩივრებისა და პრეტენზიების შესახებ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.

ასევე, შესაძლებლობის შემთხვევაში, გთხოვთ მოგვაწოდოთ შესაბამისი ჩანაწერები საჩივრების რეგისტრაციის, განხილვისა და გადაწყვეტის შესახებ.

7. ტერიტორიის აღდგენა

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ დოკუმენტაცია და ფოტომასალა, რომლებიც ადასტურებს დასრულებული სამუშაოების ტერიტორიების დასუფთავებას, დროებითი ინფრასტრუქტურის გატანას და სამუშაოების შედეგად დარღვეული ტერიტორიების სათანადო აღდგენას.

8. სამშენებლო კონტრაქტორთან კოორდინაცია

ADB-ის მოთხოვნების შესაბამისად, გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ფარგლებში ინფორმაციის სრულყოფილად გადამოწმებისთვის საჭიროა უშუალო კომუნიკაცია სამშენებლო კონტრაქტორთან — შპს „Smart Solution“-თან.

შესაბამისად, გთხოვთ, მოგვაწოდოთ კონტრაქტორი კომპანიის იმ პასუხისმგებელი წარმომადგენლის საკონტაქტო ინფორმაცია, რომელიც უშუალოდ იყო ჩართული აღნიშნული სამუშაოების განხორციელებაში და შეძლებს გარემოსდაცვითი, ნარჩენების მართვის, შრომის უსაფრთხოებისა და სამშენებლო ბანაკის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე დეტალური ინფორმაციისა და შესაბამისი დოკუმენტაციის მოწოდებას.

წინასწარ გიხდით მადლობას თანამშრომლობისა და მოთხოვნილი ინფორმაციის მოწოდებისთვის.

3. ნარჩენების მართვა და კანონმდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისობა

თქვენი კომპანიის მიერ ადრე მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად:

- 2020 წლის 27 ოქტომბრის №9242-გ წერილის საფუძველზე, სოფელ ნანიანის მიმდებარედ, ე. წ. მშრალ ხევში, სოფლის საზღვრიდან დაახლოებით 500 მეტრის დაშორებით, გამოიყო ტერიტორია სარეაბილიტაციო სამუშაოების შედეგად წარმოქმნილი სამშენებლო ნარჩენებისა და ამოღებული ნატანი მასალის განსათავსებლად. უკუჩაყრილი მასალა მთელ საპროექტო ტერიტორიაზე ბუნებრივი რელიეფის შესაბამისად მოსწორდა.
- 2021 წლიდან შპს „საქართველოს მელიორაციას“ აქვს სამინისტროსთან შეთანხმებული ნარჩენების მართვის გეგმები, რომლებიც მოიცავს კომპანიის საქმიანობის მთელ ტერიტორიაზე წარმოქმნილ ნარჩენებს და საჭიროების შემთხვევაში ახლდება.
- გთხოვთ, მოგვაწოდოთ განახლებული ინფორმაცია ზემოაღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით, კერძოდ:

- არის თუ არა ნაწიანის ნარჩენების განთავსების ადგილი ოფიციალურად ნებადართული ინერტული ნარჩენების განთავსებისთვის საქართველოს მთავრობის №421 დადგენილების მოთხოვნების შესაბამისად;
- განახლდა თუ არა ნარჩენების მართვის გეგმა და შეთანხმდა თუ არა განახლებული გეგმა სამინისტროსთან;
- შესაძლებლობის შემთხვევაში, გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ამ პროექტის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული დოკუმენტური მტკიცებულებები, მათ შორის ნარჩენების საბოლოო განთავსების ან რეციკლირების დამადასტურებელი ჩანაწერები (ჭარბი გრუნტის, ქანების ან სამშენებლო ნარჩენების განთავსების ნებადართული ადგილების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია, მიღება-ჩაბარების აქტები, გადაცემის დამადასტურებელი ჩანაწერები და სხვა);
- ასევე, გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებთან ან მიწის კერძო მესაკუთრეებთან გაფორმებული შესაბამისი შეთანხმებები და დადასტურება, რომ ნარჩენების განთავსების აღნიშნული ადგილები არ ახდენს ზემოქმედებას გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით სენსიტიურ ტერიტორიებზე.

4. კონტრაქტორის სამშენებლო ბანაკისთვის გამოყენებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის იჯარის ხელშეკრულება

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ კონტრაქტორის სამშენებლო ბანაკისთვის გამოყენებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის იჯარის ხელშეკრულება.

ამასთანავე, გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ინფორმაცია: სამშენებლო ბანაკის მოწყობის მიზნით, ოფიციალურად შეიცვალა თუ არა მიწის ნაკვეთის მიზნობრივი დანიშნულება საქართველოს კანონის „მიწის მიზნობრივი დანიშნულების განსაზღვრისა და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მდგრადი მართვის შესახებ“ მე-6 მუხლის შესაბამისად.

5. ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვა

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, დასაწყობებისა და მართვის შესახებ, მათ შორის შესაბამისი ჩანაწერები ან პროცედურები, არსებობის შემთხვევაში.

6. საჩივრები და პრეტენზიები

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ინფორმაცია 2024-2026 წლებში საგარეჯოსა და გურჯაანის სერვისცენტრებში მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში განხორციელებულ სარეაბილიტაციო სამუშაოებთან დაკავშირებით რეგისტრირებული საჩივრებისა და პრეტენზიების შესახებ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.

7. ტერიტორიის აღდგენა

გთხოვთ, მოგვაწოდოთ ნებისმიერი დოკუმენტაცია და ფოტომასალა, რომელიც ადასტურებს, რომ სამშენებლო ობიექტები დასუფთავდა და ტერიტორიები პირვანდელ მდგომარეობამდე აღდგა.

8. სამშენებლო კონტრაქტორთან კოორდინაცია

ADB-ის მოთხოვნის შესაბამისად, აუდიტის პროცედურული სანდოობის უზრუნველსაყოფად საჭიროა უშუალო კომუნიკაცია სამშენებლო კონტრაქტორთან — შპს „Smart Solution“-თან.

ვინაიდან სამშენებლო კონტრაქტორი დაიქირავა შპს „საქართველოს მელიორაციამ“, ADB ითხოვს, რომ შპს „საქართველოს მელიორაციამ“ კონტრაქტორს ოფიციალურად გადაუგზავნოს ჩვენი გუნდის მიერ მომზადებული კითხვები (იხილეთ ამ წერილის დანართი 1).

გთხოვთ, აღნიშნული წერილი კონტრაქტორს შეძლებისდაგვარად მოკლე ვადაში გადაუგზავნოთ, რათა მას პასუხის მოსამზადებლად მიეცეს თხუთმეტი (15) სამუშაო დღე.

წერილის ასლი ასევე უნდა მიეწოდოს პროექტის განმახორციელებელ ერთეულს (PIU). შემდგომში, შესაბამისი მიმოწერის ასლები უნდა აისახოს გარემოსდაცვითი შესაბამისობის კვლევის ანგარიშში (EDDR).

დანართი: 1 გვერდი

პატივისცემით,

ლაშა დოლიძე

მინისტრის მოადგილე

7 მაისი, 2026 წელი

N° 2690/01

შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ წარმოდგენილი ოფიციალური განმარტებითი
წერილი და პასუხები (2026 წლის 20 მაისი)

შპს „საქართველოს მელიორაციის“ წერილის არაოფიციალური თარგმანი
საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთვის

წერილის №: 3-2584

თარიღი: 20/05/2026

ვის: ბატონ ლაშა დოლიძეს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის
მინისტრის მოადგილეს

ვისგან: გიგლა თამაზაშვილი, შპს „საქართველოს მელიორაციის“ გენერალური
დირექტორი

ბატონო ლაშა,

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს 7 მაისის №2690/01 წერილის
პასუხად, რომელიც ეხება შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ ამჟამად
სარეაბილიტაციო ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის G-41 და G-42
გამანაწილებლებზე აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკის
მოთხოვნების შესაბამისად გარემოსდაცვითი აუდიტის განხორციელებას, გიზიარებთ
ჩვენს ხელთ არსებულ ინფორმაციასა და მასალებს.

ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებით დასმულ კითხვებზე გაცნობებთ, რომ
საქართველოს ნარჩენების მართვის კოდექსის 21-ე მუხლის შესაბამისად, უკუჩაყრის
ოპერაციებისთვის ან სამშენებლო მიზნებისთვის ვარგისი ინერტული ნარჩენი
ნაგავსაყრელზე არ განთავსდება, თუ იგი, სახელმწიფო ან მუნიციპალურ ორგანოსთან
შეთანხმებით, გამოიყენება პროექტით გათვალისწინებული უკუჩაყრის
ოპერაციებისთვის ან სამშენებლო მიზნებისთვის. შპს „საქართველოს მელიორაციამ“
კონკრეტული ადგილის განსაზღვრის მიზნით ოფიციალურად მიმართა გურჯაანის
მუნიციპალიტეტის მერს, რის საფუძველზეც სოფელ ნანიანში, ე. წ. „მშრალ ხევში“,
სოფლის დასასრულიდან 500 მეტრის დაშორებით გამოიყო ტერიტორია.
ზემოაღნიშნული მუხლის შესაბამისად, აღნიშნულ ტერიტორიას ინერტული
ნარჩენების ნაგავსაყრელის სტატუსი არ ესაჭიროებოდა.

ამასთან, საქართველოს ნარჩენების მართვის კოდექსის მე-14 მუხლის შესაბამისად, შპს
„საქართველოს მელიორაციის“ ნარჩენების მართვის გეგმა პერიოდულად, ყოველ 3
წელიწადში ერთხელ, ან წარმოქმნილი ნარჩენების სახეობის ან რაოდენობის
ცვლილებისა და დამუშავების პროცედურებში არსებითი ცვლილებების შემთხვევაში
ახლდება. აღნიშნული გეგმა 2024 წელს განახლდა და საქართველოს გარემოს დაცვისა
და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმდა 3 წლის ვადით — 2026 წლის
ჩათვლით.

რაც შეეხება ამ პროექტის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვასთან
დაკავშირებულ დოკუმენტებს, მათ შორის საბოლოო განთავსების ან რეციკლირების

შესახებ დოკუმენტაციას, აგრეთვე სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვისა და მართვის შესახებ ინფორმაციას — კომპანიას აღნიშნული პროექტის ფარგლებში ასეთი ჩანაწერები არ გააჩნია. ამასთან, ზემოაღნიშნული სამუშაოები გარემოსდაცვით შეფასებას არ საჭიროებდა, ვინაიდან ისინი არსებული გამანაწილებელი ქსელის რეაბილიტაციას ეხებოდა.

არსებული მდგომარეობის მიხედვით, შპს „Smart Solution“ ამჟამად G-42 ობიექტზე გამანაწილებელ ქსელში წყლის გამშვები ჰიდრანტების მოწყობის სამუშაოებს ახორციელებს. მიმდინარეობს რკინაბეტონის სამუშაოები, კერძოდ: ჭების, არხებისა და სხვა ნაგებობების მოწყობა, აგრეთვე არხის გასწვრივ ტერიტორიის ხეებისა და ბუჩქებისგან გაწმენდა. ხელშეკრულების თანახმად, სამუშაოების დასრულება 2026 წლის 10 ივნისისთვისაა დაგეგმილი. თუმცა, სავარაუდოა, რომ სარწყავი სეზონის დაწყებამდე სამუშაოები სრულად ვერ დასრულდება. რაც შეეხება G-42-ის დარჩენილი 8–9 კმ-იანი მონაკვეთის სამომავლო რეაბილიტაციას, ამ ეტაპზე ინფორმაცია არ გვაქვს.

7 მაისის №2690/01 წერილში აღნიშნული დამატებითი დეტალების მისაღებად მივმართავთ კონტრაქტორ კომპანიას მათ ხელთ არსებული მასალების მოთხოვნით, რომლებიც ასევე გადმოგეცემათ.

ამასთანავე, გიგზავნით WeTransfer-ის ბმულს (KMZ და MDB ფაილები), რომელზეც ასახულია ქვემო სამგორის მარცხენა მთავარი არხის G-41 და G-42 გამანაწილებლების უკვე რეაბილიტირებული და სარეაბილიტაციო მონაკვეთები: [ბმული მოცემულია ორიგინალ დოკუმენტში].

პატივისცემით,

(ხელმოწერილია/ელექტრონულად დამოწმებულია)

გიგლა თამაზაშვილი

გენერალური დირექტორი

N 3-2584
20/05/2026

2584-3-2-202605201710

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის

მინისტრის მოადგილეს

ბატონ ლაშა დოლიძეს

ბატონო ლაშა,

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს 7 მაისის N2690/01 წერილის პასუხად, რომელიც ეხება აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკის მოთხოვნათა შესაბამისად გარემოსდაცვითი აუდიტის განხორციელებას ქვემო სამგორის მარცხენა მაგისტრალური არხის G-41 და G-42 გამანაწილებლებზე, და რომლის რეაბილიტაციაც მიმდინარეობს შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ, გიზიარებთ ჩვენს ხელთ არსებულ ინფორმაციას და მასალებს.

ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებით დასმულ კითხვებზე, მოგახსენებთ, რომ საქართველოს ნარჩენების მართვის კოდექსის 21-ე მუხლის შესაბამისად, ინერტული ნარჩენები, რომლებიც გამოსადეგია ამოვსების ოპერაციებისთვის ან მშენებლობის მიზნებისთვის, შესაძლებელია არ განთავსდეს ნაგავსაყრელზე, თუ ისინი, სახელმწიფო ან მუნიციპალიტეტის ორგანოსთან შეთანხმებით, ამოვსებითი ოპერაციებისთვის ან პროექტით გათვალისწინებული მშენებლობის მიზნებისთვის იქნება გამოყენებული. შპს „საქართველოს მელიორაციამ“ ოფიციალურად მიმართა გურჯაანის მუნიციპალიტეტის მერს კონკრეტული ადგილის მისათითებლად, რომლის საფუძველზეც გამოყოფილ იქნა ტერიტორია სოფელ ნაწიანში, ე.წ. მშრალ ხევზე, სოფლის ბოლოდან 500მ-ში. აღნიშნული ტერიტორია, ზემოხსენებული მუხლის თანახმად, არ საჭიროებდა ინერტული ნარჩენების პოლიგონის სტატუსის ქონას.

გარდა ამისა, შპს „საქართველოს მელიორაციის“ ნარჩენების მართვის გეგმა, საქართველოს ნარჩენების მართვის კოდექსის მე-14 მუხლის შესაბამისად, ახლდებოდა პერიოდულად, ყოველ 3 წელიწადში ერთხელ, ან წარმოქმნილი ნარჩენების სახეობის, რაოდენობის შეცვლის და დამუშავების პროცესში არსებითი ცვლილებების შეტანის შემთხვევაში. აღნიშნული გეგმა განაზღვდა 2024 წელს და შეთანხმებულ იქნა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან 3 წლის ვადით - 2026 წლის ჩათვლით.

რაც შეეხება დოკუმენტებს, აღნიშნული პროექტის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის, მათ შორის საბოლოო განთავსების ან რეციკლირების შესახებ, და ინფორმაციას ბანაკის ტერიტორიაზე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, დასაწყობებისა და მართვის შესახებ - აღნიშნული პროექტის ფარგლებში, კომპანიას არ მოეპოვება, მეტიც, აღნიშნული სამუშაოები არ საჭიროებდა გარემოსდაცვით შეფასებას, ვინაიდან ეხებოდა არსებული განამაწილებელი ქსელის რეაბილიტაციას.

არსებული მდგომარეობის თვალსაზრისით, ამჟამად შპს „სმარტ სოლუშენს“ G-42 ობიექტზე აწარმოებს გამანაწილებელ ქსელზე წყალგამშვები ჰიდრანტების მოწყობის სამუშაოებს. მიმდინარეობს რკინაბეტონის სამუშაოები, კერძოდ: ჭების, არხისა და სხვა ნაგებობების მოწყობა და არხის გასწვრივ ტერიტორიის გაწმენდა ხე-ბუჩქნარისაგან. ხელშეკრულების თანახმად, სამუშაოების დასრულება გათვალისწინებულია 2026 წლის 10 ივნისს. თუმცა, სავარაუდოა, რომ სამუშაოები სრულად ვერ დასრულდება სარწყავი სეზონის დაწყებამდე. რაც შეეხება G-42-ის დარჩენილი 8-9 კმ მონაკვეთის სამომავლო რეაბილიტაციას, აღნიშნულთან დაკავშირებით, ამ ეტაპზე რაიმე სახის ინფორმაცია არ გაგვაჩნია.

7 მაისის N2690/01 წერილში აღნიშნული დამატებითი დეტალებისთვის, მივმართეთ კონტრაქტორ კომპანიას და გამოვითხოვეთ მათ ხელთ არსებულ მასალებს, რაც ასევე გაზიარებული იქნება თქვენთან.

აქვე, გიგზავნით Wetransfer-ის ბმულს (KMZ და MDB ფაილს), რომელზეც ასახულია ქვემო სამგორის მარცხენა მაგისტრალური არხის გ-41 და გ-42 გამანაწილებლების უკვე რეაბილიტირებული და სარეაბილიტაციო მონაკვეთები. <https://slink.com/n9w6q9j>.

პატივისცემით,

გიგლა თაბაჩაშვილი

გენერალური დირექტორი

<https://edocument.ge/mea/public/#/2584-გ-2-202605201710>

შპს „სმარტ სოლუშენს“ (LLC Smart Solution)

ასლი: საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

ბატონო/ქალბატონო,

ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის რეაბილიტაციის პროექტის (არეალები 5 და 6) ფარგლებში მიმდინარე გარემოსდაცვითი აუდიტის (EDDR) ფარგლებში, აზიის განვითარების ბანკის (ADB) უსაფრთხოების პოლიტიკის შესაბამისად, გთხოვთ 15 სამუშაო დღის ვადაში მოგვაწოდოთ შემდეგი დოკუმენტური მტკიცებულებები 2024-2026 წლების სამუშაო პერიოდისთვის:

1. ნარჩენების მართვა: ნარჩენების ტრანსპორტირებისა და განთავსების დამადასტურებელი დოკუმენტები (მაგალითად მიღება-ჩაბარების აქტები და სხვა). განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციეთ აზბესტმემცველი მასალების (ACM) (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) და სხვა სახიფათო ნარჩენების დამუშავებასა და განადგურებასთან დაკავშირებულ ჩანაწერებს/დოკუმენტებს.
2. ნიადაგის დაცვა: ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნისა და შენახვის დამადასტურებელი აქტები/ოქმები.
3. ბანაკის მოწყობა: ბანაკის ტერიტორიის გეგმა-ნახაზები, სადაც მითითებული იქნება საწვავის საცავის, ნარჩენების სეპარაციის და სეპტიკური ავზების განლაგება. სამშენებლო ბანაკის მოწყობაზე საიჯარო ხელშეკრულება;
4. წყლისა და მტვრის მართვა: მტვრის ჩასახშობად წყლის გამოყენების ჩანაწერები და წყლის წყაროს დაბინძურების თავიდან ასაცილებლად მიღებული ზომების ჩანაწერები;
5. შრომის უსაფრთხოება და გარემოს დაცვა: ინციდენტების რეგისტრაციის ჟურნალი, ასევე პერსონალის ეკიპირების (პირადი დაცვის საშუალებები) გაცემის აღრიცხვის ფურცლები;
6. პერსონალის მომზადება: თანამშრომლებისთვის ჩატარებული გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების ინსტრუქტაჟის ოქმები;
7. საზოგადოებასთან ურთიერთობა: ადგილობრივ მოსახლეობასთან ჩატარებული კონსულტაციების ოქმები და ჩანაწერები.
8. საჩივრების მართვის მექანიზმი: წარმოადგინეთ საჩივრების რეგისტრაციის ჟურნალი, სადაც ასახული იქნება ინფორმაცია ადგილობრივი მოსახლეობის მხრიდან დაფიქსირებული პრეტენზიების შესახებ (მაგალითად: მტვერი, ხმაური, გზების ჩახერგვა და სხვა). ჟურნალი უნდა მოიცავდეს ჩანაწერებს საჩივრების მიღების თარიღის, შინაარსისა და მათზე რეაგირების შესახებ.
9. შესრულებული სამუშაოები: სამუშაოების დასრულების ამსახველი ნახაზები. ასევე ნებისმიერი დოკუმენტაცია და ფოტომასალა, რომელიც ადასტურებს, რომ სამშენებლო ობიექტები გაიწმინდა და აღდგა პირვანდელ მდგომარეობაში;

პატივისცემით,

შპს „საქართველოს მელიორაცია“

გარემოს დაცვისა და სოფლის
მეურნეობის სამინისტრო

09 ივნისი 2026

მარშალ გელოვანის გამზ. N34
0159 თბილისი, საქართველო
+995 32 237 80 13
+995 32 237 80 44
info@mepa.gov.ge

N 3368/01

სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თავმჯდომარეს

ბატონო ოთარ ედიშერაშვილს

ბატონო ოთარ,

გაცნობებთ, რომ აზიის განვითარების ბანკის (ADB) მხარდაჭერით მიმდინარეობს ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის მარცხენა მაგისტრალური არხის რეაბილიტაციის პროექტის G-41 და G-42 გამანაწილებლების (ე.წ. არხალები 5 და 6) გარემოსდაცვითი აუდიტი. აღნიშნული გამანაწილებლების რეაბილიტაცია ხორციელდება შპს „საქართველოს მელიორაცია“-ს მიერ. აღნიშნული პროექტი მდებარეობს საგარეჯოსა და გურჯაანის მუნიციპალიტეტებში, ყორულის ალკვეთილის სიახლოვეს. საერთაშორისო გარემოსდაცვითი სტანდარტების (ADB SPS 2009) შესაბამისად, აუცილებელია პროექტის ზემოქმედების არეალის სიზუსტით განსაზღვრა დაცული ტერიტორიების საზღვრებთან მიმართებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, გთხოვთ მოგვაწოდოთ შემდეგი ინფორმაცია:

1. კარტოგრაფიული მონაცემები - მარიამჯერის სახელმწიფო ნაკრძალის, ციე-გომბორის ალკვეთილის, ყორულის ალკვეთილისა და იერის ალკვეთილის დაზუსტებული საზღვრები Shape ან KMZ ფორმატში (WGS84 კოორდინატთა სისტემაში).
2. შესაბამისობის დადასტურება - წერილს თან ერთვის „საქართველოს მელიორაციის“ მიერ, N გ-2584 (20/05/2026) წერილით მოწოდებული G-41 და G-42 არხების რეაბილიტირებული და სამომავლოდ დასასრულებელი მონაკვეთების კოორდინატები (KMZ და MDB ფაილები). გთხოვთ, თქვენს ხელთ არსებული მონაცემების საფუძველზე ოფიციალურად დაგვიდასტუროთ, რომ დაცული ტერიტორიების საზღვრებში და მის უშუალო სიახლოვეს (კერძოდ, G-42 არხის დარჩენილ 8-9 კმ-იან მონაკვეთზე) რაიმე სახის სამუშაოები ჯერ არ შესრულებულა.

დამატებით გაენოზებო, რომ 2026 წლის 24 აპრილს ჩატარებული საცელე ვიზიტებისა და ფოტოფიქსაციის
საფუძველზე, G-42-ის გამანაწილებლის დაცული ტერიტორიასთან ახლოს მდებარე მონაკვეთზე რაიმე
ხაზის სამშენებლო ინტერვენცია არ დასტურდება. თქვენი ოფიციალური დასტური კრიტიკულად
მნიშვნელოვანია აუდიტის ანგარიშის წარმატებით დასრულებისთვის.

პატივისცემით,
ბექა ქაჩაშია

პირველადი სტრუქტურული ერთეულის ხელმძღვანელი
პელიორაციისა და შინის შართვის პოლიტიკის დეპარტამენტი

<https://edocument.ge/mas/public/W/3368-01-2-202608091450>

To Mr. Otar Edisherashvili

The Chairman of the Agency of Protected Areas of Georgia (APA)

09 June 2026

N 3368/01

Mr. Otar, we would like to inform you that, with the support of the Asian Development Bank (ADB), an environmental audit is currently being conducted for the rehabilitation project of the distribution canals G-41 and G-42 (Areas 5 and 6) of the Left Main Canal of the Lower Samgori Irrigation System. The rehabilitation of these networks is being implemented by Georgian Amelioration LLC. The project is located within the Sagarejo and Gurjaani Municipalities, in the vicinity of the Korugi Managed Reserve.

In accordance with the international environmental standards (ADB Safeguard Policy Statement, 2009), it is necessary to accurately determine the project's area of influence in relation to the boundaries of protected areas. Therefore, we kindly request that you provide the following information:

1. Cartographic Data – Updated boundary data for Mariamjvari State Nature Reserve, Tsiv-Gombori Managed Reserve, Korugi Managed Reserve, and Iori Managed Reserve in Shape (SHP) or KMZ format, using the WGS84 coordinate reference system.
2. Confirmation of Compliance – Attached to this letter there are the coordinates of the rehabilitated sections and the sections yet to be completed of the G-41 and G-42 canals (KMZ and MDB files), provided by Georgian Amelioration LLC under Letter No. G-2584 dated 20 May 2026. Based on the information available to your Agency, we kindly request your official confirmation that no works of any kind have yet been carried out within the boundaries of the protected areas or in their immediate vicinity, particularly along the remaining 8–9 km section of the G-42 canal.

In addition, we would like to inform you that, based on field visits and photographic documentation conducted on 24 April 2026, no evidence of construction activities or other interventions was observed on the section of distribution canals G-42 located near the protected area. Your official confirmation is critically important for the successful completion of the environmental audit report.

Respectfully,

Beqa Dzadzamia

Head of Division

Department of Irrigation and Land Management Policy

ინერტული ნარჩენების განთავსებასთან დაკავშირებით გურჯაანის მუნიციპალიტეტთან მიმოწერა (2020 წლის ოქტომბერი)

შპს „საქართველოს მელიორაციის“ წერილის არაოფიციალური თარგმანი გურჯაანის
მუნიციპალიტეტისთვის

წერილის №: 8-3056

თარიღი: 22/09/2020

ვის: ბატონ არჩილ ხანდამაშვილს, გურჯაანის მუნიციპალიტეტის მერს

ვისგან: დავით წითლიძე, შპს „საქართველოს მელიორაციის“ გენერალური
დირექტორი

ბატონო არჩილ,

გაცნობებთ, რომ შპს „საქართველოს მელიორაცია“ მუშაობს „ქვემო სამგორის სარწყავი
სისტემის მარცხენა მთავარი არხის რეაბილიტაციის (III ეტაპი)“ და „ქვემო სამგორის
სარწყავი სისტემის მარცხენა მთავარი არხის I რიგის G-42 და მისი II რიგის
გამანაწილებლების რეაბილიტაციის“ დეტალურ საინჟინრო პროექტებზე. ქვემო
სამგორის სარწყავი სისტემის აღნიშნული მონაკვეთი გადის გურჯაანის
მუნიციპალიტეტის სოფლებზე — კაჭრეთი, მელაანი, არაშენდა და კოდალო.

საპროექტო და სახარჯთაღრიცხვო დოკუმენტაციის მომზადებისას საჭიროა
დაზუსტდეს დემონტაჟის შედეგად წარმოქმნილი სამშენებლო ნარჩენებისა და
არხიდან ამოღებული ნატანი გრუნტის განთავსების ადგილამდე ტრანსპორტირების
მანძილი.

გთხოვთ, მიუთითოთ ნატანი გრუნტისა და დემონტაჟის შედეგად წარმოქმნილი
სამშენებლო ნარჩენების განთავსების ადგილი და შესაბამისი მანძილი
კილომეტრებში.

პატივისცემით,

დავით წითლიძე

გენერალური დირექტორი

შპს საქართველოს მელიორაცია Georgian Amelioration LTD

N გ-3056
22/09/2020

3056-გ-2-202009221749

გურჯაანის მუნიციპალიტეტის მერს

პატონ პრჩილ ხანდამაშვილს

პატონო პრჩილ,

მოგახსენებთ, რომ შპს „საქართველოს მელიორაცია“ მუშაობს ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის მარცხენა მაგისტრალური არხის რეაბილიტაციის (III ეტაპი) და „ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის მარცხენა მაგისტრალური არხის I რიგის გ-42-ის და მისი II რიგის გამანაწილებლების რეაბილიტაციის“ დეტალურ საინჟინრო პროექტებზე. ქვემო სამგორის სარწყავი სისტემის აღნიშნული მონაკვეთი გადის გურჯაანის მუნიციპალიტეტის სოფლებზე - კაჭრეთი, მელაანი, არაშენდა, ქოდალო.

საპროექტო-საბარჯთაღრიცხვო დოკუმენტაციის დამუშავების პერიოდში, აუცილებლობას წარმოადგენს დემონტირებული სამშენებლო ნაგვის და არხიდან ამოღებული დანალექი გრუნტის ნაგავსაყრელამდე წიფვის მანძილის დაზუსტება.

გთხოვთ, მიგვითითოთ ადგილი კილომეტრების მითითებით, დანალექი გრუნტის და დემონტირებული სამშენებლო ნარჩენების განსათავსებლად.

პატივისცემით,

დავით წითლიძე

გენერალური დირექტორი

0114, ქ.თბილისი, გ. გულუას ქ. N6 ტელ: (995 32) 2 001000
Georgia, Tbilisi, G. Gulua str. N6 Tel: (995 32) 2 001000
info@ag.ge www.ag.ge

გურჯაანის მუნიციპალიტეტის მერია
City Hall of Gurjaani Municipality

ქ.გურჯაანი, ნონეშვილის გამზ. #13/Gurjaani, Noneshvili St.#13 ინდექსი / Index : 1500 ტელ / Tel: (0353 220004)
საიდენტიფიკაციო კოდი / Cap. Code: 227765022 ელ.ფოსტა/ Email: info@gurjaani.gov.ge

KA000050389915920

№ 9242-გ

27 / ოქტომბერი / 2020 წ.

შპს საქართველოს მელიორაციის
გენერალურ დირექტორს
დავით წითლიძეს

თქვენი 2020 წლის #გ-3056 წერილის პასუხად გაცნობებთ, რომ სარწყავი სისტემის რეაბილიტაციისას
დემონტირებული სამშენებლო ნაგვის და ამოღებული დანალექი გრუნტის დასაფრედად გამოყოფილია
ტერიტორია სოფელ ნანიანში ე. წ. მშრალ ხევზე სოფლის ბოლოდან 500მ-ში.

გურჯაანის მუნიციპალიტეტის მერის
მოადგილე

ხელმოწერა/ს
შტამბა/საბუღალტრო
ელემენტები

სიმონ ქოჩორაშვილი

დანართი 3. წინასწარი შეხვედრა შპს „საქართველოს მელიორაციასთან“ (2026
წლისთებერვალი)

დანართი 4. ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციისთვის დასმული ძირითადი კითხვები

- არსებული რუკების მიხედვით, სარეაბილიტაციო სამუშაოები აღკვეთილის საზღვართან ძალიან ახლოს მიმდინარეობს. დაფიქსირებულა თუ არა დაცული ტერიტორიის ფარგლებში სამშენებლო ტექნიკის განთავსების ან მასალების დასაწყობების შემთხვევები?
- კონკრეტულად სად გადის აღკვეთილის საზღვარი ადგილზე და როგორ კონტროლდება მისი დაცვა სამშენებლო (სარეაბილიტაციო) სამუშაოების მიმდინარეობისას?
- სამშენებლო სამუშაოების მიმდინარეობისას დაფიქსირებულა თუ არა ჭარბი ხმაურით ან მტვრით გამოწვეული ზემოქმედება აღკვეთილის ფაუნაზე, განსაკუთრებით ფრინველებზე?
- დაფიქსირებულა თუ არა აღკვეთილის მიმდებარე ტერიტორიაზე ხეების უნებართვო ჭრის ან მცენარეული საფარის დაზიანების შემთხვევები?

- დაფიქსირებულია თუ არა სამშენებლო სამუშაოებთან დაკავშირებული ინვაზიური სახეობების გავრცელება?
- იყენებდა თუ არა კონტრაქტორი აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებულ წყლის რესურსებს ტექნიკური მიზნებისთვის?
- დაფიქსირებულია თუ არა სამშენებლო ნარჩენების ან ჩამდინარე წყლების მოხვედრა მდინარე იორის კალაპოტში, რომელიც აღკვეთილის ტერიტორიის ნაწილია?
- შეუდგენიათ თუ არა რეინჯერებს პროექტის განხორციელების პერიოდში გარემოსდაცვითი დარღვევის რომელიმე ფაქტზე შესაბამისი ოქმი?
- წარმოშობილა თუ არა მშენებელსა და აღკვეთილის ადმინისტრაციას შორის რაიმე ტექნიკურ საკითხთან დაკავშირებული უთანხმოება ან კონფლიქტი?

დანართი 5. წინასწარი შეხვედრა ყორულის აღკვეთილის ადმინისტრაციასთან (2026 წლის მარტი)

დანართი 6. მოსახლეობასთან გამართული შეხვედრის პროცესის ამსახველი
ფოტოდოკუმენტაცია (2026 წლის აპრილი)

დანართი 7. შეხვედრის მონაწილეთა სია და ხელმოწერები (2026 წლის აპრილი)

ქვემოთ ხელმოწერით ვადასტურებ, რომ აუდიტის ფარგლებში გამართულ შეხვედრაში მივიღე მონაწილეობა და თანხმობას ვაცხადებ, ჩემი სახელი, გვარი, საკონტაქტო ინფორმაცია და ხელმოწერა გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ პროექტის აუდიტის, კონსულტაციების დოკუმენტირებისა და შესაბამისობის კვლევის ანგარიშის (DDR) მომზადებისა და განახლების მიზნებისთვის.

გამოკითხულთა სია ძ.მ.პ. პეტრეაშვილი პირადი ინტერვიუ გერმანია

#	სახელი გვარი	სტატუსი (ადგილობრივი, ფერმერი)	საკონტაქტო ინფორმაცია	ხელმოწერა
1.	ენგის მსაფა	Smart Solution	557 768010	თ. მსაფა
2.	მამუკა მამუკა	მოსახლე	591602325	თ. მამუკა
3.	მამუკა მამუკა	მოსახლე	555095362	მ. მამუკა
4.	მამუკა მამუკა	მოსახლე	577625517	მ. მამუკა
5.	მამუკა მამუკა	მოსახლე	555852867	მ. მამუკა
6.	სოსო ივანოვი	მოსახლე	—	ს. ივანოვი
7.	მამუკა მამუკა	მოსახლე	—	მ. მამუკა
8.	მამუკა მამუკა	მოსახლე	571151907	მ. მამუკა
9.	მამუკა მამუკა	მოსახლე	571157585	მ. მამუკა
10.				

თარიღი: 24 აპრილი 2026

მოსახლეობასა და ფერმერებთან შეხვედრისას დასმული ძირითადი კითხვები

-
- მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში აქტიური სამშენებლო სამუშაოების მიმდინარეობისას რამდენად შემაწუხებელი იყო თქვენთვის სამუშაოებით გამოწვეული მტვერი ან ხმაური?
- აწარმოებდა თუ არა სამშენებლო კონტრაქტორი გზების მორწყვას მტვერის წარმოქმნის შესამცირებლად?
- დაზიანებულია თუ არა სამუშაოების მიმდინარეობისას თქვენს საკუთრებაში არსებული ხეები ან სასოფლო-სამეურნეო კულტურები?
- დაფიქსირებულა თუ არა შემთხვევა, როდესაც სამშენებლო ნარჩენები თქვენს სახნავ-სათეს მიწაზე ან სარწყავ არხებში მოხვდა?
- რამდენად იყო დაცული უსაფრთხოების მოთხოვნები სამუშაოების მიმდინარეობისას (მაგალითად, იყო თუ არა ღია თხრილები სათანადოდ შემოღობილი)?
- დაფიქსირებულა თუ არა პირუტყვის არხში ჩავარდნის ან სამშენებლო ობიექტზე დაშავების შემთხვევა?
- ამჟამად, როდესაც სამუშაოები შეჩერებულია, ქმნის თუ არა მიტოვებული სამშენებლო მასალები ან დაუსრულებელი ნაგებობები რაიმე საფრთხეს თქვენთვის?
- შეგინიშნავთ თუ არა უცხო პირები ან ბავშვები შემოუღობავი სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე?
- რამდენად იყო თქვენთვის ხელმისაწვდომი სარწყავი წყალი სარეაბილიტაციო სამუშაოების მიმდინარეობისას და დაცული იყო თუ არა წყლის მიწოდების დადგენილი გრაფიკი?
- როგორ აფასებთ წყლის მიწოდების მდგომარეობას რეაბილიტირებულ მონაკვეთებზე ამჟამად?
- ქმნიდა თუ არა სამშენებლო ტექნიკის გადაადგილება დაბრკოლებებს თქვენს მიწის ნაკვეთებამდე მისასვლელ გზებზე?
- იცოდით თუ არა, ვის უნდა დაკავშირებოდით სამშენებლო სამუშაოებთან დაკავშირებით საჩივრის ან პრეტენზიის არსებობის შემთხვევაში?
- დაფიქსირებულია თუ არა რაიმე საჩივარი — ოფიციალურად ან ზეპირად — და თუ კი, რამდენად დროულად მოხდა მასზე რეაგირება?
- გქონდათ თუ არა ინფორმაცია პროექტის განხორციელების ვადებსა და დაგეგმილ სამუშაოებზე?
- თქვენი დაკვირვებით, გამოიწვია თუ არა სამშენებლო სამუშაოებმა ველურ ცხოველებზე უარყოფითი ზემოქმედება ან მათი გადაადგილების/მიგრაციის შეფერხება?
- შეგინიშნავთ თუ არა მდინარე იორის სამშენებლო ნარჩენებით ან ჩამდინარე წყლებით დაბინძურების რაიმე შემთხვევა?

დანართი 8. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების საველე ვიზიტი (2025 წლის 10 დეკემბერი)

დანართი 9. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების საველე ვიზიტი (2026 წლის 24 აპრილი)

დანართი 10. სამომავლო შეხვედრების ოქმის შაბლონი

შეხვედრის ოქმი № ____

პროექტი: კლიმატგონივრული ირიგაციის სექტორის განვითარების პროგრამა (EDDR — მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონები)

თარიღი: [-----]

შეხვედრის ადგილი: [მაგ: სოფლის ადმინისტრაციული შენობა/ფერმერის მიწის ნაკვეთი]

თემა: გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების განხილვა (G-41/G-42)

განხილული საკითხები

1. მოსახლეობის ინფორმირება პროექტის მიმდინარეობის შესახებ;
2. სარეაბილიტაციო სამუშაოების შედეგად წარმოქმნილი გარემოსდაცვითი ზემოქმედება (მტვერი, ხმაური, ნარჩენები);
3. მიწის საკუთრებასა და სარწყავი წყლით უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული საკითხები.

ძირითადი მიგნებები და გამოთქმული მოსაზრებები

- [მაგ.: მოსახლეობამ აღნიშნა, რომ G-42-ის სამშენებლო სამუშაოების მიმდინარეობისას მტვერის წარმოქმნის შესამცირებელი ღონისძიებები სათანადო ინტენსივობით არ ხორციელდებოდა.]
- [მაგ.: ფერმერებმა კმაყოფილება გამოთქვეს სარწყავი წყლით უზრუნველყოფის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით.]

გადაწყვეტილებები და რეკომენდაციები

[მაგ.: ექსპერტი გადაამოწმებს სამშენებლო ბანაკის მიმდებარედ ნარჩენების განთავსების ადგილის მდებარეობას.]

შეხვედრის მონაწილეთა სია

#	სახელი/გვარი	სტატუსი (მაგ.: ადგილობრივი მცხოვრები, ფერმერი, წარმომადგენელი)	საკონტაქტო ინფორმაცია	ხელმოწერა
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				

**დანართი 11. მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების ფოტოები რეაბილიტაციამდე და რეაბილიტაციის
შემდეგ**

მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების სარწყავი სისტემის მდგომარეობა რეაბილიტაციამდე

მე-5 და მე-6 სარწყავი ზონების სარწყავი სისტემის მდგომარეობა რეაბილიტაციის შემდეგ (2025 წლის დეკემბერი)

დანართი 12. ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებები და შესაბამისობის პროტოკოლი

წინამდებარე პროტოკოლი განსაზღვრავს გარემოს დაცვისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვის სავალდებულო მოთხოვნებს, რომლებიც სამშენებლო კონტრაქტორმა უნდა გაითვალისწინოს ობიექტისთვის სპეციფიკურ გარემოსდაცვითი მართვის გეგმაში (SSEMP). აღნიშნული შემარბილებელი ღონისძიებები სრულად შეესაბამება 1-ლი, მე-2, მე-3 და მე-4 სარწყავი ზონების საწყისი გარემოსდაცვითი შეფასებით (IEE) განსაზღვრულ ზემოქმედების შერბილების სტრატეგიას.

1. მცენარეული საფარის დაცვა და ჰაბიტატების მართვა

- პერსონალის ინსტრუქტაჟი: სამუშაოების დაწყებამდე ყველა პერსონალმა უნდა გაიაროს სავალდებულო ინსტრუქტაჟი მცენარეული საფარის დაცვისა და ბიომრავალფეროვნების საკითხებზე.
- მცენარეული საფარის მოცილების მინიმუმამდე შემცირება:
- სამშენებლო სამუშაოები მკაცრად უნდა შემოიფარგლოს არაუმეტეს 5–8 მეტრის სიგანის სამშენებლო დერეფნით;
- სამშენებლო დერეფნისა და ტექნიკის გადაადგილების მარშრუტების საზღვრები ზუსტად უნდა მოინიშნოს ადგილზე, რათა თავიდან იქნეს აცილებული მათ ფარგლებს გარეთ მცენარეული საფარის უნებართვო დაზიანება;
- არცერთი ზრდასრული ხე, რომლის DBH (ღეროს დიამეტრი მკერდის სიმაღლეზე) 15 სანტიმეტრს აღემატება, არ უნდა მოიჭრას ინჟინრისა და ზედამხედველი გარემოსდაცვითი სპეციალისტის წერილობითი თანხმობის გარეშე.
- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვა: ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა უნდა მოიხსნას, ცალკე დასაწყობდეს და შემდგომ გამოყენებულ იქნეს ტერიტორიის აღდგენისთვის.
- საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობები:
- საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობის აღმოჩენის შემთხვევაში სამუშაოები დაუყოვნებლივ უნდა შეჩერდეს. შესაბამისი ეგზემპლარი უნდა შეაფასოს კვალიფიციურმა ბოტანიკოსმა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან კონსულტაციით;
- საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობის ნებადართული ჭრის შემთხვევაში უნდა განხორციელდეს საკომპენსაციო რგვა არანაკლებ 1:3 თანაფარდობით,

ადგილობრივი სახეობების გამოყენებით; ორი წლის შემდეგ ნარგავების გახარების
მაჩვენებელი არანაკლებ 80 პროცენტს უნდა შეადგენდეს;

- მცენარეთა მოცილებასთან დაკავშირებული ყველა ქმედება უნდა განხორციელდეს
საქართველოს კანონის „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“
შესახებ“ მოთხოვნების დაცვით.

2. ფაუნის დაცვის ღონისძიებები

- სეზონური შეზღუდვა: მოზუდარი ფრინველების, ძუძუმწოვრებისა და ქვეწარმავლების
დაცვის მიზნით, 1 მარტიდან 30 ივნისის ჩათვლით, მცენარეული საფარის გაწმენდა და
სამშენებლო მოედნის მოსამზადებელი სამუშაოები მკაცრად აკრძალულია.
- გამოჩვეულების შემთხვევაში, ტერიტორიის გაწმენდა დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში,
თუ სამუშაოების დაწყებამდე კვალიფიციური სპეციალისტის მიერ ჩატარებული
კვლევით დადასტურდება აქტიური ბუდეების არარსებობა.
- ცხოველთა თავშესაფრები:
- ხეებზე ან სამშენებლო ზონაში გამოვლენილი ცხოველთა ნებისმიერი თავშესაფრის
შესახებ წერილობით უნდა ეცნობოს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის
მეურნეობის სამინისტროს;
- სამუშაოების მიმდინარეობისას აღმოჩენილ ცხოველებს უნდა მიეცეთ ტერიტორიის
უსაფრთხოდ დატოვების შესაძლებლობა; სამშენებლო პერსონალს მკაცრად ეკრძალება
ცხოველების დაზიანება ან მოკვლა.
- თხრილების უსაფრთხოება:
- კონტრაქტორმა ყოველ დილით უნდა შეამოწმოს ყველა ღია თხრილი და უზრუნველყოს
მასში მოხვედრილი ცხოველების უსაფრთხოდ გამოყვანა;
- ხეების გადაკვეთის ადგილებში თხრილების უკუჩაყრა უნდა განხორციელდეს 24
საათის განმავლობაში;
- 24 საათზე მეტი ხნით ღიად დატოვებულ თხრილებში ყოველ 50 მეტრზე უნდა მოეწყოს
დახრილი ფიცრები ან გრუნტის პანდუსები (დაახლოებით 45 გრადუსიანი
დახრილობით), რათა თხრილში მოხვედრილ ცხოველებს იქიდან გამოსვლა შეეძლოს;
- გამოყენებამდე უნდა შემოწმდეს მიწები და სხვა მასალები, რათა გამოირიცხოს მათ
შიგნით ცხოველების არსებობა.

ყორულის აღკვეთილის ბუფერულ ზონაში გასატარებელი ღონისძიებები

- ბუფერული ზონა: ყორულის აღკვეთილის საზღვრიდან არანაკლებ 1 000 მეტრის
ფარგლებში (სასურველია 2 000 მეტრი) დაუშვებელია დროებითი ინფრასტრუქტურის
— სამშენებლო ბანაკების, სასაწყობე მოედნებისა და ბეტონის შემრევი კვანძების —
მოწყობა.
- სამუშაოების კოორდინაცია:
- კონტრაქტორის გარემოსდაცვითმა სპეციალისტმა მუდმივი კოორდინაცია უნდა
უზრუნველყოს აღკვეთილის ადმინისტრაციასთან;
- აღკვეთილის მიმდებარე ტერიტორიაზე დაგეგმილი სამუშაოების ყოველკვირეული
გრაფიკი და ტექნიკის განთავსებისა და გადაადგილების გეგმები წინასწარ უნდა
წარედგინოს აღკვეთილის ადმინისტრაციას.
- ინვაზიური სახეობების გავრცელების კონტროლი:
- აღკვეთილის საზღვრის მიმდებარე ზონებში სხვა რეგიონებიდან ნიადაგის ნაყოფიერი
ფენის ან შემავსებელი მასალის შემოტანა აკრძალულია;

- მგრძნობიარე სასაზღვრო მონაკვეთებზე შესვლამდე ყველა სამშენებლო ტექნიკა სავალდებულოდ უნდა გაიწმინდოს.
- სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდგომ ტერიტორიის აღდგენა: დროებითი სარგებლობის ყველა ტერიტორია საფუძვლიანად უნდა დასუფთავდეს და სრულად აღდგეს, რის შემდეგაც შესაბამისი კვალიფიკაციის ეკოლოგიის სპეციალისტმა უნდა ჩაატაროს ტერიტორიის ინსპექტირება.

დანართი 13. აზბესტის მართვის გეგმა (მოპყრობის პროცედურა)

1. ზოგადი ინფორმაცია და პროექტის აღწერა

აზბესტი სილიკატების ჯგუფის ბოჭკოვანი მინერალია, რომელიც XX საუკუნეში ფართოდ გამოიყენებოდა მაღალი სიმტკიცის, თერმული მდგრადობისა და ელექტრული წინააღმდეგობის გამო. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO) აზბესტის ყველა სახეობას ადამიანისთვის კანცეროგენად მიიჩნევს. აზბესტმემცველი მასალების (ACM) მოპოვება, წარმოება და გამოყენება მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში კვლავ გრძელდება, თუმცა ჯანმრთელობაზე მისი მავნე ზემოქმედების გამო მსოფლიოს 60-ზე მეტ ქვეყანაში აზბესტის გამოყენება აკრძალულია. აზბესტთან დაკავშირებულ დაავადებებს მიეკუთვნება აზბესტოზი, აზბესტთან დაკავშირებული ფილტვის კიბო და მეზოთელიომა.

ქვემო სამგორის მეორეული და მესამეული სარწყავი ქსელის მოდერნიზაცია და რეაბილიტაცია (პაკეტი 4, რომელიც მოიცავს მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებს) ითვალისწინებს საბჭოთა პერიოდში მოწყობილი არსებული ინფრასტრუქტურის განახლებას. ტექნიკური აუდიტისა და ობიექტზე ჩატარებული ინსპექტირების შედეგების საფუძველზე მოსალოდნელია, რომ აზბესტმემცველი მასალები (ACM) ძირითადად მიწისა და საექსკავაციო სამუშაოების დროს გამოვლინდება, უმეტესად მიწაში განთავსებული მოძველებული მიწისქვეშა გამანაწილებელი მილების სახით. ისტორიულად, ასეთი მასალები დაკავშირებულია ძველ სადრენაჟო გადაკვეთებთან, განშტოებების შეერთების ადგილებსა და დამხმარე გამანაწილებელ ნაგებობებთან.

მიწისქვეშა მილსადენების გარდა, მცირე რაოდენობით შესაძლებელია აზბესტმემცველი მასალები გამოვლინდეს ძველი, ამორტიზებული სატუმბი სადგურების ან ტრასის დერეფნის მიმდებარედ განთავსებული დამხმარე საგუმაგო ნაგებობების გადახურვის მასალის (შიფერის) სახით.

მოსალოდნელია, რომ მიწაში განთავსებული აზბესტცემენტის (AC) მილები ამჟამად არამტკრევად მდგომარეობაშია; თუმცა დაგეგმილი მექანიზებული ექსკავაციის, თხრილების მოწყობისა და მილსადენების შეცვლის სამუშაოებისას მათი დამსხვრევის, დაზიანების ან არასათანადო მოპყრობის შემთხვევაში არსებობს აზბესტის სახიფათო ბოჭკოების გამოყოფის პოტენციური რისკი.

ADB-ის გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების მართვის პოლიტიკის (SPS, 2009) და პროექტის გარემოსდაცვითი შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩოს (EARF) მოთხოვნების მკაცრი დაცვით, წინამდებარე აზბესტის მართვის გეგმა (AMP) მორგებულია პროექტის სპეციფიკაზე, რათა აზბესტმემცველი მასალების (ACM) გამოვლენა, მოხსნა, ტრანსპორტირება და განთავსება განხორციელდეს ისე, რომ თავიდან იყოს აცილებული რისკების წარმოქმნა როგორც სამშენებლო სამუშაოებში დასაქმებულთათვის, ასევე ადგილობრივი მოსახლეობისთვის და გარემოსთვის.

გეგმა ადგენს აზბესტმემცველ მასალებზე უკონტროლო ზემოქმედების მიმართ „ნულოვანი ტოლერანტობის“ მიდგომას და სამშენებლო ეტაპის განმავლობაში საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკის გამოყენებას, მათ შორის სველი მეთოდების, ლოკალური იზოლირებისა და ორმაგი შეფუთვის დანერგვას.

წინამდებარე AMP-ის ძირითადი მიზანია აზბესტმემცველი მასალების უსაფრთხოდ გამოვლენის, მათთან მოპყრობისა და განთავსების მკაცრი სამუშაო ჩარჩოს განსაზღვრა. კონკრეტული მიზნებია:

- მიწის სამუშაოების, მოპყრობის, ჭრის, მოხსნისა და ტრანსპორტირებისას ჰაერში აზბესტის ბოჭკოების გავრცელებისა და მათი ჩასუნთქვის თავიდან აცილება.
- ყველა შემარბილებელი და მართვის ღონისძიების საქართველოს სახიფათო ნარჩენების მართვის მარეგულირებელ მოთხოვნებსა და ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულებასთან (SPS, 2009) სრული შესაბამისობის უზრუნველყოფა.
- კონტრაქტორის პერსონალის მიერ სპეციალური ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების (PPE) და შესაბამისი არამექანიზებული (ხელის) ხელსაწყოების სავალდებულო გამოყენების მკაფიო და უპირობო პროცედურების განსაზღვრა.
- აზბესტის ნარჩენების მართვის უსაფრთხო და მიკვლევადი სრული ჯაჭვის (cradle-to-grave) განსაზღვრა — მათი წარმოქმნის/ამოღების ადგილიდან საქართველოში შესაბამისი ნებართვის მქონე სახიფათო ნარჩენების განთავსების ობიექტზე საბოლოო განთავსებამდე.
- მილის შემთხვევითი გატეხვის ან გაბზარვის, აგრეთვე სამშენებლო სამუშაოებისას რუკაზე დაუტანელი აზბესტემცველი მასალების (ACM) შემთხვევითი აღმოჩენის შემთხვევაში დაუყოვნებლივი და კანონმდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისი საგანგებო რეაგირების პროცედურების განსაზღვრა.
- აზბესტთან უსაფრთხო მოპყრობის პროცედურების მონიტორინგის, აუდიტისა და აღსრულების მიზნით სამშენებლო კონტრაქტორის, პროექტის განმახორციელებელი კონსულტანტის (PIC) და MEPA/GA-ს პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის (PIU) ცალკეული როლებისა და პასუხისმგებლობების მკაფიო განსაზღვრა.

წინამდებარე AMP წარმოადგენს განახლებად გარემოსდაცვითი და სოციალური დაცვის დოკუმენტს. კონკრეტულ ობიექტზე ნებისმიერი ფიზიკური სამუშაოს დაწყებამდე შერჩეულმა სამშენებლო კონტრაქტორმა იგი ოფიციალურად უნდა განახლოს, მოარგოს კონკრეტული ობიექტის პირობებს და საბოლოო სახით ჩამოაყალიბოს. გეგმაში უნდა აისახოს ობიექტის კონკრეტული ლოგისტიკური პირობები, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე ოპერატორებთან სახიფათო ნარჩენების საბოლოო განთავსების შესახებ გაფორმებული შეთანხმებები და პერსონალის შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის შესაბამისი სერტიფიკატები.

ამასთან, სამშენებლო ეტაპზე აზბესტემცველი მასალების (ACM) შემთხვევითი ან მოულოდნელი აღმოჩენის შემთხვევაში გეგმა დაუყოვნებლივ უნდა გადაიხედოს და დეტალურად დაკორექტირდეს, რათა გაუთვალისწინებელი აღმოჩენების მართვა განხორციელდეს კონკრეტული ობიექტის პირობების გათვალისწინებით და პროექტის განმახორციელებელ კონსულტანტთან (PIC) და პროექტის განმახორციელებელ ერთეულთან (PIU) სრული კოორდინაციით.

2. მარეგულირებელი ჩარჩო, სტანდარტები და პროცედურები

წინამდებარე პროექტის ფარგლებში აზბესტემცველი მასალების (ACM) მართვასთან დაკავშირებული ყველა საქმიანობა უნდა განხორციელდეს საქართველოს კანონმდებლობისა და უსაფრთხოების საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნების მკაცრი დაცვით.

საქართველოს კანონმდებლობა

- საქართველოს ნარჩენების მართვის კოდექსი: ადგენს ნარჩენების მართვის სამართლებრივ საფუძვლებს, მათ შორის სახიფათო ნარჩენების მართვის მოთხოვნებს.
- ტექნიკური რეგლამენტი „აზბესტთან მუშაობის უსაფრთხოების მოთხოვნების შესახებ“ (საქართველოს მთავრობის №145 დადგენილება): ადგენს სამშენებლო სამუშაოებისას

აზბესტთან დაკავშირებული რისკებისგან დასაქმებულთა დაცვისა და აზბესტშემცველ მასალებთან უსაფრთხო მოპყრობის მოთხოვნებს.

- საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“: ადგენს გარემოს დაცვისა და გარემოს დაბინძურების თავიდან აცილების ძირითად სამართლებრივ მოთხოვნებს.
- საერთაშორისო სტანდარტები და ADB-ის მოთხოვნები
- ADB-ის უსაფრთხოების პოლიტიკის დებულება (SPS, 2009): ითვალისწინებს საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისი დაბინძურების პრევენციისა და კონტროლის ღონისძიებების გამოყენებას;
- ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის (WHO) სახელმძღვანელო პრინციპები: აზბესტის ყველა სახეობას ადამიანისთვის კანცეროგენად მიიჩნევენ და საფუძვლად უდევს „ნულოვანი ზემოქმედების“ (Zero-Exposure) მიზანს.
- ევროკავშირის დირექტივა 2009/148/EC: დასაქმებულთა სამუშაო ადგილზე აზბესტის ზემოქმედებასთან დაკავშირებული რისკებისგან დაცვის შესახებ.
- ზემოქმედების სავალდებულო ზღვრული მნიშვნელობები და პროცედურები
- პროექტის მოთხოვნის შესაბამისად, ჰაერში აზბესტის ბოჭკოების კონცენტრაცია არ უნდა აღემატებოდეს 0.1 ბოჭკო/სანტიმეტრ კუბზე ($0.1 \text{ f}/\text{cm}^3$), 8-საათიანი დროით შეწონილი საშუალო მნიშვნელობის (TWA) სახით. მტკრევადი აზბესტშემცველი მასალის აღმოჩენის ან მაღალი რისკის შემცველი დემონტაჟის სამუშაოების საჭიროების შემთხვევაში, 0.1 ბოჭკო/სანტიმეტრ კუბზე-ის ზღვრულ მნიშვნელობასთან შესაბამისობის დასადასტურებლად ჰაერის ხარისხის მონიტორინგი უნდა ჩატაროს დამოუკიდებელმა, სერტიფიცირებულმა ლაბორატორიამ.

სამშენებლო კონტრაქტორი კანონმდებლობით დადგენილ შემთხვევებში ვალდებულია სამუშაოების დაწყებამდე შეიმუშაოს კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმა, რომელიც უნდა მოიცავდეს აზბესტშემცველი მასალების (ACM) მართვასთან დაკავშირებულ დეტალურ ინფორმაციას. ეს დაზუსტება მნიშვნელოვანია: ნარჩენების მართვის კოდექსი კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადების ვალდებულებას კონკრეტულ საკანონმდებლო კრიტერიუმებს უკავშირებს, მათ შორის — ნებისმიერი რაოდენობის სახიფათო ნარჩენის წარმოქმნას.

გეგმა წარედგინება შესაბამის უფლებამოსილ ორგანოს განსახილველად და შესათანხმებლად. პროექტის განმახორციელებელი კონსულტანტი (PIC) უზრუნველყოფს, რომ პროექტის განხორციელების მთელი პერიოდის განმავლობაში ობიექტზე განხორციელებული საქმიანობა და ნარჩენების მართვასა და განთავსებასთან დაკავშირებული დოკუმენტაცია შეთანხმებულ გეგმასთან შესაბამისობაში იყოს.

3. არსებული/საბაზისო მდგომარეობა

საპროექტო ტერიტორია ძირითადად მოიცავს სასოფლო-სამეურნეო სარწყავ დერეფანს, სადაც მეორეული და მესამეული ინფრასტრუქტურა რამდენიმე ათეული წლის წინ მოეწყო. აზბესტშემცველ მასალებთან (ACM) დაკავშირებული საბაზისო შეფასება ეფუძნება ვიზუალური ინსპექტირების შედეგებსა და საპროექტო ზონების ისტორიულ კონტექსტს.

გამოვლენილია შემდეგი კონკრეტული ტერიტორიისთვის დამახასიათებელი გარემოებები:

- ისტორიულად, აზბესტცემენტის (AC) გამანაწილებელი მილები, როგორც წესი, ადგილობრივი მისასვლელი გზების, საველე სამომსახურეო გზებისა და სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთების საზღვრების პარალელურად იყო განთავსებული. შესაბამისად, სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებისკენ მიმავალი ძირითადი სატრანსპორტო დერეფნების მიმდებარე მონაკვეთებზე თხრილების მოწყობისა და საექსკავაციო

სამუშაოების დროს მიწაში განთავსებული ACM-ის აღმოჩენის ალბათობა შედარებით მაღალია.

- ადგილობრივი ფერმერული მეურნეობებისა და ძველი მეცხოველეობის ობიექტების მიმდებარე ტერიტორიებზე არსებობს მილსადენის დერეფნის გასწვრივ გადაყრილი ან მიწაში ჩამარხული ACM-ის — ძირითადად დამტვრეული აზბესტცემენტის შიფერისა და ძველი საიზოლაციო მასალების — აღმოჩენის რისკი. ასეთი ისტორიული ნარჩენების პოტენციური „ცხელი წერტილები“ განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს ტერიტორიის პირველადი გაწმენდისა და ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის ეტაპზე, მძიმე ტექნიკით მექანიზებული საექსკავაციო სამუშაოების დაწყებამდე.
- ოფიციალური სარწყავი ინფრასტრუქტურის გარდა, საპროექტო ტერიტორიაზე ACM ხშირად გვხვდება ძველი აზბესტცემენტის გადახურვის ფურცლების (შიფერის) სახით. ადგილობრივი მოსახლეობა ათწლეულების განმავლობაში იყენებდა ასეთ მასალებს საცხოვრებელ და დამხმარე სასოფლო-სამეურნეო ნაგებობების გადასახურად, აგრეთვე თვითნაკეთი ღობეების, პირუტყვის სადგომებისა და ნაკვეთების გამყოფი ბარიერების მოსაწყობად პროექტის გასხვისების ზოლის (ROW) ფარგლებში ან მის მიმდებარედ. შესაბამისად, საპროექტო ზონებში მდებარე სოფლებისა და ფერმერული მეურნეობების სიახლოვეს ასეთი ნარჩენების აღმოჩენის ალბათობა მაღალია.
- მიუხედავად იმისა, რომ მიწის სიღრმეში განთავსებული მიწისქვეშა მიწები, როგორც წესი, არამტვრევად მდგომარეობაშია (მყარი და დაუზიანებელი), ფერმერული მეურნეობების მიმდებარედ აღმოჩენილი ან თვითნაკეთ ღობეებში გამოყენებული ძველი ACM ხშირად ათწლეულების განმავლობაში ატმოსფერული ფაქტორების ზემოქმედებით მნიშვნელოვნად არის გამოფიტული, დეგრადირებული და მტვრევადი. მძიმე სამშენებლო ტექნიკით ასეთი მასალის დაზიანების ან დამსხვრევის შემთხვევაში მნიშვნელოვნად იზრდება აზბესტის სახიფათო ბოჭკოების გამოყოფის რისკი.
- სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე ჩატარდება საბოლოო წინასამშენებლო გარემოსდაცვითი კვლევა, რომლის ფარგლებში პროექტის სამუშაო არეალებში რუკაზე მოინიშნება ACM-ის აღმოჩენის მაღალი ალბათობის მქონე ადგილები. ეს უზრუნველყოფს, რომ აღნიშნულ ადგილებში მიწისა და თხრილების მოწყობის სამუშაოებისას კონტრაქტორის გარემოსდაცვითი და შრომის უსაფრთხოების პერსონალი განსაკუთრებულ მზადყოფნაში იყოს და ადგილზე ჰქონდეს სველი მეთოდის გამოყენებისა და მტვრის ჩახშობისთვის საჭირო აღჭურვილობა.

4. რისკების შეფასება

აზბესტმემცველ მასალებთან (ACM) დაკავშირებული რისკების შეფასება ძირითადად ორიენტირებულია ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედებისა და გარემოს დაბინძურების რისკებზე. რისკის დონე პირდაპირ არის დამოკიდებული რეცეპტორების სიახლოვესა და აზბესტმემცველ მასალებთან მოპყრობის მეთოდზე.

- ძირითადი რეცეპტორები (დასაქმებულები): ყველაზე მაღალი რისკი დაკავშირებულია სამუშაო ადგილზე აზბესტის ზემოქმედებასთან. მიწის სამუშაოებში, მასალების ხელით დამუშავებასა და ტრანსპორტირებაში ჩართული დასაქმებულები ჰაერში გავრცელებული აზბესტის ბოჭკოების ჩასუნთქვის უშუალო რისკის ქვეშ იმყოფებიან, თუ უსაფრთხოების პროცედურები მკაცრად არ იქნება დაცული. აღნიშნული პროექტის ფარგლებში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ ყველაზე მნიშვნელოვან რისკს წარმოადგენს.
- მეორეული რეცეპტორები (ადგილობრივი მოსახლეობა): ვინაიდან არხი ძირითადად დაუსახლებელ ან მეჩხრად დასახლებულ სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიებზე გადის,

მოსახლეობაზე აზბესტის ზემოქმედების დაბალ რისკად არის შეფასებული. აქტიურ სამუშაო ზონებსა და საცხოვრებელ ტერიტორიებს შორის დამორება ბუნებრივ ბუფერს ქმნის.

- გარემოსდაცვითი და გრძელვადიანი რისკები: მიუხედავად იმისა, რომ მოსახლეობაზე უშუალო ზემოქმედების რისკი დაბალია, ობიექტზე უმართავად დარჩენილი ACM გრძელვადიან პერსპექტივაში მნიშვნელოვან საფრთხეს წარმოადგენს. ACM-ის ფრაგმენტების მიმოფანტულ მდგომარეობაში დატოვებამ ან არასათანადო დასაწყობებამ შესაძლოა გამოიწვიოს შემდეგი:
- ნიადაგის დაბინძურება;
- სამომავლო სარემონტო სამუშაოების დროს აზბესტის ბოჭკოების გავრცელება; ადგილობრივი ფერმერების მიერ მასალის შემთხვევითი დაზიანება;
- გადაყრილი მასალების ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ მეორეული გამოყენება.
- **რისკის დონეები საქმიანობის მიხედვით:**
- დაბალი რისკი: ობიექტზე ზოგადი სამუშაოები იმ ადგილებში, სადაც ACM კვლავ მიწაშია (in situ) და ხელუხლებელ მდგომარეობაში რჩება.
- საშუალო რისკი: აზბესტცემენტის (AC) მიღების მიმდებარედ ხელით წარმოებული მიწის სამუშაოები და ზედაპირზე არსებული ნარჩენების (დამტვრეული შიფერის) გაწმენდა იმ პირობით, რომ გამოიყენება სველი მეთოდები.
- მაღალი რისკი: გზების მიმდებარედ მექანიზებული საექსკავაციო სამუშაოები, მიღების ჭრა ან დამსხვრევა და ფერმერული მეურნეობების მიმდებარედ ატმოსფერული ზემოქმედების შედეგად გამოფიტული ნარჩენების ამოღება.
- რისკების მართვის სტრატეგია ორიენტირებულია დასაქმებულთა დაცვაზე ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების (PPE) გამოყენებითა და უსაფრთხოების მკაცრი პროცედურების დაცვით, ხოლო მოსახლეობისა და გარემოსთვის რისკების აღმოფხვრაზე — ACM-ის დაუყოვნებლივი იზოლირებისა და დაგეგმილი წესით საბოლოო განთავსების გზით.

5. როლები და პასუხისმგებლობები

აზბესტის მართვის გეგმის (AMP) სათანადოდ განხორციელების უზრუნველსაყოფად განსაზღვრულია შემდეგი როლები და პასუხისმგებლობები.

- **სამშენებლო კონტრაქტორი:**
- უშუალოდ პასუხისმგებელია საპროექტო ზონაში აღმოჩენილი ყველა აზბესტმემცველი მასალის (ACM) უსაფრთხო მოპყრობაზე, მოხსნაზე, ტრანსპორტირებასა და საბოლოო განთავსებაზე;
- ვალდებულია დანიშნოს კვალიფიციური გარემოსდაცვითი სპეციალისტი ან შრომის უსაფრთხოების სპეციალისტი, რომელიც ობიექტზე ზედამხედველობას გაუწევს ACM-თან დაკავშირებულ სამუშაოებს.
- პასუხისმგებელია ყველა საჭირო ინდივიდუალური დაცვის საშუალების (PPE) უზრუნველყოფასა და დასაქმებულთა აზბესტთან უსაფრთხო მუშაობის მეთოდებში მომზადებაზე.
- სამუშაოების დაწყებამდე ვალდებულია მოამზადოს და MEPA-ს შესატანხმებლად წარუდგინოს ობიექტისთვის სპეციფიკური ნარჩენების მართვის გეგმა, რომელიც ACM-ის მართვის ნაწილსაც უნდა მოიცავდეს.
- ვალდებულია აწარმოოს აღმოჩენილი ACM-ის დეტალური აღრიცხვა, მათ შორის, აღრიცხოს მისი მოცულობა, ადგილმდებარეობა და საბოლოო განთავსების მანიფესტები.

- **პროექტის განმახორციელებელი კონსულტანტი (PIC):**
- პასუხისმგებელია კონტრაქტორის მიერ წინამდებარე AMP-ის მოთხოვნების შესრულების ყოველთვიურ მონიტორინგსა და ზედამხედველობაზე.
- უფლებამოსილია შეაჩეროს სამუშაოები, თუ ACM-თან მოპყრობა უსაფრთხოების მოთხოვნების დარღვევით ხორციელდება ან გამოიყენება შეუსაბამო აღჭურვილობა.
- ამოწმებს და ადასტურებს სახიფათო ნარჩენების განთავსების ობიექტის მიერ გაცემულ საბოლოო განთავსების დამადასტურებელ დოკუმენტებს.
- **პროექტის განმახორციელებელი ერთეული (PIU):**
- ახორციელებს პროექტის საერთო ზედამხედველობას და უზრუნველყოფს ADB-ის გარემოსდაცვითი და სოციალური დაცვის მოთხოვნებთან შესაბამისობას;
- საჭიროების შემთხვევაში უზრუნველყოფს მაღალი დონის კოორდინაციას შესაბამის სახელმწიფო უწყებებთან (MEPA, საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია).
- განიხილავს გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ყოველთვიურ ანგარიშებს, რათა უზრუნველყოს ACM-ის მართვასთან დაკავშირებული ღონისძიებების სათანადო დოკუმენტირება.
- **6. ზემოქმედების დასაშვები ზღვრული მნიშვნელობები (PEL)**
- დასაქმებულთა და გარემოს უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად პროექტის ფარგლებში დაცული უნდა იყოს შემდეგი ნორმები:
- **ზემოქმედების ზღვრული მნიშვნელობა:** ჰაერში აზბესტის ბოჭკოების კონცენტრაცია არ უნდა აღემატებოდეს 0.1 ბოჭკოს თითოეულ კუბურ სანტიმეტრზე (0.1 ბოჭკო/სმ³), 8-საათიანი საშუალო შეწონილი დროითი მაჩვენებლის (TWA) მიხედვით.
- **შესაბამისობა:** აღნიშნული ზღვრული მნიშვნელობა შეესაბამება საქართველოს მთავრობის №145 დადგენილებასა და შრომის ჯანმრთელობის დაცვის საერთაშორისო სტანდარტებს (WHO/EU).
- **რეაგირების დონე:** მტვრის მაღალი კონცენტრაციის წარმოქმნის ეჭვის ან ACM-ის შემთხვევითი დამსხვრევის შემთხვევაში პროექტის განმახორციელებელმა
- კონსულტანტმა (PIC) შესაძლოა მოითხოვოს ჰაერის ხარისხის მონიტორინგის ჩატარება იმის დასადასტურებლად, რომ აზბესტის ბოჭკოების კონცენტრაცია ზემოქმედების დასაშვებ ზღვრულ მნიშვნელობაზე (PEL) დაბალია.

7. აზბესტშემცველი მასალების (ACM) მართვის პროცესი

წინამდებარე თავი განსაზღვრავს აზბესტშემცველი მასალების მართვის ეტაპობრივ სამუშაო პროცედურებს.

7.1. შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურა და საგანგებო რეაგირება

შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურა (ახალი აღმოჩენის შემთხვევაში):

- **სამუშაოების დაუყოვნებლივ შეჩერება:** სავარაუდო ACM-ის აღმოჩენის შემთხვევაში (მაგალითად, მანამდე დაუდგენელი მიწები ან მიწაში ჩამარხული შიფერი), აღმოჩენის ადგილიდან 10 მეტრის რადიუსში ყველა სამუშაო დაუყოვნებლივ უნდა შეჩერდეს. შესაბამისი ზონა უნდა შემოისაზღვროს საფრთხის აღმნიშვნელი წითელ-თეთრი ლენტით, რათა თავიდან იქნეს აცილებული არაუფლებამოსილი პირების შესვლა და მასალაზე შემთხვევითი ზემოქმედება.
- **ტერიტორიის შემოსაზღვრა და გამაფრთხილებელი ნიშნები:** ტერიტორია უნდა იზოლირდეს საფრთხის აღმნიშვნელი ლენტით და განთავსდეს გამაფრთხილებელი ნიშანი — „შესვლა მხოლოდ უფლებამოსილი პირებისთვის“. თუ აღმოჩენილი მასალა დაზიანებულია ან ქარისა თუ წყლის ზემოქმედების შედეგად არსებობს მისი გავრცელების საფრთხე, მოხსნის ოფიციალური გეგმის ამოქმედებამდე იგი დროებით

უნდა დაიფაროს დამდიმებული პოლიეთილენის ფირით ან შენარჩუნდეს ნოტიო მდგომარეობაში წყლის წვრილდისპერსიული შესხურებით.

- **შეტყობინება:** დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს კონტრაქტორის გარემოსდაცვით სპეციალისტსა და პროექტის განმახორციელებელ კონსულტანტს (PIC). სამუშაოების განახლება დასაშვებია მხოლოდ PIC-ის წერილობითი თანხმობის შემდეგ.
- **დოკუმენტირება:** აღმოჩენის დასაფიქსირებლად უნდა განისაზღვროს GPS კოორდინატები და გადაიღოს ფოტოები, რომლებიც აისახება ყოველთვიური მონიტორინგის ანგარიშში.
- *საგანგებო რეაგირება (შემთხვევითი გატეხვის ან მიმოფანტვის შემთხვევაში):*
- **შემთხვევითი დაზიანება:** თუ აზბესტცემენტის (AC) მილი ტექნიკით შემთხვევით გატყდა ან დაიმსხვრა, ოპერატორმა დაუყოვნებლივ უნდა გამორთოს ტექნიკა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული მტვრის შემდგომი გავრცელება.
- **მტვრის ჩახშობა:** დამტვრეულ მასალასა და უშუალოდ მის მიმდებარე გრუნტზე უნდა მოხდეს წყლის წვრილდისპერსიული შესხურება, რათა თავიდან იქნეს აცილებული გამოყოფილი ბოჭკოების ჰაერში გავრცელება.
- **დეკონტამინაცია:** დაბინძურებული ტექნიკა (მაგალითად, ექსკავატორის ციცხვი) გამორიცხვის ზონიდან გატანამდე უნდა გაიწმინდოს სველი მეთოდით. გამოყენებული საწმენდი მასალები (ტილოები და სხვ.) უნდა ჩაითვალოს აზბესტშემცველ ნარჩენად და განთავსდეს შესაბამისი წესით.

7.2. აზბესტშემცველი მასალების მოხსნის პროცედურა

- გამორიცხვის ზონაში ACM-ის მოხსნაში, მასალებთან მოპყრობასა ან ტერიტორიის მომზადებაში ჩართული ყველა დასაქმებული სრულად უნდა იყოს აღჭურვილი წინამდებარე გეგმის მე-8 ნაწილით განსაზღვრული ინდივიდუალური დაცვის საშუალებებით (PPE), მათ შორის FFP3 რესპირატორებითა და ერთჯერადი დამცავი კომბინეზონებით.
- **სველი მეთოდით წინასწარი დამუშავება:** ნებისმიერი ფიზიკური შეხების დაწყებამდე ყველა ACM (მილები ან შიფერი) საფუძვლიანად უნდა დამუშავდეს წყლით ან სპეციალური დამასველებელი საშუალებით. ბოჭკოების გამოყოფის თავიდან ასაცილებლად მასალა მოხსნის მთელ პროცესში ნოტიო მდგომარეობაში უნდა შენარჩუნდეს.
- სავარაუდო აზბესტცემენტის (AC) მილებიდან 0.5 მეტრის ფარგლებში მექანიზებული ექსკავაცია აკრძალულია. მილების საბოლოო გაშიშვლება უნდა განხორციელდეს ხელით, ხელის ხელსაწყოების გამოყენებით.
- ყველა შესაძლო ზომა უნდა იქნეს მიღებული აზბესტცემენტის (AC) მილების თავდაპირველი სიგრძის შენარჩუნებით მოსახსნელად. მოპყრობის გასაადვილებლად მათი განზრახ გატეხვა ან დამსხვრევა მკაცრად აკრძალულია.

7.3. აზბესტშემცველ მასალებთან (ACM) მოპყრობის პროცედურა

- დასაქმებულებმა ACM-ს სიფრთხილით უნდა მოეპყრონ; დაუშვებელია მასალის დაგდება ან სროლა.
- მოხსნისას გამოყენებული ყველა ხელსაწყო (ნიჩბები, ხერხები და სხვ.) გამოყენებისთანავე უნდა გაიწმინდოს სველი ტილოთი. გამოყენებული ტილოები უნდა ჩაითვალოს აზბესტის ნარჩენად და განთავსდეს შესაბამისი წესით.
- აქტიური სამუშაო ზონის დატოვებამდე დასაქმებულებისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს დეკონტამინაციის მარტივი პუნქტი (წყალი და საპონი), სადაც შესაძლებელი იქნება PPE-ისა და ხელების გაწმენდა.

- აზბესტშემცველი მასალების (ACM) დროებითი შენახვის პროცედურა
- მოხსნილი ACM ორმაგად უნდა შეიფუთოს 200-მიკრონიანი პოლიეთილენის ფირით და ჰერმეტიკულად დაილუქოს სამრეწველო წებოვანი ლენტით („goose-neck“ ტიპის დალუქვა).
- ყველა შეფუთვაზე უნდა განთავსდეს მკაფიო მარკირება: „საფრთხე: შეიცავს აზბესტს. არ ჩაისუნთქოთ მტვერი.“
- შეფუთული ACM უნდა ინახებოდეს ჩაკეტივად, გადახურულ კონტეინერში ან შემოდოხილ და დაჩრდილულ ტერიტორიაზე, რათა თავიდან იქნეს აცილებული შემთხვევითი დაზიანება და არაუფლებამოსილი პირების წვდომა. დროებითი შენახვის ადგილი მკაფიოდ უნდა იყოს მონიშნული გამაფრთხილებელი ნიშნებით.

7.5. აზბესტშემცველი მასალების (ACM) სტაბილიზაცია და დამუშავება

- დროებითი შენახვისას შეფუთვის გახევის ან დაზიანების აღმოჩენის შემთხვევაში იგი დაუყოვნებლივ უნდა შეიფუთოს პოლიეთილენის დამატებითი ფენით.
- ACM არავითარ შემთხვევაში არ უნდა იქნეს გამოყენებული სამშენებლო ობიექტზე შემავსებელ მასალად ან სხვა დანიშნულებით. ყველა გამოვლენილი ACM უნდა მომზადდეს საბოლოო უსაფრთხო განთავსებისთვის.
- ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების (PPE) მოთხოვნები
- ACM-ის გამორიცხვის ზონაში შემსვლელი ან ACM-თან მოპყრობაში ჩართული ყველა პირი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ქვემოთ ჩამოთვლილი სავალდებულო PPE-ით. ყველა დამცავი საშუალების უზრუნველყოფაზე, მოვლა-პატრონობასა და გამოყენების შემდეგ სათანადო განთავსებაზე პასუხისმგებელია კონტრაქტორი.
- სასუნთქი გზების დაცვა — FFP3 (N99) რესპირატორი: მინიმალური მოთხოვნა ACM-ის ზონაში მომუშავე ყველა დასაქმებულისთვის. მიკროსკოპული აზბესტის ბოჭკოების შესაკავებლად აუცილებელია მაღალი ეფექტიანობის ფილტრების გამოყენება.
- ნახევარსახიანი ან სრულსახიანი ნიღაბი P3 ფილტრით: სავალდებულოა მაღალი რისკის სამუშაოებისას, მათ შორის ხელით ექსკავაციისა და დამტვრეულ შიფერთან მოპყრობისას.
- სხეულის დაცვა — ერთჯერადი დამცავი კომბინეზონი (Type 5/6): ერთჯერადი, კაპიუშონიანი კომბინეზონი, რომელიც განკუთვნილია სახიფათო მტვრისა და ნაწილაკებისგან დასაცავად; უნდა იყოს ანტისტატიკური და ჰაერგამტარი.
- კაპიუშონი უნდა იყოს აწეული და რესპირატორის სამაგრებზე ზემოდან მოთავსებული, რათა კანი და თმა დაცული იყოს ექსპოზიციისგან.
- ხელების დაცვა — ერთჯერადი ნიტრილის ან გამძლე რეზინის ხელთათმანები. მრავალჯერადი რეზინის ხელთათმანები ყოველი გამოყენების შემდეგ საფუძვლიანად უნდა გაიწმინდოს სველი მეთოდით.
- ფეხსაცმელი — უპირატესობა ენიჭება თასმების გარეშე რეზინის ჩექმებს, რადგან მათი დეკონტამინაცია მარტივია. თასმიანი დამცავი ფეხსაცმლის გამოყენებისას აუცილებელია ერთჯერადი ფეხსაცმლის გადასაფარებლები.
- თვალების დაცვა — მჭიდროდ მორგებული დამცავი სათვალე, განსაკუთრებით ქარიან პირობებში ან წყლის წვრილდისპერსიული შესხურების გამოყენებისას.
- ჰიგიენა და დეკონტამინაცია — სამუშაო ზონის დატოვებამდე PPE-ისა და ხელსაწყოების სველი წესით გასაწმენდად უნდა იყოს ხელმისაწვდომი წყალი და საწმენდი ტილოები.
- ნარჩენების ტომრები — ყოველი ცვლის ბოლოს გამოყენებული PPE-ის განსათავსებლად უნდა გამოიყენებოდეს სახიფათო ნარჩენებისთვის განკუთვნილი სპეციალური ტომრები.

9. დამტკიცებული ACM-ის მართვის ორგანიზაციებისა და განთავსების ობიექტების ჩამონათვალი

საქართველოს კანონმდებლობასა და ADB-ის სტანდარტებთან სრული შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად, პროექტის ფარგლებში წარმოქმნილი ყველა ACM-ის ნარჩენი უნდა იმართებოდეს ოფიციალურად ლიცენზირებული სუბიექტების მეშვეობით.

- **ავტორიზებული განთავსების ობიექტები:**
- საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია (SWMCG): სახიფათო ნარჩენების განთავსებაზე პასუხისმგებელი ძირითადი ორგანო. ACM უნდა გადაიხიდოს SWMCG-ის მიერ განთავსების მომენტისთვის დამტკიცებულ, სახიფათო ნარჩენებისთვის განკუთვნილ სპეციალურ უჯრედში.
- **ლიცენზირებული კერძო კონტრაქტორები:** ალტერნატიულად, კონტრაქტორს შეუძლია გამოიყენოს კერძო კომპანიები, რომლებსაც MEPA-სგან მიღებული აქვთ სახიფათო ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და განთავსების მოქმედი ლიცენზია.
- ACM-ის მოხსნის დაწყებამდე კონტრაქტორმა PIC-ს უნდა წარუდგინოს შერჩეული განთავსების ობიექტის მოქმედი ლიცენზიის/ნებართვის ასლი ან SWMCG-სთან გაფორმებული ოფიციალური შეთანხმება.
- განთავსების ობიექტს უნდა შეეძლოს ოფიციალური ქვითრის/სერტიფიკატის გაცემა, რომელიც დაადასტურებს მიწოდებული ACM-ის კონკრეტული მოცულობის უსაფრთხო დამარხვას.
- ACM-ის ტრანსპორტირება ნებადართულია მხოლოდ MEPA-ს ნარჩენების მართვის ელექტრონულ სისტემაში რეგისტრირებული სატრანსპორტო საშუალებებისა და კომპანიების მიერ. თითოეულ გადახიდვას უნდა ჰქონდეს ამ სისტემის მეშვეობით გენერირებული უნიკალური მიკვლევადობის ნომერი.

გამოვლენილი ACM-ის (≈ 0.5 მ³) განთავსების კონკრეტული ღონისძიება:

კონტრაქტორი საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიას (SWMCG) წარუდგენს ოფიციალურ, რაოდენობრივად განსაზღვრულ მოთხოვნას ან გააფორმებს ხელშეკრულებას MEPA-ს მიერ ლიცენზირებულ სახიფათო ნარჩენების ოპერატორთან. SWMCG სამართლებრივად განსაზღვრავს კონკრეტულ რეგიონულ ნაგავსაყრელს და მოამზადებს სახიფათო ნარჩენებისთვის განკუთვნილ სპეციალურ თხრილს (უჯრედს) ინკაფსულაციისთვის. მიმღები ობიექტის ზუსტი დასახელება და საბოლოოდ გაფორმებული ოფიციალური მიღება-ჩაბარების მანიფესტი (რომლითაც შესაძლებელი იქნება ნარჩენის მიკვლევა ბანაკიდან განსაზღვრულ უჯრედამდე) წარედგინება PIU-ს/ADB-ს საბოლოო და უსაფრთხო განთავსების დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

10. ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების პროტოკოლი

ტექნიკური მოპყრობის პროცედურების დასაბამებლად მოქმედებს შემდეგი დასაქმებულთა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების წესები:

- სავარაუდო ACM-ის შემცველ ტერიტორიებზე სამუშაოების დაწყებამდე კონტრაქტორმა უნდა ჩაატაროს სამუშაოს დაწყებამდე მოკლე ინსტრუქტაჟი (Toolbox Talk), რომელიც კონკრეტულად შეეხება აზბესტთან დაკავშირებულ რისკებსა და წინამდებარე AMP-ის მოთხოვნებს.
- ACM-ის გამორიცხვის ზონაში მკაცრად აკრძალულია საკვების მიღება, სასმელის დალევა და მოწევა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ბოჭკოების შემთხვევითი მოხვედრა ორგანიზმში.

- შესვენებამდე და ყოველი ცვლის დასრულებისას დასაქმებულებმა ხელები და სახე საპნითა და წყლით უნდა დაიბანონ.
- სამუშაო ზონა უნდა მოინიშნოს თვალსაჩინო გამაფრთხილებელი ნიშნით: „გაფრთხილება: აზბესტთან დაკავშირებული სამუშაოების ზონა — შესვლა მხოლოდ უფლებამოსილი პირებისთვის“.
- ACM-ის ზონაში შემთხვევითი ტრავმის (ჭრილობის/ნაკაწრის) შემთხვევაში ჭრილობა დაუყოვნებლივ უნდა გაიწმინდოს და დაიფაროს.

11. სწავლება

პროექტის საერთო გარემოსდაცვითი სწავლების გეგმის შესაბამისად, ობიექტზე დასაქმებული პერსონალისთვის სავალდებულოა აზბესტთან დაკავშირებული სპეციალური სწავლება:

- ACM-ის ამოცნობისა და უსაფრთხოების სწავლება: სავარაუდო ACM-ის იდენტიფიცირება მიწის სამუშაოებისას და სამუშაოების საგანგებო შეჩერების („stop-work“) პროცედურის პრაქტიკული შესრულება.
- სამიზნე ჯგუფი: სავალდებულოა მიწის სამუშაოებში ჩართული ყველა ჯგუფისთვის (ექსკავატორის ოპერატორები, დამხმარე პერსონალი) და ობიექტის ზედამხედველებისთვის.
- ვადა: სწავლება უნდა ჩატარდეს ერთხელ, მიწის სამუშაოების დაწყებამდე, და სავალდებულოდ უნდა იყოს ინტეგრირებული ობიექტზე ახლად დასაქმებული პერსონალის საერთო საწყის ინსტრუქტაჟში.
- ძირითადი თემები: სავარაუდო ACM-ის (მილებისა და შიფერის) ამოცნობა; აზბესტის ბოჭკოების ჩასუნთქვასთან დაკავშირებული ჯანმრთელობის რისკები; PPE-ის სწორი გამოყენება და განთავსება; შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურის ეტაპობრივი განხილვა.
- ყოველდღიური განმტკიცება: ფორმალური საწყისი ინსტრუქტაჟის გარდა, ყოველდღიური Toolbox Talk უნდა ჩატარდეს იმ კონკრეტულ ადგილებში, სადაც ACM-ის აღმოჩენის მაღალი ალბათობაა მოსალოდნელი (მაგალითად, გზის პარალელურად წარმოებული ექსკავაცია).
- ჩანაწერები: კონტრაქტორმა უნდა აწარმოოს საწყისი ინსტრუქტაჟებზე დასწრების ჟურნალი, ACM-ის შესახებ ინფორმირებულობის მოდულის ცალკე მითითებით; ჩანაწერებს PIC ყოველთვიური მონიტორინგისას გადაამოწმებს.

12. ანგარიშგება და მონიტორინგი

წინამდებარე ნაწილი განსაზღვრავს სავალდებულო პირობებში AMP-ის შესრულების გადამოწმების პროცესს.

კონტრაქტორის თვითმონიტორინგი:

- ACM-თან მოპყრობის პერიოდში კონტრაქტორის გარემოსდაცვითმა სპეციალისტმა ყოველდღიურად უნდა შეამოწმოს სამუშაო ობიექტი და შედეგები აღრიცხოს ACM-ის სპეციალურ ჟურნალში.
- ჟურნალში უნდა აღრიცხოს მოხსნილი ACM-ის მოცულობა, დროებითი შენახვის მდგომარეობა და დასაქმებულთა PPE-ის მოთხოვნებთან შესაბამისობა.
- PIC-ის ზედამხედველობა (ყოველთვიური მონიტორინგი):
- პროექტის განმახორციელებელი კონსულტანტი (PIC) ყოველთვიურად ჩაატარებს ოფიციალურ მონიტორინგს კონტრაქტორის მიერ წინამდებარე AMP-ის მოთხოვნებთან შესაბამისობის შესამოწმებლად.

- PIC შეამოწმებს კონტრაქტორის ACM-ის აღრიცხვის დოკუმენტებს, ინსპექტირების ჟურნალებსა და საბოლოო განთავსების დამადასტურებელ დოკუმენტებს.
- მაღალი რისკის სამუშაოების შესახებ ინფორმაციის მიღების შემთხვევაში PIC უფლებამოსილია ჩაატაროს არაგეგმური ინსპექტირება.
- **ყოველთვიური გარემოსდაცვითი ანგარიშები:**
- ACM-ის მართვის შედეგები (მათ შორის შემთხვევითი აღმოჩენები, მოხსნილი მოცულობები და საბოლოო განთავსების სტატუსი) ცალკე ნაწილად უნდა აისახოს PIU-სთვის წარდგენილ ყოველთვიურ გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ანგარიშში.
- საბოლოო განთავსების დოკუმენტირება:
- ACM-ის წარმატებული მართვის საბოლოო დადასტურება ხდება მხოლოდ მას შემდეგ, რაც PIC მიიღებს და გადაამოწმებს მიმღები უფლებამოსილი განთავსების ობიექტის მიერ გაცემულ საბოლოო განთავსების დამადასტურებელ დოკუმენტს.

დანართი 14. კულტურული მემკვიდრეობის შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურა

1. ზოგადი ინფორმაცია და გამოყენების სფერო

წინამდებარე პროცედურა ვრცელდება ქვემო სამგორის მარცხენა მაგისტრალური არხის სარწყავი სისტემის მე-5 და მე-6 სარწყავ ზონებში (G-41 და G-42) მეორეული და მესამეული სარწყავი ქსელის მოდერნიზაციისა და რეაბილიტაციის სამუშაოებზე. მიუხედავად იმისა, რომ პროექტი მნიშვნელოვნად სახეცვლილ სასოფლო-სამეურნეო ლანდშაფტში ხორციელდება, ღრმა საექსკავაციო სამუშაოების წარმოებისას კვლავ არსებობს მიწისქვეშა არქეოლოგიური არტეფაქტების ან ისტორიული ნაგებობების აღმოჩენის შესაძლებლობა. აღმოჩენილი ობიექტები შეიძლება მოიცავდეს ძველ სასოფლო-სამეურნეო იარაღებს, კერამიკულ ნაწარმს, სამხედრო აღჭურვილობას ან ნაგებობათა ნაშთებს. მიწის სამუშაოების წარმოებისას აუცილებელია მაქსიმალური სიფრთხილის დაცვა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული მათი დაზიანება ან განადგურება.

2. დაუყოვნებელი ღონისძიებები და სამუშაოების შეჩერების უფლებამოსილება

- ექსკავატორის ოპერატორებსა და სამშენებლო ობიექტზე დასაქმებულ პერსონალს საწყისი ინსტრუქტაჟის ფარგლებში უნდა მიეწოდოს ინფორმაცია მიწისქვეშა არსებული ობიექტების შესაძლო აღმოჩენის შესახებ და განემარტოს, რომ საჭიროა განსაკუთრებული ყურადღების გამოჩენა.
- მექანიზებული საექსკავაციო სამუშაოებისას ისტორიული ხასიათის ობიექტების (მაგალითად: კედლები, აგურის კონსტრუქციები ან არტეფაქტების კონცენტრაციის ადგილები) აღმოჩენის შემთხვევაში ყველა სამუშაო დაუყოვნებლივ უნდა შეჩერდეს.
- სამშენებლო კონტრაქტორმა აღმოჩენის შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა აცნობოს პროექტის განმახორციელებელ ერთეულს (PIU) და ობიექტზე მყოფ პროექტის განმახორციელებელი კონსულტანტის (PIC) ინჟინრებს, რათა შესაძლებელი იყოს აღმოჩენილი ობიექტის უმოკლეს ვადაში შემოწმება.

3. კონტრაქტორისთვის ობიექტზე შესასრულებელი ინსტრუქციები

- კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტის შემთხვევითი აღმოჩენისთანავე კონტრაქტორმა დაუყოვნებლივ უნდა შეაჩეროს მიწის სამუშაოები აღმოჩენის ადგილის მიმდებარედ და უზრუნველყოს ტერიტორიის დაცვა არაუფლებამოსილი პირების შესვლისა და აღმოჩენილი ობიექტის შემთხვევითი დაზიანების თავიდან ასაცილებლად.
- PIU-ის/PIC-ის ინჟინრების უშუალო ზედამხედველობით კონტრაქტორმა უნდა განახორციელოს აღმოჩენილი ობიექტის პირველადი გაწმენდა და ფოტოფიქსაცია.

4. დოკუმენტირება და ჩანაწერების წარმოება

- **გაწმენდა:** ობიექტის ან შემთხვევითი აღმოჩენის გამოვლენის შემთხვევაში იგი ფრთხილად, ხელით უნდა გაიწმინდოს. ფესვები და ფხვიერი გრუნტი სიფრთხილით უნდა მოშორდეს. ასევე უნდა გაიწმინდოს ჭრილის ან თხრილის ძირი აღმოჩენილი ობიექტის მიმდებარე მცირე მონაკვეთზე.
- **ფოტოფიქსაცია:** ობიექტის გაწმენდის შემდეგ უნდა გადაიღოს მაღალი ხარისხის, გეოლოკაციის მონაცემების შემცველი ფოტოები, მათ შორის ვერტიკალური, ფრონტალური და საერთო ხედები, რომლებზეც გამოჩნდება აღმოჩენილი ობიექტის მდებარეობა მიმდებარე ლანდშაფტთან მიმართებით. ფოტომასალა უნდა აღირიცხოს კატალოგში თარიღის, ზუსტი GPS კოორდინატებისა და გადაღების მიმართულების მითითებით.
- **გრაფიკული ფიქსაცია:** უნდა მომზადდეს აღმოჩენილი ობიექტის გრაფიკული ფიქსაცია, რომელიც მოიცავს შემდეგს:
 - ზოგადი ადგილმდებარეობის ფიქსაცია: საპროექტო ტერიტორიაზე ობიექტის მდებარეობისა და ორიენტაციის განსაზღვრასა და გაზომვას;
 - ფიქსაციის ნახაზებს: დეტალურ გეგმებსა და ჭრილებს/პროფილებს, რომლებზეც დატანილი იქნება ობიექტის გავრცელების საზღვრები, არსებული მიწის ზედაპირის დონე და ობიექტის ზედა და ქვედა ნიშნულები. საჭიროების შემთხვევაში უნდა მომზადდეს პერსპექტიული ესკიზები და დაემატოს განმარტებითი შენიშვნები.

5. აღმოჩენილ არქეოლოგიურ ობიექტებთან და მასალასთან მოპყრობა

- ტერიტორიის გაწმენდისა და საექსკავაციო სამუშაოების წარმოებისას ცალკეული არტეფაქტის ან ისტორიული ობიექტის აღმოჩენის შემთხვევაში, იგი ფრთხილად უნდა იქნეს ამოღებული და ობიექტზე სპეციალურად გამოყოფილ, დაცულ ადგილას განთავსდეს.
- ზუსტად უნდა დაფიქსირდეს აღმოჩენის ადგილი; თითოეულ აღმოჩენილ ნივთს უნდა მიენიჭოს უნიკალური საიდენტიფიკაციო ნომერი და მიემაგროს შესაბამისი ეტიკეტი.
- უნდა წარმოებდეს აღმოჩენილი ნივთების ოფიციალური აღრიცხვის ჟურნალი, რომელშიც მითითებული იქნება აღმოჩენის ნომერი, ზუსტი კოორდინატები, აღმოჩენის თარიღი და მოკლე აღწერა.
- 6. PIU-ის/კონსულტანტის პასუხისმგებლობები და კანონმდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისობა
- საქართველოს 2007 წლის კანონის „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ 70-ე მუხლის შესაბამისად, PIU-მ/კონსულტანტმა აღმოჩენის შესახებ დაუყოვნებლივ წერილობით უნდა აცნობოს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს.
- ოფიციალურ შეტყობინებას უნდა დაერთოს ფოტომასალა, GPS მონაცემები და ფიქსაციის ნახაზები.
- მნიშვნელოვანი აღმოჩენის შემთხვევაში, საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროს უნდა ეცნობოს 48 საათის განმავლობაში.
- **სამუშაოების განახლება:** შესაბამის ზონაში სამშენებლო სამუშაოები შეიძლება განახლდეს მხოლოდ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მიერ ოფიციალური წერილობითი ნებართვის გაცემის შემდეგ.